

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

2

VGVSTINI NIPHI
SVESSANI PHILOSOPHI
CLARISSIMI,

COMMENTATIONES IN LIBRVM AVERROIS
DE SUBSTANTIA ORBIS.

AD ILLVSTREM PRINCIPEM SALERNI
RVBERTVM SECUNDVM SANSEVERINVM.

OMNIA MVLTO, QVM ANTEA
emendatoria; ac restituta non pauca.

VENETIIS,
Apud Hieronymum Scotum.
M D LIX.

A V G V S T I N I N I P H I

C O M M E N T A T I O N E S ,

I N L I B R U M A V E R R O I S

D E S V B S T A N T I A O R B I S ,

P R I M U M .

N H O C tractare intendimus perscrutari de rebus ex quibus componitur corpus cœlestis. Determination est enim corpus cœlestis componi ex duabus naturis, sicut generabilia, & corruptibilia corpora.

C TO in librorum prohemij expositores facere solent, ut Auer. ipse ait, atq; imprimis utilitas huius libri est talis, qualis generatum quidem est totius philosophiae, speciam vero tanta quam illa libri cœli, cuius hic liber adminiculus est. Item Ordo huius est talis, qualis ille qui de cœlo. Divisio quoq; ex sectione capitulorum pater. Proportio etiam constat. Via doctrinæ est ea, quæ libri cœli, hæc itaque prætermittens Auerr. intentionem libri presentatis aggreditur, & in fine capitulo primi libri inscriptionem addit. Nomē auctoris, & quos alios in expositione huius sectari volunt, adiiciemus nos. Est autem auctor Auerr. dogmate Maumetanus. idiomate arabs. genere Maurus, specie Hilpanus. patria Cordubensis. fuit autem anno à predicatione Mauchmeti. cccc. conversatus est cū regibus, vt cū rege Maroches, & alijs. Hic multa ex græcis fragmenta colligit, & Arist. verba exposuit, habuitq; singulum verbum tam, vt illi plusquam dēmoni crediderit. Et q̄d græcos nos latini non habebamus, innixi sumus huic homini, propter fragmenta græcorum, quæ collegit. Hunc librum expōsūtum non inueni nisi à Ioanne Gandaueſi, qui huic adeo adhæſit, vt propter verba simplicia huius, omnes religiones spreuerit. Siquid itaq; boni inueniemus in eo, sectabimur, siquid errati, cōfutabimus, pace eius semper præmissa. Reuerendus etiam meus præceptor, multa fragmenta in expositione huius colligit, quæ (vbi bona videbuntur) acceptabimus, vbi erronea, confutare non ambigam, iuxta illud Arist. duobus existentibus amicis, sanguinem est præhonorare veritatem, colligam à diuersis græcis, & latinis ea quæ videbūtūr pro expositione litteræ, vt ab Alexandro, Themistio, Simplicio. & aliis, potissimum vero à Themistio, quem Auerroes in toto sectatus est, videtur. n. Auerroes themistius expansus. Ille. n. paraphrastice verba Arist. enodauit, Auer. autem commentando, atq; ampliando. Parcatur autem mihi primo quia Auerroem in proprio idiomate non legi, iccirco tio me fore erraturum multis in locis, quæ in illius idiomate. puto esse per se nota. Secundo q̄ iuuentute ductus, multa minus pēsultate, minusq; mature, ex ingenij iuuenilis promptitudine, scio me dieturum potissimum quum fere quater in hunc scriptum tractatur & millites ipsum legerim. Adrem itaq; condescendendo, Auerr. prætermittens illa octo, intentionem eorum quæ dicturus est accepit, tanquam prohemium. Deinde exequitur. Inquitigitur (in hoc tractatu intendimus perscrutari de rebus, ex quibus componitur corpus cœlestis.) est igitur intentio eius

tractare de rebus, hoc est partibus cœli. Sunt autem quæstiones quatuor. videlicet an res sit, quid res sit, qualis res sit, pppter quid res talis sit, terminaturus itaq; de cœli partibus has quatuor quæstiones, primo soluens quæstionem an res sit, declarat cœlū habere partes, vt inde de partibus possit ceteras quæstiones absoluere. properea addit. (declaratum est. n. corpus cœlestis componi ex duabus naturis, sicut generabilia & corruptibilia corpora) quibus in verbis habet, cœlum habere partes, secundo ita habere partes vt composita generabilia, propter quod partes generales, erunt vt regulæ, pro investigatione partium cœli, nam per convenientiam & differētiam easum cum his, de partibus illis per trahit, res. n. difficiles intelligi non possunt, nisi per similitudinem quid sunt, & quid non sunt, vt. 12, metra, cōm. 3. q. habetur. Enitemur quæcunq; Auert. hic dicet, esse dicta Arist. vel ex his sequi, demonstrare.

Sed tamen in istis est declaratum has duas naturas esse per generationem & corruptionem in eis inuentas, in cœribus autem per motum localem, quia enim declaratum est, hæc corpora moueri ex se et in loco esse: amplius autem, illud quod mouetur ex se componitur ex duabus naturis, videlicet recipiente, et agente, quoniam quid declaratum est omnem motum habere motorem. amplius aliquid motum esse, & mouens in eodem impossibile esse, quid hoc inquam sit, declaratum est, corpora cœlestia componi ex duabus naturis.

Accepit cœlum habere partes. & generabilia habere partes, doceat nūc quomodo viis differentibus, hæc duo sine accepta ab Arist. generabilia. n. hæc inferiora habere partes scitum est ex motu generationis & corruptionis, cœlū habere partes, situr ex motu locali. prima tiasic componitur apud Arist. omne generabile & corruptibile, habet partes natura differētes. hæc corpora inferiora generantur & corruptuntur. igitur hæc corpora habent partes natura differentes. Secunda via sic syllogizatur. omne quod mouetur ex se, & est in loco, componitur ex duabus naturis, agente & recipiente. Cœlestia corpora mouentur ex se, & sunt in loco, igitur eomponuntur ex duabus illis naturis. probat maior. Tū primo. quia omne motu ex se habet motum alium à moto. Tum secundo, quia non est possibile idem esse mouens & motum. Ex his concluditur cœlum componi ex duabus iis naturis. Auer. primo posuit primam viam. Secundo ibi, (quia enim) tangit secundam viam. primo ponens minorem. secundo maiorem. tangens probationem maioris. ultimo conclusionem. & verba patent. Et in hoc patet error expositionis Ioannis, ipse. n. credit Auerroem tangere duas rationes, ad probandum cœlum componi. & delirauit. Se cundam ibi (amplius autem.) & non est ita, quia hæc est secunda probatio maioris, vt patet. Sed in his est primo dubitatio circa primam viam. Secundo circa secundam. Ioannes voluit compositionem generabilium, esse adiumentam dupliciter, ex parte quidem formæ, propter operationem, vt. 8. metaphysicæ cōm. 12. Sueſſ. de ſuſa. A 2 operatio

Demonstratio
quod generabilis
habent partes.
Quod cœlū ha-
bet partes.

Dubitaciones:
Ioannis positio.

Contra Ioānēs

Forma quae
modis confide-
ratur,Demonstratio
Ariſto.Solutio[n]e con-
tradiccio[n]is.Positio Emped.
de celi loco.Questio prima
libri vtrum idem
possit se moue-
re.

operatio fecit scire formam. ex parte vero materie, p[er] generationem & corruptionem: Nā quum gnat[ur] sit transitus de forma in formam. nec posuit fieri hoc, nisi aliquid subiiciatur, igitur erit materia quasi subiectum oīum formarum. Sed h[ec] expositio est contra textum, & contra rationem. contra textum quidem, inquit. n. (sed tñ in istis est declaratum, has duas naturas esse per generationem, & corruptionem in eis inuenetas,) ecce quo dicit has duas naturas esse (inuentas per generationem & corruptionem.) haec autem duæ naturæ, materia sunt & forma. quare utrāq[ue] per generationem inuenitur. contra rationem vero, quia correlativa vna via inueniuntur. vt traditur in prædicamentis. forma & materia correlativa sunt, vt. 2. physice auscultationis habet cōmē. 2. 6. quare vna via prohibentur. Aduertendum itaq[ue], q[uod] forma potest dupliciter considerari. vno modo respectu materie, & sic est considerationis naturalis: & inuenitur per generationem, vt materia: alio modo prout est vnum entium, & actus, & sic est considerationis meta-physica, & hac ratione fortassis per operationem declarat qualis est, & quæ, & quicquid sit. in. 8. metaphysice verbum illud quod Ioānes ait. videlicet q[uod] operatio fecit scire formam in cōmē. illo. i. 2. & alibi non inueni. Considerando igitur materiam & formam, vt 'correlativa', per generationem Aristotele. utrāq[ue] inuenientur duabus propositionibus. prima oē quod sit fm quicq[ue] sicut, & fm quicq[ue] sit. Secunda, oē quod sit, sit ex suo con- trario, has accepit Ari. 8. & 12. metaphysice, & primo auscultationis physice, & alibi, & Auerro. declarauit illas. 8. physice auscultationis. cōmen. 4. & primo cœli cōm. 2. 4. & in cōm. textus. 5. 2. primi physice auscultationis. & 8. metaphysice. cōm. textus. 4. & 12. metaphysice. cōm. 6. ex prima propositione syllogizatur sit. omne quod fm quicq[ue] sit & fm quicq[ue] præsupponitur, componitur ex duabus naturis. sed oē quod sit, fm quicq[ue] sicut, & fm quicq[ue] sit. igitur componitur ex duabus naturis, & haec est prima. Secunda si tyllogizatur. oē quod sit, ex suo contrario, ex duabus naturis, sit oē quod generatur, gnat[ur] ex contrario, quare ex duabus naturis. Hanc viam tagit Auer. infra nunc vero: sit accepta intantum, & per h[ec] tollitur contradictione in dictis Auer. Ipse. n. accipit primo cœli. cōm. 2. 0. & 9. metaphysice. cōmē. 7. q[uod] operatio declarat essentiam & ma- terie, & formæ, cuius signū affert, q[uod] res potioris actionis, vel operationis, collocantur in potiori ordine. 12. metaphysice. cōm. 4. 4. & 2. cœli cōm. 6. 2. & ita vult per operationem declarari materiam & formam. hic vero ait eas esse inuentas per generationem. potest dici primo, q[uod] gnat[ur] & corruptio sunt operationes mate- rie, primo cœli cōm. 2. 0. vt incisio gladij. vel potest dici secundo q[uod] loquitur de his, vt considerantur in meta-physica, hoc est vt sunt partes entis in eo q[uod] ens, non in eo q[uod] ens gnat[ur]. Animaduertendum. 3. q[uod] Emped. & alij plurimi, volvere cœlum nō habere partes, ex qui- bus componitur, sed esse simplex, & hoc quia non est in loco, compositum. n. dicebat, debet moueri, & esse in loco. propter h[ec] addit, cœlum ex se moueri, & esse in loco per se, vt disputat. 4. physice auscultationis. cōmen. 4. 3. Sed circa h[ec] querunt, vtrum idem sim- plex, fm idem, possit ex se moueri, hoc est exclusa compositione. Arguitur primo q[uod] sic. 4. cœli commen. 2. & 4. cœli cōm. 2. 8. Secundo. 9. metaphysice. cōmen. 1. 6. est aliqua actio immanens igitur idem est agens, & motum. Tertio, natura est principium motus eius in

quo est. 2. physice auscultationis cōm. 3. constat au- tem principium per excellentiam intelligi pro effectu, primo physice auscultationis cōm. 1. & 12. meta-physice cōmē. 2. 3. & 5. metaphysice cōmen. 4. & ali- bi. igitur idem mouet se. Quarto, intellectus materialis intelligit se, 3. de anima cōmen. 7. & 15. Quinto. 8. au- scultationis physice cōm. 4. 0. aliquid mouere se, fm quod mouetur, vniuoce est impossibile, sed æquiuoce fieri potest. Sexto, Averro. secundo physice auscul- tationis cōmen. primo. 4. cœli cōmē. 2. 4. & 8. auscul. physice cōmen. 20. & 6. 0. & Arist. in lib. de causa motuum ani- malium, volunt, idem alterare se, est impossibile, sed idem mouere se in loco, fieri potest. Ultimo, aqua ca- lefacta infrigidat se, vt dicit Averro. In oppositum, & pro contrario parte est Aristotele. primo de generatione, vbi dicit q[uod] idem, & omnia simile, nō potest agere in se, quia tunc vt dicit Auer. ibi. cōmen. 4. 8. idem, & fm idem, ageret in se, & si sic, tunc nihil est impossibile, & cōmen. 7. 3. dicunt omnia motum, diuidi in partes duas, sicutem. itemq[ue] Averro. 3. de anima cōmen. 4. 8. & 5. 1. 9. & 3. 0. contra auempacem. In isto quæsito Plato Plan vbique idem simplex mouete se contendit. immo ita hoc, simplex ait à composito differre. Nam simplex est seipsum mouens. compositum vero per alterut se mo- uet, propter quod, vult deum esse numerum semo- uentem. animam etiam numerum seipsum mouen- tem. Contra hanc opinionem arguunt Aristoteles, & Averro. quia tunc idem est in motu & motum. quod contra hoc Ioānes ait pro tanto esse inconveniens, quia tunc idem est in actu, & in potentia. Sed hoc est impossibile. quia actus & potentia, sunt differentia valde opposita pri- mo de anima cōmen. 6. Sed h[ec] deductio, (pace sua) nulla, primo quia actus & potentia, non sunt val- de opposita. nisi relative, vt habere. 9. metaphysice, cōmē. 1. 1. modo idem potest esse relativum ad se. 5. me- physice, quare idem potest se mouere. Secundo Averro. 8. physice auscultationis cōmen. 4. 0. idem esse in actu, & in potentia æquiuoce concedit, quod alij intelligunt idem esse in actu virtuali, & potentia for- mali. quare actus, & potentia non sunt differentia valde opposita. Tertio, ip[s]em. 8. physice auscultationis tenet idem posse se mouere, vt forma gratis mo- uet, & mouetur, & tñ idem est in potentia, & actu. Qui- dam Latini & acuti, tenent etiam ad mentem Aristote- tria. primum q[uod] aliquid potest agere in se. Et vtuntur ratione quadam, quam vocant Achillem, sic. actuū & passiuū sunt relativa adæquata. igitur oē actuū potest in omnibus passiuū, & oē passiuū, potest pati ab omnibus. Sed a est agens ad b, & paties ab c. igitur potest agere in se. Dicunt secundo q[uod] nihil potest se mouere, causando formam substantiam. hoc est ni- hil potest se generare. probant, quia nihil imperfectius potest causare perfectius. Tertio dicuntur q[uod] nihil po- test agere in se: actione vniuoca, probant. quia tunc duo individua: absolute eiusdem speciei possent esse si- mul in eodem. Ex iis inferunt primo generatim idem posse agere in se, & alterare se. nam quantitas & qua- litas sunt effectus specie distincti à forma. igitur à for- ma possunt causari. tanquam ab agente æquiuoco. Spe- ciatim dicunt subiectum posse causare in se propriam passionem. quia æquiuoce se habent. & hoc confirmat, quia potentia mere passiva, est contradictionis, subiectum, respectu suæ passionis, non est contradictionis. igitur non est mere passiva, & per consequens est acti- ua ali-

ua aliquantum. Scđo speciatim dicitur qđ tam grauiā & leuiā , qđ alia, mouent se ad vbi naturale, ablato omni impedire, tertio qđ aqua calefacta infrigidat se, & semen animatum alterat se. Et hoc quia in omnibus his agens & actio equivoce se habent. Sed contra hoc primo declarabimus hęc esse contra Arist. & Auerroem . Secundo qđ sunt simpliciter errata. Quantum ad primum de mente Arist. dicendum primo nihil se ipsum generare. vnde. 2. de anima inquit. Generat autem nihil ipsum se ipsum, sed saluat. Vbi Auer. cōm. 4. 7. inquit, & generare est generare alterum, nō se, impossibile. n. est, ut aliquid generet se. Adhoc est ratio Auer. demonstrativa in metaphysicā. videlicet generans est, quod generatur non est. quare si aliquid se generaret, idem si impliciter esset, & non esset, quod nemo concedit. Similiter nihil per se, corruptit se, nam corruptus est, corruptum non est, quare idem esset, & non esset, per accidens autem nihil prohibet idem corruptere se, eo qđ minus ad destruendam requiriur. nihil autem generat se, etiam neqđ per accidens. quia sive per se, sive per accidens, omne generans præsuppositur esse. hanc etiam aduersarij concedunt. Dico secundo, qđ nihil alterat se. vel auger se, actu intellige alteratione & actione corruptiuis. haec Auerro. ponit similitudinem prima. 4. cōeli cōm. 2. 4. & 2. physicae auscultationis cōm. 1. Et Aristote. in libro de causa motuum animalium . & Auer. probat hanc. Nihil per se generat se, quod augetur generatur. nam augmentatione est quedam aggeneratio, vt declarat primo de generatione. cōm. 3. 8. igitur nihil auger se. Similiter & de alteratione arguit, nihil est aptum natum generare se, oē alterans se, est aptum natum generare se (nam alteratio est propter generationem, tanquam propter finem, est. n. genitio finis alterationis, potens autē in finem, potest & in oē medium ad finem, & econtra potens in oīa media potest & in finem. 7. metaphysicā. cōm. 31.) quare si aliquid potest se alterare, alteratione corruptiuia, idem posset per se generare. & corruptere. De motu locali, postea dicimus. Tunc speciatim sequitur, primo qđ subiectum non est causa effectiva sive passionis, vt ignis, non est causa effectiva caloris, nec aqua humoris. primo quia tunc idem alteraret se, contra iam dicta. Secundo, quia. 8. physicae auscultationis. cōm. 4. agens dans formam, dat & accidentia per se quae consequuntur illam formam, mediante forma. igitur si forma daret accidentia per se, daret illud mediante illo. quo insunt subiecto, & sic daret formam. De graibus & leuibus quo mouent se, nunc omittimus. Sed de aqua calefacta dicimus secundo qđ ipsa non reducit se apud Auer. quia. 2. de anima cōm. 11. 5. ipsa in sui substantia, non potest alterari, sed in vaporibus quibusdam, qđ continentur in illa, illi. n. calefiunt, qui postea à continente medio, vna cum aqua aptitudine, expelluntur. Vbi vero substantia aqua esset remissa, & frigus etiam, vt tenet Auerroes. 3. cōeli. cōm. 6. 7. tunc si aqua reduceret se, generaret se, quia non potest reducere se, si generet partes substantiae remissa. Ex iis facile possunt solui captiunculae illorum. Ad primum dicendum aliquod esse verum in genere, quod est falsum in specie. 7. physicae auscultationis cōm. 2. vnde. 5. metaphysicā. visus repugnat talpe in specie, non autem in genere. Nam aliter homo cæcus visu priuari dicitur, & aliter talpa, hoc quidem secundum genus, illud vero secundum se. Et hoc exponit Auerro. ibi. cōm.

27. Sic in proposito, secundum rationem generis, omnne actuum potest agere in se, propter rationem tantam. Tamen in specie, est falsa de generatione, de alteratione, & de augmentatione. vnde alterans potest, in quantum agens alterare se, in quantum patiens, non, tamen & alterans, in quantum alterans potest. Ad rationes alias, concedantur illæ quæ faciunt pro nobis, verum ad eas contra nos dicendum. Et ad primam, qđ licet qualitas, & quantitas, sint effectus æquius, tamen ab alio est incompossibilitas, in alteratione quidem, quia disponit ad generationem, & corruptionem. In augmentatione vero, quia augmentatione est quedam aggeneratio. Ad aliud dicendum, qđ subiectum respectu passionis, est potentia puræ passiva sed non omnis est contradictionis, sed transmutabilis vt dicitur. 9. metaphysicā. cōm. 1. 7. subiectum. n. potest recipere propriam passionem, secundum potentiam ad dimidium contingentis, & non ad utrumque cœlum etiam recipit intelligentiam, sed nō per potentiam ad utrumque, sed secundum dimidium, propterea dicatur subiectum. 8. metaphysicā. cōm. 1. 2. de ceteris partet, quid sit dicendum. Sed tota difficultas est de reductione aquæ. Nam calculatores dicunt, aquam reduci non quidem ab extraseco, sed ab intrinseco, sive à forma, sive à qualitate virtuali. Primo, quia si à continente reduceretur, tunc à proportione minoris inæqualitatis proueniret actio, vt quando esset inducta major frigiditas quam habeat continens. Secundo, aliqua gutta addita infrigidat, vt patet in olla bulliente, igitur non medium, & ita potest idem alterare se. Tertio, tunc à similibus in forma, & gradu, proueniret actio, vt quando aqua erit ita frigida in gradu, & forma, vt aer circunstans. Quarto, tunc actio non esset merito contrarietas, vt quando aer esset ita frigidus, sicut aqua. Quinto, habitibus presentibus in materia cessat actio, igitur cum aer infrigidauit aquam vt ipse est, cessabit actio. Animaduertendum itaqđ de mente Auerro. & aliorum, qđ aqua potest dupliciter alterari ad calorem, vel quantum ad vapores contentos in ea, ipsa aqua substantia existente perfecta, vel quantum ad substantiam, quando videlicet ipsa esset remissa in frigiditate propria, tunc. n. vt remittitur in qualitatibus propriis, & substantia remittetur. 3. cōeli cōm. 6. 7. Si primo modo, medium, & aqua aptitudo constituunt unum agens, à proportione maioris inæqualitatis. nam licet aer per se non esset agens maius, tamen cum illa aptitudine redditur maius. Si secundo modo, medium, & aptitudo aquæ remissa, constituunt similiiter agens maius. Tunc ad primum dicendum, qđ aer ita calidus sicut aqua, cum aptitudine constituunt unum agens totale, proportionis maioris inæqualitatis, & sic negatur consequentia. Ad secundum dicendum, guttam illam addere aptitudini, & per consequens facit agens proportionis maioris inæqualitatis, medium. n. cum illa gutta agunt, sed medium actiue, illa dispositiue. Ad tertium dicendum, qđ medium erit simile in gradu, & forma, sed propter aptitudinem passi est dissimile in potentia. Et per idem ad quartum, est. n. dissimilitudo propter potentiam. Et per idem ad quintum, non. n. habitus sunt potentes in materia, secundum formam, gradus, & potentiam, & propterea adhuc perdurat actio, vt fiat assimilatio etiam in potentijis. Et est mens Aristote. & Auer. Hęc de mente Aristote. Quantum ad secundum or. 7⁸ move. Suesi de suba.

A 3 dum.

Quæstio de reductione aquæ

Prima pars.

Pars. Auer.

*tur, dupl. ir. mō-
uetur.*

*Per se, ex
se differenti.*

*Moueri secun-
dū se ipsum mul-
tiple.*

*Vñ. Auer. va-
rius è motu clu-
mentorum.*

*Moueri fōm
alterum mul-
tiple.*

*Nullū indiuisi-
bile per se mo-
etur.*

*Errata recen-
tiorum.*

*De motu et
compositum.*

dum videlicet, quid sit dicendum simpliciter, accipientium primo de mente Arist. & Auer. primo de anima cōm. 37. q̄ dupliciter mouetur omne, aut secundum alterum, aut secundum se ipsum, secundum alterum quidem. vt nauta, qui mouetur ad motum nautis, & se ipsum vero, quod per sui naturam mouetur. Et faciunt quidā vim in verbis. Nam grauia, dicunt moueri per se, non tñ ex sc, nam per se, est ēquale causæ per se vero mouentur, pro quanto à forma mouentur, quamquam motum habet ab alio. Non autem ex se, quoniam nūquā inciperet moueri, nisi remoueretur prohibens. Ego vero in verbis nullam faciens vim, subdistingo moueri secundum se ipsum, quia vel est priuatue, vel politiue, illud, n. mouetur, secundum se ipsum priuatue, quod mouetur, & non incipit moueri, vel definit moueri alio concurrente, vt animalia, & cœlum. Illud vero mouetur secundum se ipsum positue, quod remotis impedimentis, haber principium de motu, & vnde quietis, vt grauia, & levia. Et propterea Auer. varius inuenitur in questione de motu grauium & leuium, non propterea, quia sibi ipsi contradicat, vt quidam ignari credidere, sed propter & equiuocationem verbi per se. Nam quandoq; vult ea moueri ab alio, quandoq; per se, quod ratione diversa verum est, vt alibi diximus. Moueri etiam secundum alterum, eodem cōmen. subdistinguit Auerro. Nam quoddam mouetur per accidens, quod potest per se moueri, vt nauta ad motum nautis, qui seorsum per se moueri potest. Quoddam vero, quod per se minime moueri potest, vt albedo, quæ mouetur ad motum corporis albi, quæ seorsum moueri non potest. Iis acceptis, accipiendū est secundo, nullum indiuisibile, per se posse moueri, vt neque animam, neq; deum, neque aliud tale. Hanc Arist. eodem de anima primo. & Auer. declarat pluribus cōmen. vt cōmen. 38. quia vel motu alterationis, vel augmenti, siue decrementi, aut generatione, aut motu in locum, & hoc vel secundum vnum horum, vel plures horum, q̄ non motu in locum dedit. nam si non mouetur secundum accidens, natura inerit sibi motus, vbi motus inest sibi natura & locus etiam inerit sibi natura. Nam locus est finis motus, & cuicunq; inest medium in finem, inest & finis. & sic erit corpus. Amplius si indiuisibile natura mouetur, & violentia etiam movebitur. similiter & de quiete. quiescit. n. alicubi violenter, alicubi naturaliter, hoc autem fieri nequit. nulla. n. quies inest violenter animæ. Rursus, vel à medio, vel ad medium, vel circa medium. Vbi à medio erit nōs, vbi ad medium erit terra. Vbi circa medium erit cœlū. Eadem autem ratio est & de medijs corporibus. Multæ aliae rationes possunt colligi ex Auerroe in cōmen. illorum textuum, quas nunc omittimus. Et in his perspicuum est, quām erroneq; quidam dixerunt Arist. demonstrationibus non repugnare, indiuisibile per se posse moueri. hi. n. destruunt totum physicæ auscultationis septimum, & totum octavum & p̄cipuum partem primi de anima libri. Et omitto demonstraciones sexti, quas omnes sophysticas reddunt. Verum quia res hæc eget diligentiori tractatu, nunc omittitur. Qua è re colligitur tertium, q̄ omne motum siue per se, siue ex se, siue secundum se priuatue, siue positiue sit compositum ex duabus partibus, quarum altera sit forma. vel vt forma, altera materia vel vt materia. Ut vero istud tertium intelligatur, Animaduertendum

Materiam esse bifariam apud Arist. in lib. Peripher. est in materia ēquale ipsi contingenti, contingens autem duplex est. Alterum ad vtrumq;, vt quod est ad vtrumq;, vt hominem ambulare. homo. n. dum ambulat, potest non ambulare, & dum non ambulat, potest ambulare. Alterum secundum dimidium, vt Cygnus est album. (potest. n. esse albus sed non dum est albus) esse non album. quare & materia est in potentia dupliciter. vt secundum vtrunque vt materia rerum generabilium & corruptibilium. & secundum dimidium vt materia vni. Cœlum. n. compositum est ex parte quæ est forma, vt ex intelligentia. Et ex parte quæ est materia, vt ex obiecto. qui materia est intelligentia, non quidem secundum verumque. Sed secundum dimidium contingens, hoc est ad esse tantu. Quare duplex materia est, vna quidem ad verumque potentia, altera secundum dimidium. Prima dicitur particulatum, signatumq; receptiva, argumento q̄ recipit medianis dimensionibus & qualitatibus in tempore certo, ratione signata; dispositione terminata, ab agente demonstrato, atque particulari. propter quod Auer. materiam hanc vbiq; transmutabilem vocat. omnis corruptionis causam; & principium contingentia ac potentialitatis funda-
mentum, & rationem. Secunda materia generativa, receptiva est, quia nec medianis dimensionibus, nec qualitatibus, nec in tempore certo, nec ratione de-
signata, nec dispositione terminata, nec ab agente de-
monstrato. atque particulari, recipit omne quod recipit.
Quo fit, vt hæc ambae materie uno modo sint eiusdem rationis. Alio modo alterius rationis. In ratione quidem potentia conueniunt. & quasi eiusdem speciei po-
tentia metaphysica sunt, quæ tamen differunt in ra-
tione potentia physica. Per idem forma duplex est;
vna quidem materie primo modo, & hec forma trans-
mutabilis dicitur, altera forma respondens materie se-
cundo modo accepta. Et forma hec eterna, ac in-
transmutabilis dicitur. Prima constituitur in esse per
materiam, hoc est dependet in esse & conseruari à ma-
teria, vt primo auscultationis cōm. 3. & 12. metaphy-
sicæ. cōm. 37. habef. Forma secudo modo non constituit
materia propria, sed ipsa constituit materiam, hoc est
cœlum in esse, & sibi speciem & esse actuale præbens,
vt dicitur primo auscultationis physicæ cōm. 63. & 8.
eiusdem cōm. 79. & alibi pluries. Ex iis patet, primo
ambas materias esse receptivas tantum, licet differen-
ter, nam materia transmutabilis recipit contingenter,
secundum vero vtrunque materia intransmutabilis
contingenter secundum dimidium. Secundo q̄ for-
ma primo modo & forma secundo modo sunt princi-
pia agentia omnium operationum, & motuum, quæ
insunt subiectis suis, sed etiam differenter. Nam forma
transmutabilis, eo q̄ recipit in subiecto contingenti
ad vtrunque, & ab eodem constituitur in esse, redditur
potentialis & receptiva. dat. n. illi materia conditions
suas, quum det ipsi esse, propter quod dat ei transmu-
tabilitatem, & corruptibilitatem, at forma intransmutabi-
lis nulla ratione efficitur à subiecto potentialis & re-
ceptiva, & iccirco remanet pure actua. Nam ipsa sub-
iecto non habet esse, sed illi præbet esse. Tertio pro-
pter hæc forma transmutabilis, est mouens & mota,
non dico vt quod & per se seorsum. sed vt forma est
mouens, hoc est principium motus, quo videlicet, gra-
ue velle ne mouet se. nam in ratione forme est actus,
in ratione actus est agens. Est vero mota hoc est esti-
lud quo

Iud quo graue vel leue mouetur, vt in materia. nam à materia redditur potentialis & receptiva, & capax motus. Forma vero intrinſicā utabilis tantum est mouens, quia tantum forma, & nulla ratione potentialis, ac materialis. Sapide propter hanc dicit Auer. quarto auscultationis physice, q̄ materia est quo graue est in potentia ad motum, forma vero qua mouetur. Nam materia est fundamentum omnis potentie, quod vero mouetur est in actu, & forma fundamētum omnis actuatatis. Tunc potest responderi ad quæſitionem. vide licet, vtrum idem possit se mouere. Patet uno modo q̄ sic, alio modo q̄ non. idem n. compositum in actu potest se mouere sed fm. partes diuersas. Idem vero non potest se mouere, quando fuerit imparsibile. Rursum compositum per se moueri est dupliciter: vel à se priuata, hoc est q̄ nec cepit, nec desinet ab alio moueri. Et hac ratione osne quod mouetur per se, debet diuidi in motorem in actu, & motum in actu, vt animal, & cœlum. vt rānque. n. hac ratione diuiditur, quia vt rānque hac ratione mouetur. Alio modo positiue tantum, quod habet, videlicet, principium motus, siue incipiat, siue desinet ab alio moueri, vt elementa. Et hec non diuidentur in motorem & motum in actu, sed idem diuersa ratione est motor, & res mota vt forma. Tunc ad rationes, ad primam responsum est, idem enim potest se mouere, ratione tamen diuersarum partium. Ad secundum dico quodd loquitur de actione animæ rationalis, modo anima habet partes diuersas. Ad tertium capiendo naturam pro forma transmutabili, diximus idem posse se mouere. natura enim sic accepta mouet vt forma. mouetur autem vt in materia. & sic pro ratione diuersarum partium. Ad quartum intellectus materialis intelligit se intelligendo alia & species, siue essentias ceterorum intelligibilium sed de his dicemus quandoq;. Ad quintum patet solutio, idem enim mouere se, esseq; agens & patiens in actione æquiuoca, est possibile in forma transmutabili. habet. n. vim agendi vt forma, vim patiens, vt in materia. Ad sextum conceditur totum ad sensum quæſitionis. similiter, & ad vltimum.

In hoc tractatu igitur perscrutati sumus de his duabus naturis, ex quibus corpus cœleste componitur. vtrum sint similes illis naturis, ex quibus generabilia componuntur. quare una dicitur forma, altera materia, scilicet vtrum hæc materia & forma que sunt hic, sint eadem cum illis, aut diuersa secundum magis & minus.

Recollegit cœlum esse ex partibus cōpositum. que admodum generabilia corpora constant. Mouet nunc quæſitionem, q̄ in præsenti libro est pertractatur, vt specialius mentionem, quam generālius accepit, expōnat. Et petit vtrum partes quas habet cœlum, sint eiusdem speciei cū partibus generabilibus, eiusdem quoq; generis, an speciei differat. Nam soluta q̄ne an res sit, vt q̄ cœlum sic compositum, remanet q̄d quid res sit, cognitio autem totius quidditatia ex cognitione partium dependet vt. 7. meta. patet. & 6 o. topicorum. Sapide itaq; Auer. petit an cœli partes dīrant à partibus rerum generabilium. Animaduertendum autem pro verbis Auer. q̄ differre secundum magis & minus. interdum sunt sub eadē specie. vt. 5. auscul. physi. cōm. 5. 3. Et sic differre secundum magis & minus, est differre numero: vel differentijs individuis, qua ratione album ve duo differt à seipso vt quatuor. Interdum accipitur pro differre secundum prius & posterius, vt. 8. meta-

physicæ. cōm. i o. vbi diciſ. formæ sunt vt numeri. Et hac secunda ratione accipit Auerro. quasi dicat. vtrum partes cœli sint specie eadem cum partibus generabilium, an differunt secundum magis & minus. hoc est per prius & posterius quod est differre tum specie tum genere. Ioannes textum hunc non olfecit.

Sed si sint diuersa specie tunc equivoce dicitur corporeitiae, aut secundum prius, & posterius, quoniam autem haec duas naturas existentes in his generabilibus, & cœlestibus corporibus non sunt conuenientes specie, manifestum est posito corpore cœlesti ingenito, et incorruptibili. Et corporibus que sunt apud nos, genitis. & corruptibilibus. Causas. n. corporis generabilis & corruptibilis: & aeterni esse easdem impossibile est, excitatum igitur est has duas naturas, ex quibus componitur corpus cœleste non esse eiusdem speciei, neque eiusdem generis cum duabus naturis ex quibus componuntur generabilia.

Circa hunc textum primo dicemus verum & crassiusculum sensum eius. secundo loco adducemus dicta aliorū, partim approbando, partim confutando. Quan-

tum ad primum Auer. mouet quæſitionem, vtrum videlicet cœli partes sint eiusdem speciei, cum partibus corporum generabilium. Nunc soluit, non quidem quietiue, sed excitatiue, ad inducendum hōies ad attentionem tentando rei difficultatem. Et arguit hypothetice à positione antecedentis ad positionem consequentis sic. si partes cœli differunt specie. Corporeitas dicitur de cœlo, & corpore genito, aut equivoce, aut analogice. sed partes cœli à partibus generabilibus differunt specie. igitur corporeitas dicitur vel equivoce vel analogice, minorē profyllogizat & subintelligit hanc maiorem, eternum & corruptibile differunt specie. Et sub hac accipit minorem. d. manifestum est posito corpore cœlesti ingenito, & incorruptibili, & corporibus que sunt apud nos, genitis & corruptibilibus subintellige conclusionem acceptam. Secundo eandem minorē profyllogizat & vult esse subintelligendam minorē. Et inquit, causas. n. generabilis & corruptibilis & aeterni esse easdem impossibile est. Subintellige minorē hanc. Sed partes cœli sunt corporis aeterni cause. partes vero generabilium sunt cause corporis generabilis, igitur differunt specie. Et propterea conduit conclusionem, & inquit. excitatum igitur est has duas naturas, ex quibus componitur corpus cœleste, non esse eiusdem speciei, neq; eiusdem gñis cum duabus naturis. ex quibus cōponuntur generabilia corpora. Sapide dixit excitatum. nam hæc non est quæſitionis quieta terminatio. Aut fortasse Auer. fecit vnum pro-syllogismum ad probandam minorē. Et sic litera cōponitur, cause aeterni & cause rei genitæ differunt specie. partes cœli, & partes rerum generabilium sunt cause aeterni, & cause rei genitæ. igitur differunt spē. De profyllogismo primo accipit minorem. ibi {manifestum est posito} Secundo maiorem ibi {causas. n. corporis}. Tertio conclusionem ibi {excitatum igitur} & hæc expositio est magis ad verbum. Hæc de primo, quā tum vero ad secundum transigamus. Quidam contemporanei nostri differunt primo Auicennā opinatum fuisse materiam cœli, & materiam corporum corruptibilium esse eiusdem rationis, cœlum tñ esse eternum à motore. Dicunt. 2. Auer. contradicere Auicennæ solum in causa materiali. Nam causas agentes esse easdem specie aeternorum & corruptibilium patet. Forma quoq; cœli esse alteram specie. & ratione à forma cor-

*Syllogismus bl
probabilis.*

*Primus profyl
logismus.*

*Secundus pro
syllogismus.*

Facilius expō.

*Digressio.
Postea cōtem
poranorum.*

ruptibilem, Auer. sibi supposuisse dicunt, ac pro manifesto recipisse. Et sic sermonem Auer. solum de materia esse intelligunt. vt videlicet Auic. contradicere. tertio syllogismum Auer. ita componunt. Materia æterni & materia corruptibilis differunt ratione & specie. Cælum est æternū & corpora nostra gñabilia sunt & corruptibilia. igitur differunt materia cœli, & materia corruptibilis specie & ratione. Maiorem dicunt Auer. acceptisse pro constanti hic. Verū dicunt ipsam declaratā fuisse primo cœli. cōm. 2 o. per hoc q̄ si materia cœli esset eiusdem speciei cum materia corruptibilem, cœlum corrumpere. Declarant consequentiā ex. 8. meta. cōm. 1 2. quia transmutatio est materiae propria & peculiaris pars. Constat autem passionem nunq̄ è subiecto p̄prio separari, qua è re opus est vt cœlum aliquā corrumpatur, aliter ociosum esset aliquid. Hęc contemporanei nostri. Sed pacc horum, hic multifariā aberrant. Primo q̄ non loquuntur pro verbis Auer. non n. vere contra Auic. loquitur, cum sit in parte excitatiua. Secundo errant q̄ Auer. supponat pro famoso formam cœli & formam rerum corruptibilem esse rōne alteram. quærerit. n. de partibus cœli, & non de altera parte. & exposuit de materia & forma, vt in textu proximo diximus. Tertio formam cœli & formam horum corporum esse specie differentes non patet, vt dicunt. Imo est res quæsita. Multi. n. philosophates formam cœli dixerunt esse elementariam, vt in metheoris tradit Arist. Et propter hoc factus est liber physi. auscultationis. Ratio vero qua p̄bant cœlum nō esse ex materia eiusdem rōnis, nulla est, nisi maioribus viribus corroboretur. Concedit. n. Auic. cœlum esse corruptibile, sed æternitatem habere ab intelligentia. Sed de his posterius diligenter dicemus. verba igitur Auer. sunt intelligenda vt diximus. At tñ emergunt quæstiones, prima nāq; est super consequentia Auer. partes cœli differunt specie à partibus corruptibilem. igitur gñē, & corporeitas dī æquiuoce de vtrisq; hæc quidem consequentia nulla est, primo quia minor differentia non arguit maiorem, sed econtra. Secundo omne enthemema tenet in virtute syllogismi, vt fiat itaq; sylłs, debet subaudiri hæc, si causæ differunt specie, & causata etiam differunt specie & gñē. Modo hæc est falsa. Tum, quia idem ignis specie generatur ab igne, et ab excusione lapidis cum calibe primo metheorum. & 3. cœli. cōm. 5 6. Similiter eodem cœli. 3. cōm. 5 8. & 59. dicit. eadē aquam specie gñari ab aere denso, & terra rara. Et 12. meta. cōm. 18. vespæ gñantur ex corporibus equorum mortuorum & ex seminibus vespalarum. Secunda quæstio est, quia hic vñ committi circulus, nam probat diuersitatem causati per diuersitatem cauſarum, & dīam cauſarum ppter dīam cantorum. Ut vero vis rōnis intelligatur. Auer. supponit primo oē quod est in gñē coponi ex materia & forma, vel ex potentiali materiae, & actuali formæ.

Declarat hoc ipse in lib. destructione destrucciónū disputatione septima in solutione ad quartū dubium. Patet idem. 8. met. cōm. 6. & Arist. in 10. meta. in vltimis fere verbis contra Platonē assumit, quæcunq; differunt materia, differunt & gñē. nec valet quod latini addūt eum intelligere de gñē phy. Nam tunc Arist. nihil haberet cōtra Plato. itemq; Auer. in paraphrasi Porphyrij, para phrasij tercia idē assūmit. Volens q̄ genus generum in prædicamento substantiæ sit corpus. principia quoque esse materiæ & formam. 2. cœli cōm. 4 9. contra Auic. assūmit dicēs si orbis essent eiusdē gñis, tunç essent ge-

nerabiles, quare omne quod reponitur in genere prædicamentali aut est compositum ex materia, & forma, vt substantiæ omnes prædicamentales, aut ex potentia materiali materia, & actuali formæ, vt accidentia prædicamentalia. De hoc autē dicemus qñq; in lib. destructionum. Et per materiam ipse intelligit materiam transmutabilem, vt patet in tertia Porphyrij paraphrasi, vbi cōcludit genus generum esse corpus sensibile, hoc est subiectum corruptioni. Petit secundo Auer. cœlū non componi ex materia transmutabili, & hoc declarabit in isto lib. neq; ex forma transmutabili. Et tunc in secunda figura sequit. igitur partes cœli & partes corporū transmutabilium differunt specie gñē, & corporeitas dicitur aut æquiuoce, vel analogice. Syllogismus igitur Auer. non tenet p se, quia teneret in oī materia vt dicit Auer. Sed tenet per accidens. vbi videlicet differentia specifica & genericā & analogia sunt idem fīm subiectum, & differunt rōne. Tunc ad rationes, ad primam patet solutio, q̄ syllogismus Auer. est argumentum tenēs per accidens. Ad secundam dicendum oēs materias, e quibus ignis fit reduci per calefactionē & exiccationē ad materiam vnius rationis. Similiter ad illud de aqua dicitur. Ad illud de vespis Auerro. 8. auscultationis phy. cōm. 4 6. r̄ndit vespes ex putri materia ortas, & vespas ex semine procreatæ esse eiusdem speciei subalterne, sed specie proxima differre. Ad vltimum Auer. 7. met. cōm. 3 5. r̄ndit circulum in diuersis generibus cause esse possibilem. nam partes sunt toto priores fīm materiam, & totum partibus fīm formam. Ioannes hic videtur probare hac ratione q̄ corpus dīcat, analogice de cœlo, & corruptibili. Et sylłs cius est, nulla cā est in eodem gñē cum effectu, sed cœlū est cā corruptibilem, quare cœlum non est eodē in gñē cum effectu & re corruptibili. Maior Ioan. debet intelligi de cā essentiali, & p se. Nam cāz accidentiales, & accidentaliter ordinatae possunt esse eiusdem speciei. vt 1 2. met. cōm. 2. colligi potest.

Remanet igitur perscrutari de eis, quibus haueant due nature, que sunt in corpore cœlesti, differunt ab eis, que sunt in corpore generabili & corruptibili.

Recollegit intentionem libri, & terminata questionem ne an cœlum habeat partes, ordinat se ad questionem. quid est, & sermo cius patet. Et in hoc finit prohemiu.

R I N C I P I V M quidem igit̄ perscrutacionis est i hoc. Arist. n. cū inuenit individua existentia p se, hoc que vocantur substantiae, transferri de una dispositione in aliam, inuenit bāc transmutationem duobus modis. aut transmutationē in dispositionibus extinsecis a quidam substantiis existentib⁹ p se, que non facit illa individua dīam secundū illas dispositiones transmutari in noīe, neq; in diffinitione, sicut dispositiones que dividunt quantitates, qualitates, et alia prædicamenta, que appellantur accidentia, aut transmutationē in dispositionibus, que faciunt individua dīam secundū ipsas transmutari noīe et diffinitione, que transmutationē dīam generatio, & corruptio.

Exequitur Auer. quod in prohemio præmiserat, & distinguit primo transmutationem in duas. Nam altera est penes accidentia, & hæc generatio siue corruptio secundum quid dicitur, altera penes substantiam, & hæc gñatio & corruptio simpliciter nuncupatur. hæc diuisio ex textu, ita potest pbari, quia sensu cōstat individua esse existentia p se, qđ addit ad dīam individuorum accidentium;

Impugnatio.

Dubitationes.

Difficultas secunda.

Declaratio ratio.

Quale oē quod est in genere.

accidentium, quæ per se non existunt {hæc quæ vocatur substantia} hoc est composita ex materia & forma, & træfieri de vna dispositione in alia dispositio nomen est cœ ad omnem formam, & hoc dupliciter tñ, aut in dispositionibus extrinsecis à quidditatibus substantiarum existentium p se, quæ non facit illa individua noīe & diffinitione transmutari, vt sunt accidentia. (Nā accidentia sunt extrinseca à quidditatibus substantiarum compositarum. Et quia per eorū variationem suba nec amittit nomen, nec diffinitionem. Aut transferit ad ea, quibus & nomen, & diffinitione subiecti træmutati euariatur, vt gñatio & corruptio. Et igitur vis verborum hæc. Aliquod individuum substantię transmutat, vt sensu constat. vel igit ad dispositiones exteræ, quibus neq; amittitur nomen, neq; diffinitione & hæc est prima, quæ dī generatio fm quid. Vel ad dispositiones essentiales, quibus & nomen deletur, & diffinitione euariatur. & hæc est gñatio simpliciter, igitur duæ sunt formæ transmutationis. Ioānes hic alia diuisionis fingit causam. ait. n: transmutatio est ad ens, ens autem aut substantia, aut accidens. igitur transmutatio duplex. Mēbra hæc quæ Auer. tangit Arist. accepit ratione & observatione primo de gñatione textu {sed non simplex & perfecta} q. 10. est. Vsq; ibi maxime autem gñabitur} q. est. 24. & tu nota Auer. cōm. 10. vñq; ad 24. Animaduertendum q; diuisione verificat propter duo. primo quia tota quiditas individuarum substantię est forma eorum. vt. 7. metaphy. cōm. 21. 4. 4. 3. 4. & quia in generatione amittitur forma ob id amittitur & diffinitione & quia ratio, quā significat nomen, est diffinitione amittitur & nomen. Scđo q; transmutatio substancialis tanq; primi termini est compositi vt. 7. meta. cōm. 31. & 12. metaphy. cōm. 18. Materia vero subti, vt primo auscultationis phy. cōm. 6 o. formæ vt quo. 12. metaphy. cōm. 1. 4. Transmutatio accidentalis tanq; termini primi, est formæ accidentalis, quæ est fm quid additum enti simpliciter tanq; subiecti autem, est individui subiecte vt in actu s. phy. auscultationis. cōm. 7. Et primo phy. auscultationis. cōm. 6. 3. & sic in hac secunda specie træmutatio nō perditur diffinitione. quū remaneat individuum in actu, & ita nec nomen. Sed ambiges, mixtio est transmutatio, qm̄ materia per mixtionem acquirit aliquid novi. Et tñ neq; est generatio simpliciter. neq; gñatio fm qd, vt Arist. primo de gñatione. Auer. 3. cœli cōm. 6. 7. Rñder q; mixtio est ad mediū inter subas, & accidentia, nam formæ substanciales elementorum sunt. Sed de hoc alias. nunc vero satis sit mixtionem esse aliquid conformatum ex alteratione & generatione. Et propterca non ponit in numero.

Quem igitur considerauit hos duos modos transmutationis, inuenit in eis communia, & propria. communia quidem sunt quinque quæ insunt transmutationi substanciali, & accidentali, est enim commune iis duabus habere unum subiectum recipiens transmutationem.

Data diuisione, declarat membra, & primo colligit quinque in quibus cōueniunt, deinde ea in quibus differunt. nam omnis perfecta cognitio constat ex cōi & proprio. 6. topi. & incepit à cōmunitib; quia communia sunt notiora proprijs. Sed dices. hæc duæ transmutationes habent communia & propria igitur genus & dñiam. Nam genus est principium cōuenientiæ, proprium principium dñiæ: Dicendum q; hæc cōia sunt per qdā & quiuocationem, & illa ppria per quandam dñiam modalem. vt substantia, & accidentes. Primiū itaq;

cōe est vtriq; transmutationi subesse subiectum recipiens illas. Istud cōe primum accepit Auer. primo de generatione ab Arist. tex. primi cōm. & 2. metaphy. textu. 12. cōm. vbi ait in omni motu oportet intelligere subiectū cōe. & primo auscultationis phy. accepit Arist. tanquam principium ex nihilo nihil fieri, quia in omni factione oportet intelligere materiā. Et Ioān. supplet rationem. quia oē quod fit, est possibile fieri, & potentia nō redigitur in nihil, vt patet. Et in hoc supplemento dupliciter errat, primo quia conturbat cōia hæc quinque quia posse præcedere esse, est tertiu cōe. Sectando, quia potētia illa fundabitur in motore. nam res fieri pōt, propter potentiam agentis fm nos. Et propterea in isto primo cōi theologus debet à philosopho naturali discordare. Nam naturalis philosophus eā propositionē accipit vt principiū, cui oēs quinque sensus concordat. Ut in hoc, visu quidē videmus alificationem supponere subm, auditu audimus sonū supponere aerē. gustu sapore supponere poma. tactu caliditatem supponere ligna. Olfatu odorē supponere corpus odorabile, & ita erit vt principiū naturali philosopho q; oē transmutationi subit subiectū, quia philosophus ex p̄existenti cognitione facit doctrinā, doctrina vero oīs ex ante cognitis fit. Nā aut p̄ inductiōne aut per syllū. At inductio principij est & vñs syllū aut ab vñl. sunt igit principia, ex quibus syllū. quorum aut non est syllū, eorum inductio est. vt. 6. ethi. traditæ quare naturalis philosophus originē sumit ex sensibus. Et sic per cōuenientiā sensuū hoc tanq; principiū assumeret. theologus vero qui per revelationem altioris principij edit propositione, diceret transmutationem, siue mutationē aliq; esse, & non supponere subiectū. & hoc non cōtra sensus erit, sed supra sensus, sed de his in lib. destrūctio destrūctionum.

Amplius necessarium est non esse præcedere esse rei genitae & corruptibilis, & omnino inhærente ei quod fit: non n. fit nisi illud quod non est.

Scđm cōe est q; nō esse, hoc est priuatio, p̄cedit esse hoc est formā rei genitę & corruptibilis, p̄cedit dico, hac rōne, vt prius ipsa inhæreat subito, quā forma, & subdit cām, quia non fit, nisi illud quod non est. Istud fm cōe accepit Auer. 1. physi. auscul. tex. cō. 6. 1. Aīaduertendū negationē differre à priuatione. vnde Auer. primo auscul. phy. cō. 15. iquit. q; hoc nōm ens, & nōm ens pār de. 1. o. pñtis, quia de quocunq; ens dī, de illius opposito dī non ens. igit inter negationē & priuationem hæc est dñia, q; negatio nō limitat sibi subm determinatum. nam & lapis non videt, & hyrcocerus non videt. priuatio vero limitat sibi omnino subiectū, quia nō dī lapis cæcus. & tragelaphus cæcus, sed catus. quia ē re negatio nulli subiecto hæret, sed bñ. priuatio ad designandum igitur se loqui de priuatione adiicit, & omnino inhærente, & reliqua.

Similiter autem inuenitur posse præcedere esse in subiecto necessario in utroque modo faltionis: quod enim est impossibile, non fit.

Ioān. intelligit istud tertium de potentia passiua. in oī. n. transmutatione siue substanciali, siue acciūtali hæc potentia p̄supponitur. Et rō Auer. apud ipm est hæc, quia oē qd̄ est in actu, prius fuit in potentia. & sic licet actus p̄cedat potētia in diversis, in eodē tñ potētia est prior actu. Ego vero dico quod si intelligitur de potentia passiua, tunc istud tertium non eslet aliud à primo vel à secundo. Nam si potentia passiua accipit pro subiecto

Primum
cōe.

Supplementum
Ioān.

Contra Ioān.

Philosophus et
Theologus
discordant.

Quæ p̄positio
est principiū
apud philosophos
p̄būm.

Quæ p̄positio
principiū apud
theologum.

Comment. 8.
Secundum cōe.

Negatio et pri
uatio differunt.

Comment. 9.

subiecto potenti, nō differt à primo, si accipitur pro parentia cum aptitudine, tūc erit idem quod secundum. Nam.9.meta.cóm.3.ait, dicere aliquid esse in potentia ad hoc est, scđm quod caret illo ad quod pót. Propter quod posse acciperetur hic pro cōi ad potentiam actuam, & passiuam, & hac rōne posse precedit esse, quia præexistit tā potentia in agente, q̄ in subiecto, & hoc est acceptum.3.de aia, textu, cō.1.7.quod Auer. ipse resumit primo celi. cōm.12.4. & sub hoc sensu, valet rō Auer. quod impossibile non fit. Nā quod nō est possibile potentia in agente, & potentia in materia id non fit. Adaduertendum q̄ theologi dissentient in hoc tertio cōm. quia tenent potentiam in deo excedere potentiam omnis subiecti, & propterea aliquod est contingens fieri, cui nulla respōdit potentia in subiecto, sed solum est possibile fieri propter potentiam agēris. Sed differentia hæc dimittatur ad tempus. Nā nunc vt philosophus loquor. Et hoc modo commune istud tertium intelligendo, differt à primo: & à secundo, vt constat. Sed est in dictis Auer. contradic̄tio. Nā primo auscul. physi. cōm.6.3. inter transmutationem substancialē, & accidentalem talem designat dřiam, q̄ substantialis est entis in potentia, accēntalis entis in actu, hic aut vñ in utroq; modo factio[n]is præexistit potentiam, esse utrāque entis in potentia. Soluit Auer. 5.auscul.phy.cōm. 8.vbi colligitur. q̄ tā subiectum gnationis, q̄ accēntalis transmutationis sit in potentia, licet rōne diuersa, subm quidē gnationis est in potentia tam formaliter, q̄ cōcomitatue, subm vero accēntalis transmutationis est formaliter in potentia, sed concomitanter est in actu.

Amplius inuenitur esse necessario illud ex quo est factio illius rei, & ad quod est, esse contraria et habere idem genus.

cōm.10. Quartum cōe est q̄ terminus ē quo res transmutatur, & terminus ad quē in utraq; transmutatione sunt contrarij, contrarietate videlicet eiūdem gnis tam subiectibilis, q̄ prædicabilis. colligit ab Arist. istud. 6.auscul. physi. tex. cō.9.1. & 5.eiusdē. cōm. 7.& Auer. p contrarium intelligit disperatum. 1.phy.cōm.4.1. vel contrarietatem extremit ad extremitū vel extremit ad medium, vel mediij ad medium lib.1.celi cōm.2.0. Addit quoq; contraria esse eiūdē gnis, tam subiecti q̄ prædicti, propter esse & non esse negatiue tenta. q̄ non sunt eiūdem gnis aliquo modo. Dñt nostri contéporanei istud quartum nō differre à scđo. Sed esse illius explicationem, qđ nos nō approbamus, cū dicat esse quinque cōia & non quatuor, sed hoc quartum differt à secundo rōne, quia est illo cōius. nam accipiendo contraria pro disperatis, sic sunt communia, & cōmuniora priuatue oppositis.

Et quod illa contrarietas reducitur ad primam contrarietatem. s. non esse & formam.

cōm.11. Quintū cōe est vt termini ē quo, & ad quā sint contrarij priuatue. Et Arist. declaravit istud quintū primo auscul. phy. textu cōm.6.0. & inde. Nec istud quintum sup̄fluit, quia conteraria priuatua in transmutatione in minus sunt, q̄ cōtraria priuatua similiiter, vt cæcum & vidēs sunt priuatue contraria non, tñ intransmutatione. Sed dices. Motus circularis est transmutatio accēntalis, & tñ non est de contrario in contrarium aliqua rōne. Auer. 1.celi cōm.6.5. & 8.6. ait hoc quintum esse vñ verum, excepto motu circulari. Vel vt dicit Auer. ibidem. cōm.8.7. in motu circulari est contrarietas p̄m partes, vt stella constituta in ortu videtur contraria stellæ constitutæ in occasu. Similiter stella in imo contraria est stellæ culminanti, vt dicunt Astrologi.

Differunt aut in hoc, quoniam inuenit transmutationem individualium in suis substantijs cogere subiectum non esse ens in actu, & non habere formam qua substantiasur. Si non haberet formam, nullam aliam recuperet: nisi illa destruetur. vnam n. formam habere nisi vñ subiectum est impossibile. Et si esset substantia simpliciter existens in actu, non esset impossibile, & non receptuum quod n. est in actu, non recipit aliquid quod est in actu secundum quod est in actu.

Tacit quinque conuenientiis, tāgit vnam dřiam c̄ tñ pecces subm, volens q̄ subiectum transmutationis substancialis sit ens in potentia formaliter & concomitanter. At subiectum transmutationis accidentalis, est in actu concomitanter, & in potentia formaliter. Aīad uertendum q̄ quidam dixerunt materiae esse vnam elementorum, excepta terra, q̄ nemo posuit materiālē nisi Hesiodus, qui tñ non fuit philosophus, sed famosus in ponendo leges. primo Meta. cōm.1. & 1.4. Atj mātē dixerunt esse corpus nō quidem hoc aut illud. Sed cōe oibus, & hanc positionem quidam Autic. ascribunt primo suę sufficiente. capite. 3. & 4.alij Plat. vt Arist. 2.de gnatione. tex. cōm.3. & 4.sive Plato. ea sit modo sive Auicen. isti sunt qui mātē substantiari per formam corporis contendunt. Et has duas pōnes tangit. Et inquit dřne aut in hoc q̄ inuenit transmutationē individuorum in suis substantijs cogere subm nō esse ens in actu, & hoc contra primos {Et non habere formā, qui substantiator} & hoc contra secundos. Declarat hec ambo, & primo scđo deinde primum. Et inquit {Si. n. habet formam} subaudi qua subatur {nullā aliam recipere, nisi illa destruetur} declarat cōsequentię impossibilitatem. hoc est q̄ est impossibile, vt habeat tñ vñā, & nullā aliam recipiat {vnam n. formam habere nisi vñ subm hoc est vnum subiectum: h̄c nisi vnam formā est impossibile, quia eo ipso qđ est subiectū est pluriū formarū. Et sic non tñ vñā, sed plures recipit. deinde confutat primā pōnem. Et inquit, & si esset subā simpliciter existens in actu, tūc esset impossibile, & nō receptuū, cuius consequētia deductionem assignat. d. qđ. n. est in actu, non recipit aliquid, qđ est in actu, scđm qđ est in actu. Sic igit̄ patet qđ subm gnationis est oīno in potentia, & sup̄le subiectū alterationis in actu. Rem hāc accepit Auer. primo de gnatione. tex. cōm.1.0. & 5.phy. auscul. tex. cōm.7.Ioan. declarat hic duo, primum q̄ subiectum habere tñ vñā formā & nullā aliam, est impossibile. Et hoc q̄a subiectū formarū subaliū se habet vt subm accēntū. constat aut subm accēntū continuo esse, nunc sub vno, nunc sub alio accēntē. igit̄ subm formarū subaliū sīt nūc sub vna est, nūc sub alia forma. Scđo declarat q̄ forma non sit de essentia materiae, q̄a vel duz forz̄ essent simul in eodem actu, velex nihil aliud fieret, vt deducit. Sed horū duorū primū nullam habet necessitatē, q̄a accēntū qđā sunt forz̄ propriæ subic̄tis, quedam contingentēs. Si igit̄ similitudo esset necessaria, etiam subā quādā h̄rent formas proprias, quādā h̄rent contingentēs. Et sic vt subm pōr h̄c duo accēntia insimul, alterum proprium, alterū euariabile cōtinue. sic & subm formarū subaliū habebit quandā forz̄, propriam quādam euariabilem. & sic similitudo cōducit oppositum. Scđm qđ dixit non est propositū, quis nemo ait mātē h̄c aliq̄ formam de sui essentia, sed bā materia habere formā propriam, vt corporeitatis. Modo esse p̄priū nō est de essentia subiecti. Sed dubitabis circa consequentias Auer. contra primam quidē, quia consequentia vñ nulla. nam mā pōt esse in actu vñas rōnis.

rationis. & recipere actū alterius, vt in actu genericō, & recipere actū specificum, vt Plato, & Auic. sentiunt. Similr cōsequens nō vī impoſe, pōt. n. ſubm hīc duās formas alterius rōnis, vñā genericā, alterā specificā. nā ſppriā, alterā euariabiliē, vt ſubm accidentium diximus. Contra ſcdam vero. qā.3. cōm.6. 7. materia exñ in actu elementario potest recipere formam mihi vltimam, nec valet q̄ illæ elementariae forme remittunt quia remiſſio & intēſio nō variant ſpēm.5. phy. cō.4.3. ſecundo principaliter ambigēs, quia Auer. eſt inſufficiens, quia inter has transmutationes nō eſt tantū hīc ſola dīa. nam.5. phy. enumerat alia cōm.5. 1. & 5. itēq; ſubalis transmutatio eſt ſubita, accidentalis ſuccesiua. 6. cōm.3. phy. & 6. phy. cōm.3.2. & 4. phy. cōm.1.2.9. Tertio ambigēs vtrum calefactio, & albificatio ſint vel motus, aut gñationes aliqua ratione. Ad primam debes ſcire q̄ fortalſe non eſt inconueniens aliquod eſſe in actu vniuſationis, & recipere actū alterius, ſed vt di- cit Plato, vel Auic. eſt inconueniens, videlicet, vt mate- ria exiſtēs in actu quocūq; recipiat formam per illum actum tanq; per rōnem recipiendi recipientem, ſic. n. eſſet accidens ipſa recepta forma quia recipitur in actu ſm q̄ in actu. Et hāc ſolutionem innuit Auer. primo de gñatione. cōm.2.4. Et in verbis suis hic, quām adiicit ſm q̄ in actu. Sed de hoc poſtea latius. Ad ſecundam rōnem contra idem contēporanei nostri dīt. q̄ ſubie- ctū ſubstantiatum p̄ formam ſubalem potest recipere accidētia, quia forma illa eſt facta potentialis, ppter ma- teria, p̄ quam ſubſtantaf. vt.9. meta. cōm.2. At formam ſubalem noa potest recipere quia illa potentialitas non ſufficit, tunc dicunt mām ſub actu elementario poſſe recipere formā mixti vltimam. qm̄ actu elementarius eſt mediū non quidem receptiuū, ſed dispositiuū. Sed prium dictum horū nullum eſt, qā à pari diecerē ego formam ſubalem effici adeo potentialē, vt non tñ apta fit recipere accidētis, ſed & ſubam. Et ſi ſingis hoc nō eſſe qā non eſt facta potentialis tanta potentia, vt ſuffi- ciat, tunc iſti voluntarie loquunt, & pro cā rei volunta- tem p̄bent. Amplius ſi forma ut potentialis facta ē ma- teria ipſa potest accidentia recipere, tūc materia poſſet accidētia recipere qā mā erit ſummo p̄e apta, & primo potentialis. Latini vt Thomas, & Egid. aliter dīt, q̄ vi- delicet accidētis eſt ens ſm quid, ſubstantia eſt ens ſimplr. modo eſt ſimplr. p̄cedit in ſubiecto eſte ſm quid. & ſic ante accidētia p̄cedere debet forma ſubalis. & ſic ma- teria p̄ habere debet formā ſubstantialē ſi déberet recipere accidētia, hēc D. Thomas in libello de natura ma- teriar. An hēc ſolo ſit vera, posterius dicimus. nūc vero ſciās eā non eſſe ad mentē Auer. qui vult dimensionem p̄felle oibus, neq; ad mentē Auic. in lib. ſuę ſufficientia, capi. 7. Sed quid ſit dicendum posterius dicemus. nūc vero ſciās tñ dīam hanc ſequi naturas rerum, nullāq; eſſe cām alia, niſi ob diuerſas rerū naturas. Ad ſcdam principalē dicendum Auer, hic enumerasse vnam tñ dīam, q̄q; ſint plures alia, nā habita prima dīa, ſtatiū habere q̄ accidētia transmutatio ſit de positivo in poli- tiuum. ſubalis vero de priuatiuo in politiuu. vt primo phy. cōm.5.2. dicit etiam Auer.5. phy. cōm.1.0. dato q̄ forme ſubstantiales eſſent cōtrarie, vt existimauit Alex. adhuc gñatio diſſert ab alteratione. Ad ſcdam con- tra idem ſolutio eſt ibidē. eodem cōm.1.0. q̄ videlicet eſſe ſuccesiuum & eſſe ſubitum non ſunt dīc motus, & mutationis, nam forme elementariae ſuccesiue acqui- runt, & tñ earum eſt generatio. Cui & Auic. conuenit

tractatu de motu capite.13. ſimiliter augmentatio eſt motus, & eſt ſubita. Ad tertiam principalē dicunt con temporanei nostri q̄ generatio ſm quid eſt etiā ſuc- ceſſiua. Sed Auer. loquitur in transmutatione ſubstan- tiali ſimpliſter. Sed dices contra, Nam Aristo.5. phy. tex. cōm.7. diuidit transmutationem in gñationem, & transmutationem accidētalem. Et gñatione ſubdiuidit in ſm quid, & ſimpliſter, tūc à quo diſſert genus, diſſert & species, gñatio diſſert à motu, per Aristo. igitur & gñatio ſm quid à moru etiam. Sic igitur dicēdum, q̄ licet generatio ſm quid & motus nō diſſerūt ſm re. dīt tñ ratione. tñ Auer. non facit vim in verbis, & accepit transmutationem accidentalem, prout diſtin- guitur à ſubſtantiali vtcunq; accepta.

Vnde natura huīus ſubiecti recipientis ſubſtantiales for- mas videlicet prima materię neceſſe eſt vt ſit natura poten- tia, ſcilicet quād potentia ſit eius differentia ſubſtantialis.

Dictum eſt ſubiectum transmutationis ſubſtantia- lis non eſſe ens in actu, neq; habere formam propriā. Ex hoc infert conclusionem talem, videlicet, q̄ ma- teria prima eſt ens in potentia, ad hunc videlicet ſen- ſum q̄ potentia eſt dīa materię essentialis. Conclu- ſionem hanc ex dictis ſic ſyllogiſat. Subiectum trans- mutationis ſubſtantialis non eſt ens in actu neq; ha- bet propriam formam. Materia eſt ſubiectum trāſmu- tationis ſubſtantialis. igitur neq; eſt in actu: neq; ha- bet formam propriam & ſi ſic. igitur eſt ens in poten- tia essentialiter. Nam ex negatiua ſequitur affirmatiua, quotiens ſubiectum conſtauerit: modo materiam, conſtat eſſe ſubiectum transmutationis ſubſtantialis. Animaduertendum quoq; eſt: q̄ qui enumerat que

Aristo. dicit in primo de generatione in primo textu:

primo item physicorum, textu. cōm.6. 0. & 2. meta- physicæ textu cōmenti. 1.2. Et quinto physicorum textu cōmenti. 7. facile conclusionem hanc colliget,

& tu conſidera. Sed mox ambigēs: quia potentia eſt accidens vt in p̄dicamento qualitat̄: & materia eſt ſubſtantia, quia principia ſubſtantiaſ ſunt ſubſtan- tia.

Igitur potentia non eſt eius essentialis differen- tia. Dici potest primo quād eſt proprium accideſs: verum quia quotiens differentia rerum latuerint, p̄prium accipitur loco differentie: vt quarto cōm. com- mento. 2.6. & 8. metaphysicæ: cōmento. 5. iſcirco vo-

cauit illam differentiam. Vel dicendum, q̄ potentia eſt accipiri pro naturali ipſius materię aptitudine ſiue capacitate ad formas ſubſtantiales: & hac ratio- ne fortalſe accidens proprium eſt: quia omni, ſoli, & ſempercompetit. Alio modo pro principio, vnde fluit illa ſiue aptitudo: ſiue capacitas. Et hac ratione erit

differentia essentialis: vt rationale poſſet capi pro apti- tudine ad ratiocinandum, & ſic eſt proprium: vel pro principio, vñ fluit illa aptitudo: & ſic eſt dīa essentialis.

Et ideo nulla habet formam propriam, naturam exi- ſtentiam in actu, ſed eius ſubstantia eſt in poſſe.

Ex hoc quod prima materia nec habet formā pro- priam: nec eſt ens in actu: conſclusit illam eſſe eſſen- tialiter in potentia, nūc contra, per hoc quod eſt eſſentialiter in potentia infert illa duo contra antiquos:

primo: q̄ nullam habeat formam propriā. vt Plato & Auicenna dixerunt. Secundo quod nec ſit in actu vt

ignis: vel aer, vel aqua: vt antiqui. Hac autem ra- tio conuerſia eſt diuersa ratione: pro vt potentia eſt

cauſa priuationis omnium formarum, vt ſubiectum, & priuatione potentia ut forma, vel alia ratione.

Et ex

Ad tertiam
principalē

In ſuę

Ratiōne.

Cōm. 13.
Potentia mate-
ria eſt ſiue
ſubſtantia
differentia
materię.

Quād ex Art.
R. 10.

Dubitatio.

Ratiōne.

Ratiōne ſed.

Cōm. 14.

Circulus q̄d.

Et ex hoc materia recipit omnes formas.

cōm. 15.

Materia recipit formas oī.
Quod ex Atri.

Ex illo dato videlicet quod materia est in potentia essentialiter ad omnes formas, sequitur nunc quod recipiat omnes formas, tenet enthitema, quia receptio supponit carentiam, & potentiam. Materia caret forma, quia nullam habet propriam, nec est in actu aliqua forma. Itemq; est in potentia, igitur recipit omnes. Animaduertendum quod Aristoteles declarauit duo. Primum quod materia nullam habet formam propriam, per quam recipiat; ut contra Platonem secundo de generatione textū cōmen. 3. Secundum quod materia nec priuationem habet sibi essestiale, & perpetuam, ut primo physicorum, textu cōm. 79. quas insimul propositiones Auerro. congregauit. 7. metaphysicæ cōm. 8. Et primo physicorum, cōm. 6. 5. quibus concessis patet materiam posse recipere omnes. nam nec perpetua sibi priuatio impedit: nec perpetua sibi forma. Vnde per hoc quod prima materia recipit omnes formas differt à sensu & ab intellectu. Nam sensus & intellectus non formas ipsas recipiunt, sed rationes formarum, intellectus quidem vniuersaliter, sensus particulariter. Hec, 3. de anima pluribus locis dicta sunt. Per hoc quod recipit omnes, differet ab elementis, quoniam quanquam, ut 3. cœli cōmen. 6. 7. elementa sint in potentia ad omnes formas mixtorum, non tamen ad omnes simpliciter. Et per hanc omnia colligit descriptio primæ materiæ.

Sed posse quo substatiatur hoc subiectum, differt etiam à natura subiecti: quod substatiatur per hoc posse in hoc quod posse dicitur respectu formæ, hoc autem est subiectum vnum entium, & elementum vnum & eternum existentium per se, quorum substantia est in potentia per se, quia substantia est in potentia.

cōm. 6.

Potentia.
Materia dicens.

Ambiget fortasse quispiam, si potentia est differentia essentia materiæ. igitur erit essentialiter potentia. Respondet quod differunt. nam potentia est relatio quædam ad formam. Materia est subiectum vnum entium absolute. hoc est substantia. Et elementum vnum & eternum substantiarum, quæ per se existunt, quarum esse est in potentiam saltem ad accidentia, cum omnis substantia sit in potentia. Differunt itaq; quod potentia sit accidentis relatiū. Materia vero sit substantia, saltem quia principium & elementum & eternum substantiarum. Quod quidem potentia sit relatio quædam patet in prædicamentis, quod materia sit substantia pater primo physicorum, textu cōm. 52. quod videlicet principia substantiae sunt substantiae. Sed dices potentia est relatio ad agens, ut 5. metaphysicæ accipitur. textu cōm. 17. vbi dicit quod potentia palseua est principium transmutandi ab alio in quantum aliud. Vbi intelligit agens.

Dubitatio.

Responso. Dici potest quod potentia refertur ad formam: & ad agens, sed non vna specie relationis, ad formam quidem modo mensuræ ad mensuratum, ad agens vero modo actionis & passionis. Animaduertendum quod quidam dicunt Auerro. intelligere quod materia differt à potentia, per hoc quia materia non eget subiecto, at potentia sic. Alij dicunt Auerro. velle materiam non esse in potentia ad hoc ut sit, ut declarat Aristoteles. primo physicorum, textu cōmen. 82. quia tunc materia estset materia. Sed hanc omnia fruola sunt. nam Auerro. repetit expositionem nostram primo physicorum. textu cōmen. 70. Ioannes tribus rationibus probat materiam differre à potentia primo quia di-

Expōnes abo.
rum.

Rationes Ioa.

versorum prædicamentorum. Secundo, quia materia ipsa manet, potentia transit. Tertio quod materia est vna, potentia tota quod foræ. Sed (pace sua) iste confundit Auerro, doctrinam. nam Auerro. locutus est hic de potentia, quæ est differentia materiæ. Hec autem non est potentia respectiva, de qua loquitur Ioannes, cum ista non sit differentia materiæ. Sed est potentia absolute à forma particulari, licet respectiva ad formam vniuersalem, & sic secunda ratio nulla est, quia hæc potentia est materiæ coæua. Tertia minime valent, quia hæc est vna èm rem, licet sit ad multas formas, ut postea dicimus & sic tantum prima ratio valet quam Auerroes hic accepit.

Et ideo est difficile intelligere vel imaginari ipsam, nisi in comparatione ad alterum, sicut dicit Aristoteles.

Materia non intelligitur nisi per suam descriptiōnem sua descriptio est potentia, quare non intelligitur nisi prout est in potentia, potentia vero est relatio ad formam, quare non intelligitur nisi comparatione ad alterum, hoc est per formam. Hec conclusio est Aristoteles primo phys. text. cōm. 6. 9. Es potest probari primo, quia etiam quod intelligit vel est actus, vel in actu: ut 9. met. tradunt Aristoteles & Auerro. cōm. 20. itemq; primo cōf. cōm. 92. & 93. & 12. metaphysicæ cōm. 1. 4. intelligitur etiam propter formam; sentitur vero propter materialism. Non intelligibile mouet intellectum. 3. de anima cōm. 2. & 3. Materia non mouet aliquid nec agit in actu. 12. metaphysicæ cōm. 33. semper enim existimatior forma movens. 3. physicorum, textu cōmenti. 17. quare omne quod intelligitur, propter formam intelligitur. Rursus omne quod intelligitur per se est vniuersale. Modo constat formam esse vniuersale quædam, ut primo metaphysicæ cōmento. 27. & alibi. His constat materialiam non posse intelligi nisi in comparatione ad formam. Querere solitus sum hic, vtrum potentia materiæ distinguantur & inter se: & à materia realiter, qd sic arguitur. primo quia primo cōf. & 4. physicorum, cōmento. 100. 20. expref se solvens questionem, dicit quod sic. Secundo idem 12. metaphysicæ, cōmento. 11. Nam si agens vnuus sit, materia quoque vna potentia etiam effectus erit vnuus, quare res omnes potentia erunt vna, omnes formas erunt vna. Tertio idem testatur hic & primo physico. cōm. 70. Ad contrarium Auerroes hic dicitur materialiam pro posse substantari. Ioannes dicit primo quod accipiendo potentiam pro potentia respectiva, sic realiter distinguitur à materia, qm ut dixit hæc est relatio, illa substantia. Dicit secundo qd hæc potentia respectiva sunt infinitæ in materia, ac inter se etiam realiter distinctæ, quia. 3. physicorum. cōm. 10. si posse sanari & posse infirmari sunt idem, tunc sanitas & ægritudo essent idem. itemq; 12. metaphysicæ, cōmento. 2. Inquit numerum potentiarum esse pro numero formarum, & primo de generatione cōmento. 22. ait quod materia vna est subiecto, at plures potentia. Ex hoc accipe qd potentia illa à materia realiter distinguatur. Qm potentia plures sunt, at materia vna. Secundo qd infinitæ sunt, patet primo qd numerus formarum in materia receptibilius est infinitus, igitur & potentia. Secundo, quia si potentia omnium formarum vna esset, tunc agens-extrahens potentia pro vna forma, pro omnibus extraheret. Et ex iis dicit. Tertio qd eiusmodi potentia à parte ante sunt æternæ in materia, à parte post definit aduenientibus formis.

fermis. hec Ioannes, & plura alia in questionibus libri physicorum. In questione vero propria hic quod potencia distinguitur realiter à materia, etiam his rationibus probat. Addit tamen vnum quartum, quod videlicet potentia est relatio imperfecta. Ideo potest immediate fundari in essentia materie. Nam inest subiecto in actu composite ex materia & forma, sed ratione materie, cui per se primo & immediate inest, ut in proprio fundamento. Circa hanc positionem oportet videre primo in quibus bene, in quibus male dixit. suntq; adducenda omnia contra eum, deinde aliter dicemus. Quam itaq; respectius potentia realiter distinguatur à materia, retable est, itemque q; infinita, & inter se, & materia realiter distincte, si maliter tolerari potest. Sed q; eternæ sint à parte ante, desinantq; à parte post, fortasse non est consonum doctrina Aristoteli, & Averrois. nam primo cœli contra Platonem accipitur generationem illud quod aeternum à parte ante, est aeternum à parte post, vt Averro, generatim accipit ibidem commento. 13.8. nec valer quod Ioannes dicit, verbum Aristote. solum in substantijs esse verum, prius quia Averro. 2. cœli componen, 3. probat sex cœli differentias positionis esse substantias, quia si essent accidentia corruptibilia: & non corrupti pereretur: tunc natura contingens verteretur in necessariam: vbi patet eum de accidentibus loqui. Secundo, quia. 1. 2. metaphysicæ. cōmen. 4.1, ait quod de possibilibus esse, & non esse, solus motus est aeternus; & tamen nec incepit: nec desinet: modo potentia non est motus, quare non erit aeterna. Tertio, quia fortasse plura accidentia aeterna à parte ante numero differentia est impossibile esse, eodem in subiecto: quando quidem omnis numeralis differentia sit pp subiecta. Quod etiam adiicit videlicet potentia esse relationem imperfectam, & iccirco non egere nisi subiecto, non autem fundamento, contradicit sibi in questionibus primi physicorum, vbi concedit ibi fundamentalum, & terminum: & radiocimabiliter quidem qm relatio iccirco eger fundamento, quia inter accidentia est imperfectius accns. apud eos philosophos, & quia relatio imperfecta est imperfectior oib; quare rationaliter egebit fundamento, & magis tanto quidem magis quanto à perfectione cadit. Hæc sunt contra Ioannem. Propterea aliter, & duplicitate ad questionem confueci dicere. Primo q; sicut materia est vna numero per priuationem omnium formarum vt declarat Averro. 1.2. metaphysicæ cōmen. 1.4. & primo de generatione cōmen. 5.4. ita ei inhæret vna sive passio, si ue affectio sibi coetera (vna dico numero) sicut est materia quam nostri potentiam vocant. hac. n. median te exit in propriam operationem: quæ est transmutatio primo cœli. cōmen. 20. Huius rei argumentum est q; nihil agit per essentiam: nihilq; recipit per essentiam: nisi deus. & intellectus materialis, deus quidem per essentiam agit, intellectus vero per essentiam recipit. Cetera vero cuncta sive agentia: sive potentia, agunt vel patiuntur per potentiam distincta à subiecto: vel propria essentia. qua e re materia ipsa recipiet per potentiam, sive affectionem aliam ab essentia. Verum animaduersione dignum q; materia potentia bifariam est. vna quidem absoluta non quidem q; nulla ratione relativa sit ad operationem: sed eo quod respicit generatim: ac indifferenter omne genus omnemq; speciem: ac omne individuum formæ. & hæc est materia propria sive affectio sive peculiaritas sive (vt græce loquar)

idiotropia. hoc est propria materie naturalitas: per quam ipsa primo & per se exit ad receptionem. Altera potentia est respectiva, quæ non vna ratione est. nam siquidem ad genus formarum, generalis est. si vero ad speciem, specifica. at si ad individuas individualis. Has quidam semina, sive inchoationes materie aiunt esse: quod nos omitimus. Ut cunque sit, dicendum, quod respectiva potentia individua. & si numerentur pro numero & ratione formarum: non tamen sunt eternæ materie, immo de novo genitæ, ac de novo corruptibiles, oportet enim intelligere, vt Averroes inquit. 1.2. metaphysicæ. cōmen. 1.1. quod materia per potentiam, quæ est eius affectio, recipit formas generales. quibus mediantibus recipit specificas. quibus quoque & individuas qualitates elementarias. quibus receptis in materia ipsa innascuntur quædam, sive relationes sive respectus ad formas elementarias. quibus etiam receptis definit primus respectus, & emergit aliis ad formam mixti consimilis. & homogenij, ac recepta hac forma, definit respectus qui ad eam præterat, & exurgit aliis ad formam mixti perfecti. Et hanc Averroes propositionem voluit primo auscultationis physice. cōmen. 7. o. verum loquendo de potentis respectuis sive genericis, sive specificis, nunc qui dicendum sit omitto, quia res illa ad questionem de inchoatione spectat. fortasse enim non sunt alie à potentia prima, quæ est affectio materie, nisi ratione. Sed loquendo de potentia absoluta, quæ est materie affectio, dici potest secundum alteram opinionem, dicentes enim affectionem sive passionem distinguiri realiter à subiecto, dicerent illam potentiam realiter à materia distinguiri. Dicentes vero passionem non realiter, sed formaliter à subiecto distinguiri, dicentes etiam illam à materia distinguiri formaliter, quando quidem illa est in prædicamento qualitatis, materia vero in prædicamento substantiæ. Sed ambiguitates. Ambiguitates.

Secundo si primæ elementariae qualites recipiuntur in materia sine potentia respectiva, quare formæ substanciales non? Tertio utrum potentia respectiva, sive absoluta, sint relationes, an qualitates, & si relationes, an reales, an rationis quæ terminus earum, videlicet forma non sit nisi ens rationis. Ad primam, saluatur multitudo generatorum, quia potentia generales & specificæ plures sunt, & agentia plura, quod Anaxagoras non concessit. nam posuit agens vnum, & materiam ac potentiam vnam, iccirco oportet eum dicere omnia genita esse vnum. Nos vero neq; agens concedimus vnum nisi generalissimum, nec potentiam vnam nisi generalissimam, & propterea dicimus genita fore plura. Ad secundum dicendum illud esse, quia qualitates illæ sunt imperfectæ, ad quarum inductionem lat est è parte materie generalis sive specifica potentia. è parte vero agentis, præsentia agentis particularis. Formæ vero substanciales quum sint longe perfectiores, pluribus egent, est enim hæc naturæ regula vt imperfectius generatione præcedat perfectum, vt nono dicitur metaphysicæ, cōmen. 13. & 8. physicæ auscultationis, cōmento. 5.8. vnde & materia sive natura potest recipere formas substanciales sine dispositionibus præviis, at formæ substanciales non possunt inesse illi, nisi mediantibus illis. Ad tertium respondet Ioannes primo physicorum, q; potentia illa

Solutiones.

Rerum Ioannis.

tia illa absoluta est qualitas de secunda specie qualitatis, at respectiva sunt relationes, quae insunt materiae mediante illa prima. quarum terminus est agens. Hæc nāq; potentia (quum sint relationes) vt subiecto, materiae insunt. Ut vero fundamento, insunt primæ absolute potentia. At vt ad terminum referuntur ad agēs.

Obiectio.

- Contra obiiciunt quidam nostri contemporanei, quia si terminus talium relationū esset agens esset uniuersale, vel vt cœlum, & deus vel particulare, vt Soc. non est particulare, qm̄ tale est corruptibile & genitum, ac potentia relativa est æterna, non potest autem relatio esse æterna, nisi terminus, subiectum, & fundamentum sint æterni. Si vero sit agens vniuersale, tunc potentia non essent infinitæ. nā termino existēte vno, relatio vna erit. Secundo forma est mensura materiæ, quia est eius perfectio & sic saltem materia referatur relatione tertij modi ad formam. Tertio relatio transmutabilis ad transmutans est post transmutationem. 5. metaphysicæ. cōmen. 2 o. Ulterius arguere solitus sum contra fundamentum illarum potentiarum, quia eo dato, tunc principium eorum quæ recipiuntur in materia, non esset dimensio. nam illa potentia esset prima. Sed pace horum, vñ q̄ hæc argumenta nulla sunt. Ad primam non est inconueniens vnum terminum esse plurium relationū, vt si vñus pater plures haberet filios, vñica relatione numero ad omnes referretur, quandoquidem apud eos plura accidentia numero nulla ratione possunt vni subiecto inesse. Et hanc respōsionem dat ipsemet Ioānes. 4. physicorum. quæstione ultima. sic igitur terminus illarum est agēs vniuersalitatem, videlicet cœlum, quod quidem est vnum re, sed plura habentibus. quæ quidem non relationes sunt, sed modi relatiōrum, reducibiles ad prædicamentum, relationis. Ad secundam diceret Ioannes materialiam ad agens, & ad formam referri alia atq; alia relatione. Ad agens quidem modo actiui ad passiuum per potentiam illam videlicet, qñquidem potentia est principium transmutandi ab altero in quantum alterum, & sic ab agente. Ad formam vero, modo mensuræ ad measuratum, quam ob rem hæc relatio erit rationis à parte formæ, realis vero à parte materiae. Ad tertiam diceret q̄ respectus nouus bene est post transmutationem, at respectus antiquus præcedit transmutationem. nouus quidem est ad agens quia transmutavit, antiquus vero, quia potest transmutari. Ad ultimam nostram dicteret fortasse Ioannes, q̄ nihil ante dimensionem recipitur in materia, vt verbum illud ante, dicit ordinem temporis, at vt dicit ordinem naturæ, fortasse potentia illa prior est dimensione. Sed dices recipitur ne illa affectio in materia si quidem recipitur, instantia. igitur mediætate alia, & ita in infinitum. Dicendū q̄ materia se ipsa recipit illā, vt homo se ipso recipit risibilitatem, nisi fortasse p̄ prædicata primi modi, quæ antecedunt p̄dicata secundi modi. Sed dices si agens vñ erit terminus illarum, tunc relationes illę nunq; desinerent, quia subiectum, fundamētum, & terminus sunt æterni. Igif relationes. Nisi quis pro Ioanne dicat, agens vñ esse æternum quidem re, at gñabile & corruptibile rōne, & habitudine. Et si dices, vnde illa habitudo desinet esse, quum nec terminus, nec subiectum, nec fundamētum definit esse? Dici potest q̄ definit propter conditionē necessario requisitam, hoc est propter actionem agētis particularis. Et certe res hæc eget consideratione. cæterum trāseamus ad secundam positionem, & dicā-

mus q̄ potentia materiae absoluta est dimensio materiæ, q̄ si ab illa distinguitur, tantum ratione distinguit, non autem realiter. probatur primo, quia materia est multa in potentia per dimensionem interminatā ut dicemus, & materia est multa in potentia per potentiam gñalem. igitur dimensio est potentia p̄ in rem. Secundo dimensio est proprium materiae, & potentia propria est affectio materiae, quare erit idem. qua et revnamet res erit dimensio & potentia absoluta, pro quanto quāto quidem reddit materiam diuisibilem, dī dimensio, pro quanto vero reddit eam potentem, erit potentia, & sic solum ratione distinguuntur. De potentij vero respectu iam dictum est. His acceptis facile solvuntur rationes hinc inde, quas tibi relinquo, & de potentij materiae satis sit. Secundo principaliter queruntur, vtrum materia difficile intelligatur vñ q̄ non, quia potest intelligi per se. Tum primo, quia habet essentiam per se distinctam ab omni alio. Tum secundo, quia intelligitur circūscripto omnialio. Auerr. 2. metaphysicæ. commēto primo ait q̄ intelligendi difficultas est duobus modis, ex parte rei, & ex parte intellectus. Substantiae quidem. abstractæ à parte rei facile intelligibiles sunt, à parte vero intellectus nostri difficile. Materia vero, & tempus, & res eiusmodi econtra sunt. Nam è parte rei difficile, è parte intellectus facile concipiuntur. Tunc ad q̄onem diceret q̄ materia difficile intelligitur, difficultate ex parte rei. Vbi animaduertendum est q̄ per se intelligibile vno modo dicitur qn̄ non per aliud intelligitur vt forma, Alio modo q̄ licet per aliud intelligatur, tñ habet distinctam intelligibilitatem à quocunq; alio, & hac ratione, materia dici potest intelligibilis per se. non autem primo modo tunc patet q̄ materia difficultate è parte rei difficile intelligitur, quia ratione intelligitur. Nam sicuti per formam est in actu, ita per illam intelligitur, quidam quorum studium est in contradicendo, huic obiiciunt. q̄ omnis difficultas est ex parte intellectus, & nulla ex parte rei. Nam omne difficile ex parte rei, erit tale respectu cuiuscumq; intellectus, & sic respectu intellectus diuini: probant allumptum. qm̄ quod est tale ex parte rei. est tale per naturam, & quod tale per naturam, est tale simpliciter, & quod est tale simpliciter, est tale ad quodcumq; quare & respectu intellectus diuini. propter quod dicunt q̄ materia difficile intelligitur ex parte intellectus, & non rei. propter rōnes tactas. Auer. multis modis derideret argumentum istud. Nam. 3. cœli cōmen. 9. ait quod illud quod est tale per naturam, est tale simpliciter, dummodo fit ens absolutum. modo intelligibile est tale respectu. Nam refertur ad intellectum. Diceret secundo q̄ materia prima & vñ res generabiles nullo modo intelliguntur ab intellectu diuino. quia. 12. metaphysicæ commen. 51. Deus nō intelligit nisi se. & sic cōsequens deberet esse tale, videlicet q̄ respectu cuiuscumq; intellectus erit difficile: ad quem videlicet refertur modo intelligibilis & intellectus, quod Auerr. concederet. Verum (pace eorum) nec ipsi Auerroem, nec se intelligunt. propter quod animaduertendum q̄ difficile & facile vno modo referuntur ad res corporeas, q̄ si difficile idem est quod laboriosum, facile vero abiq; labore, vt dicimus Soc. facile fert pondus vel difficile. Et hac ratione diceret Auerroes q̄ omnis difficultas est ex parte nostri. non quidem intellectus. nisi per accidens propter sensuum laborem. Intelligentes quidem res parue entitatis laboramus sensibus. non autem intellectu, vt. 5 de anima

Defensio.

Refutatio.

de anima commento. 6. dicit, ex parte rei nullus est labor, quia res ad hoc ut intelligantur nulla ratione laborant. Alio modo facile & difficile referuntur ad res intentionales, ut illud dicatur facile ex parte intellectus, ad quod ipse habet proportionem, illud difficile ad quod proportionem non habet. Ex parte rei illud facile quod ad intellectum habet proportionem. difficile, ad quod non, ut materia. Tunc patet quod duobus modis est difficultas, & ex parte nostra, ut respectu substancialium abstractarum, nam ipse ad nos, non autem nos ad ipsas proportiones habemus. & intellige de proportione excessus, at facile intelligimus materiam, quia ad eam proportionem habemus excessus, ipsa quoque difficile intelligitur, quia nullam habet excessus rationem, sed defectus. Tunc patet quā inique Auerroem incusat, quum & Aristotelis, hæc sit etiam intentio in litera illa. inquit, n. {Forsan autem & difficultate duobus modis existente, non in rebus, sed in nobis est eius causa} vbi constat verbum illud {forsan} cadere supra ultimum verbum {est} nam assertive ait duobus modis esse difficultatem. Sed dubitative afferit illam esse ex parte nostra. Huic expositioni Alexan. aphrodites consentit. & expositio Thomas, ceteraque omnes. Ad rationes in principio questionis solutio patet.

Et quando inuenit substantiales formas diuidi secundum divisionem huius subiecti (divisione autem non est huic subiecto, nisi in quantum habet quantitatem) scivit quod principium eorum quae existunt in hoc, sunt tres dimensiones, quae sunt corpus.

Perfecit Auerr. declarationē de natura materiae, nūc facit aliud principium, & declarat primam & principalem eius affectionem, siue dispositionem. Et conclusio eius est quod tres dimensiones quae dñs corpus, saltem more geometræ sunt principium eorum, quae existunt in materia, enthematice rem hāc persuadet, duabus videlicet propositionibus acceptis, prima quod substantiales formæ diuiduntur divisione materiae. Secunda quod diuisio inest cuicunq; propter dimensionem, siue quantitatem. igitur dimensione trina erit principium eorū quae in materia existunt. Vnde potest enthemata ad tertiam figuram sic reduci, diuiduntur omnes formæ ob materiam, diuiduntur oēs formæ propter quantum, igitur materia est quanta. Sed dices plus collegit in conclusione quod sit emissum in propositionibus. Nam collegit quantum esse principium eorū quae in materia existunt. dicas quod syllogismi vis est hæc. Diuiduntur oēs formæ ob materiam præcedentem, & tunc sequitur quod materia præcedens est quanta, & ita quantitas erit eorum quae sunt in materia principium. Animaduertendum quod tā maior quam minor possunt intelligi de divisione numerali, & divisione dimensionis, formæ. n. diuiduntur ob materiam, & ob quantitatem, in numero & in dimensione. In numero quidem, ut ab Aristotele. colligitur. 7. metaphysicæ. textu cōmen. 8. & textu cōmen. 41. & 8. metaphysicæ. textu cōmenti. 8. & 12. metaphysicæ. textu cōmen. 49. Similiter ob quantitatem diuidi accipit Aristoteles. metaphysicæ. textu cōmen. 18. & primo physicorum, textu cōmen. 10. 15. In dimensione autem primo de anima. textu cōmen. 6. 7. & 43. Igitur quomodo unq; res intelligatur, erit vera, & ad mentem Aristotele. Sed de qua præcessione loquitur, est questione, ait. n. dimensionem esse principium, & oē principium est prius, igitur quo modo prius? an ēst esse individualē? an ēst esse genericū? vtrum ēst rationem? an

ēst rem? nāque si principium, quō principium? an ut agens? an ut forma? an ut materia? vel finis? quatuor. n. sunt principia, quatuor quoque causæ. Ioannes hic finit in expositione huius loci. quod Auer. intelligit de priori ēst omne individuum, videtur. n. velle quod vnam est res ēst dimensio terminata, & interminata. nā vtrumq; modo inest cōposito, ut interminata quidem cōposito inest merito materię, ut terminata vero merito formę. Amplius ut prima materia ēst una numero & semper cum forma, sic dimensio una numero & semper cum terminis. & tunc habet dicere dimensiones nō tantum præcedere ratione terminos. sed recte quāquidem sunt ut materia. Sed mihi videtur, p. quod dicit Ioānes etiam si sunt vera, non sunt tantum ad propositum, Auer. n. tantum vult habere dimensiones esse priores genere ipsis formis, priores dico in quantum principium. tū divisionis formarū, tum dispositiū. tum ad materiam reducibile. posterius declarabit eas præcedere numero formas. & hoc est doctrinæ consonū, nam generaliora sunt priores specialioribus. igitur prius de priori genere est agendum, quod de priori numero. Sed dices individuum formæ est prius individuo dimensionis. igitur forma prior dimensione. Fortasse dicit quod ut forma est prior materia, & econtra, aliter atque aliter, forma quidem materia prior est, prioritate formæ ad materiam, contra autem materia est prior forma prioritate materiae ad formam, ut dicit Auerroes. 7. Metaphysicæ cōmen. 35. sunt. n. sibi inveniuntur causæ, & oī vult esse prima. Sic forma est prior dimensione prioritate formæ, dimensio est prior forma prioritate materiae. & sic patet solutio ad oīs quoniam. verum posterius latius disputabimus.

Et quoniam inuenit in his dimensionibus communicari formas omnes, quarum quilibet habet quantitatem terminatam propriam, scivit dimensiones terminatas ultimo actu non posse esse nisi postquam forma substantialis est in eo, sicut est dispositio de alijs accidentibus existentibus in actu.

Secunda conclusio. quantitas terminata sequitur formam in materia, & nullo modo præcedit eam, & syllogizari potest sic, proprium inest post subiectū, dimensionis terminata est propriū formæ. igitur inest post formā. De syllogismo accepti tantum vim minoris. quoniam inquit eas conuenire in communib[us] dimensionibus, atque singulam habere propriam. Addit quod simili ratione syllogizari potest de alijs accidentibus, nam cetera accidentia ut terminata præcedunt formas ultimas. at ut terminata sequuntur illas, quia ut sic efficiuntur propria accidentia formis. hec conclusio potest ex verbis Aristotelis hinc inde colligi. nam ex secundo generatione textu commeniti. 41. patet clare itemque signatio, & determinatio non sequuntur materiam quoniam illa tantum recipit, sitque infinitudinis potius causa tertio physicorum, textu commen. 59. 60. ac 67. Propterea non agit. 12. Metaphysicæ. textu commen. 30. nec sibi terminum limitabit, quare sapide dixit terminos esse ob formas. Sapidius quoque octauo physicorum, commen. 4. & 3. cœli commen. 28. & quarto cœli. commen. 22. ait agens tantum dare de accidentibus, quantum de formis quandoquidem accidentia ut terminata, sint propria formis. etiam omnis forma habet qualitates, & quantitatem terminatas ad maximum & ad minimum.

Inuenit etiam quod subiecta oīum accidentium sunt dividua substantiae que sunt in actu que declaravit esse cōposita ex formis & subiectu, quod est in potentia.

Secundo

Responsio loci.

Responsio propria

Obiectio.

Responsio.

cōmen. 29

Cōmen. 20. Secūdo arguit ad idem, subiectum, & quālibet pars subiecti est prius accidentibus, maxime terminatis, de quibus loquimur, Individua substantiae vel formæ sunt subiecta omnium accidentium terminatōrum, igitur subiecta, vel formæ sunt priores accidentibus, Animaduertendum est individua substantiae esse subiecta oīum accidentium, rōne quidem materiae subiecta sunt dimensionum terminatarum. Rōne vero formæ dimensionum, & oīum accidentium terminatōrum, Nec obstat q̄ cœlum est simplex, & recipit accidentia, Aīa quoq; rationalis similiter, nam Auer. loquitur de accidentibus materialibus, vel fortasse ambo sunt ex materia & forma suo modo, Verum compositum aternum differet à composito corruptibili, licet. n. vtrūq; propter formam accidentia recipiat, tamen aternum compositum recipit illa propter formam tāquam per medium dispositiūm, non autem receptiūm, ac compositum generabile propter formam, vt per medium & receptiūm, & dispositiūm huius differētiā argumen tum est, q̄ forma compositi generabilis cum recipiat esse à materia, efficitur potentialis, & receptiūm, at forma compositi aterni, cum det esse materię mā, non potentialis est, sed purus actus, & sic si disponit subiectum, tribuitq; illi naturam recipiendi, ipsa propter sui puritatem non recipit, nec effecta est potentialis.

Et accipit etiam signum ex hoc, quod hoc subiectum recipit accidentia contingentia in eo quod non est simplex, quam si esset simplex actu, non posset recipere accidentia, pati enim contrarium est ipsi actu.

Cōmen. 21. Signum illud potest sic componi, subiectum recipit accidentia contingentia non vt actus purus, igitur vt mixtum cum potentia. tale est compositum. antecedens declaratur, quia actus purus non recipit. Dicens Auerroem arguere ab insufficienti, quia licet non recipit vt actus, recipit tñ vt pura potentia. Et sic rō debet esse hæc, subiectum neç vt actus purus, neç vt potentia pura recipit, & recipit illa igitur vt mixtum ex vtroq;, Dic̄i potest q̄ Auer. supponit materiam, siue puram potentiam nihil recipere, nisi interminatum ac cīdens, itemq; subiectum ipsum recipere illa, q̄ si recipit, & non vt pura materia, vt pētit, nec vt pura forma vt probat, igitur vt mixtum vtroque. Hæc fere omnia colligi possunt ab Aristotele partim secundo de anima textu commenti quarti. & 7. partim primo de generatione textu commen. 54. qua ē re bene Auer. septimo metaphysicę, cōmento secundo ait, q̄ individuum compositum prædicamenti substantię est prius individuo prædicamenti accidentis. Is itaque tribus rationibus patet accidentia terminata cuiuscunq; prædicamenti sequi formas, subiectisq; inesse propter formas ipsas, at ipsa interminata sequi materiam, subiectisq; inesse propter materiam.

Et quia inuenit omnes formas communicari in dimensionibus non terminatis, sciuit quod prima materia nunquam denudatur à dimensionibus non terminatis, quia si denudaretur, tunc corpus esset ex non corpore, ex dimensione ex non dimensione, et tunc forme corporales essent contrarie, & succedentes sibi in hoc subiecta, sicut est dispositio de formis substantialibus.

Cōmen. 22. Tertia conclusio magis stricta est. perpetue una numero dimensione interminata est materię primę coetera, hoc est q̄ nunq; materia denudetur ab his dimensionib;

nibus interminatis numero, cum quibus sit ab exten-
no, loquor ingenuo, propter sophistas, quorum captiu-
cula mihi patēt. Probat rem enthemate sic, oēs for-
mæ quā de novo gñantur, communicant in dimensionib;
bus interminatis numero eisdem. igitur dimensiones
interminatas eadem numero sunt materię coetera.
Consequētia non aliter deberet probari, q̄ vt eam
de materia probat Arist. vbiq; hac, n. rationis formula
Aristo. probat materiam esse unam numero oīum for-
marum, quia oēs formæ communicant in materia una
numero, q̄ si valeat de materia etiam & de dimensionib;
valebit, verum Auer. deducit consequētiam simili
rationis formula, vt Arist. fecit de materia. arguebat. n.
Arist. si materia una numero non perfuisse, tunc gñata
non essent ex materia. Et sic materia fieret una cum
formis, & tunc materię essent contrarie succedentesq;
sibi in eodem subiecto, quod relinquit tanquam mani-
festum impossibile. Simili ratione & Auer. arguit: nam
si denudaretur, tunc corpus esset ex non corpore & di-
mensione, siue quantum ex non quanto, & sic forme cor-
poræ, hoc est ipsæ dimensiones essent contrarie, & suc-
cedentes sibi in hoc subiecto, vt formæ substantiales
ipsæ. Ecce quo modo non mutato verbo rationis for-
mula hæc est illa Arist. Accedit ad hæc q̄ Arist. ipse
ad verbum enthemata eiusmodi fecit tertio cœli tex-
tu commen. 6. 4. & 29. Sed ambigunt, quia corpus ex ^{Dicitur} non corpore, & dimensionem ex non dimensione fieri ^{non} non est inconveniens. Imo necessarium, qm vnu-
quodq; ex sua priuatione fit, vt tradit Arist. Quidam ^{Principia} nostri contemporanei de intentione Ioannis petunt
primo q̄ omne generans sit corpus, vt. 7. metaphysicę,
commen. 31. & primo cœli, commen. 22. & 33, cuius ar-
gumentum est, quia à simplici & invariabili non pro-
uenit nouum, 8. physicorum, textu commen. 46. & se-
cundo de generatione textu commen. 56, quod Auer.
enititur affirmare. 8. physicorum, commen. 15. Petunt
secundo generans esse simul cum generato, vt primo
de generatione, textu cōmen. 45. & 78. & septimo physi-
corum, commen. 10. Ex quibus sequetur corpus esse
simul cum genito in tertia figura, sic, omne generans
est simul cum genito. Omne gñans est corpus, igitur
corpus est simul cum genito, tunc subassumento syl-
logismus augetur sic, omne existens cum alio simul,
tangit illud, & cum eo habet ultima simul, vt primo de
generatione, textu commen. 44. & quinto physico-
rum textu commen. 21, corpus est simul cum genito,
vt patuit, quare habet corpus ultima simul cum illo, &
tangit ipsum. his acceptis arguunt. si corpus fieret, siue
dimensione ipsa generaret, tunc esset corpus ex non cor-
pore, & ex corpore, quod est contradictione. Quod qui-
dem ex corpore, facile patet ex acceptis, & subacceptis
quia generans est tangens, & habet ultima simul cum
materia in qua agit, quare materia est præcorpore &
quanta, igitur corpus erit ex corpore, quod vero ex non
corpore, patet etiam, quia siue præpositio {ex} dicat ha-
bitudinem termini à quo, siue causæ materialis, sem-
per omne quod fit, ex priuatione fit. Sic igitur, corpus
si fieret, & ex corpore & ex non corpore fieret. Auer-
roes itaq; supponēs primam consequētis partē, vide-
licet q̄ corpus ex corpore fiat, deducit q̄ ex non cor-
pore, quasi vtens breuitate. Scioli nostri contra obli-
ciunt, Tum q̄ non semper agens & patiens sunt simul,
vt Auerroes ipsem et profitetur primo de generatione,
commen. 45, Tum secundo q̄ de mente Ioānis phan-
thasma

thesma generat speciem: in intellectu materiali, vbi constat phantasma esse quantum, sicut per accidens ad sensoriū divisionem, intellectus vero est individuibilis, qua ē re corporis agit in non corpore: nec valet dicere phantasma agere virtute intellectus agentis: quia sic omnia agentia naturalia agunt virtute Dei. Alter singunt: materia recipit generationem ab agente corporeo, igitur est individuum, igitur quantum, & corporeū, quandoquidem dimensione & quantitas est principium individuationis. 1. physico. cōm. 6. quare praecepsuit dimensione, & corporeitas. igitur ex corpore fieri corpus & non ex corpore etiam. Deductiones hære vera friuolæ sunt: Nam intentio Auer. est probare, p. dimensione interminata una numero sit semper in materia, diceret itaq; aduersarius q. materia est quarta qualitate precedentis, vñq; ad instans generationis, at genitum corruptis oib; que presuerūt, erit quantum, & quale, vbi, & qn, & id genus per quantitatem sequentem, & qualitatem, & id genus, vt diuīps Thomas asserit in lib. de principio individuationis. Et maxime secunda deductio est friuola, quoniam patet dubium pro approbatione alterius dubij. quia verum quantitas sit principium individuationis, est valde ambiguum. Verum vñq; res se habeat, obiectiones contra primam deductionem nullæ sunt; prima non valet quia Ios. loquit in actione corporea. Secunda minime, quia apud ipsam, phantasma non est agens specie vel intellectuū, & si est, erit partiale tñ, de quo in lib. de anima. Tertij multo puerilius dicunt Auer. consequentiam patere, vbi. n. corpus vel divisible interminata sit, mox sequitur. igitur ex non corpore, ac non dimensione, quandoquidem oē quod sit, ex priuatione. Sed q. consequens sit falsum & impossibile est illud: qd' debet probari, ad hoc vt antecedentis inferatur falsitas. Quod itaq; consequens sit impossibile, persuadent. Tum quod vbi corpus ex non corpore fieret, individuibile efficeretur diuisibile, quod est impossibile, vt albedinem effici nigredinem, nisi quis singat individuibile extendi, quod est inconceptibile. nemo. n. contipiet diuisibile effici individuibile. primo de generatione, cōm. 9. Præterea subiectum siu terminus à quo, & terminus ad quem non opponuntur, diuisibile aut & individuibile opponuntur, quare vnum alteri non subiicitur. Rursus fieri nequit vt individuibile recipiat rem diuisibilem, recipiens. n. diuisibile necessario est diuisibile. Quibus patet esse impossibile corpus effici ex non corpore, quare corpus non generatur, ex opposito enim consequentis sequitur oppositum: antecedentis vñhabetur primo priorum, tunc vltra non generatur, & est, igitur est eternum vnum numero, oib; cōe, vt materia ipsa est, consequentia tenet. ex negativa cum constantia subiecti sequitur affirmatio. secundo de interpretatione. Hæc igitur tertia deductio sic potest colorari. Dico hunc tertium declarationis modū esse pueriliorē, prima quidem rō petit. nam necessarium est diuisibile (cū sit) ex individuibili fieri, vel vt ē termino ē quo, vel vt ē subiecto. quandoquidem vnum quodque quod sit, ē suo sit contrario. Ad secundam dicerem q. tāquam ē termino ē quo individuibile efficitur diuisibile, & econtra. priuatio. n. individuabilis res est, quæ tñ ē forma ipsa sit, quæ est res diuisibilis. Si intelligis tanq; ex subiecto, potest etiam concedi. nam actu individuum potest effici, diuisibile, album potest esse nigrum. nā materia actu individua potest effici corporea. Tertia

etiam cessat. nam vt album pōt recipere nigrum, hoc est id quod est album recipiet interdum nigrū, sic in dividuum potest recipere divisionem. Deductiones igitur hæ friuolæ sunt, & rem logicam non sapiunt. Videlicet igitur mihi (alio meliori semper iudicio, cōcessi; siq; licentia dicendi aliter, si aliter occurret) rationē Auer. esse enigmata ē primo ad ultimum sic. Si corpus ac dimensione illa numero interminata fieret, tunc per rationem generationis fieret ex non corpore, & non dimensione. Ultra, ex non corpore, & non dimensione, igitur dimensiones essent contrariae in eodem subiecto sibi succedentes, vera ratione contrariae. Dico succedentes vt formæ substantiales sibi inuicem succedunt in eadem numero materia, quod ultimum consequentis est contra Aristot. in prædicamentis. Sed quō ultima consequentia deducatur, opus est consideratione. potest igitur deduci primo accipiēdō dimensionem simpliciter acceptam non consequiri formam substantialem, vt proprium accidentis contingit subjectum, non. n. dimensione simpliciter vt dimensione magis hanc quam illam sibi formā limitat, sed indifferenter potest stare cum qualibet, quandoquidem sit accidentis cōe, atq; contingens, vt pro parte. 4. cōli. cōm. 4. o. colligitur. Tunc arguitur, accipitur per intellectum dimensione præcedens illā numero quæ p̄fuit generando nō consideratis terminis tūc dico q. vel illa, remanet, vel in transmutatione definit, si remanet pari rōne respectu cuiusq; formæ, & ita eterna materia simpliciter. Si definet, vel definet quia propria formæ præcedenti, vel quia propter aduentum formæ frequenter succedit alia quantitas huic contraria, quæ secum stare non pōt. nos primum, qnūquidem acceptus dimensionem simpliciter acceptam nō esse, p̄ptium formæ, igitur & propter successionem veri contrarij. Et hoc erat consequens Auer. Aut pōt secundo deduci sic. Omne accidentis commune, & indifferens tam præcedenti quam sequenti formæ corruptitur per successum veri contrarij, quod cum forma sequenti ducitur vt primo de generatione. cōm. 2. 4. & secundo eiusdem cōm. 2. 7. & primo physicorum textu commenti. 6. o. Sed dimensione simpliciter accepta est accidentis communis ac indifferens tam lequenti quam præcedenti, vt nunc petimus, quare vbi definet esse, definet propter contrarium. Et hæc deductionis ratio patet.

Et hoc vñrum conuenit sensui tuidore enim quod forsitan caliditatis agente in aqua augescit & crescat in densioribus et vicinē dimensionibus aeris, quam igitur periret ad maximam quantitatem aqua, tunc subiectum eius denudatur à forma aquæ, & quantitate dimensionum aquæ propria, & recipit formam aeris, & quantitatem dimensionum propriarum forme aeris, & similiter facit contrarium forma frigiditatis in aere, scilicet quod dimensiones aeris non cessant diminui donec spoliatur à sua forma, & recipit formam aquæ.

Conscutudo est sapientum post demonstrationes inducere exemplū sensibus conforme, vt ratio demōstrativa reddatur magis sensata & quasi geometrica. vt primo acceli. cōm. 2. 2. & 8. physicorum. cōm. 2. 2. & 6. 5. Auer. igitur nunc enititur exemplum inducere conforme sensatis & patet. Animaduersione tñ dignum Auer. exemplum hoc ad verbum accepisse ab Aristot. 4. physicoru, textu. commen. 8. 4. Sed ambigunt contra exemplum. Nam videtur ipse cōcedere maximam sues. de subā. B raritatem,

Peficit apri.

Deductione ultime consequentia.

Secunda deductio.

cōm. 2. 3.

Qd de minimis naturali. 4.

*Argumentum 15
de summa*

raritatem, cum qua potest stare forma aquæ, & minimam similiter, cum qua forma aeris, & ita dat minimum & maximum, quod omnib' sophystis displicet. Et quanquam rem hanc persæpe legendo pluribus te tigerim locis quædā tñ & nūc, & posteriora tangere, non erit inutile. Cetera itaq; hæc sequitur primo motu esse in instanti vt alterationem, augmentationem, & eiusmodi. quodlibet. n. minimum acquiritur in instanti, s'm quod sit transmutatio. Hoc aut destruit Arist. 6. physicorum. Tum q; vñus motus est altero velocior, Tum q; in eodem nunc esset motus, & quies. Secundo, tunc rei permanentis daretur ultimum. Nam applicetur agens condensans. minimo cōdensato in instanti qd' est præsens, patet q; nūc in hoc instanti est minimum illud & immediate post hoc non erit, igitur fuit illud ultimum. Tertio, oē agens naturale citius agit in partem propinquam q; in remotam. igitur inductio non fit per minima. Quarto, si primum minimum inducitur in instanti, quero de secundo, an in tpe inducetur, an in instanti, si in tempore, pari rōne in primo, igitur per partem post partem, si in instanti, cum instas non sit instanti immediatum, tunc inter primum & secundum tempus mediabit, quæram itaque in tpe medio, cur agens naturale non impeditum approximatū passo sufficienter disposito nō agit. Multa quoq; alia pos sunt addi, quæ doctus vir ex his facile dijudicabit. Animaduertendum q; vt de maximis & minimis est multiplex positio, sic de motu. Sophistæ itaq; oēs tenent nullius rei naturalis dari minimum, vel maximum, hoc est nec in quali nec in quanto, & tunc isti tenens quilibet motum esse successiuum & continuu, & augmentum est, quia continua motus successio eo fit, q; forma successiu & continue fluit per partem post partem, vt in motu locali, ob vbi quod successiu fluit. In alteratione ob fluxum qualitatis. In augmentatione ob quantitatem. Alij motum localem & alterationem successiuos & continuos esse concedunt ob qualitatem, & vbi, quæ per partem post partem flunt, at motum quantitatis esse per minima, quia augmentatio est quædam aggneratio. Expositor Thomas opinatur qualitatis esse minimum quo ad quantum. non autem quo ad gradum, sive quale. Tunc dicit Mvnum localem esse successiuum, & continuum propter vbi, quod successiu & continue fluit, itemq; alterationem esse successiuam, & continuam quo ad gradus, non aut quo ad partes subiecti, quum fiat per minima. De augmentatione vero, cum sit quædam aggneratio, dicit vt de gñatione. Alij ad mentem Auer. opinantur oium esse minimum in quali & quanto præter, vbi, & sic concedunt minimam qualitatem in gradu, minimam in quanto quo ad subiecti partes, minimam quo ad quantitatem aggneratam, & minimum de quolibet gñato, Tunc de motu, dicunt solum localem esse successiuum & continuum, ceteros aut fieri per minima & successiuos, non continuos. huius causam ait Auer. 8. physico. cōm. 23. q; oium est dare minimum inquantum naturale præter magnitudinem & quantitatem quarum vt sic non datur minimum, constat aut motum locale fieri supra spatio vt quato & magnum quare solus ipse est continuus, & successiuus. Quare harum sit verior, nunc nō determino, verum probabiliter sustineo ultimam opinionem, quam videtur Auer. hic tenere. Vbi animaduertendum gradum eam formæ particulae appellari ab Auer. quam agens naturale non im-

peditum cum oib' aliis potest momentanea actione producere, propter quod minima qualitas in gradu, vel minimum in quali, dicitur veluti caliditas, vt vñ. Minimum in quanto Auer. appellat totum illud vel totam illam partem subiecti, quantam agens naturale non impeditum cum ceteris necessariis potest momentanea actione qualificare, vt minimum corpus calcum. Ex iis sequitur q; minimum in quali hoc est gradus formæ æque cito introducitur ab imbecillo agente, vt à pollutu. nam in minimum æque possunt, vt per diffinitionem minimi patet. Secundo animaduertendum q; agens imbecillum & pollens non differunt penes effectum primo productum, vt Sophistæ opinantur. Nam vtrunq; primo æque cito potest in minimum, sed penes multitudinem productorum inequali in tempore. Nam pollens agens postquam momentanea actione produxit primum minimum, producit secundum non multo tempore intercepto, at imbecillum postquam produxit primum, maiori tpe elapsò producit secundum, quare agens pollutius erit, qd' inequali tempore producit plura, vel in minori æqualia, vel est aptum natum producere. Quo fit vt solus motus in loco sit continuus successivus. Nam ille solus fit per partem post partem continuus successivus, quia fit supra spatio in eo quod quantum. Alij omnes cum siant per minimum post minimum immediate sunt successivi, non aut continui, nisi per rationem generis. Ad primam itaq;, concedo q; quilibet motus, excepto locali, fit subito, licet totus motus à primo minimo usque in ultimum, in quo subiectum ipsum quiescit, fiat in tempore, vt si debeat calciferi à lignum, quilibet eius pars minima calcifit in non tempore, totum tñ in tempore, multis videlicet calefactionibus numero & minimis. Sic igitur calefactio minimi fit subito, inductio quoq; gradus minimi fit subito, calefactio vero omnium minimum inductio & omnium graduum alicuius fit in tempore. Et pro hoc valet ratio Arist. probat enim minimum esse successivum, non autem continuu. Nam alteratio minimi est æque velox. alteratio vero tota, quæ est omnium minimum, non omnis est æque velox. Similiter si tenetur continuum componi ex individuis, sequitur simul esse motum, & quietem, at secundum Auerroem qui tenet quod primum minimum generatur subito, secundu quoque inter vtrunc; tempore intercedente, non sequitur. Ad secundum negatur consequentia, quoniam primum instans applicati esse, est primum non esse illius. Et ita negatur q; in hoc instanti, quod est præsens, sit, quia illud est primum applicati esse, quod est primum non esse minimi. Sed dices vel applicatur enti, vel non enti. si non enti, applicatio nulla erit, non enti enim nihil applicatur. si enti, igitur primum instans applicationis, sive applicati esse non erit primum non esse illius. Secundo omnem corruptionem præcessit alteratio. Si igitur nunc primum minimum corruptitur prius alterabitur, igitur primum instans applicati esse, non est primum non esse illius est. Dici potest ad primū q; applicatur enti & non enti. Enti quidem in potentia, & non enti in actu, quod satis est. Ad secundum oēm corruptionem præcessit alteratio, capiendo corruptionem per rationem generis. vt. 6. physicorum, commento. 16. At per rationem speciei non est verum. vel fortasse est verum, non quidem in eadem, sed in diuersiora passo, qd' satis est. Ad tertiam Auerroes negaret illam maximam.

Prima. posita.

Secunda. posita.

Tertia. posita.

Quarta. posita.

*Quid minimum
in quod et
in quanta*

maximam. Nam apud eum agens naturale & que cito producit effectum in partem propinquam, vt in remotam infra spharam actionis. Si dices, melius applicatur parti proprinque quam remotae. igitur citius ageret, negaret antecedens, nam infra spharam actionis & que melius applicatur parti & toti. Ad quartam diceret Auerroes quod si argumentum intelligit de minimo in quanto, agens alterat primum minimum in non tempore, deinde illud primum minimum alteratum virtute agentis, alterat secundum, & sic usque in finem tamdiu, quamdiu durat vis agentis. Si de minimo in quali, hoc est de gradu si agens applicatum primo minimo producit primam minimam qualitatem, & in secundo instanti mediato producit secundam, & sic consequenter. Si dices quod resistit sibi ne continue actio procedat. Diceret illud esse tam ex limitatione agentis quam ex limitatione rei producenda quam quoque ex ordine productorum naturali. Resistit igitur passum, ne producto primo continuo producantur secundum & tertium & reliqua in virtute ordinis naturalis confusentis ex limitatione agentis & rei producenda. Sic igitur non ignoranter Auerroes in exemplo accepit esse minimam & maximam raritatem. Alia vero quae dicis solent, dimitto dicenda in libro coeli & libro physiorum, & alibi.

Dimensiones igitur simplices, que appellantur corpus simplex non denudantur à prima materia, sicut nec alia accidentia communia omnibus corporibus contrarijs, aut duobus eorum ad plus. Verbi gratia diaphaneitas in qua communicant ignis & aer.

Hæc est finalis & intenta conclusio. Et quæ dicunt patent. Verum animaduertendum quod accidentia sunt in multiplici differentia, quædam sunt communia omnibus generatim, tam videhicit mixtis quæ simplicibus, vt dimensio & nonnullæ nominibus ignorantiae qualitates. Et hæc possunt considerari vel simpli citer vt interminata, vel vt propriis terminationibus sunt stabilita. Ut quidem interminata, insunt quidem compositis, verum ratione materia. Ut vero terminata, insunt compositis, sed ratione formæ. Quædam sunt communia mixtis tantum, vt albedo, nigredo, & id genus. Quæ quidem vt interminata, sunt quidem in mixto, sed ratione elementariorum materia. Ut vero terminata, sunt in mixto, sed ratione formæ mixti. Quædam etiam sunt communia tantum simplicibus siue omnibus siue pluribus, vt diaphaneitas, vel raritas, quæ vt interminata elementis insunt, sed ratione primæ materia, vt interminata insunt compositis, sed ratione formæ elementariorum. Quædam sunt propria vni speciei, & cuilibet individuo eius tantum, vt propriæ affectiones, quæ omnino insunt compositis, & ratione formæ. De accidentibus itaque communibus tam mixtis quam simplicibus, non est dubitandum quod illa vt interminata manent eadem in generato & corrupto, quia vt sic non habent contrarium vt probauit hic. At de accidentibus communibus tantum simplicibus omnibus similiter, & n. manet eadem in generato & corrupto, ac materia ab eis nunquam absoluitur. Si de accidentibus communibus solam mixtis, Ioannes dubitat an manent eadē in generato & corrupto. Verū apud Auer. dicendum est quod manent eadem in generato, & corrupto, quando generatum & corruptum ambo sunt

mixta, at quando è mixto fit simplex non manent, & propterea non sunt materiae coæternae. qn. n. ex viuo fit cadaver, eadem cicatrix numero in utroque manet.

vt Avicenna inquit primo suæ sufficientiæ capite. 7. non aut quando resolueretur ad elementa, cum cicatrix non fit commune illis. Vbi vero accidentia sunt propria, illa desinunt desinente româ, incipiuntq; ea incipiente. Circa hæc quæ runt, primo utrum dimensiones interminatae sunt materiae coæternae, ac eadem numero in generato, & corrupto præcedentes omnes formas substantiales. Latini fere oës, quorum princeps est diuus Thomas, dimensiones interminatas aiunt materiae præesse f'm rationem, ac coæternas esse similiter f'm rationem. easdem quoq; numero f'm rationem, non quidem individui speciei ultimæ, sed generis. Autem enim diuus Thomas q; qualis ordo est in

Quinta qd de dimensionibus interminatis.

Potestio Tba.

formis talis est & in accidentibus, in formis aut hic est ordo q; forma corporis præcedit omnes alias minus vniuersales. ideo accidens consequens formam corporis est prius accidentibus aliarum formarum. unde quia forma corporis secundum rationem est interminata, ideo & dimensionis secundum rationem est interminata, itemq; quia illa forma corporis f'm rationem est æterna, & quantitas similiter. Sic igitur dimensio interminata, est materiae coæterna secundum rationem, quomodo vniuersale habet esse æternum apud Auerroem, non autem secundum rem. Verum quia vna est forma corporis, & huius individui realiter, & non differunt nisi ratione, sequitur q; realiter dimensionis interminata sequitur hanc formam individui, licet f'm rationem præcedat illam. Pro hac positione inducamus omnes rationes. primo omne accidens fundatur in composito. dicit. n. Aristoteles in prædicamentis q; omnia alia à primis substantiis, aut sunt in primis substantiis, aut prædicantur de primis substantiis. unde ibidem concludit q; destructis primis substantiis impossibile est aliquid aliorum remanere. Secundo Auer. ii. de aia. commen. 4. ponens differentiam inter formas substantiales & accidentales vult accidentia fundari in ente in actu. Tertio. 7. metaphysi. Aristoteles & Auer. ibidem cõm. 4. aiunt substantiam esse priorem accidentibus definitione & tempore, & constat definitionem sumi à forma, maxime apud Auer. igitur forma composita est prior omnibus accidentibus illius. Quarto, ens per se est prius ente per accidens, sed cōpositum ex forma substantiali. & materia, est ens per se, & compositum ex dimensione & materia est ens per accidens, quia compositum accidentale, igitur prius materia recipiet formam substantiali q; dimensionem, q; si vna tñ est forma substantialis in cōposito. vt Auer. i. physi. cõm. 6. 3. & 5. 9. & 6. 6. videtur dicere, tunc erunt haec rationes firmiores. Quinto, si dimensiones essent realiter materiae coæternae, tunc forma substantialis adueniret primæ materiae mediantibus dimensionibus, & sic non immediate perficeret materiam primam. Sexto, corrupto priori in quo essentialiter immediate fundatur posterius, corruptitur & ipsum posterius, sed forma substantialis manet inter materiam & formam accidentalem. & sic est prior essentialiter existit. igitur corrupta forma definet dimensionem. Septimo accedit esse est inesse, igitur eadem inherentia non manete, nec accidens manebit idem, sed corrupta forma subali non manet eadē inherentia dimensionis, igitur nec eadem dimensione. Octavo, in genito quādōq;

*Rationes 2
duo Tba.*

Sueß. de suba B 2 quan-

quantitas est maior quam in corrupto ut quando ex aere fit ignis. ut dixit Auer. tunc si eadem dimensio manet in generato, quæ p̄fuit in corrupto, illa pars maior vel est eadem vno cum præcedenti, aut alia. non eadem, quia tunc idē precise esset maius & minus respectu eiusdem. si alia, igitur in generato est aliqua pars noua quæ non p̄fuit in corrupto. Tūc arguitur q̄n aliqua sunt eiusdem rationis quicquid essentialiter competit vni, competit omnibus. 2. coeli. cōm. 4. 9. igit̄ si illa pars quantitatis est generabilis, tota etiam ḡnabilia erūt quum sint eiusdem rationis, & corruptibile & incorruptibile faciat differre sp̄e. 10. meta. Nono si aliquā pars de nouo generatur, cum non sic maior ratio de vna quam de alia, igitur quælibet, & sic non est æterna tota. Decimo relatio noua aduenit propter nouum fundamentum, sed æquale, q̄ inæquale sunt nouæ relationis, igitur aduenient nouo præsente fundamento accipiatur igitur aer tripedus, qui sit nunc inæqualis alteri quadrupedo, & rarefiat tripedus, nunc certum est eum effici de nouo æqualis. igitur in eo est nunc nouum fundamentum, hoc est quantitas noua. Undecimo, aut quantitas terminata & interminata sunt vna quantitas, aut duæ, si vna, igitur non semper maneret quantitas interminata. si duæ, tunc in eodē subiecto essent duæ quantitates. Duodecimo, quod generatur non est in loco in eo quod generatur. materia prima generatur. igitur non est in loco in eo quod generatur. & per consequens nō est quanta in eo qđ ḡnatur. Decimotertio corrupto subiecto imediato accidētis, corrumpitur & accidens, sed in corruptione cōpositi definit esse subiectum immediatum omnium accidētiū. igitur oī accidens corrumpitur. minor patet, q̄a non manet nisi materia prima, sed materia prima non est immediatum subiectum alicuius accidentis, quū non imediata terminet dependētiam alicuius accidentis (materia. n. de se non habet actualitatem, per quam possit determinare dependentiam accidentis.) Decimoquarto, materia prima est in potentia pure passiva respectu oīum formarum. igitur in potentia contradictionis. Igitur non magis sibi limitat dimensionē, quā illius priuationem. Decimoquinto, oī forma materialis educitur de potentia māe, dimensio est forma materialis, igit̄ estducta de potentia materiæ & per consequens nō æterna materiæ, ex iis sumunt dimensionem esse æternam ēm rationem, & præcedere formas ēm rationem. Animaduertendum quoque est, alios dicere aliter ad Auer. mentem; sophistæ, n. dicunt æternam esse aliquā dimensionem in materia, & tamen nulla vno numero dimensionis est æterna. veriores aiunt dimensionem esse materiæ æternam secundum speciem. non autem secundum numerum. Nam vt quantum ex quanto, ita existens ex existente, formatum ex formato, materia enim nunquam est absq; forma, sed ad hoc vt existēt fiat ex existente, non oportet ponere vnam aliquam formam substantialē manere eādem in generato & corrupto, sed sufficit formam continuari vsq; ad instans introductionis formæ genitæ. igitur ad hoc vt corpus ē corpore fiat, non oportet ponere aliquam vnam numero dimensionem manere in vtroq; sed vsq; ad instans introductionis nouæ dimensionis, & hoc est dimensionem esse æternam secundum speciem, non autem secundum numerum. Alij etiam ad mentem Auer. aiunt primam materiam posse capi vt in potentia ad formas, ē quibus reponitur in specie, & sic est Subie-

ctum & materia. Alio modo vt in potētiā ad divisionem in partes, quarum vna est extra alteram. & sic est corpus & dimensio, illa enim aptitudinalis diuisio, est dimensio, quæ actuatur per formam primo, secundo per quantitatē propriam illi formæ, & inde redditur corpus in actu. Hac expositio accipitur ex verbis Auer. 4. physicorum commento. 15. Mihi vero ex verbis & rationibus Auer. hincinde collectis videtur esse dicendum, dimensionem interminatam vnam numero esse materię coæternam. Imaginandum est enim q̄ sicut materia est vna numero oīum formarum per priuationem omnium formarum, ita dimensio trina est vna numero per priuationem terminorū, & sicut materia vna numero præcedit tempore omnes formas, ita dimensio omnes terminos, & vt materia nunquā separatur à forma, ita dimensio interminata nunquā à termino. Quod dimensio vna numero sit in materia coæterna, & præcedat omnes formas, verba Auerrois & rationes eius demonstrant. addunt vero q̄ dimensio præcedit omnes formas, & omnes terminos secundum indiuiduū. non aut secundum speciem, nā vnlum sempiternum est tempore prius altero. Colorant hanc positionem nostris sic, q̄ ex vno pugillo terrę fuit decē aquæ, & non q̄ terra sit porosior aqua, nec quod partes iaceant propinquius, sed qm̄ in pugillo terra plus est de materia quā in illo aquæ, & sic materia vt materia præhabet multum & paucum, & quum h̄c non insit nisi per dimensionem. igitur præst dimensio, quod erat intentum, sed quoniam dimensio interminata potest accipi dupliciter, vel vt in potentia ad terminos, & in actu dimensio. Imaginando videlicet eam esse actu dimensionē, sed potētiā ad terminos, vel imaginando eam nec esse actu dimensionē, nec actu terminatam, quo modo dicimus in ligno esse calorē potentia quidem ad esse caloris, & ad terminum caloris, & tunc ad mentem Auerrois de dimensione interminata emergunt duæ positiones. Prima vult q̄ dimensio illa vna numero materia coæterna sit dimensio in potentia ad esse actu & ad terminos. Imaginatur enim q̄ sicut calidum. (12. Meta. cōm. 18.) non inducit calorem in materia extrinsecum, sed facit calidum in potentia esse calidum in actu, sic generans nō inducit dimensionem extrinsece, sed eam quæ p̄fuit in potentia perficit in actu. Pro hac positione est etiam cōm. 15. quarti physicorum. Itemque & ratio. tertio cōeli. cōm. 1. 7. in fine, vbi sumit q̄ illud quod est prius subtilia est substātia, igitur dimensio in actu non est prior formis substantialibus, quia tunc esset substātia. & tunc rationes Auerrois hic sunt efficaces, vbi enim dimensio non præset in materia vna numero in potentia, vtique corpus fieret ex non corpore, hoc est ex nihilo, q̄ est contra philosophos. similiter & dimensio ex non dimensione, hoc est ex nihilo, quum non præset nec in actu nec in potentia, quo stāte, tunc forte dimensiones essent contraria, se succidentes ēm creationem in materia. vt dicunt ponentes creationē formarum, & hoc modo Auer. 13. metaphy. cō. 18. videatur intelligere illas. Secunda positio vult q̄ dimensio vna numero (vt dictum est) præcedit formas ḡnabiles inquantū est actu dimensio, sed potentia ad terminos. Nam vt materia est actu per le actualitate entis, prout est extra suas causas, sic dimensio est actu dimensio propter actualitatē materiæ actualitatē entis. vt vero materia est in potentia ad esse actu actu. ut teferre,

Positiones aliae.

Inditū p̄nūm.

reformæ; sic dimensio est in potentia ad terminos quibus actuatur distincta. vñ per dimensionem materia est in loco noto in tanto, vel tato loco. Amplius est in potentia ad plures formas, habet quoq; numerum & mensuram. non aut certum vel numerum vel mensuram. habet & extensionem, non aut sub certo numero & mensura. Pro hac positione facit cō. 4 o. quarti celi. & 29. tertij cœli & tex. hic, & rationes illius vt diximus. harū aut positionum dīa tota procedet propter materię differentiam. nam Auer. interdum videtur materię tribuere actualitatem aliquam ultra illam formæ saltem entis. interdum vero nullam, imo præter formam nihil esse. Sed vtcunq;, respondet ad rationes pro positione Thomæ. Nā secunda positio, q; hic proxime dixi, videtur magis ad mentem Auer. mouit. n. 3. physiconum qōnem. cōm. 69. vnde est q; augmētum quantitatis non potest crescere in infinitum, soluit q; mundus constat ex tota sua materia, tota quoq; quantitate, iccirco cum augmentum erit vsq; ad mundi molem, non poterit noua quantitas gñari, sic igitur dimensio apud eum erit ingenerabilis & tanta quāta ab eterno. Amplius si per dimensionem interminatam non intellegit quantitatem actu actualitate & entis & dimensio-nis. tunc non tm dimensio in potentia esset coetera materię, sed oīs forma. Nam. i 2. Metaphy. agens nihil aliud facit, nisi q; extrahit formas in potentia existentes in materia ad actum. vt cōm. 18. & sic labor Auer. hic fuisse nullus. Rursus. 4. phy. cōm. 8 4. Auer. declarat augmētum effici propter novi termini acquisitionem. non aut ob nouam ipsam quantitatem. Propter hæc videtur quod Auer. velit q; dimensio interminata sit actu dimensio, & actualitate entis; & actualitate quantitatis, sicutq; vna numero per priuationem terminorum vt materia priuatione formarum, coetera vt materia ipsa etiam. est vero in potentia nō quidem ad dimensionem, sed ad terminos, veluti materia est in potentia nō ad materiam, ac ad esse entis, sed ad formas atq; ad esse prædicamentale. Et qm accidens oī inhæret alicui subiecto, vñ velle subiectum dimensionis esse materiam & esse compositum, cōpositū quidem est subiectum cui inhæret, materia vero rōne cuius inhæret, iccirco corrupta forma remanet dimensio. verum propter verba Auer. hinc inde contrarias, alias hæc positione melius pertractabitur. Pro solutione vero ad argumenta, aiaaduertendum est q; dimensio interminata præcedit formas individuales generabiles, tā prout sunt individua gñum, quam specierum, forma. n. aialis quæ primo inducit in embrione limitat sibi certam quantitatem q; nisi præcederet dimensio interminata, terminabilis vero per illam, forma animalis illa non recipetur. terminata autem ac effecta illa in actu per terminos quos sibi limitat forma animalis, adhuc est interminata respectu formæ hominis. vnde tot sunt dimensiones interminatae quot formæ, tot quoque terminationis & termini verum vna prima est materię primæ coetera cōs omnibus. coeteræ sunt materię secundis propriis generabiles ac corruptibiles, juxta rōnem materiarū secundarum. Secundo aiaaduertendum, quod dimensio interminata præcedit formā terminantem accidentaliter, non aut essentialiter, q; tota necessitas ponendi dimensiones interminatas præcedere formas est ut dent materię dispositionem qualitati uam, formæ vero esse partibile & transmutable. nisi enim materia esset quantitatue disposita non posset

recipere plures formas simul, possetq; forma montis recipi in materia grani milij, itemq; nisi materia esset quantitatue affecta, formæ ipse non essent divisibiles transmutabiles ac generabiles. sic igitur præcedunt ipso generari ac corrumpi. Hæc aut formæ non cōpetunt per se, sed per accidens, quare dimensiones præcedunt accidentaliter & nō essentialiter, sub esse quoq; imperfecto & dispositiuo, non aut sub esse perfecto & specifico. Ulterius aiaaduertendum q; de forma corporis de genere substantiæ sunt duæ positiones. Quidam tenent eam, esse materię coeteram & actu præcedere omnia, actu dico actualitate entis & corporis. Alij tenent q; illa præest in materia in potentia, & nullo modo in actu, vt de dimensione diximus. De qua re posterius dicemus. Tunc ad rationes. Ad primam diceret prima positio de forma corporis q; dimensio interminata fundatur semper in cōposito, quia dimensio illa interminata coetera inest cōposito ex prima materia & prima forma corporis. & sic consequenter de aliis suo ordine. At qui negant formam corporis, dicerent q; omne accidens perfectum & prædicamentale fundatur in cōposito, sed accidens imperfectū potest fundari in materia, & præcedere formas, non quidem essentialiter, sed accidentaliter. Per idem ad Secundam. accidentia. n. perfecta fundantur in ente in actu. imperfecta vero fundari in ente in potentia, & accidentaliter nihil prohibet. Sed dices in quo differunt imperfecta accidentia à substantialibus formis. Potest dici q; forma fundatur in materia & ratione materię entis in potentia & rōne entis in potentia, at accidentia imperfecta fundantur in ente in actu, sed rōne entis in potentia & materię. Ad tertium Auer. respōdet. 7. Metaphy. cōm. 4. q; satis est vt substantia ratione materię præcedat accidens, vt est in proposito. substantia enim præcedit dimensionem ratione materię quod satis est. Ad quartum cōcederent q; ens per accidens sit posterius ente per se, & cōposito per se, modo cōpositum per se est materia cū forma corporis. Vcl dicendum q; ens per accidens pōt præcedere accidentaliter dispositiuē ens per se, & hoc est satis. Ad quintum, dicerent q; forma substancialis immediate perficit materiam primam in rōne subiecti receptiui, sed mediantibus dispositionibus quantitatuis, & qualitatibus per accidens in rōne thedi dispositiuē. Ad sextum dicerent q; causæ sunt sibi inuitem causæ, forma quidem materię, & ecōtra materia formæ, vt dicit Auer. Et ideo corrupta forma simpliciter definit materia & dimēsio & totum, at hæc forma corrupta alia succedit, & inde est materię. & dimensionum perpetuitas, qd satis est. Ad septimū dicerent q; remanet semper eadē inhærentia per se & prima. nam dimensio vt dimēsio interminata primo & p se inest materię. Licet forma definat, vt diximus. Ad octauum. dicerent q; eadem numero dimēsio est in gñato & corrupto, nō quidem positiva, sed per priuationem terminorū. vt de mā dictū est, est tm altera atq; alia terminata, pp differentiā terminorū, & sic cōcederent q; aliqua pars in actu est in generato, quæ non præsuit in corrupto. Tunc ad formā dicerent q; dimensio interminata, & dimensio terminata vel illa pars, quæ est in gñato nō sunt eiusdem rōnis, nec diversæ rōnis, sed nō sunt differentis speciei; vt homo in potentia & homo in actu, non. n. differunt specie, quia quæ differunt spēsunt in actu, nec sunt idē species propter idem, sed nō sunt differentes species. illa

Suess, de suba

B 3 enim

Dab. 5
Rōp̄fia

enimmet dimensio interminata, quæ præfuit in materia, efficitur terminata & in actu, & ita potest dimensio interminata esse æterna, & terminata corruptibilis. & tñ non differunt specie, etiam illud i.o. metaph. intelligitur in substantiis non accidentibus. Ad. 9. dicent quod æterna esset tota, tota tñ non est æterna, vel nulla pars est æterna, sed æterna est tota secundum perfectionem totius. Ad decimum dicendum, qd̄ fundamētū illius est quantitas in actu terminata, & hæc est noua, tñ dimensio interminata accepta per priuationem terninorum est æterna. Ad vndecimum dicendum qd̄ sunt vna sicut potentia & actus, & duæ vt perfectibile & perfectio. Et hæc duo inesse vni subiecto non est inconueniens. Ad duodecimum materia nō est in loco terminata, sed est in loco interminato, & sic materia est quanta interminate & nō est quanta terminata. Ad decimum tertium. Materia prima potest terminare dependentiā accidentis imperfecti, licet nō sit in actu. Ad decimum quartum. Quidā concedat qd̄ mā sit in potentia contradictoriis etiam ad dimensionē interminatam, & qd̄ illa est corruptibilis, licet nunquā corrūpetur, qd̄ in accidētibus nihil prohibet. 12. meta. cōm. 4.1. vel dici potest quod materia est potentia pure passiva respectu formarum in actu, nō aut respectu formarum in potētia. Ad decimum quintū. Dimensio est forma materialis non terminata in potentia ad ulteriorem actu, non perfecta. Ideo nō est educta de potentia materiæ, sed coqua. Multæ quoq; alie sunt rōnes pro hac positione, & contra, quæ ex his facile possunt solui. ideo omittant, quid vero sit dimensio interminata, quoq; mō insit materiæ, & an sit dimensionē actu an potentia dictum est. Reliquum queramus de dimensione terminata, vtrū sit res noua distincta realiter ab interminata, & quid sit terminus. Qd̄ noua res sit, patet primo, qd̄ genera simulcum forma. interminata vero est æterna salte illa quæ est prima, & oibus formis cōis. Scđo hæc in diuersis est diuersa. illa est vna, vti materia ipsa. Tertio terminata est propria formæ. Interminata māx, & quæ differunt subiecto differunt re & esse. Pro altera parte vñ qd̄ actus non ponat in numero cū potentia, itēq; perfectio minime cū perfectibili. Res hæc tota pendet ex differēti opinione de termino dimensionū. Est aut terminus bifariā, essentialis alter & sic superficies est corporis terminus. Linea superficie. punctum vero lineæ, & de hmoi termino Auer. non loquit. Alius est terminus accidētalis, sed intrinsecus, & de hoc multiplex est positio. vt Egidius nr̄ Romanus vir doctissimus narrat. Prima pō quidem vult formam esse terminum dimensionū. Nam vt prima materia fm se est interminata, terminatur aut per aliam atq; aliam formā, sic ipsa dimensio per sui essentialiam est interminata, terminatur vero vt est cum alia atq; alia forma. fm. n. formæ exigentiam qnq; maior, quandoq; minor efficitur quantitas. Qua re patet dimensionem interminatam præcedere formam. terminatam vero sequi. Itemque patet etiam materiam per dimensionem interminatam occupare locum, Per terminatam vero tm vel tm locum, Vnde cum hæc terminatio fiat à forma. patet qd̄ occupare tm vel tm, competit materiæ rōne formæ. Occupare vero locum simpliciter, competit materiæ rōne dimensionis. Tunc iuxta hanc positionem dicendum qd̄ dimensio interminata & terminata sunt idem re ac in subiecto, differunt rōne & modo. Ipsa enim dimensio fm se accepta est interminata, vt vero

Sexta qd̄ de dimensione ter. minata.

Prima positio.

hic vel illi formæ coniuncta, est terminata. Sed hæc positio sic simpliciter accepta, stare non potest. Primo quia vel quantitas terminata præcise est dimensio, vel dimensio cum forma. Si præcise dimensio, sic nullo modo distinguitur à dimensione interminata. Si est dimensio cum forma, sic aggregatum per accidens, & sic non reponetur in specie. Secundo tunc quantitas terminata non sequetur formam, quia non ratione quātitatis, cum illa præcedat, nec rōne formæ quia idem non sequitur le, nec ratione congregati, quia illud non est vnum per se. Tertio tunc quantitas terminata non fundaretur in composito, quia nulla eius pars datur in illo. Quarto tunc totum punctum quātitatis erit subiectum in prima materia contra ipsum Auer. secundo de anima. cōm. 4. & 7. meta. cōm. 2. consequētia patet. nam forma est in materia prima & dimensio simpliciter similiter, & sic totum. Quinto si forma est terminus dimensionum, vel essentialis vt punctus linea, vel vt actus potentia, vel vt differentia generis vel gradus latitudinis, & patet quod nullo horum modorum, nec vt modus intrinsecus dimensionum, quia est alterius prædicamenti. Sexto quod non est quantitas non videtur formaliter causa occupandi locum maiorem vel minorem. Forma non est formaliter quantitas, quare minime est causa occupationis loci. Septimo si dimensio ignis separaretur à forma ignis & poncretur in aere vel aqua, quantum locum occupabat dum cum igne erat, tm occuparet & nunc. vt Auer. dicit de cubo quarto physi. cōm. 7.6. Igitur non à forma substantiali est terminus dimensionum. Pollio itaque hæc sic simpliciter intellecta, viderur erronea, & contra Auer. Secunda positio quam etiam sicut approbat Egidius noster est qd̄ per quantitatem interminatam intelligitur dimensio fm se, per terminatam vero ipsum vt cōiunctam huic vel illi raritati sive densitati. Vnde quod occupet locum materia ipsa habet ab interminata dimensione, qd̄ vero tm vel tm locum, à raritate veldensitate, quare raritas vel densitas terminus est illius. Tunc patet ad questionem, qd̄ dimensio terminata & interminata sunt idem realiter & distinguuntur ratione. nam dimensio simpliciter est interminata ipsa, & vt raritati vel densitati coniuncta, est terminata. Sed nechæc positio stare potest. primo per omnes rationes nunc factas, quæ sunt contrahac, vt contra illam. Secundo, quia Auer. hic ait quod accidens communis duobus vel pluribus subiectis habet terminatum & interminatum, vt raritas & densitas. Tunc arguitur, quod de se eget termino, non est alterius rei terminus. densum & rarum egent, termino igitur non sunt alterius rei terminus. Tertia positio vult superficiem esse terminum trinæ dimensionis, & propterea qd̄ trina dimensio absolute sit interminata. vt vero. coniuncta huic vel illi superficie, sit terminata. Tuc ad questionem patet. qd̄ dimensio interminata & terminata sunt idem realiter & differunt ratione, vt prius. Hunc modum videtur tangere Auerroes. 4. physico. cōm. 1.5. Sed nec hæc positio potest stare. Primo per rationes communes. Secundo, quia vnam superficies est communis generato & corrupto, ac indiget ipsa termino. Tertio, quia superficies non esset nisi terminus corporis, sed quis esset terminus longitudo quis latitudinis quisque altitudinis, ex hoc non habetur. Quarto, quia superficies est quantitas non corruptibilis nisi diuisione, etiā & terminabilis per terminum

num proprium. Quarta positio est, quod dimensio interminata & terminata accipiuntur ut vniuersale & particulare, nam sicut magis vniuersale per minus terminatur, ita interminata dimensio per terminatam. Tunc patet ambas esse re easdem, differre vero rōne, ut vle & particulare. Sed hæc stare minime potest. Primo quia tunc dimensio non haberet esse reale, nisi ut vniuersale. Secundo tunc non vna numero dimensio esset materiae coæterna, sed vna specie. Tertio tūc non tñ signanter tria dimensio esse materiae coæterna, sed cæteras res gnatum acceptæ & fm rationē consideratæ. Quarto, quid superadderet dimensio terminata ipsi interminata? nihil sane, nisi designationem individualē & dimensio interminata esset vniuersale tñ. His acceptis nos olim ad questionem hanc dicere soliti eramus, terminum dimensionum esse aliquid, & non esse de genere quantitatis, quia tunc esset essentialis, nec esse substantiam, ut diximus, quia non forma, nec esse qualitatem, quia non raritas, nec per idem poni potest situs, vel actio, vel passio, vbi, vel qd. Propter quæ dicebamus ipsum esse in gñe relationis, hoc est extensionem, quæ est dimensioni acquisita per accidentem, mediante raritate vel dæsitatem. Imaginabamur enim quantitatem, ut quantitas est, habere certam extensionem, quæ est quædam partiu distantia, vel eorum iuxta positio, quā quantitas habet suapte natura, ob qd' vbi separaretur à raritate vel dæsitate adhuc retineret illam, licet sit variabilis penes dñiam rari & densi, prout n. alteri vel alteri coniungitur raritati, vel densitati, efficitur relatio illa maior vel minor, si peteres, vnde hæc variatio inest ipsi dimensioni? Respō debam propter motum rarefactionis, vel condensationis. In rarefactione enim vel cōdensatione sunt tres motus, duo per se, alijs per accidentem. Primus quidem est alteratio, ad raritatem rarefactio, ad densitatē cōdensatio terminata, quæ sunt qualitates sequentes calidum & frigidum. 7.physicorum.cōm.1 l. & 15. Alius est motus localis ad maiorem, vel minorem locum. Tertius est ad partium distantiam, vel propinquitatē quæ est relatio partium inter se comparatarum. quæ etiam interdum raritas & densitas appellantur, vt. 4.physicorum.cōm.8.4. quū prope principium dixit q̄ rarum & densum sunt contraria in quantitate, accipit enim rarum & densum relative & nō qualitatue. Ibidem etiam dixit q̄ motus de raritate in dæsitatem, est motus de maiori quantitate ad minorem, vbi terminos per accidentem intendebat. Quare terminus ille cōpetit quātitati tanquam subiecto, variatur tñ propter qualitates, quæ sunt raritas, & densitas. Videtur aut hoc ad mentem Auer. nam. 4.phy.cōm.7.6. accipitur q̄ si cubum separatum poneretur in aere vel aqua tandem faceret latera distare, & sic extēsio inest quātitati etiam per se, si separaretur ab oī alio. Sed mihi videtur nunc quod positio hæc deficiat. primo quia hic terminus esset extrinsecus, & terminata ipsa quantitas esset aggregatum per accidentem. secundo, omnis relatio requirit fundamentum, & terminum, modo fundamentum illius non videtur esse nisi raritas vel densitas qualitatue, & quū non possit relatio inesse absq; fundamento & termino, tunc cubum separatum non faceret latera distare. Propter hæc & alia multa, vñ mihi esse dicendum de quantitate, vt de qualitate. v.g. de calore. Nam ut calor variatur propter gradus qui faciunt intensum & remissum, sic dimensio variatur pp

gradus extensionis, siue faciant longum siue latum, siue altum. Ut igitur terminus caloris est gradus intentionis, sic terminus quantitatis est gradus extensionis, nam ut gradus intentionis est id quo calor dicitur tñ vel tñ intensus, sic gradus extensionis est, quo dimensio est tñ vel tñ extensa siue in lōgum siue in latus siue in altum, igitur terminus quantitatis est gradus extensionis, & per consequens dimensio terminata est dimensio sub tanto gradu. iccirco sicut idem calor numero est à principio usque ad finem intentionis, sed variatur penes terminos, hoc est gradus, sic vna est oīum dimensio. sed variatur penes terminos, hoc est gradus extensionis. igitur ut calor & calor cū tot gradib' sunt idem realiter, sic dimensio interminata, & ipsa sub tot gradibus extensionis sunt idem re, & differunt penes connotatum. Ex quo patet terminum nō esse extrinsecum à dimensione, quia non alterius est prædicamenti, nec intrinsecus, quia non de essentia eius. Verum a iaduertendum q̄ terminus est multiplex, Essentialis vñus ut corporis superficies, superficie linea, linea punctus. Sit & differentia generis, & definitio sp̄i ut scis, Fundamentalis alter ut forma. est. n. forma origo & fundamentum oīis terminationis cōcomitās, ut raritas vel densitas, & reponēs ipsam inesse vltimo, & sic possunt oīs isti modi conuenire, dicentes. n. formam esse terminum accipiunt terminum pro origine & fundamento terminationis. dicētes vero raritatem vel densitatem, accipiunt pro termino cōcomitatio, penes quem pōt euariari terminus vltimus. Capiendo terminum pro vltimo sic gradus extensionis est terminus. Secūdo a iaduertendum q̄ iste terminus vltimus est naturaliter competens ipsi quantitati, non quidem essentialiter, sed separabiliter, quia separata forma ab illa qualitate, adhuc pōt ipsa quātitas detinere illū. Verum prout alteri vel alteri formæ & raritati coniungit euariatur gradus extensionis vel minorationis. Nam naturaliter est duplex, essentialis & separabile. scđo cōli. cōm. 100. & 9. Quare patet cubum separatum à forma & qualitate adhuc detinere terminum suū magnitudinis, ut dixit Auer. Ipsum quoq; huic vel illi formæ & raritati vñitum etiam euariari penes maius, vel minus. quod si dicatur Auer. velle superficiem esse terminum, loquitur dicas in exemplo. Nam superficies nō potest esse terminus nisi corporis & essentialis, de quo nunc non loquimur. Per hæc ad argumenta in principio patet solutio. Post hæc querūt de termino qualitatis interminata. est. n. qualitas interminata, quæ pluribus vel oībus corporibus cōis est fm individualium ut diaphaneitas quæ vna numero est cōis aeris & aquæ. Hic differenter respondent doctores. Sed id mihi vñ, quod de dimensione. est. n. terminus vno modo essentialis ut differentia generis, definitio speciei, & id genus. Alio modo fundamentalis, ut forma est oīura accidentium terminus, pro quanto per ipsum oīa reponuntur in esse actuali & terminato. Alio modo est terminus ille qui reponit rem in esse vltimo, nec tñ intrinsecus, nec extrinsecus, quiq; terminus constitutionis nuncupatur, & hac rōne gradus intentionis vel remissionis est terminus qualitatis, nec. n. esse intensem est extra rationem qualitatis nec intra, sed est, vt dicunt, modus intrinsecus eius. Impossibile est. n. vt duas formæ numero limitent sibi duas qualitates fm eundem gradum intentionis punctaliter. hæc de termino accidentium dicta sint satis.

Sueſſ. de sub a

B 4 Et quia

Inſtantia.
Reponēſia.

Septima quā &
termino quali
tatis.

Et quia illi forma, scilicet dimensionis, non terminata existit in prima materia primitus, & succedit sibi in ea, tunc impossibile sit hoc subiectum recipere duas earum in eadem parte existente terminata quantitatibus. ideo impossibile est a subiecto denudare formam, vel subiectum denudari a forma, nisi per formam destructionem.

Cōmen. 25.

Nouum est hoc capitulum & tertium videlicet, sed quid in hoc intenderit non vna rōne dicunt. Contēporanei nostri volunt Auer. nūc confutare positiones veterū, vt vel illam Empedoclis, vel illam Auicen. Empedocles. n. opinatur quod generatio & corruptio fiant ob item, & amorem. Auicenna vero q̄ generatio fiat ab intelligentia agente per hoc q̄ ponit formas in materia, & non extrahit illas, apud quem generatio est positio formae in materia, ac quodammodo creatio. ve recitat ipse. 7. metaphy. cōm. 31. & 12. eiusdem. cōm. 18. Auer. vero contra hos insurgit, & declarat generationem fieri per hoc q̄ agens extrahit formas de potentia ad actum, ipsumq̄ compositum generando. Ioannes vero vult Auer. declarare naturam formae, nā declarata natura materiae consentaneum erat nūc natūram formae declarare. Ego vero dico omnia hæc declarari hic, sed finalis eius intentio est declarare secundā causam generationis & corruptionis. sunt. n. causæ generationis & corruptionis materia p̄disposita dimensione, & formarum contrarietas sūt se vel suas qualitates. Nam hoc ultimo loco intulit, eo q̄ istud est finaliter intentū. Assumit itaq; primo q̄ impossibile est formam materialem esse absq; subiecto, & subiectum esse absq; forma, nisi per formam destructionem. hoc probat enthemmatico, dimensio interminata p̄cedit in mā, & formæ succedunt sibi inuicem in mā dimensionata. igitur formam non pōt esse absq; subiecto: nec cōtra subiectū absq; forma. Prima pars enthemmati est logis verbis deducta. Secunda vero in litera, ppatur, q̄ impossibile est subiectum recipere duas formas simul in eodē puncto materię designato quantitate terminata. Sed dices. vī q̄ prima propostio superfluat, & scđa sufficiat. Nā posito solo q̄ formæ succedant sibi in mā, & q̄ impossibile sit illas simul recipi in eodem punto materię: sequitur q̄ forma non possit esse absq; materia & materia absq; forma, quia detur oppositū q̄ forma possit esse sine materia, & materia absque forma, tunc non sibi inuicem succederent, sed diu separata starent. Dici pōt q̄ prima propostio non facit ad consequētiā, q̄ accepta sola scđa valet per regulam gñalem ex oppolito consequentis, inferendo oppositū antecedentis, sed facit ad propositionem illam sūm. vnde vis sylfi est hypothetice sic. Si formæ succedunt sibi, forma non pōt esse absq; materia, nec contra. Nam detur q̄ stent separatę tunc non succedunt, quū successio sit mutua formarum cōtinguitas rei ad rem nullo tpe interpolato. Sed formæ succedunt sibi, q̄a p̄cedit dimensione, quā est causa, quare formæ recipientur in mā successione, vt p̄dixit. igī forma nō pōt sine mā, nec materia sine forma esse, & sic in verbis nihil superfluum est. Et hāc expositionē ignorauit. Ioan. Animaduertendū q̄ hanc conclusionē accipit Auer. ab Aristō. primo de generatione. tex. cōm. 17. vbi probauit vnius formae generationem esse alterius corruptionem. & econtra.

Neq; etiam est possibile ipsam fieri in subiecto, nisi per agens extrahens illam de potentia ad actum.

Cōmen. 26.

Secundo assumit generationem effici non per creationem, sed per formam extractionem. Istud pōt esse suppo-

sitione. & pōt ex nunc dictis probari, cū. n. neesse sit subiectum quantum p̄esse, forma non creabitur, cum creatio fiat nihilo p̄supposito. fit igī per extractiōnem, quū oē qđ fit vel creatione vel extractione edat. Amplius si mā quāta p̄est, vel p̄est vt in illa reponat forma, vel vt ex illa extrahatur. Sic vt in illa reponatur, tunc generaretur forma per se, & ita illa esset per se existēs, qđ. 12. meta. cōm. 18. est destrictū. Si vt ex illa extrahatur, habetur propositum. Propositionē hanc quoque accepit Auer. 7. metaph. cōm. 23. 28. & 31. Animaduertendum de gñatione p̄fuisse duo extrema & medium. Anaxa. Clazomenius generationem posuit totalliter ad intra cū generationem dicat latentis formæ manifestationem. Alexan. Temistius, Auicēna, & pleriq; græci dicūt generatione esse ex toto ad extra vt q̄ formæ oī ex parte in materia ab agente reponantur. efficiuntur. n. formæ ab agente & in materia reponuntur. Aristō. vero (vt. 12. meta. cōm. 8. narrat Auer.) mediauit. voluit. n. compositum per se effici ac formam & materiam per accidentis, Iccirco productum sūm partem p̄supponitur vtpote sūm materiam, & quantum ad hoc cū latitatione conuenit. sūm partem aduenit vt sūm formam, & quantum ad hoc cū positione & creatione concordat. ab vtrisq; vero differt, quia partes sūt per accīs, compositum vero per se fit, rem hanc aperius in. 12. metaphysicæ aperiemus.

Vnde neesse est has formas esse contrarias, adeo quod altera corrumpt suam contrariam & subiectum recipiat formam similem.

Tertio ex dictis assumit formas esse contrarias non quidē vera specie contrarietatis, sed vt altera corrumpt suam contrariam, hoc est contrarietatem quā est inter duo sese corrūpentia, quē esse potest in subiectū compositis & simplicibus, qua rōne subiectū ipsum iure recipiet formam, qua agenti persimile derelinquatur. Ex dictis syllogicatur res hæc sic, quæcunq; sibi inuicem succedunt eodē in subiecto, sunt contraria, formæ generabiles sibi inuicem succedunt eodem in subiecto, per nunc iā dicta. igī sunt contrariæ modo & rōne dicta. Maior patet, nā non possunt formæ sibi inuicem succedere nisi per corruptionē prioris. Et per hoc q̄ agens extrahit cōtrariā primę. Ioan. hic dicit tria. dicit. n. primo q̄ materia recipit plures formas simul, & plures successiue. recipit quidem plures simul pp materię partes pro vt alia materię pars romē, alia Suessē disponit. partes vero ipsius materię p̄sunt pp dimensiones interminatas p̄cedentes, quare hæc fuit necessitas dimensionū interminatarum. successiue vero quia vna contrariatur alteri, & subiectum est vtrisq; cōe. Dicit scđo qđ forma iccirco alteri cōtrariā formæ, pp agēs contrarium, quod videlicet inducit dispositionem contrariam. cōtinentur. n. formæ æqualiter in potentia agētis & materię. 12. metaphy. cōm. 36. Dicit tertio, quod iccirco non oportet fieri resolutionem vñq; ad materię primam, vt multi autem sūt, quia tunc gñatio vnius nō esse corruptionē alterius. essent. n. motus distincti, & non simul. Sed hæc quā Ioan. ait, non sunt necessaria, prium quidē non, q̄a teneri pōt mā simul recipere plures formas, non quidē pp partes actu p̄cedētes, sed quia ipsa est multiplex i potentia. efficitur autem actu plures ob dimensiones terminatas sequentes. quare sola materię multiplicitas erit sufficiens vt plures actu formæ in eadē recipientur materia. Scđm minime valēt. nā solaris radius vñus nūero exīs p vñā qualitatē numero

numero, videlicet, calorem cœlestē, liquefacit cāram, & condensat lutum, itemq; ex vaccino cadauere apes ex equino vel pēs generat, vbi constat illud effici ob materia differentes dispositiones, quæ praeerant. Tertium etiam nō valet quia generatio & corruptio oīno sunt mutationes, vel motus distincti sūt, tñ vnus, ppte rea quia ad vnam principalem ordinantur formā vltimā. Hæc igitur quæ Ioānes ait, non sunt auscultanda. quid vero sit dicendum in his, iam ex litera patet.

Vnde forma elementorum sunt contraria, & ideo passua dicuntur quodammodo esse contraria, & quodammodo esse similia.

Sive istud sit quartum, & vltimum assumptum siue sint duo, prima pars ab Aristo accepta est ad verbum secundo de generatione, tex. cōm. 49. Secunda vero primo eiusdem. tex. cōm. 51. & ambæ ex dictis syllogizantur sic, quæcunq; mutuo se corrumpunt & ab agente extrahuntur de potentia ad actum, sunt in uicem contraria, & agenti in principio contraria, in fine similia. Elementariæ formæ mutuo se corrumpunt, ac ab agente extrahuntur de potentia ad actum, igitur sunt contraria, & subiecta eorum in principio agenti sunt dissimilia, & in fine similia. Hæc ex dictis colliguntur. Quæres hic & diligenter utrum formæ substantiales elemētorum sint contraria, & videatur quod sic per verba Auer. hic primo. Secundo per verba eiusdem primo physi. cōm. 52. & secundo cœli cōm. 33. Ad oppositum est Auer. 5. physi. cōm. 10. & sic in dictis Auer. est maxima contradic̄tio. Circa hanc qōnem Alex. pluribus locis maxime in libro de sensu opinatus est elementarias formas esse inuicem contrarias, petit. n. primo quod formæ elementariæ sunt qualitates, vt ignis calor & siccitas, atq; frigiditas & humiditas, & in cæteris id genus. Et rōnes Alex. ad hoc sunt plurime. vt in lib. de destructione. d. recitamus, q; vero dicat Aristo. in predicationis substantiæ nihil esse contrarium, Alex. intelligit de substantia perfecta. Accepit secundo q; qualitates sunt contraria, & sic in prima figura formæ elementariæ sunt contraria. Hæc est positio Alex. quam diffuse recitamus in lib. de destructione. Sed contra hanc positionem arguit Auer. c. physi. cōm. 10. & potissimum contra minorem. videlicet q; formæ elementariæ sunt qualitates, quia quod est accidens vnius, non potest esse substantia alterius, q; n. vere est, nulli accedit, primo physi. tex. cōm. 27. modo eiusmodi qualitates sunt accidentis mixtis, igitur non possunt esse substantia elementorū. Ioan. 5. physi. qōne utrum substantiæ sit aliquid contrarium, ait Alex. nunquam illud sensisse. nam dicit Alex. in lib. de sensu sic. quō igitur si aquæ quidem esse est in humiditate & frigiditate. Ignis aut in caliditate & siccitate, & reliqua. Ecce quō Alexan. loquitur conditionaliter & non assertive, & sic cogitur Ioan. im properare Aue. Et nō solum Auer. sed Thēm. in. 5. etiā physicom. qui de Alex. idem sentit, & simplicium, similiter & oīc græcos, Videtur quoq; & ipse mācus, quem neq; verba Alexan. omnia legerit eo in lib. quæ allegat. Aristo. in lib. de sensu conclusit substantias nō esse contrarias. vbi Alexā. in capitulo de sapore, circa finē, mouet qōnem, quomodo igitur si aquæ quidem esse est in humiditate & frigiditate, ignis vero es se est in caliditate & siccitate, non contrarium aquæ igni q; aqua & ignis? Vbi soluit qōnem, & tu vide. Ecce q; Alex. supponit qualitates esse formas elemen-

torum & super illo fundat qōnem suam, & ita Ioannes vel non vedit lib. illum, vel inique locutus est contra tantos philosophos. Etiam præterea in lib. de aia Alex. idem apertissimis verbis ait, q; circa initium tibi facile erit videre. Sunt quidam qui volunt (& ego cū eis alias fui) Alex. & equiuoce loqui de qualitatibus, cū enim formæ elementorum sint innominatae, interdum per qualitates alteratiwas nuncupantur, vt Alex. fecit. Interdum per motuas, vt Auer. qui vbiq; grauitatem & levitatem voluit esse formas elementorum, qua etiā rōne Auer. ipse. 8. meta. videtur excusare eum cōm. 5. Verum quid sit sentiendum, nunc scribimus in lib. d. d. Hæc nunc, satis tunc patet ad argumenta per ipsum Auer. 5. physi. cōm. 10. elementa. n. esse contraria ēm qualitates est verum propria rōne contrarietatis, ipsa esse contraria ēm formas, est verum contrarietate quæ est inter corruptiua & incompossibilia. Hæc de contrarietate formarum elementorum, & sic compleetur secunda causa corruptionis, & generationis, quæ est formarum contrarietas.

Vnde si aliqua corpora simplicia sunt, quorum forma caret contrarijs, contingit quod illæ formæ sint nec generabiles, nec corruptibiles, nec habentes subiectum cōmune. Declaratiū est igitur quod causa corruptionis entium & fabricationis eorum est contrarietas existens in suis formis & cōmune subiectum, quod nullam habet propriam formam, sed est potentia recipiens numerum secundum formam diuersas in specie, & numerum secundum formas diuersas numero, & que sunt secundum magis & minus.

Hactenus declarauit secundam causam generationis & corruptionis, videlicet formarum contrarietatem, nunc (vt mihi videtur) probat illud per signum, & locum à contrario. hoc modo, quia formæ quarū subiecta carent contrario sunt ingenerabiles & incorruptibiles, smo nechabent subiectum cōe, & materiæ cōem in qua recipientur, sed sunt simplices. Animaduertendum primo q; rō hæc est Aristo. in primo cœli. cōm. 2 o. per quam conclusit cœlum esse incorruptibile, quia videlicet caret contrario. Secundo animaduertendum q; istæ duæ sunt cause gnationis & corruptionis. videlicet subiectum cōe dimensione affectū, & formarum contrarietas. Sunt aut hæ causæ conuertibiles ēm consequentiam. nam vbi non est contrarietas non est transmutatio. oīs. n. transmutatio est de termino contrario in terminum contrarium, vbi non est transmutatio non est materia cōis dimensione affectū. Etia, nisi materia sit ibi ociosa, vt dicit Auer. primo cœli. cōm. 2 o. Contra etiam vbi non est materia, ibi nec est contrarietas. nam vbi non est materia, non est transmutatio, & vbi non est transmutatio, non est contrarietas. Hæ igitur causæ sunt duæ inuicem affirmatiue, & negatiue conuertibiles. Ex iis infert intentum, q; videlicet duæ sunt cause gnationis & corruptionis, vna est contrarietas formarū vel in se vel in suis qualitatibus. Secunda est subiectum cōe, q; nullam habet propriam formam, inseparabilem, sed est potentia recipiens numerum ēm formas diuersas in specie, & numerum ēm formas diuersas numero, & que sit ēm magis & minus, & hoc est intentum, quasi dicat q; licet ipsa sit vna numero, est capax oīs multitudinis tā ēm individuum q; ēm speciem, & ēm extensem in amplū vel minus extensem. vt. 12. meta. cōm. 1. 4. & 1. de gnatione. cōm. 29. Animaduertendum est ambas has causas ex verbis Aristo. reperiri. vt. 7. meta. tex. cōm. 22. Vbi

Vbi ait materiam esse rem propter quā vnumquodq; potest esse, vel nō esse, itemq; tex. cōm. 5.3. idē adiicit. & in. 9. tex. cōm. 7. ait potentiam materia esse contradictionis. videlicet tam ad esse q̄ ad non esse. Et in secundo de generatione tex. cōm. 5.1. idem similiter. Ex quibus primum constat primo vero philosophicæ auscultationis. ex cōm. 6. o. & primo cœli. tex. cōm. 2. o. Secunda causa generationis & corruptionis accipitur, vt q̄ generatio ē contrario sit in cōtrarium, & q̄ vñū quodque suo ē contrario corrūpatur. Sed dices Auer. vbiq; infert, si cœlum est ex materia quantitate interminata affecta, est generabile & corruptibile. modo si causæ generationis & corruptionis essent duæ, Auer. argueret ab insufficienti, vt Egidius respondet vbiq;. Ad hoc respondet Auer. primo cœli. cōm. 1. 2. 4. q̄ omne possibile ab intrinseco infert possibile ab extrinseco, & econuerso, hoc est q̄ hæ duas causæ sunt conuertibiles. habere n. materiam quantā cōem infert habere contrarium, & econuerso. sunt igitur duæ causæ totales sese inferentes, & propterea non arguit ab insufficienti.

Et causa huius totius est, quod hoc subiectum recipit primus dimensiones interminatas, & quia est multum in potentia.

Ioānes causam hanc refert ad id quod proxime dixit. accepit. n. materiam entem vnam numero recipere formas diuersas specie & numero, cuius rei Ioān. vult nunc Auer. tradere causam ob id videlicet quod materia præcipit dimensiones ante formas, quibus efficitur multa in potentia. Hanc expositionem contemporanei nostri sectantur, verum volunt duas esse causas cur materia plures recipit formas insimul, quas ambas dedit Auerr. prima, quia materia ante formarum receptionem prædisponitur dimensionibus, altera est, quia ipsa est multa in potentia. Ioannes opinatur vnam esse causam tñ, videlicet quia dimensio p̄cedit, propter q̄ & materia multa efficitur potentia. Animaduertendum q̄ de potentia materiæ duas recipiuntur pōnes. vna q̄ potentia & dimensio sint vna res, & dicent ratione. Altera q̄ potentia & dimensio sint duæ res, duæq; passiones materiæ competentes ordine quodam. Prima positio habet dicere. vt Ioānes ait, q̄ materia prima per dimensiones & recipit formas simul, & est multa potentia, eo q̄ dimensio & potentia vna est res. Secunda positio habet dicere materiam recipere plures formas simul & successiue, & propter dimensionem, & propterea quia multa potentia. nam propterea quia est multa potentia, est apta recipere plures formas tñ, non tñ simul vnde si materia nullas haberet dimensiones, reciparet plures formas, sed ordine quodam. quia vero prædimēsionata, apta est recipere plures simul. Egidius vero vult Auer. redire ad proximum capitulum, præcepit. n. dimensiones interminatas esse materiæ æternas, nunc Auer. illud probare autumat. Et oēs hæ expositiones stare possunt, & sunt possibles. Verum mihi videtur q̄ cum Auer. duæ esse causas gnationis & corruptionis accepisset, nunc comparet inter se illas, & vult potiorem, ac (vt ita loquar) totalem causam generationis & corruptionis esse habere subiectum siue materiam cōem dimensione interminata dispositam, & multam potentias. Ethoc accipit vt patet in litera. Declarabit aut postea q̄ quia materia est præquāta & multa potentia: generationes sunt & plures si-

mul & successiue, sed propter quid hæc sit generationis principalior causa & totalior, Auer. non dicit. Vñ aūt mihi hoc esse primo quia principalius est quod est intrinsecum vt pars, q̄ quod extrinsecum. Secundo principalius est, quod nulla causa potest impediri, q̄ quod leui ē causa impeditur. nulla. n. causa potest facere quid materia quanta & multa potentia sit capax corruptionis, sed q̄ contrarium applicetur contrario s̄pe accidit impedimentum. sic igitur patet materiam quantam & multam potentia esse potiorem generationis & corruptionis causam quā cōtrarium ipsum.

Quoniam si non haberet dimensionem, non reciperet insimul formas diuersas numero, neque formas diuersas specie, nisi in temporibus diuersis, sed in eodem tempore non inueniretur nisi vna forma, & cum hoc quod eius materia est vna numero.

Acceptit p̄ahabere dimensiones interminatas esse causam q̄ materia potest simul plures formas numero & specie recipere. hoc probat ducendo ad impossibile sic, si materia non p̄ahabret dimensiones interminatas. tunc non reciperet plures simul, sed in diuersis temporibus, ait Auer. consequentiā tenere vno hoc, videlicet, p̄supposito q̄ materia sit vna numero oīum. vbi. n. materiæ essent multæ perse, & non ppter dimensiones, possunt formæ simul effici, quia vna effici in materia A. alia vero in materia B. & in aliis alij. Sed vnde valeat enthymema, nō par est ambiguitas. Egidius sic deducit enthymema. oē receptum per modum recipit recipientis. 3. de aīa. cōm. 7. igitur si dimensio non esset materiæ coæterna, sed recipetur de uno post formæ receptionem recipetur modo & rōne indiuisibili, subiectū quod inuenit indiuisibile, quare ipsa dimensio remaneret dese indiuisibilis, & inde ipsa materiam partibus careret, & sic non nisi tñ vnam reciperet formā. Sed hæc deductio videtur ambigua, primo quia Auer. 2. cœli. cōm. 3. & in fine huius capituli vult dimensionem cœli recipi in celo post saltē fīm naturam ipsam intelligentiam, & tñ vñ vñ cœlum esse substantiam extensam. & sic licet quantitas in subiecto recipiatur indiuiduo, non propter hoc erit ipsa & subiectū indiuidua. Ego vero diu & s̄pēfūper excogitans opinor tandem Auero. nolle vt Ioān. & Egidius credunt, q̄ videlicet vna dimensio numero p̄sist, & coæterna materiæ, quia hoc satis probavit supra, & nos ibidem, sed tñ vult habere dimensiones p̄esse, vel eandem numero cum priori, vel saltem aut specie aut genere, & ad hoc videlicet enthymema. Si materia non esset p̄quanta sine quātitate formæ p̄cedentis, siue quantitate vna numero æterna materiæ, nō posset recipere plures formas simul, qm omnes materiæ essent in vno indiuisibili vt in pūcto, & sic ei non posset agens applicari. Et propterea probavit en-thymema solū accepto & supposito q̄ materia sit vna numero oīum formarum. Nam vbi essent plures & in locis diuersis, possent fortasse esse per plures generationes vt vna in materia A. alia in materia B. & in ceteris similiter, & hanc declarationem ignorauit Ioānes. Sed de vñitate materiæ multa legendo diximus in primo physi. & in qōne singulare scriplimus. Verum hæc pauca animaduerte q̄ Auer. 1. 2. metaphy. cōm. 1. 4. voluit materiam esse vnam numero oīum. Sed dices vñ numero non reperitur in pluribus. 1. meta. cōm. 2. 8. 3. 1. & 4. 6. Cui Auer. respondet ibidem, vñ numero est bifariam, vel actu, vt Soc. & callias, quilibet. n. horum est

Dubitatio.

Responso.

Cōm. 30.
Varia textus
introductionis.

Declaratio po-
sitionis burum

Egidij respo.

Propria expō.

Cōtra
sorit.Dubitatio
causa. A
ligni.

Proprieta-

tatis.

dū.

est vnum numero propter formam vnam, & hoc non est cōe pluribus. vel priuatione & potentia, vt materia. est. n. materia vna numero quia caret formis individuis, quibus enumeref. cōis vero quia caret vna forma, qua constituta sit inesse vno numero. ait aut hoc non esse dictum ab Arist. sed bene colligi posse ex verbis eius. Sed ex quibus verbis colligitur? Ioan. ait primo Meta. tex. cōm. i 7. vbi dicitur. in fundamento natu rē nihil esse distinctum, & 7. Meta. tex. cō. 8. dicitur q̄ materia nec est quid, nec quale, nec quantum, nec aliquid aliorum prædicamentorum, quibus diuisum est ens. E q̄bus vult. Ioan. rem hanc colligi. Sed Ioan. pa rum fuit in re hac sollicitus. Propterea videtur mihi ex aliis rem hanc colligi. Vnde. 8. meta. inquit. neq; omnis materia est, sed quorum gñatio est, & trāmutatio. Vbi Auer. cōm. i 4. inquit, & ex hoc verificatur q̄ prima materia rerum gñabiliū & corruptibiliū est vna scilicet quia omnia gñabilia & corruptibilia alteratur adiuvicem. Itemq; i o. meta. tex. cōm. 2 4. dicit, materia. n. negatione ostēditur. vbi Auer. idem colligit. idē primo de gñatione. tex. cōm. 2 2. & 2 9. & 5 4. sic igitur Ioan. male collegit verba Aristo. Sed hic sunt difficultates. prima, quia similiter erit vnum numero ipsum vte. nam vte est ens in potentia. Signum est quia scire vte est scire in potentia. Secunda, materia est cōis pluri bus, igitur prædicatum, & sic contra Auerro. primo meta. cōm. i 7. Tertia cuilibet enti positivae competit vnitatis positiva, quia eadem est rō entis & vnius entis. 4. meta. Materia aut est ens positivum, quia substantia pars. Quarta, tunc esset vna numero priuatione, & plures numero. vna quidem, quia caret pluribus formis quibus diuiditur. Plures vero quia caret vna, qua indiuiduetur. Quinta tunc per idem dici posset vna, specie priuatione, & vna genere, quia caret pluribus formis specie, & genere quibus diuiditur. Ad primam soluit. i 2. meta. cōm. i 4. q̄ cōitas vniuersalis & materia differunt, quia cōitas v̄is est extra aīam in potentia, q̄m ratione formæ; quæ potentia est vte, sed vnitatis materia est propter priuationem, quæ est ens in aīa. Ad secundam soluit. 7. huius. cōm. 2 3. 3 4. & 8. meta. cōm. 6. & 9. eiusdem. cōm. i 2. q̄ materia pōt sumi vt pars, & sic non prædicatur nisi de se ip̄a. alio modo vt totum vt pro materiali, siue corporeo, & sic de oībus gñabilibus prædicatur, materia itaq; nō prædicatur in quid, nec in quale, cū non sit quidditas, nec pars quidditatis, sed additum illi, & sic prædicatur in quale quodammodo, quia prædicat aliquid extra essentiam. Ad tertiam dicendū q̄ vnitatis numeralis materia pōt comparari ad subiectum remotum vt pote ad absentia materia, & sic dicitur positiva, aut ad subiectum proximum, vt pote ad priuationem, qua mediante intelligentia materia vna, & sic vnitatis est priuationa. Ad quartam Auerrois concedit totum, q̄ videlicet materia sit vna numero, & plures numero, quia communis pluribus, & hoc in ente potentia, quia in ente in actu es set inconueniens vt esset plures numero, & sic per idē vna specie & plures specie dici potest per priuationem. vt de vno numero diximus. Hęc pauca satis. Animaduentendum quoq; est rationem Auer. hic esse fere ad verbum Aristo. i 2. metaphysi. texto. commento. 49. & tu vide verba eius.

Et si non esset multa potentia, non denudaretur ab illa vna forma quam reciperet, & esset forma in substantia illius subiecti, & istud subiectum esset impossibile vt denuda-

retur à sua forma omnino, aut corrumperetur illa forma & alia forma generaretur.

Declarat nunc secundum, videlicet, q̄ causa generationis & corruptionis est eo quia materia prima est multa potentia, vel q̄ habeat multas potentias re diuersas vel ratione. Et arguit hypothetice à primo ad ultimum sic. Si materia non esset multa potentia, nō denudaretur ab ea vna forma, quam semel receperisset pro sui esse, & si non denudaretur ab illa, illa esset in substantia illius, ita q̄ nec materia posset separari ab ea, nec ea derelinquere materiam, & alia succedere. hoc. n. est intelligēdum per esse in substantia materię, esse. n. in substantia alicuius est, vel id quod est definitio vel pars definitionis illius. vt in lib. Posteriorū, & hoc modo non accipitur hic, vel id quod est inseparabile ab illa, vt intelligentia Orbis, est. n. cōcelo propria ac in illius substantia, pro quanto inseparabilis. Vnde videtur mihi q̄ oīs Auer. rō sustentatur in hac postulatione. videlicet q̄ impossibile est materiam esse absq; forma. vt. 2. phy. cōm. i 2. & 3. celi. cōm. 2 9. declarat. hac enim accepta sequitur. si materia non esset multiplex, potentia cum non possit esse absq; forma. Semper haberet vnam formam, & sic illa esset in eius substantia.

Et quia istud subiectum non recipit multas formas insimul, vel successiue, nisi ex hoc quod recipit tres dimensiones primitus, manifestum est quod si subiectum aliquod sit, quod non recipit nisi vnam formam, semper quod eius subiectum sit vnam numero simpliciter, & quod nulla multitudo est in eo omnino, neq; in potentia neq; in actu, & quod non dividitur secundam formam, neque forma per eius divisionem.

Videtur primo q̄ Auer. circa dicta faciat consequētiā in ipso, de qua secundo topicorum, vel magis e contrario, quam dicimus consequentiam per contrapositionem, hoc modo, videlicet materia non recipit multas formas insimul vel successiue, nisi ex hoc q̄ recipit tres dimensiones primitus. igitur si subiectū recipit tm vnam formam semper, erit vnum numero simpliciter, ita vt nulla multitudo sit in ea oīno, neq; potentia, neq; actu adeo q̄ nec illa per formam, nec forma per illā diuidetur. vis istius est vel consequētiā in ipso vel econtrario. Nam vbi præsentia nautæ est causa salutis nautis, absentia erit causa submersionis. Similiter si, quia dimensiones præcedunt, materia recipit multas formas, vbi non recipit nisi vnam, dimensiones minime præcedent, & vbi non præcedunt, non recipit plures. Et in hoc tex. appetat contra Ioannem q̄ sola causa, cur materia recipit formas multas siue simul, siue successiue, est quia primitus recipit tres dimensiones. Hęc. n. est causa cur materia effecta est multa fm potentias, & esse multum fm potentias est causa cur materia est multiplex secundum contingentia, præaccipere. n. dimensiones & esse multiplex fm potentias duæ sunt causæ multitudinis formarum & contingentiarum, sed sunt ordine quodam, quia prahabere dimensiones est causa quod sit multiplex secundum potentias, quod vltierius est causa contingencie & multitudinis, & ita sequitur quod vbi non est multitudo ibi materia non est multiplex secundum potentiam, & vbi non est multiplex secundum potentiam, materia non recipi primitus dimensiones, & sic est consequentia econtrario, quasi à contradictorio consequens.

Et qd'

Fundamenta rationis.

Et quod causa in hoc est, quia non recipit quantitatem primo ante receptionem formarum, quia si reciperit esset diuisibilis secundum formam, & forma diuisibilis secundum eius dimensiones, scilicet per subiecti diuisiōnēm, & finiti essent actus secundum finitatem illius quantitatis, & esset possibile in ea formam recipere magis & minus partem & totum.

cūm. 34. Repertit causam consequentia nunc dictæ, vbi animaduerte, q̄ ex hoc q̄ dimensiones præcedunt in materia ante formas, & non dico eadem numero vel eadem specie, quinque contingunt. Primo q̄ materia esset diuisibilis secundum formam, hoc est fīm specie, & in plures numero materiam. diuīsio.n.fīm formam est diuīsio specifica. vt dicunt metaphy. Secundo q̄ forma esset diuisibilis secundum eius dimensiones, hoc est per subiecti diuisiōnēm, & hoc est dicere numeratiter, differunt n. formæ numero ob materiarum partitionem, vt nunc petit ex primo physicorum. textu commen. i 5. & quinto metaphy. textu. commē. 18. Tertio, actus recepti in materia sunt finiti secundum finitatem illius quantitatis. Et hoc tripliciter intelligitur, vel q̄ formæ receptæ essent finitæ dimensiue, quomodo omne corpus sub ratione corporis est finitum. primo cœl. cōm. 39. vel finitæ vigore, vt in principio tertij capituli huius dicetur, vel duratione, quia sunt genitæ & corruptibiles. vt 12. Metaphy. textu. commen. 4. 1. & 8. physico. commen. 79. Quartu etiā formæ receptæ suscipierent magis & minus vel extensione vel vigore vel perduratione. Quinto etiam reciperet formæ receptæ partem & totum, hoc est acciperent nomen totius vel partis, comparatione tamen habita inter eas, vel per totum intelligit excessus, & per partem excessum, vt est manifestum, & utroq; modo est bonum, & sunt fere idem. Hęc enim, quinque contingunt formis ipsis receptis in materia hoc uno supposito, videlicet, quod dimensione interminata præcedat eas, & iam declarata sunt hęc omnia, & plura alia declarari possunt ex dictis. Quae res fortasse cui primo cōpetit diuīsio, dimensioni, ne an materiæ, siue substantiæ materiali. Respondet Ioannes q̄ primo dimensioni. Nam in omni genere est dare unum primum quod sit causa ceterorum. 4. Metaphy. textu. cōm. 4. & 10. eiusdem textu commen ti. & quarti. Quare in genere diuisibilium erit unus primo tale, quod ceteris erit causa essendi tale, & illud est quantitas. primo physico. commento. i 5. Sed dices contra quicquid est causa causæ est causa causati secundo physicorum. Materia siue substantia materialis est causa siue subiecti siue effectiæ dimensionum. igitur primo, causa diuisibilitatis. Licit hęc questio cōpetet Metaphysicorum. & 6. physicorum. Attamen pro nunc dicendum q̄ diuisibile potest considerari in ratione prædicati per se secundo modo prædicatorum per se, & sic quantitat. siue dimensioni primo inest, vel in ratione effectus naturalis, hoc est vt est unus effectus naturæ, & sic prima eius causa erit materia, vel substantia materialis per rationem nostram.

Si igitur aliqua forma est que non recipit magis & minus, neque diuiditur per diuisiōnem subiecti sui, neque subiectum diuiditur per diuisiōnem formæ, scilicet per eius diuersitatem, manifestum est quod in subiecto istius formæ non existunt dimensiones primæ. sed postquam forma existit.

Addēclarationem causę nunc posite infinit conuer sum, hoc est ex opposito consequentis oppositum antecedentis. dicebatur enim si in materia præcedit dimensione ante formarum receptionem, forma est diuisibilis secundum magis & minus, & diuiditur per diuisiōnem subiecti, & subiectum per diuisiōnem formæ specificam, & reliqua. igitur ab opposito consequentis, vbi forma non est diuisibilis secundum magis & minus, nec diuidit per diuisiōnem subiecti, nec subiectum per diuisiōnem formæ specificam, dimensiones non præcedunt formam, sed potius sequuntur formam, veluti dimensiones in actu, & terminante sequi solent. hanc rationem tenet intelligentia cū orbe, ipsa enim præcedit dimensiones saltem natura, & sic omnis dimensione cœlestis est terminata, & semper in actu. Sed ambiges per talem obiectionem nostram. Nam apud Auer. intellectus materialis, quem possibilem vocant, accedit ab extra & copulatur cogitatiua, & mediante illa constituit hominem in esse specifico, vbi patet ipsum non esse causam & priorem dimensionibus, sed tantum ante terminatas, & sic non vallet, est forma indiuisibilis, igitur ante dimensiones propter intellectum datum, qui est indiuidus, & tamen non præcedit omnes dimensiones hominis. Hanc instantiam consideratu, quia est ardua, dici tū potest q̄ intellectus materialis potest cōsiderari respectu tuis sphæræ humanæ, & sic est prior natura homine, & omnibus accidentibus hominis. quia simpliciter semipiternus est. Vel potest comparari respectu huius hominis, & hunc præcedit haec ratione q̄ primo inest cogitatiue, & simul cum ea rationalem constituit aīam, quæ postea inest homini. ad quam omnia indiuidui hominis accidentia contingunt sequi, & sic subiectū primum est cogitatiua, q̄ græci dianœa vocant. Huic vero primo inest & antequam sibi competant accidentia aliqua, dico prius fīm naturam & non fīm tempus, deinde constituta rōnali aīa, inest materia & constituitur homo, & sic nihil est contra Auer. sed de hoc latius alibi.

Et intelligo post secundum esse, non post secundum tem pus, sicut est dispositio in omnibus accidentibus in prima materia, scilicet quod non inueniuntur in ea nisi in habet formam existentem in actu.

Contra dicta ambiges quia non videtur formam esse priorem accidentibus semper, quia forma cœli non est prior accidentibus cœli, quia ab æterno omnia sunt similiter & forma materialis videt esse simul cum accidentibus tempore, igitur non prior. Rūdet q̄ duplex est prius fīm esse, hoc est fīm naturam, & fīm tempus, & qm̄ natura dicitur de quatuor causis, quadruplex est prius natura prout quatuor sunt causæ. Tunc dicendum q̄ forma est prior accidentibus prioritate naturæ, & causæ & non temporis. Aceterno vero non repugnat habere prius natura, licet repugnat habere prius tempore, & talem rationem habet materia cum forma, quia accidentia terminata non recipit nisi recepta forma. Ex quibus patet dimensiones cœli omnes esse terminatas tantum, & semper in actu, quia forma est indiuidua, & æterno tempore perficiens cœlum. Sed dices, cœlestes dimensiones omnes conueniunt specie. igitur est aliqua dimensione à qua sumitur ratio speciei, & hęc est prior dimensione in actu, igitur est dimensione in potentia prior. Dicerem quod dimensiones cœlestes omnes sunt terminatae, quia semper

Quæstio cui pri mo cōpetit di uisibilitas loci respon sio. Replica.

Defensio.

semper in actu sunt, & per consequens conueniunt specie, non quidem praedicalenti & vniuoca, sed æquiuoca & transcendentia. vt. 2. cœli. cōm. 49. de intelligentiis loquitur Auerroes, & sic non oportet prætentilgere dimensionē aliquam potentialem è qua colligatur ratio speciei.

Vnde putauit Auicenna quod dispositio trium dimensionum existentium in materia simpliciter, scilicet non terminatarum, est dispositio dimensionum terminatarum in ea, quapropter dixit esse formam primam existere in prima materia antequam dimensiones existant in ea.

17. Quid sit materia & quod forma exposuit itemque duas declarauit esse causas generationis & corruptio-
nis, materiam videlicet dimensionibus in potentia af-
fectam, & formarum contrarietatem, siue per se, si-
ue per accidens propter qualitates. Nūc errores anti-
quorum refellit, & incipit ab errore. Auicenna qui
opinabatur ante dimensiones interminatas primā for-
mam inesse primā materię hoc enthyemate, videli-
cer dimensiones interminatas: ita se habent ut terminatae. igitur ut ante terminatas inest forma materię, sic ante interminatas inest prima forma primae materię, antecedens declaratur. nam dimensiones termi-
natae & interminatae sunt vnius generis & naturę, quia ambo accidentia, quae per se in eo qd talia insunt subiecto in actu. 2. de anima. & 7. metaphy. hæc est positio & ratio Auicennæ. primo tractatu sue sufficientia. capitulo 2. de qua in questione.

Ex quo accidunt ei multa impossibilia, quorum vnum est formam non dividere per divisionem materię, quapropter non recipit divisionem. Et ipsam esse eternam non divisibilem per divisionem sui subiecti. Et ipsam non habere contrarium sibi succedens in eodem subiecto. quod si ita esset, tunc materia nullam reciperet formam preter istud sibi primam.

Obiicit contra Auicennam per quatuor impossibili-
bilia. primo qd illa prima forma. quam Auicenna vult
esse corporeitatem de genere substantię, esset simpliciter indiuisibilis. secundo qd esset æterna. 3. qd non ha-
beret contrarium sibi in eodem subiecto succedens.
4. quod materia nullam aliam reciperet formam pre-
ter illam corporeitatis primam. Has consequencias
Ioannes in quæstionibus huiuslib. deducit, & petit si-
bi primo qd omne quod recipitur per mediū aliquod in aliquo subiecto recipitur per naturam & modum il-
lius medij, vt qm albedo est indiuisibilis & recipitur
mediante superficie diuidua. ideo & ipsa etiam divi-
ditur, hoc est dicere, omne quod recipitur per mediū
partibile partibiliter recipitur, & quod per medium
impartibile, ipsum etiam impartibile erit receptum.
Tunc arguit. prima forma recipitur per essentiam ma-
terię primo, tāquam per medium, quae est impartibili-
lis, igitur est impartibilis. tria dimensio recipitur in
materia mediante hac prima forma impartibili ac in-
diuidua. igitur per positionem erit impartibilis. quare
totum compositum erit indiuiduum, ac impartibile;
& hoc fuit primum. Tunc sequitur. Secundum qd
tale esset impossibile moueri, & æternum, qm mobil-
le & generabile est divisibile. Tunc tertium quia
æterna haberent contrarium. omne. n. habens contrari-
um est corruptibile. Tunc quartum quod nullam
aliam reciperet formam, nisi illam, quia si reciperet
cum sit impossibile secundam recipi nisi prima corrū-
patur, tunc esset corruptibilis. Hæc deductio an ya-

leat, posterius dicimus. Nunc pro litera crassi scula expositione satis. Sed circa hæc de forma hac prima corporeitatis oportet querere: Contemporanci no-
stri expositione diui Thomæ, & quibusdam Auer.

*Quæstio. 9. de
forma corporei.*

verbis constituunt positionem vnam, quam Aristoteles & Auer. etiam constituentur. Accipiunt quidem pri-
mo ab Auer. 3. cœli. cōm. 6. 7. in vno quoq; mixto esse
quatuor formas elementarias, quæ quia remittuntur
possunt esse in uno mixto. Ultra has nullam aliam po-
nunt in mixto nisi specificam, quæ est vna in subiecto.
Et, sed gerit vicem omnium formarum, è quibus praedicta ordinantur essentialia. Verbi causa in homine
anima rationalis, hæc quidem re & subiecto est vna;
verum gerens vicem substatiæ, ab ea sumitur genus &
prædicatum substatiæ. Gerens vicem corporis consti-
tuit materiam in esse & genere corporeo, ab eaque
prædicatum sumitur corporis. Gerens vicem mix-
turæ constituit corpus in esse mixto, ab eaque mixti
prædicatum accipitur & in ceteris idem, quare vna
est forma tantum subiecto, sed plures gradibus & ra-
tionem. Ethoc quia perfectior, semperque continens
imperfectiorum vires, ac illarum colligens potentias:
Qua ratione & via impossibile est dari corporis for-
mam aliam à forma specifica, & qd non detur id plurimi
bus rationibus potest declarari. Primo, quælibet for-
ma naturalis indiget dispositionibus qualitatibus, &
quantitatibus ab agente inductis. primo cœli. cōm. 2. 2.
quare hæc, vel non erit, vel erit generabilis. Secun-
do, omnis forma naturalis extrahitur de potentia ma-
terię ad actum. 8. meta. cōm. 13. hæc non extrahitur.
igitur non est in materia. Tertio, æternum non est

Reffectiones.

Tertia.

Quarta.

Quinta.

Sexta.

Septima.

Ottava.

Decima.

Undecima.

Duodecima.

igitur non est in materia. Et hoc quia perfectior, semperque continens
imperfectiorum vires, ac illarum colligens potentias:
Qua ratione & via impossibile est dari corporis for-
mam aliam à forma specifica, & qd non detur id plurimi
bus rationibus potest declarari. Primo, quælibet for-
ma naturalis indiget dispositionibus qualitatibus, &
quantitatibus ab agente inductis. primo cœli. cōm. 2. 2.
quare hæc, vel non erit, vel erit generabilis. Secun-
do, omnis forma naturalis extrahitur de potentia ma-
terię ad actum. 8. meta. cōm. 13. hæc non extrahitur.
igitur non est in materia. Tertio, æternum non est
forma rei generabilis. primo meta. cōm. 31. & 35.
idem. & 3. metaphy. cōm. 9. intransmutabile non est
pars rei transmutabilis. Quarto, vel illa corporis for-
ma esset in materia ab agente, vel sine agente, si ab
agente, esset extracta de potentia materię, & sic ge-
nita, si sine agente, igitur esset de substantia materię,
quia ubi esset materię contingens, esset ipsa materia
in potentia contradictionis respectu illius, & sic ali-
quando expoliaretur illa. & 10. metaphy. tex. cōm.
17. & 19. Quinto omne compositum est nouum. 12. 1.
metaphy. cōm. 3. 9. igitur illa non est materię æterna.
Sexto, Auer. hic per quatuor impossibiliæ confutavit
Auicennam. & supra dixit impossibile esse vnum su-
biectum habere plus vna forma. Idem primo physi-
cōm. 63. & 69. & 66. & 7 metaphy. cōm. 8. Septimo,
compositum illud ex materia & forma corporis esset
ingenere, igitur generabile. 2. cœli cōm. 49. Octauo,
oē compositum ex materia formaq; est corruptibile.
nam Auer. contra Auicennam infert, si cœlum esset
compositum ex materia & forma esset corruptibile.
primo cœli cōm. 2. 0. & 9. 5. & alibi. Non posset
probari intelligentiam esse liberatam à materia, quia
Auer. ubique illud probat, quia si esset in materia, es-
set corruptibilis. modo per hanc positionem illa con-
sequentia nulla est. Decimo, Auer. probabit qd intel-
ligentia cœli est indiuidua ac impartibilis, quia recipi-
tur ante dimensiones, igitur à pari hæc corporis for-
ma. Undecimo, Auer. dicit primū eoru quæ in ma-
teria recipiuntur sunt dimensiones interminatae. igitur
non forma corporis. Duodecimo tunc elementū
diuidetur in partē morā & mouentē in actu contra
Auer. 3. cœli. cōm. 2. 8. & 4. cœli. cōm. 2. 2. & 4 physico.
cōm. 7. 1. ubi autem daretur forma corporis materia pri-
ma

Prædictio tertia.

Deductio con-
sequenter, &
impossibilium.

Positio Ier.

Ratiōnēs po-
sitionē Iocā.
Ratiōnē priā.
& Secunda.

Tertia

Quarta.

Quinta.
Sexta.

Septima.

ma esset in actu per illam, & formā elementi esset mó-
uens, quare elementum diuideretur in partem mó-
rā in actu, hoc est materiam actuatam forma corporis. &
motorem, hoc est formam elementi, Decimotertio, vt
arguit Thomas. tunc nulla esset via inueniendi primā
materiam, Aristo.n, in probando materiam esse, sem-
per petit ens in actu recipere non posse substantiā
vt primo physico, cōm.52. & 12. Metaphy. tex. cōm.6.
vbi autem conceditur formam corporis coaternam
materiæ, ens in actu recipiet. & sic possit teneri mate-
riam esse ens in actu. Ab his & similibus patet, formā
corporis non esse materiæ coaternam itemq; in sim-
plici corpore esse vnam tm̄ formā specificam. In mix-
to vero quinque, quatuor quidem elementarias sub
esse remisso, & quintam specificam, quæ gerit vicem
cæterarum. Hæc est positio, & rationes positionis.
Tunc facile iuxta hanc positionē impossibilia Auerr.
deduci possunt, Auer.n, accepit dimensiones præcipi
in materia vt formæ efficerentur diuiduae ac parti-
biles. Tunc sequitur primum forma corporis non re-
cepta est mediante dimensione, igitur est indiuisibilis.
& intellectus, igitur æterna. igitur in subiecto nullum
companiens secum contrariū. igitur eius materia nul-
lam aliam præter eam recipiet, accepta.n, prima conse-
quentia, cæteræ oēs sequuntur ex illa, si.n, forma cor-
poris esset indiuidua & intellectus vt motor cœli. tūc
oēs aliae consequentiæ patent. Ioan. vero in. 7. phy. in
primoq; de aia. & alibi plures alias adiicit formas. repe-
rit. n. in vno mixto sex gradus operum, quæ apparētia
vocat. In elementis tria. Primum est accidentibus sub-
esse, & hoc fluere à forma substatiæ, credit, quæ est ma-
teriæ proxima, conueniens mixto & elemento, post
hoc reperit extēdere subiectum, & oē quod recipitur,
& hoc fluere à corporis forma, quæ est post formam
substatiæ & hæc mixto cōpetit & elemento. Has am-
bas formas ponit materiæ coætas, ob quas semper ma-
teria est substantiæ & corporeas substans accidentalibus
& dimensionibus. Post hoc est pati vel agere per
qualitates elementarias, & has fluere ab elementariis
formis elementis & mixtis opinatur, verum in elemen-
tis illæ forç sunt principales & specificæ in mixto pre-
paratoriæ & dispositiæ. Has autem gradiabiles & corru-
ptibiles ponit. Verum materiam ab eis nunquam ex-
poliari. 2. physi. post hoc est viuere, quo aīata cuncta
viuūt, & hoc fluere à vegetatiua anima ponit. Post hoc
est sentire & mouere, & hoc inest propter sensitivam
aīam. vltimo ratiocinari quod hoībus tm̄ ob rōnalem
aīam competit. sic igitur in elītis tria apparentia repe-
riuntur & tres foræ re distinctæ, triaq; prædicata essen-
tialia. In mixtis quatuor, in plantis quinque, in aīalibus
sex, in hoībus tandem septem. Nunc rationes pro hac
positiones, quas facere solitus sum adducam. { Et pri-
mo ad hanc positionem sunt verba Auer. primo Me-
taphy. cōm.17. Ad idem possunt duci verba Arist.
& Auer.2, Metaphy.cōm.10.& 5, Metaphy.cōm.15.
vbi animam esse formam in substantiæ in actu ait. Et
ibidem, cōm.30. partes definitionis vult esse partes
definiti. igitur definitum plures habet formas, 7. Meta-
physi. cōm.42. ait à primo genere vñq; in vltimā dif-
ferentiam esse partes in potentia, quod Auer. cōm.43.
exponit, quia sunt formæ vñiuersales primo physico.
cōm.5, & 28, definitionem cōponit ex entibus in rei
veritate ait, qđ non esset nisi sint plures formæ. Itēq;
3, cœli, cōm.28. & 4, cœli cōm.22. & 4, phy. cōm.71,

volut mixtum diuidi in mouēs actu & motum actu,
quæ pars mota non potest esse nisi corpus. 6. physico.
cōm.32. & non nisi corpus vnum, & nō potest esse vñ
nisi per formam vnam. 2. de aia cōm.7. Quare vltra
formam moueritem est forma rei motæ. Nec valet qđ
Thomas ait, qđ forma specifica pōt considerari vt mo-
tor, & vt forma qua ipsum mixtū existit, & sic motor
& motū distinguuntur rōne tm̄, quia tunc nō esset dif-
ferentia inter formam elementi & mixti. Vltimo pro
hoc facit Auerro. 12. Metaphy. commen. 14. Idem
ratione ostendit, qm̄ quales & quot operationes &
motus tot & tales formæ. vt. 12. Metaphy. tex. cōm.
49. qđ si hæc negetur, tollitur demonstratio Arist. quæ
probat numerum intelligentiarum. At tunc iuxta hæc
positionem restat declarare consequens Auer. contra
Auicenn. & quomodo stant cum hac positione, vult
itaque Ioan. Auicen. voluisse formam corporis tem-
pore præcessisse tres dimensiones, & propterea dispo-
sitio trium dimensionum cum forma corporis est vt
dispositio dimensionum terminatarum cum formis,
quia ambæ formas tempore sequuntur. Et contra hæc
sensus consequentia Auer. valent, quia vbi forma
corporis tempore præcedit dimensiones, erit ipsa in-
diuisibilis, atq; ex materia & ipsa forma erit cōposi-
tum etiam indiuiduum. Et tunc cætera sequuntur vi-
figatis. Et si dicas hunc intellectum non consonare Auic.
vt in lib. sive sufficientiæ. capite.2. & 3. patet. dicipoteſt
qđ Auicen. absolute profert formā corporis esse prior
dimensionibus, modo prius absolutæ intelligitur
tempus. igitur saltem Auer. cōtradicit intellectui,
qđ appetit primo aspectu ex verbis Auic. sive velit il-
lum, sive non. Et hoc sufficit Ioan. 7. physicom.
Tertia positio iter has mediat. ambæ. n. sunt extremæ,
& vult qđ de cōpositis loqui possimus dupliciter vel
simplicibus elementis vel mixtis. si in elementis, erūt
concedendæ duæ formæ substanciales, altera corpo-
ris de genere substantiæ. quam sequuntur dimensiones
in potentia saltem nā, hæc. n. est materiæ coæta,
ingenita, & incorruptibilis, vt ipsa materia qm̄ neque
in se, neq; suis in qualitatibus contrarium habet, quia
dispositionibus certis non indiget ad hoc vt sit in ma-
teria. potest. n. stare cum dispositionibus oīum gene-
rabilium propter suam generalitatem, & hæc vna cū
materia cōstituunt indiuiduum generis remoti, quod
est corpus. Altera est forma specifica per quam elouit
reponitur in specie, vt ignis persuā propria. aer sit.
& cætera sit. Vbi in mixtis loquimur. tunc concedé-
dæ sunt hæc formæ. prima est illa corporis, quæ est oī
bus cōis. secunda est elementaria, quæ sunt quatuor sub
esse refracto. tertia est specifica, per quam reponitur
in specie & ita sex. Necessitas vero formæ corporis
est primo vt evitetur creatio. ipsa. n. est vt semen ma-
teriæ, quod inchoatione vocant generalem confusam
potentiam quæ continet in potentia oēs formas spe-
cificas. Illæ. n. extrahunt per agentia ex tali habitu con-
fuso, per hoc quia agentia diuersa diuersimode mate-
riam disponunt, vbi nāque hæc non præsupponeretur,
formæ specificæ nihil præsupponerent formæ, & sic
crearentur. Secundo ponitur vt disponat materiam.
est. n. materia valde remota à formis, quare eas recipi-
re non potest, nisi sit apta recipere, aptitudo aut & ap-
petitus sunt propter formam. Tertio propter dimen-
siones. Nam dimensio est coæterna materiæ vna nu-
mero, non potest autem accidens vnum numero esse
æternum

zatorum nisi propter formam. Propter has itaq; necessitates hec posita est. Hanc formam fortasse sentit Aver. 3. cœli cōm. 6. 1. Arist. n. in tex. ait. oportet aut forte sensibilium quidem sensibilia, sempiternarum autem sempiterna corruptibilium aut corruptibilia esse principia, supra quibus verbis Auer. ita supplet, & intelligendum est propinquā nō remota, quia principia rerum sensibilium remota non sunt sensibilia, vt prima forma & prima materia, & reliqua, modo non potest per primam formam intelligere, nisi formam corporis, non. n. dimensionem, quia illa est accidens, itemq; est sensibile cōc, & ipse ait, primam formam esse insensibilem. Et. 2. auscultationis physi. cōm. 1. 5. inquit, & forte intendit vñ forma dictur duobus modis de habitu & priuatione existente, in prima mā. ista. n. priuatio quodammodo non cōt. priuatio simplex, imo est sicut forma materiæ. & certum est eū nō loqui de priuatione pro parentia iñ, sed de ea quae est quasi forma materiæ, quod intelligi non videtur, nisi de corporeitate substantiali, hæc. n. est quædam priuatio generalis, de qua omnes formæ educuntur. hanc & Albertus cognomento Magnus & assertit & cōtēnit, vt quinto Metaphys. tractatu. 2. capite. 2. & 3. Itemque & 11. Meta. tractatu. 1. capi. 8. & alibi. hanc & grossa testa Linco-niensis & in primo physi. & in lib. de luce lumineq;, & multi recentiores etiam approbarunt. Quod autem substantiæ formam non datur, hac conjectura affirmanit, q; Auer. in paraphrasi Porphyrii genus generū vult esse corpus, & corruptibile, nam & substantia & corpus sunt fere æquiuocæ eternis & corruptibilibus. Ita circa eis forma vna in re non correspōdet, ex qua individuum genit substantiæ constitutæ, quare prima forma est corporis corruptibilis, quia corpus sive individuum corporis corruptibilis constitutur, non q; forma illa corporis sit corruptibilis, sed qm disponit ad generationem ac corruptionē vt diximus. Intermediæ vero formæ vt elementariæ, quæ sunt elementis specificæ ac propriæ, in mixtis sunt, sed vicem habentes formæ vnius generis, quia ab eis constitutur mixtum, quod est individuum corporis mixti, qd est infra corpus corruptibile, & supra animatum, & has esse actu in mixto concedit. Auer. 3. cœli. cōm. 6. 7. Ab iis intermediæ usque in specificam ultimam vt in homine vegetatiua & sensitiva apud Auer. non sunt aliæ à rōnali, quia vegetatiua continetur in sensitiva, vt in suo toto virtuali, sensitiva aut pars est aī rōnalis, nam intellectus accedens ab extra copulatur parti sensitivæ, quæ dianœa græce dicitur, apud Auer. cogitatiua, & inde rationalis anima redundat. In bruis aut vegetatiua & sensitiva vnam faciunt vñ, nam vegetatiua est virtute contenta in sensitiva. Hanc rē Auer. primo de aī concedit cōm. 9. 1. & 9. 2. cui & Auicen. 6. naturalium consentit parte ultima. capite penul. itemq; & Albertus & Thomas, & Egidius, & oīs fere. Sed dices cur vegetatiua cōtinetur virtualiter in sensitiva, & corporeitas & elementariæ formæ nō, sed oportet vrasq; actu esse? Dici pōt, quia operationes vegetatiue ordinant ad operationes sensitivas, sunt etiam eiusdem ordinis, quia vtræq; corruptibles, & eiusdem colementationis. At operatio formæ corporis cum operatione sensus differt ordine, & sunt in connexa. ordine quidem quia operatio corporeitatis est aeterna. Illa sensus est corruptibilis. Sunt vero inconnexæ, quia neutra ordinatur ad opus alterius, cum quantitas non sit de priaciis

actiis, quæ est operatio corporeitatis. Similiter se habet sensitiva & cū elementariis formis. vt. 3. cœli colligitur. com. 6. 7. Ex his patet, q; quāquam nulla harum positionum sit necessaria, nec certa ad mentem Arist. & Auer. quia quælibet partem defendit suam. Hæc tñ ultima videtur sonorior, ac probabilior, minusq; apparentiis contraria, & propterea pro nunc hanc defendam, q; si alibi videbitur aliter etiam alias defendere non recusabo. hac. n. iuuentute vel potius adolescētia placet mihi difficiliora magis sustinere. Ut vero consequitur Auer. deducantur, quæ in tex. videntur dire. Et huic contrarie, & ceteræ rationes cōtra hanc persolvantur, oportet nonnulla petere. Primo q; mediū quo aliqua res in subiecto recipitur est duplex. Vno modo dispositivum, Alio modo receptivum sive subiectivum. Subiectivum quidem, quod est ratio recipiendi, recipiens ut superficies respectum albedinis. dispositivum id medium est quod est ratio recipiendi non recipiens, veluti est lumen ratio recipiendi colores intentionaliter, & non recipiens. vt. 2. de aī. com. 6. 7. qua etiam intelligentia est rō recipiendi celo dimensiones, & cetera accidentia, & non recipiens. 2. cœli cōm. 3. Similiter & intellectus agens, qui est quasi lumen, est ratio recipiendi res intelligibiles, & non recipiens. 3. de anima. cōm. 5. Hanc distinctionē Auer. primo dixit de generatione. 3. 4. Hæc est prima petitio. Secundo petimus, duplex esse accidens, terminatum & interminatum, vt superius patuit, & vt Arist. primo de generatione. tex. cōm. 2. 4. & in. 2. tex. cōm. 2. 7. illam distinctionem inquit. Hæc duo differunt, primo quia accidens terminatum recipit in ente actu, prout ens in actu est medium receptivum, quo recipit tale accidens in subiecto. vnde & propter hoc terminatur dicitur, pro quanto videlicet recipitur fin exigen-tiam formæ, quæ terminus dicitur. vt. 5. Metaphys. cōm. 22. & de hoc Auer. intendebat. 2. de anima cōm. 4. & 7. Metaphysica. cōm. 2. & 4. dum ait accidens fundari in ente in actu. Interminatum vero recipitur & in ente in actu, & in ente in potentia. In ente in actu quidem prout ens in actu est medium dispositivum. In ente in potentia vero, vt ens in potentia est medium receptivum, propter quod interminatum dicitur, quia potentia per oppositum actui interminata & infinita dicitur. vt. 3. physi. cōm. 5. 9. & 6. o. dicitur. Et propterea differt à forma substantiali. forma. n. substantialis non recipitur in ente in actu nec vt in medio receptivo, nec dispositivo. Secundo differunt q; accidens terminatum recipit in ente actu specifico & ultimo, quia solus hic est ceterorum terminus. At accidens interminatum in ente in actu in completo & potentiali. Hæc ex prima patet. Petimus tertio, q; si aliqua forma substantialis est medium dispositivum alicui in subiecto ad hoc vt velsuam propriam recipiat operationem, vel aliquod accidens eidem proprium, non est propria & eidem specifica, vt qm oris humani dispositio est medium risus dispositivum, ideo non est forma hominis propria hac ex differentia secunda patet. Tunc per hæc facile inter Auer. & Auicen. differentias annotantur. Auer. quidem voluit corporeitatem substantialiem esse medium recipiendi ipsi materiæ, non quidem receptivum, sed dispositivum. Auicen. vero opinatur corporeitatem esse medium recipiendi receptivum sive subiectivum, per quod videlicet materia ipsa erit propriam in suam operationem, quæ est gnatia & corruptio primo

*Quæ positiones
probabilior.*

*Renes Auer:
quonodo inter-
venit. hæc
dum duplex.*

*Accidens du-
plex.*

*Differentia con-
similes.*

*Deductione con-
sequentiæ.*

primo cœli. cōm. 2 o. & sentit Auer. cum ait. materiam non habere formam propriam per quam substantiatur, hoc est efficitur subiectum recipiens. vt Plato sentit, & Auicen. primo sue sufficientie. capite. 2. Ex hac differentia sequitur primo ipsum Auicen. dicere q̄ dispositio dimensionum interminatarum est ut dispositio terminatarum. nam apud ipsum recipiuntur mediante corporeitate veluti medio receptivo. Sequitur secundo, q̄ corporeitatis substantialis sit materia propria, qua materia est materia in esse ultimo & specifico, ut per dicta patet. Hæc Auer. non sequuntur. Tū q̄ corporeitatem non ponit esse medium receptivum. Tum q̄ eam ponit medium dispositivum, sic itaque Auer. ab Auicen. differt non quidem quantum ad positionem, qm̄ ambo ponunt corporeitatem præcedere, sed quantum ad modum ponendi. Per hæc ad rationes prime positionis. Ad primam iam patuit sol. q̄ videlicet propositio illa maior est vera de formis specificis. hæc n. limitant sibi certas qualitates & quantitates. Generica vero & maxime generalissimæ, ut corporeitas propter eius potentiam et confusionem, nullas sibi limitant. Ad secundam dicas ut nunc diximus, q̄ antecedens est audiendum de naturali forma specifica, & non generica. nam generica, cum sit aeterna, non extrahitur de potentia materiæ, sed bene specifica. Ad tertiam dicas q̄ antecedens intelligitur de aeterno simpliciter, hoc est quod nec corruptitur per se nec per accidens, nec est dispositio ad corruptionem, vel generationem, ut idæ sunt qualis non est corporeitas cuius natura est dispositio ad generationem formarum ut diximus. Ad quartam dicendum corporeitatem non inesse materiæ ab agente naturali, sed est causa materiæ, & effecta ab efficiente materiam. Et non propter hoc est de essentia vel substantia materiæ, ut calor non est extractus de potentia agentis in igne, sed simul cum igne factus. nam agens quantum de forma præbet, tñ de accidentibus, nec materia est in potentia conditionis ad eam, quia non recipit illa mediante dimensione interminata, sed potius dimensionem mediante illa. ut quinto primæ philosophiæ potest colligi. cōm. 23. de medio recipiendi. Ad quintum Arist. & Auer. intelligunt, oē compositum esse nouum, qm̄ compositum est ex materia & forma specifica constitutum, vel intelligunt omne compositum esse nouum, vel esse præparans ad nouum. cuiusmodi est tale compositum quod disponit ad generationem. Ad sextam dicendum Auer. supponere ad mentem Auicen. vel tanquam sequens ad illius mentem, q̄ illa corporeitas substantialis sit specifica, ut diximus. quia ipse voluit materiam esse subiectum recipiens hanc ob formam, esseq; materiam propter illam, vnde sequebatur ipsum dimensionem interminatam esse terminatam, & tunc erit apud eum corporeitas propria & specifica forma materiæ. Hoc itaq; accepto de positione Auic. intulit corporeitatem esse indivisibilem, quia specifica & recepta ante dimensiones, & tunc facile est cetera inferre, quia vbi hæc est specifica indivisibilis, erit intellectus, non habens contrarium, & aeternus, & unus, ut intelligentia Orbis. Auer. itaq; non positionem, sed modum ponendi confutavit, ut patet per verba Auer. Simili ratione dum Auer. ait, vnum subiectum non habere nisi vnam formam, intelligit de specifica & ultima, aut forte intelligit ut verba stant. nam vna forma non potest habere nisi vnum subiectum, q̄

si esset, ut Auer. ait vna forma haberet duo substantia. formam videlicet corporis quæ recipit & per quam materia recipit & ipsam materiam. Auer. aut non ponit eam recipere, sed disponere. Qua rōne sequitur Auic. illud quod intulit primo physi. q̄ forma ois aduenies esset accidens, quia adueniret post specificam. Ad septimum dicendum Auerro. intelligere. primo de composito ex forma specifica, cuiusmodi esset cœlū apud Auicen. vel intelligit oē cōpositum ex materia & forma esse generabile saltem dispositivum. ut est in proposito nostro. Et per idem ad octauam. Ad nonamq; per idem, probatur. n. q̄ intelligentia est liberata à materia, quia est vna species, & non composita ex forma specifica, quia corruptibilis, nec generica, quia non est species & hoc satis. Per idem ad decimam. nam illa maxima Auer. est intelligenda de forma specifica. ois enim specifica ante dimensiones recepta est individua & intellectus. ut sequitur ad Auicen. Auer. aut vult illam esse genericam, quæ dividatur per sequentem dimensionem. Sed dices cur genericā per sequentem, specifica per præcedentem quantitatē dividitur. Ad hoc dici potest q̄ specifica est terminabilior, quam ultima. Ideo divisione sibi per rem antecedentem competit, genericā est potentialis materiæ proxima. Ideo per sequentem. Est & alia rō q̄ specifica forma & materia sunt extrema, eo q̄ materia recipere oīno competit per se, formæ vero agere, q̄ si materia agit, hoc propter formam cui miscetur facit. Similiter si forma recipit, ob materiam recipit. 9. Metaphy. cōm. 2. Mediū vero horū est corporeitas substantialis. habet. n. quicquid formæ prout est aliquam rōne actus quicquam materiæ prout sibi competit recipere saltem accidentia, & sic eam diuidi, est pro hoc q̄ recipit dimensionem, quia sibi cōpetit recipere. specifica vero p dimensionem, quam non recipit, sed in qua ipsa recipitur. Ad undecimam dicendum. Auer. velle dimensionem esse principium eorum quæ de novo recipiuntur in materia, est. n. dimensione principium saltem dispositivum, & hoc non est cōtradicta. Ad duodecimam dicendū Aue. intelligere per motum in actu, illud quod resistit per se motori, quale est in mixtis. ut. 4. physico. cōm. 7. tale non est in elementis materia cum forma corporis, hoc enim non resistit, quia forma corporis nullius sibi limitat locum, cum sit generica ad oē vbi, vti materia ipsa est. Ad tertiamdecimam dicendum rōnem esse efficacem contra Auicen. non contra Auer. nam Auer. talem corporis formam non ponit receptivam, sed dispositivam. Sic igitur patet positionem hanc possesse sustineri ad Aristó. Auerroisq; mentem licet ambigua sit. Rationes vero pro Ioan. positione nullæ sunt. Prima quidem auctoritas Auer. primi Metaphy. nulla est quia ibi loquitur de formis quæ de novo recipiuntur in materia. forma. n. recepta in materia est omnes formæ, & sic ille ordo est rōnis, & non realis. Ad secundam auctoritatem, ipse vult statu esse in formis, hoc est prædicatis quiditatiis. omne. n. prædicatum est forma. Ad tertiam dicendum, q̄ aia est forma in ente in actu, nō quidē specifico, sed generico vel elemento, vel forte consequenter, & non antecedenter, ut est actus corporis physici &c. Ad quartam partes definitionis sunt partes definiti non realiter distinctæ, sed ratione. primo de aia. cōm. 6. Ad quintam dicendum esse formas in potentia fū rationem non esse reales, & si reales, non realiter diversæ. Ad sextam dicendū Auer.

Ad rationes, quibus probatur quidem non de ratione formam prius corporeitatis.

Ad rationem secundam.

Ad tertiam.

Ad quartam.

Ad rationem quintam.

Ad sextam.

Ad

Ad

Ad

Ad

Ad

Ad

Ad

Auerroem per partes definitionis intelligere tam formalem quæ est vera pars & materialem quæ est vt deferens, modo hæc partes re distinguuntur. Ad septimā dicendum, illud esse quia mixtum diuiditur in partem motam, quæ est congregatum ex elementarijs formis, & motore, quæ est forma specifica, & sic Ioannis auctoritates non valent. Ratio vero nulla est, quia accidentia illa, siue apparentia illæ, sunt subordinatae ad ultimam, & finalē, modo operationes diuersæ & nō inuicem ordinatae & differentes realiter arguunt formas re diuersas, aliter non. modo hæc apparentia sunt subordinatae. Sic igitur perspicuum est, in hac re nihil certi esse, sed singula positio est probabilis. Ad nostrum igitur redeamus.

Cum igitur fuerint declarata ab Aristo ista propria rebus generabilibus & corruptibilibus ex parte subiecti, & ex parte forme, ex quibus accidit istis entibus sensibiliibus generatio & corruptio, scilicet individuis existentibus per se, & fuit declaratum de corporibus cœlestibus, ipsa esse neque generabilia, neq; corruptibilia, negavit ea habere subiectum recipiens numerum, & divisionem per existentiam simplicium dimensionum in eo primo ante existentiam forme & ipsam esse in potentia multum & vnum numero.

Declaratis causis generationis & corruptionis. Amplius expositis quibusdam ex parte materiae, & alijs ex parte forme, Nunc qualis sit cœli materia pertractabit, vt videlicet intentum quod in principio promiserat, absolutum, hoc est dñiam inter partes rerum generabilium & cœlestium, & syllogizat in secunda figura sic. Quæcumq; individua existentia per se componuntur ex materia dimensionata, & forma habente contrarium vt dixit, generantur & corrumpuntur, Sed corpora cœlestia non generantur nec corrumpuntur, igitur non componuntur ex materia p̄dimensionata, nec ex forma habente contrarium. Adiuvandum q; duo de cœlo negavit, quæ conclusit in generabilibus, dixit. n. primo, cœlum nō habere materiam siue subiectum p̄dimensionatum dimensionibus quibus ipsum diuidatur & numeretur, dimensionibus, videlicet acceptis in illo ante formam, dixit. 2. cœlum non habere subiectum potentia multū, & vnum num ero. Hæc aut̄ affirmavit de corporibus generabilibus. Materia. n. generabilem est primo, recipiens divisionem & numerum propter p̄existentiam dimensionum, est q; 2. in potentia multa, & vna numero p̄ priuationem formarum. Materia. n. cœli est diuisa & numerata propter dimensiones sequentes formam cœli, & non p̄cedentes. Itēq; est in potentia p̄m dimidium contingentis, hoc est ad formam tm, quæ habet, & non ad priuationem, hoc est ad esse tm, & non ad vtrumq;. Nam cum recipiat esse ab intelligentia. i. physi. cōm. 63, & alibi. contingit recipere illud, nam contingens esse sequitur ac esse & ad necesse esse. 2. de Interpretatione, sed contingens esse valet ad possibile esse, igitur potest recipere esse, & cum non possit recipere non esse, quia cœlum est æternum, igitur est in potentia p̄m dimidium contingentia. sic igitur materia cœli differt à materia rerum generabilium, q; illa cœli est in potentia p̄m dimidium contingentis, hæc generabilem, secundum vtrumq;, & huius rei causa est, q; dimensiones in hac nostra materia formam antecedunt in illa sequuntur. Amplius, cœli materia est vna numero per formam, à qua & esse, & divisionem & numerum habet, saltem antecedenter. Hæc nostra habet numerum per priua-

tionem formarū. Hæc partim. primo cœli. textu. cōm. 2 o. & 12. metaphy. text. cōm. 10. & 8. metaphy. text. cōm. 12. partim. 12. metaphy. tex. cōm. 49. & primo cœli. tex. cōm. 9 o. Et licet de cœli materia plurima dicet in lib. hoc cum fere totus fit de cœli substantia, quæ est materia, formaq; conficitur. tñ quædam resumere prodicendorum excitamento nihil prohibet. Auicenna itaq; cœli materiam & inferiorum vna esse, & eiusdem speciei contendit. Adiicitq; vtraq; in materia esse coeteram corporeitatem de genere substantia, qua mediante cœlum ipsum recipit aliam, quam imaginativam nuncupat postquam dimensiones terminantur, cui toti copulatur intellectus, quæ intelligentia orbis dicitur.

Contra hanc positionem vbiq; Auer. instetit, q; tunc cœlum esse corruptibile, & æternum, q; est impossibile. eo. n. q; corruptibile habet materiam p̄quantam & contrarium, ob id hæc duæ sunt corruptionis causæ. eo vero q; æternum caret materia & contrario, itemq; instat q; natura contingens, videlicet ad vtrumq; efficeretur necessarium, hoc est contingens p̄m dimidiū, & sic vna natura verteretur in aliam genere & specie differentem, quo rationes hæc valeant alibi diximus, & fortasse dicemus, sunt & aliae plurimæ contra eundem, quas nunc tacemus. Auépace quoq; hispanus Auer.

Positione Aut̄p. cœli.

præceptor cœli materiam dicit primo recipere cœlestem formam, quæ nec est anima, nec intellectus, sed cœlestis forma extensa, videlicet elementaria in materia elementi. hæc nec est grauis, nec leuis, sed neutra, qua postea recepta, recipiuntur dimensiones, & cætera accidentia, cui toti intelligentia vti motor appropriatur, & sic cœlum est ens in actu, & cœlum seclusa intelligentia, & actu mobile, at intelligentia est actu motor, ex quibus esse colligitur vnum quasi animal per se mobile. Sed vnde tale cœlum sit æternum seclusa intelligentia, diuus Tho. ait esse, quia materia illa est ad esse tantum, ac alterius rationis à materia horum inferiorum. Egidius vero, q; materia illa sacratur sua forma, formaq; careat contrario, & inde ambo cœlum esse sui natura æternum asserunt. Sed quantum ambo sint à rationibus remoti, postea disputabimus. Nunc vero.

Positione Auer.

quid Auer. sentit adiiciamus, cœlum itaque habere materiam vbique ipse concedit, sed quia illa materia non præhabet dimensiones, hoc est ante formam, idcirco ab intelligentia immediate perficitur, & constituitur in esse, & quoniam ipsæ dimensiones sequuntur intelligentiam, ideo intelligentia est individua, & materia illa est ad esse tantum, & solum in potentia ad intelligentiam secundum dimidium contingentis. cœlum vero diuisum propter dimensiones consequentes, & non antecedentes, & non in potentia multa, nec vna numero per priuationem, sed in potentia ad vnum, & vna numero in actu semper per formam. Hæc positio sequitur ex dictis, sed ultra hoc, est etiam rōnalis, nam non sunt ponenda plura, nisi propter necessitatē, modo nulla videtur necessitas ponendi formam medium quæ sit anima, vt facit Auic. vel formæ cœlestis, vt latini sequentes Auempacem, sufficit enim ipsa intelligentia, quæ quia recipitur ante dimensiones : remanet intellectus & individuus. Grande & efficax dubiu contra hæc Hieronymus, Bernardus noster mouit, q; tūc videlicet cœlum moueretur in non tpe. nam motori cœlesti nihil resistit: non quidem ipse sibi, nec aut cœlestis materia eidem, quia illa cum sit in potentia nullius est resistentia, resistit. n. omne quod est in actu. vnu-

Declaratio po- sitionis.

Sueſſ. de ſuſa C de ſi

Dubiu Hiero- nimi Bernar- di.

De cœli mate- ria.

Positione Aut̄p. de cœli mate- ria.

Positio I. de si potentia ens resisteret, tunc materia elementi resisteret formæ, & sic in vacuo elementum non subito moueretur vt Auer. deducit. 4.phys. cōm. 6. i. quia ratione materiae resisteret. Quædam, vt Ioannes, enixi sunt propter hanc rationem dicere quod altera pars cœli, quæ materiae loco habetur, est ens in actu, & quod intelligentia non sit forma, & anima cœli, sed motor appropriatus.

Et tunc facile est soluere, resistit n. quantum in actu, & non in actu simpliciter, sed in actu tale. Sed hæc sol. peccat primo quia Auer. vbiq; vult ipsam intelligentiam esse formam cœli, & est impossibile esse formam nisi perficiat materiam, vt primo cœli. cōm. 6. 3. Vbiq; quoq; vult illam esse animam cœli. vt 12. metaph. cōm. 36. & non potest esse anima, nisi animet, & constitutam rem in esse animali. Secundo. quia Auer. inter materiam cœli & materiam rerum gnabilium tales tradit differentias. primo quod materia rerum gnabilium est antecedenter quanta, materia cœli est. quanta consequenter, hoc est post intelligentiam. Secundo materia gnabilium est potentia multa, hoc est ad esse & ad non esse, & ad esse plura pro numero formarum. Materiam cœli est potentia vna & ad esse tñ, & ad vnum esse, hoc est ita ad. a. animam qd non ad. b. Tertio materia rerum gnabilium est vna numero priuatione, materia cœli vna numero propter formam vnam, qd habet semper. Et causæ secundæ & tertie dñz sola est quod dimensiones consequuntur formam & non præcedunt. Tunc patet quod cœli materia est in potentia & non in actu, quia recipit formam vt materia rerum gnabilium, licet materia cœli semper. Hæc materia non semper. Quarto oē quod est in actu vel est forma vel habens formam. vt Auer. 3. cœli cōm. 2. 9. & diuus Tho. cōcedit vbiq; modo illud non est forma, quia nullius materiae, materia. n. & forma dñr ad aliquid. 2. phy. nec ens in actu, quia tunc cōpositum esset, & tunc redderetur

Positio II. positio Auépaces, plura alia adjiciemus in dies. Alij dixerunt materiam cœli resistere resistentia priuatiua, qd est incōpossibilitas terminorum, putidem esset in termino à quo & ad quem, qd est impossibile. Sed nec istud statu repotest, quia hæc saluari potest cum infinite velociter moto, & sic infinite velociter cœlum moueref. Amplius elementum moueret in vacuo, quia ibi est talis terminorum incōpossibilitas, & plura alia dici possunt cōtra hæc.

Positio III. Alij singunt intelligentiam mouere à proportione quam vult & non quam potest, quia est motor p. intellec. tū & voluntatem & liberet & contingenter. Hæc sol. est theologica, sed non ad mentem auctoris, quem expono. In lib. de. d. nos dicimus quod cœlū, hoc est materia cœli resistit sua corporeitate actuali, non quidem præcedente aiam, sed consequente, illa. n. materia ab intelligentia constituitur in esse actu, & per consequens in accidentibus proprijs actualitati cœlesti, quorū vnum est resistentia, cœlum itaq; constituitur ab intelligentia in tali esse resistitudo. Dices tu idem dicam de materia elementaria, & sic elementum potest in vacuo moueri,

Refutatio. Dicerem ego quod esse actuale elementariū est adhuc potentiale, quum elementum sit vt materia mixti. Sed esse actuale cœli est vt esse actuale hōis, quod est limitatissimum, & tu considera hæc & illa, & habebis veritatem. Nunc vero dicerem quod duplex est materia, videlicet ea quæ limitatur ad vnam formam vt cœli materia, & materia cōis ad plures formas. prima materia bene potest resistere politiū, quia est limitata ad vnum & non in potentia ad omne vbi, quia sicut non est in potentia nisi ad formam, ita non nisi ad certum vbi, & sic habet

vim resistendi positivæ, nec oportet quod sit in actu vel actus, sed satis est quod limitata sit ad certum actu. Materia vero cōis cum sit in potentia ad omnes formas, est in potentia ad omne vbi, & per consequens non resistit motori, qui mouet ad quodcumq; vbi. Hanc solutionem Auerro. innuit. 2. cœli. cōm. 6. 3. & vbiq; vbi cœlum moueri certa velocitate assert, quia motor ad mobile cœleste certam habet proportionem. resultat n. hæc proportio, propter cœlestis materiae resistentiam. Hæc satis nunc, quia postea in dies plura adjiciemus. Hic. n. liber totus est de cœli substantia.

Et negavit formas corporum cœlestion diuidi per divisionem subiecti sui, & esse finitam actionem propter fixitatem eorum corporum, quoniam potentia totius in formis diuisibilibus per divisionem subiecti est maior potentia partis. Nam si forme eorum existent in materia dimensionibus medantibus, tunc potentia eorum essent finita propter hoc quod diuiduntur per divisionem sui subiecti.

Tria conclusit de celo ex parte materie eius, nunc cōduas alias differentias ex parte formæ. Primam quod forma corporis generabilis est diuisibilis, & tota ī toto, & pars in parte, forma vero cœli indiuidua, tota in toto, & tota in singulis partibus vt ita loquar. Secundam quod forma rerum generabilium est finita actione, videlicet in parte, quia non agit æterno tempore, & in vigore quod agit certa velocitate. Ac cœlesti forma velocitate quidem finita existit, tempore vero infinita, hoc æterna, & syllogizat has primo sic, formarum diuisibilium potentia totius est maior potentia partis, formæ cœlestis non est maior potentia totius quam potentia partis, igitur forma cœli non est diuisibilis, hoc est recepta in celo vel eius parte diuisibiliter. Huius accepit maiorē tñ in litera, vt patet. {Nam materia si forma.} Secundo probat illas à primo ad ultimum sic. Si forma cœli esset diuisibilis, reciperetur in materia mediantibus dimensionibus, vt declarauit. Hoc non accepit, sed supposuit, ultra si forma cœli reciperetur mediante dimensione, tunc esset finita actione, hoc est tempore genita & corruptibilis, propter hoc videlicet, quia diuidit divisione subiecti vt declarauit, at ultimum consequens est impossibile, igitur & primum antecedens, & sic forma cœli erit indiuidua & imperturbabilis, eritq; & actione in tempore infinita, quia æterna. Animaduertendum quod prima ratio fortasse tenet per demonstrationem Aristó. 8. physice auscul. cōm. 8. 8. Ibi. n. declaratum est partem motoris mouere partem mobilis in parte temporis, & totum motorem mouere totum mobile in toto tempore, & pro hoc deduxit motores cœlestes esse imperturbables. In quibus Auer. multas ambiguitates dissoluit. Aut fortasse accipitur per illud quod accepit Aristó. i. cœli. text. cōm. 4. 6. & Auerro. declarauit cōm. 4. 9. quod omnis virtus diuisibilis in maiori quanto, hoc est in toto quanto est maior, & in parte minor, quia in toto est tota, & fīm esse & vires. & in parte est pars, & fīm esse, & potentias, modo constat motore, cœli esse æquales in toto cœlo. & in singula partes & ita non sunt diuisibiles per subiecti extensionem, & vitroq; modo ratio Auer. vallet. Quæret fortasse quispiam propter quid cœlestes motores sint tempore quidem infiniti. Vigore vero siue agendi qualitate finiti. Ad hanc questionem quo ad primam partem, Solutio ex Auerro. verbis lat. constat, eo videlicet quod non recipiuntur in eorum materiis siue subiectis dimensionibus potentialibus medianis.

mediantibus, quia nāq; antecedunt eorum dimensiones, sunt indiuidui ac impartibiles, propterea puri intellectus, & æterni, ac carentes contrario. & in eorum materiali fixam habentes permanentiam. Sed vnde finitatem agendi sortiti sunt, trāsigamus. Imperfēctio, quā inepti priuationem vocant, nos carentiam, multiplex est, vna quidem indiuiduo propria, vt cæcitas in catulo ante diem nonum, est. n. imperfectus & carēs visu, quem in nono die habebit, hēc autem imperfectio indiuidua est, quia visum non habet, & potest habere pro ratione indiuidui. Amplius vnum indiuiduum imperfectum habere potest alterius perfectionem, quam ob rē esset vnum indiuiduum in specie, illud esset perfectum in illa specie. & nihil sibi deesset perfectionis suæ speciei, vna itaq; imperfectio, siue carentia siue priuatione est secundum speciem & per contrarium perfectio. Alia est secundum genus. vt si albedo esset vna numero in specie eius, adhuc esset imperfecta secundum genus, quia adhuc careret perfectione aliquam secundū genus qualitatis, non. n. habet perfectionem totius qualitatis. Alia est imperfectio transcendentis limitati. vt posito q; haberet perfectionem omnīs qualitatis, non esset tñ perfecta in gñē intellectus siue substātiæ, quia sibi non cōpetit oīs ratio intellectus siue substantiæ. Alia est imperfectio transcendentis simpliciter vt si haberet rationē oīs intellectus siue substantiæ, adhuc non haberet pfectiōnem totius entis naturæ. Alia est imperfectio transcendentis excogitabilis. vt posito q; sit deus, quia habet rationem totius entis naturæ, adhuc non habet rationem totius entis excogitabilis. Quare infinitum simpliciter illud esset q; habet pfectiōnem actu totius entis naturæ, & cogitabilis, quale saeri theologi dicunt deum esse, philosophi, vero minime. Tunc dicendū q; motor cœli. verbi causa. motor luna est finitus, quia caret perfectione gñis. nam si esset in gñē prædicandæ, sibi deficeret perfectio aliqua. non. n. ipsi competit ratio totius intellectus. est. n. intellectus aliquis eo perfectior, vt intellectus corporis perfectioris. Secundo sibi deficit perfectio entis naturæ, quia non habet perfectionem oīs entis naturæ, quia non dei. Tertio sibi deficit perfectio entis excogitabilis, quia nō sibi competit ratio oīs entis excogitabilis. Igitur est finitus primo gñē. Secundo transcendentē. Tertio excogitatione. Quod si dicatur, infinitus erit fīm quid in ipso, quia sibi competit ratio oīs suæ speciei, si esset in specie. Est autem hæc infinitas, pociis fīm durationem quam fīm qualitatem, quā videlicet habet, eo q; non recipitur in materia dimensionibus mediatis, & sic motores cœli tempore sunt infiniti, (implete) autem vigore & perfectione finiti. videlicet genere, transcendentia, & excogitatione, possunt tam in specie diti infiniti, pro quanto luarum specierum nihil doceat.

Quando ergo insunt eorum actiones esse infinitas, conclusio est formæ eorum non esse in subiecto mediantibus dimensionibus, sed eas non esse potentias in corporibus.

Tres differentias dedit inter cœlum & gñabilia ex parte materiæ & duas ex parte formæ, nunc quasi hæc evitetur declarare reperiri ex verbis Arist. Arist. itaq; syllogismus. 8. physicae auscul. tex. cōm. vlti. & 12. metaphy. tex. cōm. 41. sic componitur, oīs forma quæ recipiuntur in subiecto mediantibus dimensionibus, est finita tempore in sui actione. Motores cœlorum nō sunt tempore finiti in suis actionibus. Igitur non recipiuntur in subiecto mediantibus dimensionibus, neq; sunt po-

tentia in corporibus, huius accepit minoris vim, & conclusionem. Animaduertēdum formam finitam tempore in sui actione & formam diuīsibilem potētiam in corpore esse idem simpliciter. pro quanto. n. qñq, desinet esse, desinet agere, & sic sui in actione tempore finitur, pro quanto vero mediante dimensione recipitur finitur, per sui subiectum, & diuīsa redditur, prout autē à corpore ipso sine corporeo subiecto in esse cōstituitur dī potētia in corpore. Vnde forma indiuidua & impartibilis erit tempore sui in actione infinita, non recepta in subiecto mediantibus dimensione, nec potētia in corpore, immo separata. Et demonstrauit ex vniuersitatem potentia totius, & partis in formis diuīsibilis per diuisionem sui subiecti impossibile esse Potentiam infinitam reperiri in corpore finito, quæ agat actionem infinitam, aut potentiam finitam in corpore infinito.

Duæ sunt conclusiones, quas Arist. declarauit in 8. prima, potentia infinita non potest esse in corpore finito. hanc textu cōm. 7 8. declarat. Secunda potentia finita non potest esse in corpore finito. Hanc ibidem declarat. textu cōm. 7 9. & inde. Prima quæ est ad propositum declaratur ex diuersitate potentia totius & partis in formis diuīsibilibus per diuisionem sui subiecti. Si enim, vt dicit, pars motoris mouet partem mobilis in parte temporis, Totus motor mouebit totum mobile in toto tempore, & tunc per clementum possibile erit finitum motorem mouere eodem & tanto in tempore quanto moueret motor infinitus, quare motor infinitus, hoc est tempore, in sui actione non potest esse in materia, & sic erit omnino indiuidus, & separatus, quod erat intentum.

Et cum figebatur in istis propositionibus, & inuenit potentias cœlestes agere actionum infinitam, conclusit mediantibus dimensionibus has virtutes nō esse in corpore omnino, neq; habere materiam recipientem eas mediantibus dimensionibus, neq; materiam multam in potentia, neque recipere magnum & paruum, neq; habere contrarium & totum hoc sequitur ex hoc quod formæ eorum agunt actione infinita: & omne hoc est probatum in naturali philosophia.

Nunc epilogat quæcunq; dixit per vnum syllogismum in secunda figura sic. omnis forma recepta in materia mediantibus dimensionibus, multa in potentia, diuīsibilis fīm magnum & paruum, habens contrarium, est finita tempore in sui actione. formæ cœlestes non sunt finita tempore suis in actionibus. igitur non recipiuntur mediantibus dimensionibus in materia, multa potentia, diuīsibili fīm magnum & paruum, hoc est fīm maius & minus, nec habent contrariū, tangit maiorem ibi. { Et cum figebatur} minorem vero ibi. {Et inuenit} reliquum est conclusio. Et abbreviauit vim rationis, volens illam esse totam in hoc q; formæ cœlestes agunt actione infinita tempore. Et qm Auic. 8. sive meta, capite. 4. opinatur hanc conclusionē declarari in meta, adiicit. & oē hoc est probatum in naturali philosophia. Peripicum igit est tria esse ex parte materiæ cœli, quibus cœlum differt à rebus gñabilibus, q; illa materia nō præhabent dimensiones, quibus formas recipiat. Scđo non est potentia multa. Tertio nec est vna numero per priuationem. materia rerum gñabilium contra phabet illas dimensiones, qbus recipit formas, estq; potētia multa, atq; vna priuatione. Ex pte formæ duo sunt, est. n. forma cœli primo diuīsibilis, ob qd materia non recipit eā fīm magnum & paruum, maius & minus, ampli & minus ampli, sed idiuīsibiliter. Est scđo in sui actione tpe infinita, Sueſt. de ſuſa C 2 nita,

*Que forma fī
nita.*

Ratio Aristo.

Cōm. 42.

An intelligentia sit forma cœli. qd 1 o.

Quod intelligentia sit forma cœli.

Forma quatuorplex.

Error Ioani.

Secundus error.

Tertium appens.

nita, ob quod contrario caret, quo sui in actione limitetur. Hæc quantum ad primam rationem satis de partibus cœli. Queret fortasse quis an intelligētia sit cœli forma. Et arguunt, qd non, quia si forma, tunc esset actus, & prima perfectio corporis cœlestis, igitur educta de potentia materiæ, & sic materialis. Amplius si esset intelligentia actus cœli, vel primus, vel secundus, non secundus, quia tunc esset operatio. Si primus, igis posset esse sine secundo, & sic sine motu, & intellectione. Rursus intelligentia est forma cœli. igitur forma corporis cœlestis. Et sic forma corporis, hoc est falsum, quia est forma respectu materiæ, & non corporis. Ad oppositum est Auer. primo cœli. cōm. 95. & hic exprefse. Quod intelligentia sit forma cœli dicamus primo Auerroem id sensisse vbiq; vt primo phy. auscultationis. cōm. 63. 8. eiusdem cōm. 52. Quod ratione constat, primo quia intelligentia est quod erat esse, & ratio cœli. si. n. cœlum ipsum diffiniretur vera diffinitione, illa non explicaret nisi essentiam intelligentiæ. Hac ratione vtitur Arist. 2. de anima. textu. cōm. 8. Secundo omnis actio quæ attribuitur alicui enti propter aliqua duo, necesse est. vt vnum eorum tantum sit materia, & alterum forma, actiones cœli vt motus & intelligere attribuuntur cœlo & intelligentiæ in simul, igitur alterum horum forma est, alterum vero materia. sed actiones illæ attribuuntur cœlo propter intelligentiam. igitur intelligentia est cœli forma. hac ratione vtitur Auer. 2. de anima. cōm. 24. verum formarum altera est constituens subiectum, & non constituta à subiecto. Altera constituens & constituta. constituit quidem subiectum tantum quotiens subiectum ipsum dependet à forma tanquam à causa formalis, & illa forma non à subiecto tanquam à causa materiali. quæ ratio docet subiectum referri ad formam relatione dependentiæ causæ formalis. At formam non dependere à subiecto relatione dependentiæ causæ materialis, propter quod forma erit terminus dependentiæ, & non subiectum relationis, sed ideo relativa, quia subiectum refertur ad ipsam, & hac via dicitur constituentium, non constituta. Et in hoc appareat error Ioan. qui voluit esse aliquid formam alicuius, à quo illud non depèdet. Ut nau ta respectu nauis, istud. n. est impossibile, quia forma non est, nisi quia subiectum dependet ab ea in esse, & operatione. Apparet secundo erratum aliorum, qui volunt, qd quia forma hæc non est vnta cœlo vnione accidente in ea, sed in cœlo, dicatur separata, & non coniuncta. Nos. n. dicimus qd sicut coluna est formaliter dextra dexteritatem accidente in animali, sic hæc est formaliter vnta copulataq; vnione & copulatione accidente in subiecto. nā talis forma est terminus vñionis & dependentiæ, quod sufficit. Apparet tertio hanc intelligentiam dici formam interdum appropriatam. Interdum vnitam secundum operationem, interdum separata. Dicitur quidem separata, quia non est subiectu vñionis, sed terminus vñionis. Et per idem dicitur appropriata, quia sui natura non est vnta, sed quia aliud vnitur sibi & dependet ab ea. Dicitur & forma coniuncta secundum operationem, quia dat operationem, & esse, sed non recipit esse, qua ratione nos in lib. de intellectu dicimus intellectum materialis esse formam hominis secundum operationem, non qd sit secundum operationem & non secundum esse, sed quia tribuit esse & operationem, & non qn recipit esse, sed qn operationem. nam sine phatasmate nequaquam intelligit intel-

lectus. Intelligentia itaq; dicitur cœli forma fm operationem, quia ad hoc vt cœlum operetur, eget intelligētia, & econtra, at vt perficiat cœlum, constituit, & non constituitur. Forma vero constituens & constituta ea est, quæ est terminus & fundamentum, siue subiectum depéndentiæ, & vñionis. ipsa. n. dependet à subiecto tanq; materia, & ab illa depèdet subiectu vti à forma. Et hæc forma dī interdum vnta fm esse, quia ipsa vnitur vñione reciproca, & existente tam in ea qd in subiecto, & dependentia reciproca, quia altera ab altera dependet, & econtra. iteq; forma constituta in esse & cōseruatione à subiecto. Educta de potentia materiæ, quia genita ab agente naturæ per hoc qd ipsa præterat in habitu materiæ, hoc est in forma corporis, diuidua siue partibiles, quia recepta actu in materia, medianibus dimensionibus, habens contrarium, quia corruptibilis propter se vel defectu dispositionum, quibus in materia inducitur. Et hæc ratione intelligentia non est forma cœli, quia cœlum est dependens ab intelligentia, & non ecōtra. licet sine cœlo non possit esse intelligentia, quemadmodum sine conclusione non possunt esse præmissæ. Et per hoc patet qd intelligentia est forma, finis, & efficiens cœlum, quia est forma separata, hac specie separationis, vbi idem est forma, finis & agens apud Auerroem vbiq;. Quo itaq; intelligentia sit cœli forma, patet. Tunc ad rationes. Ad primam concedo qd sit actus & prima cœli perfectio, quia est perfectio constituens, & non constituta, ideo non est educitus talis actus de potentia materiæ. Ad secundam dici potest qd intelligentia est actus primus, & actus secundus, primus quidem, vt constituit cœlum in esse simpliciter. Secundus vero, vt per ipsam cœlum est operans. Et cum dicitur actus primus potest esse si ne secundo Auerroes respondit. 2. de anima. cōm. 5. qd actus secundus dicitur æquiuoce, & propria illud verum est de actu primo in animali generabili, non autem in animali cœlesti. Ad tertiam, dicendum qd est actus cœli, & actus materiæ cœli. Materiæ quidem vt subiecti perfectibilis, Cœli vero, vt subiecti perfecti.

Et cum fuit perscrutatus etiam de natura istorum corporum in primo cœli & mundi, declarauit ipsa esse simplicita. Ex hoc quod motus eorum sunt simplices, & quod natura eorum est neq; grauis neq; leuis, id est natura non innata disponi per gravitatem & levitatem.

Hæc est secunda ratio Auer. ad probandum illa tria de cœli materia, quibus differt à materia generabilis, & illa duo de forma. Et accipit primo corpora cœlestia esse simplicia, hoc est nec composita elementaria compositione vt elementa, nec mixta. Et sylogizat sic, quæcunq; corpora sunt, quorum motus sunt simplices, & quorum natura neq; est grauis nec leuis, illa sunt omnia simplicia, cœli sunt corpora, quorum motus sunt simplices, & natura neq; grauis, nec leuis, igitur sunt omnia simplices. Huius syllæ accipit conclusionem, & minorrem in textu. Animaduertendum adhuc vt ipsius cœli sunt sit simplex omnia hoc est nec compositum, vt elementum, nec vt mixtum, habetur ex duobus, quia non neque graue, neque leue, hoc est non aptum disponi per graue vel leue. (quod addit propter æquale ad pondus, quod actu nec gravitas nec levitas) non est elementum, quia vero eius motus est simplex, non est mixtum, igitur omnino est simplex quia nec compositum vt elementum, nec vt mixtum. Quod itaque cœlum

cœlum non sit mixtum, quia eius motus est simplex. declarauit Aristo. à textu. cōm. 5. vsq; ad textum. cōm. 13. Quod vero non sit elementum, sed quintum corpus, patet ibidem à tex. cōm. 13. vsque ad tex. cōm. 20. Sic igitur patet cœlum esse omnino simplex, & nulla compositione corruptiva compositum. Maxima est difficultas vtrum mixtum moueatur motu simplici, an composito. Vbi enim mixtum mouetur motu simplici, ratio Auerro. nulla esset. Arguitur modo q̄ mouetur motu simplici, quia ab elemento prædominante. Elementum prædominans est simplex, quare mixtum simplici motu mouetur. Ioan. tenet q̄ motus mixti est simplex, quia propter naturam elementi prædominantis. fингit. n. motum hunc primo in esse elementum existenti in mixto. Secundo vero mixto. Et propterea ab elemento prædominanti. Sed hæc possum stare nō potest. primo quia demōstratio Auer. hic esset nulla, quia dicerem cœlum esse mixtum, sed ipsum moueri motu simplici. Et sic ratio per simplicitatem motus nulla esset. Secundo motus per se primo competit mobili per se, mobile p̄ se est totum mixtum. Igitur sibi primo competit, & non elemento. Tertio si primo competit elemēto. igitur ordine quodam competit vtrifq; & per cōsequens violenter mixto. Animaduertendum q̄ græci differunt ab Auerro, Auer. n. primo cœli. cōm. 9. videtur velle motum mixti esse simplicem. Vbi ad illius mentem petendum est primo q̄ forma elementi in mixto nō agit per se, quia ibi non est in actu per se sed in potentia media, id. n. quod agit per se, est forma mixti ultima & specifica, ad quam inducendam fuit præaccepta forma elementi. Petendum secundo q̄ licet dispositio alicuius non agit per se, est tñ conditio & dispositio agendi, vt calor ignis respectu ignis. Tunc patet primo q̄ forma mixti per se primo agit motum eius, hæc. n. mouet corpus in quo est, & mouetur. mouet quidem vt forma, at mouetur vt in materia. patet secundo q̄ primitate dispositionis mouetur mixtum ab elemento prædominante. Vt igitur ignis calore facit in quantum calidus, & non in quantum ignis, sic mixta mouent se in quantum disposita per formam elementi prædominantis, propositio itaque Aristo. intelligit mixtum moueri ab elemento prædominante dispositive, licet primo à forma propria & specifica. Græci expositores, vt Aristo. & Simplicius, volunt motum per se elementi esse simplicem, & omnem motum simplicem esse per se corporis simplicis, at cōpositi & mixti motum per se esse compositum & mixtum, & ecōtra motum mixtum esse corporis mixti per se. Vnde Arist. primo cœli. textu. cōm. 7. inquit. simplicium quidem simplices, mixtos aut̄ compositorum, & quis dicet, igitur non magis sursum quam deorsum, subscribit, moueri autem est prædominans, quasi dicat licet motus corporis mixti sit mixtus, tamen est determinatus sursum vel deorsum secundum prædominans, & hoc respondet verbo eius textus. cōm. 8. d. & enim si compositi fuerit, secundum prædominans erit, & ita motus lapidis & cuiuscunque mixti est compositus & non simplex. Animaduerte tamen quod motus dici potest compositus compositione generica ex principijs differentibus ut ex recto & circulare. rectum. n. & circulare sunt ex principiis genere differentibus. Et hoc tangit ibidem textu. cōm. 5. vel compositus compositione speciali, videlicet, ex accessu & recessu, & hanc tangit textu. cōm. 9. cum yll. motu

mixti esse compositum, vult. n. esse compositum, ex accessu & recessu. Sed quia prædominatur accessus, propterea non sentitur recessus. Potest tamen dici simplex, quia non compositus generica compositione ex principijs differentibus genere, videlicet ex recto & circulare. quia fit supra linea rectam vt intelligit textu commen. 5. Et sic motus mixti, vt lapidis, potest dici simplex uno modo, & mixtus alio modo. Simplex simplicitate opposita compositioni genericæ, compositus compositione specifica. Sed hæc latius videbimus primo cœli. Hæc satis pro ratione Auer. patet. n. q̄ secundum Auer. & græcos ratio valet, maximetamen secundum græcos.

Et quum fuit declaratum ab eo quod corpora grauia & levia sunt contraria, quia motus eorum sunt contrarij. Amplius & quod motus corporum cœlestium non habent contraria, conclusit hæc corpora esse ingenerabilia & incorruptibilia: & ipsa non habere subiectum recipiens dimensiones prima receptione, ita quod formæ sue diuidantur per diuisiones sui subiecti.

Accepta suppositione, facilit rationem syllogisticam cōm. 44. in forma enthymematis, cuius antecedens sunt duæ propositiones, & consequens tres conclusiones sic. corpora grauia & levia sunt contraria, motus cœlorum non sunt contrarij, igitur cœli sunt ingeniti, & incorruptibles, itemq; nec eorum materia recipit dimensiones ante formas, & forme receptæ in ea sunt indiuiduæ. Hæc oratio enthymematica resoluitur sic. corpora quorum motus contrarij sunt, ipsa contraria erunt, grauia & levia sunt quorum motus sunt contrarij. igitur contraria, huius tetigit conclusionem & maioris vim. Secundus est accepta eadem maiore, & addendo hanc, sed cœli sunt corpora quorum motus non sunt contrarij. igitur non sunt contraria, huius tetigit minorem tantum. Tertius est, quæcumque corpora carent contrario, sunt ingenita & incorruptibilia, & carent subiecto prædimensionato, & forma diuidua & extensa. Cœli sunt carentes contrario. igitur ingeniti, & incorruptibles, & carent materia prædimensionata, & forma diuidua. Et sic enthymema illud ad tres syllogismos est resolutus, accipiendo itaque suppositionem & hæc quæ hic dixit habet q̄ cœli sunt ingeniti & incorruptibles, simplices & puri, carentes materia prædimensionata, & forma diuidua. Animaduerte q̄ maior primi syllogismi est Aristo. primo cœli. textu. cōm. 10. Minor secundi syllogismi est eiusdem ibidem à textu commen. 24. vsque ad 33. Ambiges fortasse, quia motui cœli opponitur quies. 12. metaphys. commen. 41. igitur est corruptibles, vel potest desinere. Amplius si cœlum quieticit, cœlum desinet esse, vt ad mentem Auerrois patet. 3. capite huius, antecedens est possibile. igitur & consequens per regulam prioristicam, quod cœlum possit quiescere patet, quia eius motus habet contrarium saltum priuatium. Amplius Auerro. ibidem aperte ait cœlum posse quiescere, ideo indiget motore, quo moueat semper. per hæc patet cœlum esse corruptibile. Pro solutione animaduerte quod motus cœli potest dici totus, vel secundum formam, vel secundum materiam. vel (vt recentiores aiunt) cathegoretice & syncathegoretice. si accipitur vt totus secundum formam, sic est perpetuus simpliciter, veluti elementum secundum totum hacra- Sueſſ. de ſuba C 3 tione

Dubitatio pulchra d' cœli corruptione, & illius quiete.

Notandum per Solutionem.

Solutio. tione est simpliciter perpetuum. Si vero sumitur ut totus secundum materiam, vel partes, vt sic est corruptibilis, In eo continuo una pars desinit, & alia gñatur. Tunc patet ad primum, qd quia motui cœli opponitur quies, ideo fm partem est corruptibile, & nō est necessarium ut fm totum desinit. Ad secundum dico qd antecedens est possibile fm partem, potest, n.cœlum quiesceret fm partem motus, non autem à toto motu, & sic fm totum motum nec quiescit, nec potest quiescer. Et sic consequens non erit possibile, quemadmodum nec antecedens, vbi, n.cœlum quiesceret à toto motu, cœlum non esset, ac cœlum quietcere à toto motu est impossibile. quare & cœlum non esse erit impossibile. Ad tertium patet qd cœlum potest quiescere, & in eo qd cœlum, & in eo qd corpus, quia motus eius habet contrarium. videlicet quietem, non tamen propter hoc oportet vt deficiat secundum totum. vt licet elementum habeat contrarium secundum secundum totum, non propter hoc corruptetur aliquādo secundum totum. Sed tantum secundum partem. sic motus etiam cœli, quia habet contrarium, sat est vt deficiat secundum partem, pro quanto yna eius pars desinit, & alia generatur, & ita cœlum potest esse quiescens parte videlicet motus.

Ethoc intendit cum dixit in primo cœli & mundi quod forma horum corporum carent contrario et subiecto, quemadmodum conclusit hoc idem ex hoc quod motus eorum à principijs que sunt in eis sunt infiniti.

Cōm. 4.5. His acceptis verificat, & exponit verba Aristo. primo cœli textu cōm. 20. Ibi, n.sic syllogizat, omne genitum, & corruptibile habet contrarium, cœlum non habet contrarium, igitur non est genitum & corruptibile. exponit modo Auer. minorem qd Aristo. intelligit cœlum non habere contrarium, neq; subiectū dimensionibus affectum ante formas. Istae, n.sunt duæ corruptionis causæ, & sunt conuertibiles, fm affirmacionem, & negationem, ppter quod licet tetigit alteram, dedit tñ intelligere & alteram propter conuertibilitatem. Et epylogauit etiam demonstrationem, aliā quæ erat, corpora quorum motus sunt infiniti, hoc est æterni, carent materia & cōtrario, cœli sunt corpora, quorum motus sunt æterni. igitur carent materia & contrario, & hanç demonstrationem accepit ab Aristo. vt diximus. 8.physicorum textu cōm. vlti. & 12.metaphysicorum textu cōm. 4.1,

Et quia manifestum est sensui quod corpora cœlestia recipiunt dimensiones terminatas secundum suas formas, neq; possunt recipere formas medianibus dimensionibus interminatis, sicut est dispositio de formis generabilibus & corruptibilibus: neceſſe est ea recipere dimensiones tali modo, ex quo non contingit formas esse generabiles & corruptibles. Qod est, quia materia eoram recipit dimensiones prima receptione medianibus illis formis suis, & non recipit formas medianibus dimensionibus existentibus in eis in potentia, scilicet non terminatis, sicut est dispositio in dimensionibus quæ sunt in prima materia cum forma istius materia, sed dimensiones quæ sunt in materia cœlesti, sunt proprium proprietatum eius.

Cōm. 4.6. Concludit cœlum esse æternum, quia cœlestis forma non habet contrario, & recipitur in materia non medianibus dimensionibus interminatis. obiicit quis contra, nam sensu patet cœlum esse quantum, & diui-

duum, vt de parte stellata astronomi probant, & concludunt plures stellas esse terra tota ampliores. igitur habet cœlum dimensiones. Respondet & vtitur en-thymemate sic. cœlum est quantum vt sensu patet, & non quantitate præcedente formam, quia illa esset corruptibilis, igitur quantitate sequente. propter quoc' cœlorum dimensiones sunt propriæ de numero priorum, & semper actu, nec separabiles à cœlo, nec cœlum separatur ab illis. Animaduertēdum ex 2.cœli, cōm. 3. qd dimensiones & cetera accidentia insunt cœlo propter intelligentiam, & nulla intelligentia in-est propter accidentia. Et propterea accidentia omnia consequuntur intelligentiam, & inde omnia accidentia sunt ibi in actu, & terminata, & nulla sunt in potentia & interminata. Sed obiicies, omnes quantitates continuae sunt eiusdem speciei, vt omnis linea omni linea, omnis superficies omni superficie, & omnis corporeitas omni corporeitati. igitur sicut est dimensio interminata in dimensionibus rerum corruptibilium, sic rerum etiam æternarum dimensiones erunt nonnullæ terminatae, nonnullæ interminatae. Amplius vel terminus dimensionis cœlestis est ipsa dimensio cœlestis, vel quid aliud & prius, cui terminus intelligitur aduenire. non terminus, quia tunc esset de essentia rei terminata, igitur aduenit illi priori. Mihi videtur. Ad primum quod dimensiones cœlestes differunt specie ab his, quia differentia specifica accipitur à subiecto, modo subiectum illarum differt specie & genere ab his, igitur dimensio à dimensione. Et sic sunt alterius rationis. Ad secundum dici potest qd terminus, nec extra est nec intra, vt diximus, sed non de ratione illarum, non propter hoc illæ dimensiones accipiuntur in potentia, quia nunquam fuerunt, nec erunt absque terminis. Et propterea semper sunt in actu'. Ioan. reddit causam cur dimensiones quæ sunt in materia prima sunt in potentia ad plures temporis, at cœlestis minime. ait enim primum eo esse quia non habent esse à forma, sed magis à materia, cœlestes vero à forma magis, & post formam. Sed hæc ratio est triuola, primo quia petit, nam assumit à que ignotum, ego enim quero curdimensiones istæ se teneat ex parte materiae? illæ vero minime, sed ex parte formæ: istud enim est id quod queritur. Secundo cum terminus in utrilibet sit adueniens quoddam, & non intra dimensionem. quare in dimensione hac reperitur terminatum & interminatum, in illa vero minime? Propter quod dicas qd à priori ratio ignoratur, qd n.hæc sit terminata & interminata, illa terminata tantum, à priori causam ignoramus, nisi assignes formas pro causis, vt quia forma cœli & materia cœli sunt tales, hæc vero tales. at à posteriori Auerroes assignavit causam, quia vbi illa esset terminata & interminata, tunc forma cœli esset corruptibilis, cuius oppositum est declaratum. Sed dices accidentis adueniens subiecto individuo per medium individuabile, est individuabile, cœlestis dimensiones aduenit materia cœli individuæ per intelligentiam tanquam per medium individuum. igitur erit individua, & non extensa. Debes scire quod intelligentia & omnia accidentia ab æterno materia cœli affuerunt, utrum est inter ea ordo quidam rationis, qualis inter causam & causatum independens & dependens.

Tunc si in maiori accipitur aduenire pro omni eo quod accidit post secundum tempus, concedo maiores,

maiores, & sic nego. minorem quia simul aeternitate fuerunt omnia, si vero accipitur pro omni posteriori & rationem vel rationem, sic negatur maior, & conceditur minor. Sed dices, si intelligentia est ratio quare insunt est ne cā? Dicendum ut ex Auer. 2. coeli. cōm. 3. q̄ intelligentia est causa omnium accidentium, & in triplici genere cause, quia in abstractis idem est finis & agens, & forma, & ita intelligentia erit causa omnium illorum hac triplici ratione, sed de hoc latius posterius dicemus.

Et quum fuerit declaratum ab ipso de corporibus cœlestibus, eorum formas existere in suis subiectis, tali videlicet, existentia quod non diuiduntur per diuisiōnēm sui subiecti. Et quod causa in hoc est, quia non existunt in subiectis secundū quod sint diuisibilia. Fuit etiam declaratū quod ista forma non constituantur per subiectum. Imo sunt abstracta in esse: quoniam cum existunt in toto subiecto, & non diuiduntur per eius diuisiōnē: contingit quod non constituantur per subiectum, non n. existunt in eo: neq; in toto, neq; in parte: & vniuersaliter nec in diuisibili, nec in indiuisibili.

Hactenus q̄ cœlestes formæ non diuidantur diuisione subiectorum, nec subiectum habeat in potentia, ac te probavit, nunc q̄ tales formæ non subsistant per earum subiecta, declarant. Utitur autem enthememate, cuius antecedens est declaratum, & consequens declarandum, hoc pacto. videlicet cœlestes formæ non insunt subiectis diuisibiliter. igitur non constituantur p̄ subiecta. aīs patet per hoc, quia tales formæ non existunt in subiectis & q̄ sunt diuisibilia, hoc est mediatis dimensionibus interminatis, vt fuit p̄batum. tenet cōsequentia, quia cū existunt in suo subiecto, quia quælibet illarum est in toto orbe. & singula orbis parte contingit q̄ non constituantur per subiectum. vbi. n. constiuentur p̄ subiectum, non esset quælibet earum in toto subiecto, & singula parte subiecti, sed tota in toto, & pars parte, vt iam declarauimus p̄fēpe. Debes sci- re q̄ ex verbis Auerro. diligenter consideratis possunt colligi duæ rationes ad probandum cœlestes formas non constitui per subiecta, in quibus sunt. Prima est, quia recipiuntur in earum subiectis indiuisibiliter, dictum est, q̄ omnis forma quæ per subiectum constitutur, diuisibiliter recipitur in illo, igitur per conuersionem per contrapositionem, quæ non diuisibiliter recipiuntur, per subiectum non constituentur. Secunda, quia nulla forma quæ est in toto subiecto, & tota in quælibet illius parte, constituitur per subiectum, quia dictum est formam quæ p̄ subiectum, constituitur, non esse totam in toto, & totam in quælibet parte, sed partem in parte, inquit. & cum fuerit declaratum ab ipso de corporibus cœlestibus eorū formas existere in suis subiectis, tali videlicet existentia q̄ non diuiduntur per diuisiōnēm sui subiecti, hoc est accidēs primæ rationis cuius causam repetit. d. & q̄ causa in hoc est quia non existent in subiectis & q̄ sunt diuisibilia, hoc est mediantibus dimensionibus. Hæc est probatio. dat consequens, & inquit. fuit etiam videlicet ab Aristote. declaratum q̄ ista formæ non constituentur per subiectum. Imo sunt abstractæ inesse, supple à subiectis. Hæc est ratio, & prima consequentia deductio. Deinde deducit secundo loco dictam pñam, & inquit, qm̄ cum existunt in toto subiecto, & non diuiduntur per eius diuisiōnē, ita vt sint totæ in toto, & partes in partibus, hoc est dicere qm̄ cum exi-

stunt in toto subiecto, & totæ in omnibus partibus subiecti, contingit q̄ non constiuentur per subiectum. vbi. n. per subiectum constiuentur, partes essent in partibus. Et exponit quid per esse abstractas voluit intelligere. Et inquit {non. n. existunt in eo, nec in toto, nec in parte, & vniuersaliter nec in diuisibili, nec in indiuisibili}. Et hoc pacto dico ipsas esse abstractas, q̄ videlicet nullatenus sunt in subiecto. Sed dubitatur primo contra hoc additum, nam Auer. 2. coeli. cōm. 15. voluit Arist. in fine 8. libri physico. declarasse primam formam esse in maximo circulo, hoc est primo mobili. In secundo vero cœli voluit ipsum declarasse illam esse in parte primi mobilis quæ est oriens & illius dextrum. igitur prima forma est in toto. & parte, cuius op̄positum hic ait, secundo videtur esse forma aliquam. indiuidua, & in materia indiuidua. vt intellectus agens, quæ apud ipsum est in intellectu possibili, veluti in materia. Tertio videtur sibi contrarius, quia primo sumit formas cœlestes esse in toto subiecto, postea addit q̄ nec sunt in toto, nec in parte. Pro solutione debes scire, vt iam saepe diximus, q̄ esse in subiecto potest esse dupliciter, vt dependenter, & hoc modo formæ materiales sunt in subiecto, quia dependent ab illo in esse & conseruari, & hoc vocat Auer. constitui à subiecto vt patet primo physicorum. cōm. 6. 2. & independenter, hoc est, quia forma ipsa non dependet à subiecto. sed potius ecōtra subiectū dependet à forma. Tūc, ad primum dico q̄ prima forma & cæteræ formæ sunt in earum subiectis, vt pote orbibus, sed æquiuoce hoc est independenter, quatenus ipsæ non ab orbibus, sed orbis ab illis dependent. vt primo physicorum. cōm. 6. 3. dicit Auerroes. Et propterea sunt totæ in totis, non tamen partes earum in partibus, sed totæ in singulis partibus, & hoc concludit auctoritas Aristote. & Auerrois. Ad secundum dicemus in lib. de intellectu, & diximus. forte. n. intellectus agens qui soli assimilatur, nullius est pars, cum sit Deus. intellectus vero qui comparatur lumini est idem in subiecto cum intellectu possibili, & non illius forma, nisi secundum rationem. Sed de hoc alias. Ad contradictionem Ioan. dicit cum Auer. dixit formas cœlestes esse in toto subiecto, eum intelligere quo ad influxum, quia influit & mouet totum subiectum. cum autem dicit non esse in subiecto, intelligit quo ad existere. Melius dico quod nulla forma est in subiecto, nec toto, nec parte, nec diuisibili, nec indiuisibili. videlicet dependenter quo modo formæ materiales sunt in subiecto, cum autem ait. illas esse in subiecto. subdit, & non diuiduntur per diuisiōnēm subiecti. Et sic vult illas esse in subiecto independenter, quatenus constiuent totum subiectum in esse & omnem subiecti partem. non tamen quatenus constiuent & sunt partes in partibus. & sic tollitur contradictione. Ioannes hic vult Aristote. declarasse duo. videlicet quod formæ cœlestes non subsistunt inesse per materias, & quod nec corpora cœlestia recipiunt actum essendi à suis motoribus, quæ dicuntur suæ formæ. Et dixit hoc quia credidit valere. si forma non dependet à subiecto, nec subiectum dependet è forma. Sed errauit, nam Auerroes primo physicorum commen. 6. 3. inquit. & fuit necesse vt forma eius esset liberata ab hoc subiecto, & vt non haberet constitutionem per corpus cœleste, sed corpus cœleste constituit per illam. Ecce quo modo *Solutio Ioan. ad contradictionem.* *Solutio propria.* *Quæ Ioan. de unione formæ cœlestis ad cœlum.* Propria pō de Sueſſ. de ſuba C 4 cœlum

Dubitationes
contra verba
Auerrois.

Quæ modo es
ſe in subiecto
dictatur.

Solutio
ad contradictionem.

Solutio propria.

Quæ Ioan. de
unione formæ
cœlestis ad cœlum.

Confutatio.

Propria pō de
Sueſſ. de ſuba

*vnione formae
ad materiam.*

cœlum dependet ab intelligentia. Et propterea de me te Auer. Scias non valere hanc consequiam, videlicet, forma non depēdet à subiecto. igitur nec subiectum à forma, quia stat de facto oppositum consequentis cū antecedente. In formis tñ diuisibilibus diuisione subiecti valet & est necessaria, quia ibi est mutua dependentia, in diuersis tamen generibus causarum.

Et cum ita sit, necesse est ut formæ qua mouentur, sit illa ad quam mouentur, in formis n. constitutis per sua subiecta differunt, scilicet quæ formæ qua mouentur, non est illa ad quam mouentur, & ideo omnis forma huius scilicet quæ mouetur ad se ipsam perficiendam per formam aliam necesse est ut suum mouere habeat finitum, cū non mouet, nisi quando mouetur. Et hoc etiam est vnum eorum, quæ mouerunt Aristotelem ad opinandum quod forme corporum cœlestium non sunt constituta per sua subiecta quoniam tunc motus corum essent finiti.

Cm. 4.8.

Expo. Iam.

Ex dictis nunc inserit quædam. Sed vtrum id quod inserit sit vnum, aut duo, non est manifestum. Vrloā. q̄ inserit vnum, videlicet q̄ secus est in cœlestibus formis, secus in materialibus. nam in formis cœlestibus finis & efficiens idem est. In formis vero materialibus finis differt ab efficiente, hoc est illud quod inserit apud Ioannem. Et huius causa est quia omnis forma in qua differt, finis & efficiens, mouet tempore finito. quare cum formæ cœlestes mouant tempore infinito, & materiales mouant tempore finito, in cœlestibus finis & efficiens idem erit, in materialibus vero differt. Mihi autem v̄ & magis, verbis quæ habemus, consonum, vt inferat duo, & per duas rōnes. quorum primum est. in formis cœlestibus idem esse finem & efficientem. Et hoc ait, & cum ita sit. videlicet q̄ formæ cœlestes non cōstituuntur per subiecta, necesse est ut forma qua mouetur. i. forma agens, sit illa ad quam mouetur, i. forma finis, hoc sequitur ex dictis, quia videlicet in separatis à materia idein est finis & efficiens. Sed non contentus hac ratione correllaria, probat idem sic. finis & efficiens differunt in formis constitutis per subiecta. Forma cœlestes non constituuntur per subiecta, vt paulo ante probatum est, igitur in secunda figura, finis & efficiens non differunt in formis cœlestibus. De ratione tangit solum maiorem. d. in formis n. constitutis per sua subiecta differunt. s. quia forma qua mouent hoc est agens non est illa ad quam mouentur. i. finis, hæc est maior. Debes scire q̄ hæc maior est sumpta, & non probata, sed 12. metaphys. cōm. 3. 6. satis declaratur, & alibi, dictum. n. est formam materiale esse imperfectam, cum in illa differat esse & posse esse. Et propterea finis, q̄ est esse, differt ab illius formæ posse, qua ratione prius illa potest habere finem: deinde habet illum, in formis vero separatis esse & posse idem est. Et propterea eo ipso q̄ sunt, possunt habere finem, & habent, & ita ipsa agens est finis sui actionis. Exemplum huius est de balneo, & tu vide Auerroë illic. Sed dubitatur. nam si eo ipso q̄ forma separata est ipsa habet finem, igitur frustra mouet, quia si mouet, vel mouet propter sui conseruationem, vel propter aliquid acquirendum. Non propter sui conseruationem, quia est perpetua, cui nulla potest inesse corruptio. Nec propter aliquid acquirendum, quia tunc non eo ipso quod est, haberet finem. Secundo vnaquaque res genita eo ipso q̄ est, nanciscitur formam. sed forma est finis. igitur eo ipso q̄ est habet finem. Et ita aut non mouet, aut mouet circulariter propter finem conserendum, & non ob finem acquirendum,

*Syllogismus h.
ter.*

*Q̄o in formæ
separatis id est fi
nis & agens.*

*Dubitatio de fi
ne ob quæ agit
forma separa
ta.*

veluti quælibet forma separata. Ad primam responderet Auer. 12. metaphy. cōm. 3. 6. q̄ formæ separatae mouent propter finem conserendum, quælibet. n. mouet ob sui ipsius conseruationem. Et cum dicitur, sui natura perpetuum non eget conseruatione, dici potest quod duplex est conseruatio (vt ita loquar) præseruatua, modo quo corpora sana possilia ægrotare, conseruantur, ipsa. n. quia possunt cadere in morbum, aut mortem, præseruantur, & hæc species conseruationis tñ corruptibilibus competit. Alia est coexistitua. quo modo conclusio conseruatur quo ad sui necessitatem ex propositionibus. conclusio. n. suapte natura est vera & necessaria, & tñ conseruatur à propositionibus, non quidem quia possit cadere in falsitatem vel contingentiam, sed quia per dependentiam ab illis, coexistit necessaria. & hic conseruandi modus competit entibus necessarijs, & perpetuis, hac etiā conseruatione, & gratia huius mouet primus motor, quāq̄ sit sempiternus, mouet. n. vt conseruetur, non quidem conseruatione præseruatua, sed coexistitua. hoc est ut coexistat sibi. hanc solutionem capere potes. 2. phy. auscul. cōm. 8. 8. & 12. metaphy. cōm. 5. 5. & 2. cœli. cōm. 1. 7. & in lib. de structio destructionum disputatione. 1. 4. in solutio ne primi dubij, & alibi pluries. Ad secundam dico potest q̄ duplex est finis, (vt Auer. ait) generationis vñus veluti est forma ipsa. Et rei genitæ aliis vt est illius formæ perfectissima operatio, per quam ipsa redditur simillima primo motori fm possibilitatem suæ speciei. Dico igitur q̄ cum res fiunt, eo ipso q̄ fiunt, finem habent generationis, non autem speciei atq; rei genitæ. Illum quidem per generationem adipiscuntur, hunc per motum, & mutationes. At res perpetua eo ipso q̄ ab æterno fuit ab æterno habuit finem oem, & essendi, & operandi. Et propterea nō mouet propter finem acquirendum, sed habitum conserandum. Et hac ratio ne formæ genitæ non possunt mouere perpetuo, quia non mouent, nisi ob finem acquirendum, modo nullum perpetuo acquisibile, aliquando acquiretur. Et pereandem causam non mouent, nisi motu recto, cuius est finis aliquando acquisibilis. forma vero per se æter na non mouet ob finem per motum acquisibilem, & ideo mouet per motum, cuius idem est principium & finis, qualis est motus circularis. Amplius formæ genitæ licet eo ipso q̄ sunt, acquirant quandam gradum similitudinis ad primum motorem, ob quem & gratia cuius tuerunt genitæ, non acquirunt omnem gradum similitudinis possibile in specie, & ita postq̄ sunt genitæ, adhuc mouent, & motu tali, vt per ipsum finem qnq; nanciscantur, & talem vt habeant per se & tam similitudinem suæ speciei competetem. Formæ vero separatæ eo ipso q̄ sunt, habent omnem gradum similitudinis ad primum motorem, & propterea non mouent, nec mouentur amplius vt acquirant, sed vt acquisitum co existitiae conseruent. Hoc est igitur primum illatum, & illius declaratio. Secundum illatum est q̄ ois forma in qua finis & efficiens differunt, hoc est quæ mouet propter finem extrinsecū ab extra aduenticiū, non mouet nisi tpe finito, & motu finito, & huius potest esse duplex causa, aut ex parte rei, quæ mouetur vel mouet, aut ex parte finis, ob quem mouetur vel mouet. ex parte quidem rei, dicit {cum non mouet, nisi cum mouetur} hoc est dicere quia ois forma quæ mouet ob finem ab extra aduenticium, sive ob finem acquisibilem, non mouet, nili mouetur, hoc est mouet per accidēs, quatenus,

mus mouetur, ut canis famelicus, qui mouetur à pane appetibili, & qui mouet se ut panem cōsequatur, non mouet se nisi per accidens, quatenus mouetur ab illo pane. omne autem mouens quod in mouendo mouetur, tempore finito mouet, quia rādiū qđiu finem adi p̄fiscatur, qui extra mouet, non igitur potest mouere tempore infinito. Ex parte finis vero quia finis aduentus qñ aduenit, nō aduenit, nisi in aduentu suo cesseret motus. igitur omne quod mouet propter finem extrinsecum, mouet tempore finito. Addit Auer. q̄ hoc est vnum eorum quae mouerunt, Arist. ad opinandum q̄ formæ cœlorum non sunt constitutæ per subiecta, qm tunc motus earum essent finiti. Vbi. n. essent constitutæ per subiectum, essent ordinatæ ad finem extrinsecum per ipsum motum finitum acquisibilem eo quia essent genitæ, & ita non tm ob finem generationis, sed speciei ordinatæ, hoc est secundum illatum.

Et non est dicendum quod formæ quibus mouentur corpora cœlestia sint aliae ab eis ad quas mouentur, & quod istæ quæ dicuntur esse nō in materia omnino, & quæ carent situ sunt formæ ad quas mouentur, quum tñ illæ quibus mouentur sint formæ in materiis, & sint diuisibiles per divisionem earum.

His recte illatis, circa hæc, & alia quæ iam dixerat, excludit dubitationes, quarū prima est, quia dici posset in corporibus cœlestibus alterius generis esse formas agétes & mouentes effectū, & alterius formas ob quas tanq; ob fines mouent, quia posset dici q̄ formæ effectivæ mouentes sunt diuisibiles & constitutæ per subiecta. formæ vero quæ vt fines mouent, sunt abiunctæ à materia, & separatæ. Hæc. n. est positio Auic. qui vnicuique orbi dedit duas formas, alteram intrinsecā orbi, & materialē. alteram separatam & vt finem. & hoc excludit Auer. dicens, & non est dicendum q̄ formæ quibus effectivæ mouentur corpora cœlestia, sint aliae ab eis ad quas mouentur finaliter. & q̄ istæ q̄ dicuntur esse non in materia omnino, & quæ carent subiecto, & situ, sunt formæ ad quas mouentur tanq; ad fines. quum tñ illæ quibus mouentur effectivæ sint formæ in materiis, & diuisibiles per divisionem earū, vt putauit Auicen. qui in corporibus cœlestibus posuit formas mouentes effectivæ, intrinsecas orbibus, & materialis atque diuisibiles. formas vero quæ mouent finaliter posuit separatas hoc enim non est dicendum. Debes scire, q̄ Auicen. motus fuit hac rōne, quia finis habet esse nobile & intentionale. agens habet esse ignobile & reale. Et propterea formæ quæ mouet vt fines in corporibus cœlestibus, habent esse nobile & intentionale, quæ vero mouent effectivæ, habent esse ignobile & reale, siue subiectiuum.

Quoniam si ita esset, tunc illæ formæ existerent in suis subiectis, & mouerentur per motum subiectorum, et sic diuiderentur ad divisionem subiectorum, motum. n. si mouetur essentialiter, erit diuisibile essentialiter, & si per accidens, per accidens.

Nunc probat id quod dixit contra Auic. & vt titur enthymemate, cuius consequens est contra declarata & illata, hoc modo. Si ita esset, vt Auic. ait, tunc formæ quæ mouent per modum efficientis existerent in suis subiectis. Auic. n. dicebat formas effectivæ in subiectis. finales autem esse separatas. Et propterea patet cō sequentia, & ultra sequitur q̄ mouerentur per accidens per motum orbium, & subiectorum. tūc essent diuisibiles saltem per accidens, veluti ceteræ formæ ma-

teriales tenet consequentia, quia vnum quod est diuisibile eo modo quo mouetur, vt si moueretur per se, est diuisibile per se, & si mouet per accidens, est diuisibile per accidens, vt traditur. 6. physico. auscul. Et sic patet enthymema, q̄ si forma effectivæ essent i subiecto & finales separata, tūc illæ effectivæ essent saltem diuisibiles per accidens, vt in primo ad ultimum deduximus, propterea quia essent in subiecto & constitutæ in esse per subiectum, & ita mobiles per accidens, & ita diuisibiles per accidens. Sed circa hæc est dubitatio circa inconveniens, quia apud Auic. concedunt illud. ipse. n. tenet formas effectivæ esse aias extensas per orbes, veluti aia ceterorum aialium. Sed vult fines non esse aias, sed intelligibilia, quæ intelliguntur ab aiaibus vt fines. Et sic inconveniens, non est inconveniens. Secundo videtur, q̄ nec ratio valeat, non enim oportet oē mobile esse diuisibile quatenus mouetur. nam licet punctum mouetur ad motū corporis in quo est. ipsum tñ nullo modo est diuisibile. Tertio videtur q̄ formæ cœlestes sint per accidens mobiles. Nam Arist. & Auer. 8. phy. auscul. cōm. 52, assentunt omnes formas præter primam moueri per accidens. Et ita sequitur, vt oēs sint diuisibiles saltem per accidens. Quarto, oē per se compositum ex partibus per se vnitis, si ipsum mouet per se, quilibet pars mouetur per accidens. Sed cœlum componitur per se ex intelligentia & orbe, igitur si ipsum per se mouetur amba ceteræ partes mouebuntur saltem per accidens. Pro solutione ad primum debes scire q̄ omnia hæc tendent per declarata, & etiam sunt impossibilia propter declarata. declarauit. n. Auer. oē per accidens diuisibile esse receptum in subiecto medianibus dimensionibus interminatis & ulterius oē tale esse corruptibile, quia dimensiones sunt multæ in potentia, & causa priuationis. Et propterea si formæ sunt diuisibiles propter subiecti divisionem, omnino sequitur vt sint corruptibles. Et sic patet impossibilitas rationis. Ad secundum nonnulli volunt verbum Arist. hic esse audiendū de moto per accidens, quod extendit in loco per accidens. de tali. n. est verum q̄ si mouetur per se, est diuisibile per se. Et si per accidens, etiam per accidens est diuisibile. nam si mouetur per se, acquirit locum per se & sic per se diuisibile erit. Si vero mouetur per accidens, acquirit locum per accidens. Et sic extendit in loco per accidens. Sed hæc solutio friuola est, quia petit principium. Vbi. n. loquitur de moto per accidens quod extendit in loco per accidens. supponit illud extendi in loco, & ita esse diuisibile. Alij cōcedunt esse punctum, & in corpore aliquo quod mouetur, non tñ moueri ad motum illius, nec per se, nec per accidens, & per consequens nec esse diuisibile aliquo modo. hoc probat auctoritate Auer. 2. celi. cōm. 14. vbi ait. polum, qui est punctus terminans axem esse in orbe, qui mouetur, & non mouetur aliquo modo. hoc aut non cōpetit ipsi polo, nisi quatenus est diuisibile quippiam. Et cū dicitur q̄ motis nobis mouentur oia quæ sunt in nobis, intelligitur de his, quæ sunt in nobis vt partes. Sed hæc solutio stare non pot. nam punctum quod est in auge mouetur apud astrolagos. Imo propter motum illius, dantur orbes deferentes augē. Amplius velocitas motus attenditur pro ratione motus puncti qui velocius mouetur, quod non esset nisi punctus saltem per accidens moueretur. Præterea in corpore recto omne punctum mouetur vel

Dubitatio de rōne Auer.

Solutio prima rationis.

Solutio. 2. Sæda dubitantis.

Confutatio.

2. Solutio.

Confutatio.

vel situm mutat, qñ mouetur motu recto, vt omnibus patet. Id vero quod de polo dñ, non intelligitur quatenus polus est indivisibilis, sed per accidens quatenus est terminus axis, vt patet per verba Auer. illic. Alij hac ratione coacti dixerunt puncta & gnatini indivisibilia nō esse, quia oē corpus vel in corpore manens est divisibile, q̄ si legantur esse, intelligitur illa esse in potentia, quatenus intellectus facit illa, & omnes priuationes. Faciunt pro his multa Auer. cōm. vt. 4. phy. auctor. cōm. 10. o. vbi ait. motum non diuidi per instantiam nisi in nostra mente. Et. 6. phy. cōm. 73. idem dicit de ipso instanti, & cōm. 76. eius lib. Et. 8. physicom. 6. 5. Sed re vera nulla est necessitas ob talem rationem aggredi hanc materiam. solutio. n. incederet in maiore dubitationem, nec debemus ad euitandum minus malū, incurrerē maius malum. Propterea. Multa commenta sunt contra hoc, vt. 8. physi. cōm. 6. 6. & 4. physi. cōm. 10. 6. Propterea apud eum datur duplex transmutatio, vt subitaria, quam ait esse in instanti, & temperaria. vt 4. phy. cōm. 12. 9. & 6. physi. cōm. 32. & 4. 4. & 4. 5. & 6. 5. & 8. 8. Præterea. 6. phy. cōm. 86. ostendit Auer. indivisibile posse moueri saltem per accidens & non per se. Propterea de corpore sphærico quod tangit planum in punto licet possimus differere pro & contra, non puto tñ ad propositū esse aggredi nunc hanc questionem. Propterea facilius dici potest, vt Auer. inquit. in. 8. phy. cōm. 50. q̄ aliquid moueri per accidens p̄t esse bisariam, aut vt pars sive membrum ad motum totius, & hoc pacto non modo quod mouetur per accidens, est per accidens indivisibile, sed p̄ se. Alter modo vt forma & accidens mouetur ad motum subiecti, quo modo aia mouetur per accidens ad motum corporis, & albedo ad motum canis, & illud quod mouetur hoc pacto per accidens est indivisibile p̄ accidens, puncta autem si sint, mouentur per accidens, non vt forma vel accidens ad motum subiecti, sed vt terminus. ad motū eius, cuius est terminus. punctus. n. nulli subiecto inest per se, sed ratione eius, cuius est terminus. De formis vero cœlestibus an moueantur per accidens ad motum orbis, non est leuis quæstio. Quidam iuniores opinantur non modo intelligentias per accidens moueri, sed primum motorem. Mouentur autem ad hoc pro tanto, quia moto perfectibili per se, mouetur & prima perfectio, saltem per accidens. Modo motor primus est prima vniuersi perfectio, & cæteri motores sunt perfectiones primæ suorum orbium. igitur mouentur saltem per accidens ad motum perfectibilem. Ioan. vero tenet q̄ nec per se, nec per partes, nec per accidens moueri possunt, q̄ quidem nec per se, nec per partes, nemo dubitat, q̄ vero nec per accidens, probat primo, quia omne quod est per accidens, tale potest nō esse, vt. 8. phy. cōm. 3. 6. & 3. 7. & hoc, quia omne accidens est contingens quod potest non esse. Secundo si per accidens essent mobiles, essent p̄ accidens indivisibles, vt dicit Auer. hic. Tertio si per accidens essent mobiles, tunc essent formæ materiales, vt deduxit Auer. Quarto si per accidens, cum per accidens sit duplex, velquod mouetur per aliud & potest seorsum moueri, veluti equitans in nau. velquod mouetur per aliud & non potest seorsum moueri, vt primo de anima, cōm. 3. 7. tunc si mouentur per accidens, aut mouentur primo modo, & patet q̄ non, non, n. seorsum moueri possunt, cum non sint corpora, nec secundo modo, & hoc minime. essent. n. tunc vel formæ accidentiales, aut accidentaliter extensæ,

Auer. autem. 8. phy. cōm. 52. (vt etiam ex tex. colliguntur) conciliat inter se hos, vbi de moto per accidens. subiective sive delative quia, videlicet, vna cum suo subiecto defertur de loco ad locum, & recipit & subiicitur motui vt albedo, quæ intelligitur in corpore moto, & aia animalium. hæ. n. deferuntur cum subiectis. Et propter subiecta recipiunt, atque subiiciuntur motui, & tales sunt formæ quæ per accidens dividuntur ad divisionem subiectorum, huius causa est, quia constitutus in esse per subiectum, & ideo sicut subiecta mutant situs, ita ipse mutant situs, saltem per accidens. quoddam vero mouetur per accidens attributive, sive respectiue, non quia ipsum subiiciatur motui, mutando situm, sed quia subiectum cui attribuitur mouetur ab alio quam ab ipso. & hac ratione oēs intelligentiae mediae mouentur per accidens, non quia mutant situs, sed quia eorum subiecta, hoc est orbes, mouentur à primo motore, qui mouet primo vniuersum colum motu diurno. ceteros vero secundo, & tanquam partes. vt 12. dicitur meta. cōm. 4. 4. & 2. cæli. cōm. 71. Quare patet primo nec prius motorem, nec cæteras intelligentias moueri per se, vel per accidens, vel per partes subiective, vt rōnes Ioan. cogunt, essent enim formæ materiales, indivisibles, corporeæ, & id genus. Patet secundo primum motorem nec moueri per accidens attributive, sive respectiue, quia eius primum subiectum, quod est vniuersum à nullo superiore motore mouetur diario motu quia ab ipsomet. Et propterea est penitus primus & immobilis oīno, vt vbiq; Arist. ait. cæteræ saltem per accidens attributive mouentur. Et in hoc errarunt primi, qui primū motorem & cæteras intelligentias pariter per accidens moueri dixerunt. Sed occursit quia omnes sunt primæ perfectiones suorum orbium atq; subiectorum. Igitur mobiles ad motū illorum. Præterea sicut mediae per accidens mouentur cur primus motor non, nam subiectum primum, est vniuersum aggregatum ex orbibus. modo tale vniuersum motu quidem diario mouetur à primo motore. motu vero signorum, contra, quia quilibet, videlicet, orbis à motore proprio. igitur primus motor mouetur per actus attributive, saltem motu signorum, quatenus orbes quisunt partes vniuersi mobilis mouentur ab intelligentiis. veluti cæteræ intelligentie mouentur per accidens motu diario, quatenus mobilia earum mouentur per se à primo motore. Præterea cur motori, cuius mobile mouetur ab alio, attribui potest motus per accidens. nō autem motori cuius mobile mouetur ab ipsomet? anima. n. equi mouetur per accidens ad motum equi, & tñ equus non nisi ab ipsa aia per se mouetur. Ad primam assignari possunt due causæ ex intentione. Auer. quarum prima sumitur ex. 9. metaphy. cōm. 2. q̄, videlicet, forma quatenus forma non patitur per se à primo transmutato essentialiter, sed per accidens, quatenus constituitur per subiectum, vbi. n. subiecta constiunt formas, tribuunt & cōcitant eis peculiaritates proprias, quarum vna est pati & moueri, redduntur enim potentialles potentialitate subiectorum. Et propter reddunt passibiles & mobiles propter illa, ideo concludit ibi q̄ formæ quæ non sunt in materia, hoc est quæ non dependent à materia aliquo modo, nec essentialiter nec accidentaliter patiuntur idem vt licet videre primo de generatione. cō. 54. sic igit primæ cæst, quia non qualibet perfectio prima alicuius subiecti mouetur

Propria substantia.

An formæ caelestes moueantur per accidens ad motū orbū.

Prima positio. Suyeri. Baconis. Positio Ioan.

*Replicatio
Prima.
Secunda.*

*Causa quæ
est causa
non numero
per accidens
prima causa.*

mouetur per accidens ad motu illius, nisi constitutatur inesse ab illo, at vbi constituit tñ, mouet duntaxat, & nullo modo mouetur subiective. Secunda est, quia orbis ipse mouetur motu animæ, quæ suapte natura mouet quicquid mouet in orbem. quia igitur orbis mouetur motu animæ, quæ mouet circulariter, & ipsa est in toto orbe prima perfectio, & in qualibet orbis parte, ideo non potest dari sinus aliquis, in quo non sit ipsa anima. sicut nō potest dari sinus vbi non sit aliquā pars orbis. anima igitur nō potest mutare situm, nec per se, nec per accidens, eo quia ipsa occupat oēm orbis situm, & oēm locum. Aut forte facilius secunda cā est quia orbis nō mutat locum sūm subiectū, sed sūm formam, vt dī in 6.physi. Modo intelligentia est prima orbis perfectio, quatenus ille consideratur quo ad subiectum, & non quo ad formam. secus est de animali corruptiō, hoc n. non occupat omnem ad quem mouetur situm, & etiam mouetur sūm subiectum & formā. Et propterea anima saltem ratione subiecti mutat situm. Vbi n. homo moueretur in orbem, nec mutaret locum sūm subiectum, anima eius non moueretur per se, nec per accidens mutando situm, nisi forte attributivè quatenus eius subiectum moueretur ab aliquo primo motori. Ad secundam dici potest q̄ propter tria primus motor nō mouetur per accidens attributivè, licet eius mobile moueat per se quo ad partes motu signorū. Primo quia primus est ars prima, virtute cuius ceteræ sunt artes secundæ, quæ motum illum signorum agunt virtute primæ artis. Si n. ille motus secundus eslet virtute propria illarum, forte primus posset dici moueri per accidens attributivè. Secundo quia primus in mouendo nullum alium superiore imitatur, ceteræ vero mouent quatenus imitantur primū. Et propterea primus nō potest dici moueri motu illorum. Tertio, quia partes reducuntur ad totum, non autem totum ad partes. Et propterea ceteræ possunt dici moueri per accidens attributivè quatenus mobilia illarum reducuntur ad primum mobile. Ad tertiam invuit Auer. solutionem. 8.physicorum. cōm. 52. vbi vult hoc esse ob illius perfectionem, est n. ille adeo perfectus, vt nullo modo conueniat cum motoribus corruptibilibus. Ceteræ intelligentiæ sunt aliquo pacto diminuta, & ita possunt conuenire cum animabus terrenis in aliqua conditione vt fakem dicantur moueri per accidens attributivè ratione subiectorum, non autem subiective. Et cum dicitur q̄ anima equi mouetur per accidens ratione subiecti, & tñ subiectum mouetur ab ipsa tantum. Respondit Auer. non esse ita. ipsa n. per se mouet. Imo nisi mouereetur ab aliquo extrinseco in uitamento, non moueret, animæ vero celorum perse mouent, quia ipsæ sunt fines, & effectrices causæ motus, nullo' alio concurrente. sed de hoc postea dicetur. primus itaq; motor nō mouetur per accidens attributivè propter motum mobile sui, quia mobile mouetur ab ipso. & solo ipso anima equi mouetur per accidens attributivè, quia suum mobile licet moueat ab anima, non tamen à sola anima. Sed mobile mouetur à continente, & si concitat appetitum animæ ad motum.

Ergo nihil est in corporibus celestibus quo forma qua est motus differat ab ea ad quam est motus. imo sunt eadem forme, & non different, nisi in dispositione.

Nunc respondet ad rationem Avic, arguebat. n. ille. finis differet ab agēte, quia finis vult esse nobile, & agēs non vult esse nobile. Respondebat ad hoc sufficere distin-

cionem rationis. intelligentia, n. est finis, & est agens, quatenus enim intelligitur vt quid conseruabile per motum, est finis, quatenus vero intelligit talē conseruationem, est agens. Et sic sufficit distinctio dispositio-nis, idem igitur est agens & finis diversa dispositione sumptum. & propter hoc oportet ponere intellectus finis, & intellectus mouentes, vt posuit Auicenna. Debes scire q̄ ipsa intelligentia est, quod conseruabile per motum, in tantam ad primam similitudinem, & in tāto à materia recessu. Et hoc pacto habet rōnem finis optimi & appetibilis. est etiam intelligens & appetens hanc conseruationē, quatenus hēc est eius esse, & optima dispositio, & sic est agens, mouens, & efficiens motum. igitur finis & agens sunt idem in subie-cto, & solum differūt in ratione sive dispositione. hēc est solutio,

Et si ita esset. Tunc suum mouere esse finitum, quod enim mouetur impossibile est vt sit principium motus æterni, & dicit Arist. quod intellectus, & intellectum idem sunt in corporibus celestibus, & hoc totum dictum est in alijs.

Solutionem datam nunc probat, & eius ratio est hēc si finis eslet aliud, & extrinsecum ab ipsis intelligentiis mouentibus, tunc motus quo mouerent, eslet finitus in tempore, deducitur, quia quod in mouendo mouetur, nō potest esse principium motus æternis. Secundo idem probat auctoritate. Aristot. dicentis in corporibus celestibus idem esse intellectum q̄ ip̄ intellectus, & id quod intelligitur: igitur idem est finis & agens in illis. Hēc Auer. Sed occurses primo, quia omnis intelligentia mouet propter finem extrinsecum, quia propter eum, & vt illi complacat, & illi assimiletur, Secundo, vnde valet hēc consequentia, intellectum & intellectus idem est in corporibus celestibus. igitur finis & agens est idem in illis? Tertio intelligentia inferior intelligit superiorem per essentiam superioris. vbi patet intellectum & rem intellectam esse diuersam: est enim intelligentia superior diuersa ab inferiore, vt perspicuum est omnibus. Pro solutione. Ad primam debes scire q̄ intelligentia mouet propter Deum & propter se. propter Deum quidem mouet tanquam ob finem primum, cui appetit complacere. complacet autem in mouendo, quia sic conseruat vniuersum. Et sic propter Deum & gratia dei mouet, tanquam ob finem primum, propter se vero mouet tanquam ob finem sūm, quatenus ipsa est res per motum conservabilis. cum n. esse eius cōsistat in tanto accessu ad Deum, & in tanto recessu à materia, & tale esse est conseruabile per hoc quod mouet orbem, hac ratione mouet propter se tanquam ob finem. sūm Animalia vero corruptibilia mouent propter Deum vt etiam illi placeant. Et non propter se, sed propter quendam finem extrinsecum, qui nondum habetur. Sed per motum est acquisibilis. Tunc patet vir ratio-nis. Auer. vult. n. ipse dicere q̄ omne id quod mouet & in mouendo mouetur à fine extrinseco nondum acquisito, sed acquisibili per motum. impossibile est vt moueat motu æterno. Et sic licet intelligentia moueat propter finem extrinsecum, non tamen ille est finis secundus extrinsecus per motum acquisibilis. Vbi aut eslet vera positio Avic, hoc lequeretur. nam intelligentia moueret ob motorem separatum, & non propter illum, veluti ob finem primum. igitur velut ob finem secundum, & cum ille finis secundus sit aliud ab intelligentia mouente

Quoniam in
intelligentia est
finis & agens.

Dubitationes.
Prima dubia.
Secunda.
Tertia.

Sed dubitamus.

mouente, erit oīno acquisibilis, per motum ab illa. Est. n. dignitas apud Auer. q̄ omnis finis secundarius, qui est aliū ab agente est per motum acquisibilis. Et sic motus erit finitus omnino tandem. Breuiter igitur omne quod mouet propter finem secundarium omnino aliū & diuersum à motore mouente, mouet motu finito.

Replicatio.

Salutio.

hoc enim pacto tollitur cauillus ille contra Auer. Sed dices, intelligentiae mediæ mouent primo propter se. vt dicitur. 2. cœl. cōm. i. 7. igitur non primo propter Deum. Dici potest q̄ omne quod mouet, primo & per se mouet propter deum, vt illi complacat, & vna secum vniuersum perficiat. Et quando dicitur q̄ illæ mouent propter se, dico q̄ Auer. intelligit comparando illas ad res inferiores, quas mouent. Sed comparando ipsas ad primum omniū motorem non est dubium quod illæ non mouent primo propter se, sed propter deum. Ex iis patet differentia inter animalia corruptibilia, & cœlestia. animalia nāq; corruptibilia ob finem mouent, qui est aliud quid, & extrinsecum. atq; per motum acquisibile, cœlestia vero ob finem, qui non est aliud ab ipsis. nam ipsa mouentia, & ipsa conseruabilia per motum idem sunt. Et propterea animalia corruptibilia mouent motu finito, vt tādiu, qđiu finem nanciscantur, cœlestia vero motu ēterno, quia non vt finem nanciscantur, sed vt acquisitum conseruent. Ad secundam dici potest q̄ Aristo. per intellectum intelligit finem quod est esse conseruabile per motum, & per intelligens intelligit appetens illum finem. Et propterea valet consequentia, quia sequitur, idem est finis & agens in illis. igitur mouent motu ēterno. Item sequitur, idem est intellectus & intellectum. igitur idem est finis & agens. valet. n. pro tanto, quia per rem intellectum intelligit conseruabile per motum, & per intelligens vult appetens illum. Ad tertiam dicerem duplex esse intellectum, primarium & secundarium. Intellectum primarium intelligentiae inferioris est ipsa superior intelligētia vsq; ad deum, quam vel quas intelligit per essentias ipsarum. intellectū secundarium est ipsa met inferior sub ratione conseruabilis per motū. Cum igitur dicitur q̄ intelligētia inferior intelligit superiorem per essentiam superioris, verum est tanq; intellectus primariū, & hoc modo differet intelligens, & id quod intelligitur. Et quando dicitur q̄ idem est intellectus & id quod intelligitur hoc est verum de intellecto secundario. In primo autem motore solo idem est intellectus, & primum intellectum, quia primus motor nullum habet alium superiorem, quem per eius essentiam intelligat, inferiores vero si intelligit, non per essentias illorum, sed per essentiam propriam intelligit.

Et non est dictum cœlum habere animam, nisi propter appetitum existentem in eo, & motum localem. appetitus vero qui est in hac corpore, non est nisi quia est corpus cœlestia viuum per se, appetens per se, non propter potentiam existentem in eo diuisibilem per eius diuisiōnem, esset. n. generabile & corruptibile. Et dicitur esse motum per principium separatum, quod est in eo, non per principium, quod est pars in eo. Et hoc modo dicitur viuum, & intelligens.

Com. 5. 3.

Fuit positio Simplicij, quæ etiam Platoni attribuitur q̄ cœlum est animal, & habet animam ob sensum & motum, & appetitum sensituum, veluti cetera animalia. vt dicimus in hoc libro. Mouebatur hoc argumento, quia si cœlum habet animam, cœlum est animal. Et si est animal, habet sensum & motum, & appetitum. non, n. est animal, nisi per sensum & motum. Respon-

det q̄ cœlum habet animam, sed modo æquiuoco, quia hēt animam quatenus mouetur, & appetit motu & appetitu æquiuocis. appetitus quidem intellectivo. motu vero per principium separatum. Et hoc ait, & non est dictum cœlum habere animam, sive esse animal, nisi per appetitum existentem in eo, & motum localem, supple æquiuoce dictos. Et primo declarat hanc æquiuocationem de appetitu, & inquit. appetitus vero qui est in hoc corpore, non est nisi quia est corpus cœleste viuum per se, & appetens per se, dico per se, quia nō per appetitum sensualem, qui sit in potentia existens in eo diuisibile per eius diuisiōnem, cuius cām repetit, quia esset gñabile & corruptibile, & animal vniuoce dictum, appetitus igitur non est sensuialis vniuoce dictus, sed intellectualis æquiuoce sumptus, separatus & abiunctus, veluti ipsa anima. Hæc de æquiuocatione appetitus de æquiuocatione vero motus inquit, & dicitur esse motum per principium separatum, quod est in eo, & exponit quid vult per separatum, & inquit. non per principium quod est pars in eo, supple depēdens ab illo, & constituta inesse per illud, vt animalia terrena sunt. Et ita est appetens appetitu separato, quia intellectivo, & mouetur motore separato, quia non constituto in esse per subiectum. Et hoc modo, vt dicit, & per tale principium separatum, est viuum & intelligens, & ita æquiuoce dicitur animal, sive animatum & sic tollitur ratio Simplici. Sed circa hæc declaremus primo q̄ cœlum est animatum. Secundo q̄ de rōne animæ est vt habeat appetitum & intellectum, quæ sufficiunt ad animaduersiōnem. Tertio q̄ non est animatum per partem. Quarto q̄ est per se viuens & appetens per se. Quod quidem igitur sit animal, pluribus rationibus probari potest, sumantur pro nunc illæ tres quæ ponuntur ab Auerro. 2. celi. cōm. 6. 1. sunt. n. sufficientes, donec materia hæc alibi disputetur. prima est, quia celi sunt præstantiores animatis, igitur sunt animati. non animatum. n. non est animato præstantius. Secunda est, quia omne quod habet figuram terminatam. & motum à se de parte terminata in partem terminatam, est animatum. tale est cœlum. Tertia, motor cœli non est in materia, & est, igitur est intellectus. Et ita cœlum est intelligens & animatum. Cui Aristo. 1. 2. metaphy. consentit, quia probat cœlum moueri per intellectum & voluntatem. Quod vero ad animaduersiōnem sufficiat intellectus, vel motus, & appetitus declaratur, nam Aristot. 2. de anima, inquit, animatum differet ab inanimato in uiuendo, at cum viuere multifariam sit, si vnu insit, pro vita sufficit. Sunt autem hæc intellectus, sensus, & motus status sive secundum locum, quare si cœlo inest motus secundum locum à se, vel intellectus, vel appetitus, vel sensus sufficit pro vita. Præterea gradus animatorum sunt vegetativum, sensitivum, intellectivum, & motivum, & appetitivum vt ibidem dicitur. igitur ad hoc vt aliquid viuere dicatur, sufficiunt plura horum vel vnum solum. Quod non sit animatum p. partē declaremus, vbi debes scire q̄. quicqd est aiatū per animam diuisibilem ad diuisiōnem corporis est animatum per partem dupliciter, & integralem, & essentiam. Integralem quidem, quia omne tale habet cor, aut simile cordi, quo est animatum essentiale vero, q̄a oē quod est animatum anima diuisibili est animatum forma, quæ est pars cōpositi, quæ educit de potentia materię. cœlum vero non est animatum per animam diuisibilem, q̄a illa non

Q̄o intelligēt
C̄ intellectum
idem.Quo modis in
tellectū et qđo
idem intellectus et
intellectum.Intellectus &
Intellectum qđo
idem in prima.Declarati
textus.Quod dicit
actiōnem
sicut nō
fieri, & qđ
ritus.Quod dicit
actiōnem
sicut nō
fieri, & qđ
ritus.

non recipitur in cœlo p medium. vt. 2. cœli probat Auer. cōm. 3. nec per dimensiones interminata, vt probatum est hic. igitur cœlum non potest esse animatum per partem, nec integralē, nec essentiale. Et ita erit animatum per essentiam, & per se. Sed dices, nonne cœlum est animatum propter stellam? est. n. stella principalior pars cœli, cui anima principaliter inest. Dici potest q̄ stella est pars cœli principaliter animata, quemadmodū ipsa est ceteris præstantior. non tñ ceteris partibus datur animatio mediante stella, vel aliquo transmissio à stella, vt est de corde, quod est principaliter animatum e quo eminent spiritus vitales, quibus vita & animatio ceteris tribuitur. Quod vero sit per se viuens, declaremus loco à contrario. animalia. n. mortalia viuunt tam diu quādiu participant calido & humido. est. n. vita participatio animæ in calido humido naturali. vt dicitur in libro de longitudine & breuitate vitæ. Hac ratione fit vt vita animalium sublunariū sit vita (vt ita loquar) participata, non autem vita per se, atq; essentialis. At cœlum viuit per se, quia non per animā sibi inhæretēt medianib⁹ dispositionib⁹ vel qualib⁹, vel quantis, sed viuit essentia animæ, aut vniōne animæ ad corpus per se, non autem vniōne per accidens, veluti sublunaria animalia viuunt.

Et si esset intelligens per partem in eo non esset intelligens per se. Et esset simile homini in hoc quod homo est intelligens per partem in ipso. & similiter homo est viuens, & appetens, & mouens in loco.

Probat quod sumpsit. sumpsit. n. cœlum esse per se intelligens, hoc probat nunc per hoc, quia si esset intelligens per partem, non esset intelligens per se. Imo esset simile homini in hoc q̄ homo est intelligens per partem in ipso. & similiter in hoc q̄ homo est viuens, appetens, & mobile in loco per partem in ipso. Sed occurreret primo, quia stat aliquid intelligere per partem, & intelligere per se. Homo. n. intelligit per intellectum qui est & animæ & hominis pars, & tñ intelligit per se. Præterea intelligere est propria operatio hominis, igitur homini inest per se. Præterea si homo intelligit per partem, vel per partem integralē, quia intelligere nō est operatio organica. Si per partem essentiale, ut partem qua constituitur in esse per subiectum, & hoc non, quia intellectus est immortalis & æternus, nec ē subiecto eius dependens aut per partem essentiale, quæ essentiam hominis constituit, & hoc pacto cœlum intelligit. nam anima cœli cœlum ipsum essentiale per constituit, veluti intellectus hominis ipsum hominem fuit opinionem Auer. Debescire, q̄ Auer. verba hæc dirigit contra Auicenam. Auicen. n. in cœlo posuit duas animas. alteram vniuersalem & separatam, quæ intelligeret vniuersale mundi regimen, & bonum vniuersale vniuersi. alteram particularem & coniunctam, quæ cognosceret motum & particulares situs per quos impuet cœlum ipsum, curius est anima. Sed quia particula ria non cognoscuntur, nisi per eam vim, quam greci phantasticam dicunt, ideo illi animæ prebuit vim ipsam phantasticam. Hæc concessit Auic. ad quæ sequitur, vt cœlum intelligens motum proprium, & situs per quos meat, intelligat per partem, hoc est per organum phantasticum, veluti homo qui particularem motum intelligit, & particulares situs, per quos meat, illa cognoscit per organum quoddam, atq; partem quandam organicam, & quia cœlum sic illa intelligeret per partem, ideo illa nō intelligeret per se. quemadmodum necho-

mo, sed medianib⁹ sensibus. Tunc ad rationes patet solutio, Auer. n. per intelligere per se, intelligit cognoscere non mediante quodam, aut organo, aut dispositione, & per idem ad secundum. Ad tertium vero patet solutio. homo. n. vniuersalia intelligit per se, motū vero proprium, & particulares situs, de quibus loquitur Auer. intelligit per partem integralē, tanq; per organum. Et hoc modo cœlum nihil intelligere potest.

Et vniuersaliter quia declaratum est actionem istius corporis esse æternam, declarabitur formam eius non existere per suum subiectum, & suum subiectum esse simplex, non compositum ex materia & forma, quoniam si ita esset, esset generabile & corruptibile.

Ex dictis infert quandam conclusionem quam superius probauit à priori, & dicit {& vñ quia declaratum est actionem istius corporis esse æternam} est. n. actio huius corporis motus circularis æternus, & perpetuus. vt. 8. auscul. phy. deductū est. declarabitur forma eius non existere per suum subiectum, nec dependere ē suo subiecto. declarabitur etiam secundo, suum subiectum esse simplex, non compositum ex materia & forma, qm̄ si subiectum forme cœli esset compositum ex materia & forma, esset gñabile & corruptibile, vt sāpe deduximus. Suntigitur duę vias ad probandum formam cœli esse separatam, & cœlum esse simplex, quarum prima est, quia non recipitur medianib⁹ dimensionib⁹, secunda, quia cœlum mouetur motu æterno, ambæ tamen reducuntur ad vnam, videlicet, quia mouetur motu æterno. scitum est. n. formam illam non recipi medianib⁹ dimensionib⁹, quia moueret tempore finito, & non æterno motu. Et propterea afferit Auer. (vt dicemus) substantias abstractas esse non probari nisi via motus æterni.

Et quod dicunt incipientes philosophari (quod anima istorum corporum cœlestium sunt formæ in materiis, que scilicet acquirunt æternitatem ex formis immaterialibus.) nihil est. conuenit. n. vt id quod non habet naturam essendi æternam, acquirat æternitatem ab alio. & totum hoc est impossibile, natura enim generabilis & corruptibilis non recipit æternitatem ab alio. Et hoc manifestum est ei, qui considerat fundamenta Aristotelis.

Vterius ex dictis resellit errore Auic. vbi debes sci re q̄ Auic. & Alexan. & Philoponus, vt narrat Auer. 8. physi. ausculta. cōm. 7 6. & 12. meta. cōm. 4 1. & 2. cœli. cōm. 6 1. opinantur cœlum habere aīam constitutam in esse per subiectum, corruptibile quidem, nunquam tñ corrupti pendam. quia à motore separato nanciscitur æternitatem, in qua positione Platonem imitantur, qui in Timeo afferit omnes res citra deum esse corruptibles, quas dā tñ effici æternas iussu & voluntate eius, quæ est maior nexus illarum. Obiicit autem Auer. & probat nullum per se corruptibile posse esse ab alio æternum. Et hoc auctoritate Arist. primo cœli per longum processum, & ratione hac, quia tunc natura corruptibilis reciperet æternitatem, & contingens efficeretur necessarium, vt deducit Auerro. primo cœli. cōm. 137. Sed queritur vtrum corruptibile possit ab alio perpetuari, an necessario corruptatur. Et videtur q̄ non necessario corruptatur, quia partes centrales terræ sunt corruptibles, & tñ nunquam corruptentur cum illis non possit applicari contrarium. eadem quoq; ratio fieri potest de partibus ignis iuxta cœli concavum constitutis. Oppositum sentit Auer. hic auctoritate Aristote. De questione loquimur peripathetice, quia de mente Platonis

cōm. 55.

Vie sua scilicet substanctia separata.

cōm. 56.

Qd̄ an corruptibile ab alio perpetuari possit.

*Postea Iean. &
Albertilla.*

tonis esset alia quæstio. Iuniores omnes (vt Iean. & Albertilla) consentiunt determinationem Arist. non habere locum nisi in substantiis. In substantiis. n. omne æternum à parte ante, est æternum à parte post, & nihil in substantiis potest esse æternum & corruptibile. nihil etiam corruptibile ab alio æternum. At in accidentibus multa sunt corruptibilia, quæ nunquam corruptentur. Imo ab alio nanciscuntur æternitatem, vt motus cœli est corruptibilis, æternitatem autem habet à motore æterno. 12. meta. cōm. 41. Præterea, lumen solis est corruptibile, & tñ nunquam corruptetur. Amplius dimensiones sunt corruptibles, quæ tñ nunquam corruptentur. Huius rei coniectura, quā ipsi non dicunt, esse potest ex eo, quia substantia est æterna per priuationem causarum corruptionis. vt. n. substantia est corruptibilis per hoc, quia habet causas suæ corruptionis, videlicet, materiam & contrarium ita est æterna per hanc causarum priuationem. Et sic in substantia, nihil æternum potest esse corruptibile, esset. n. sine causis corruptionis, & cum causis corruptionis. Simili ratione nihil corruptibile esse potest æternū. At accidentia ipsa multas ob causas esse possunt æterna, interdum quia eorum subiectum est æternum, vt motus cœli, qui sui ex parte corruptibilis est, sed ex parte subiecti & agentis est æternus. Interdum per priuationem causarum corruptionis, veluti ipsa dimensio materiæ, quæ quidem, (quia caret contrario) est incorruptibilis. Quia ratione evenit vt in substantiis omne corruptibile uno modo sit similiter omnibus modis corruptibile, & à nullo æternū. In substantiis. n. omne corruptibile uno modo, est corruptibile omni modo, cum non nisi uno modo substantia corruptibile sit. At in accidentibus, potest aliquid merito contrarij esse corruptibile, veluti motus cœli ratione quietis. alia ratione vero æternum, ut pote ratione subiecti & motoris, hæc poslunt dici pro iunioribus. Sed hæc solutio non est peripatetica. sapit. n. non nihil Platonici. primo, quia Arist. contra Platonem primo cœli accepit vniuersaliter in omni prædicamento esse maximum tempus signandum quo aliquid potest corrupti. Vbi Auer. cōm. illius partis. 118. voluit in omni prædicamento corruptibile fore corruptendum. Secundo ratio Arist. qua vtitur contra Platonem ibidem, vt Auer. deducit cōm. 120. ita videatur procedere in substantiis sicut in accidentibus, & econtra. arguit. n. si aliquod æternum potest definire esse, igitur habet potentiam ad non esse, & ulterius arguit, aut tempore finito, aut tempore infinito. & reliqua. Vbi patet rationem esse vniuersalem de accidentibus & de substantiis. nam quicquid tu finges de accidentibus, dicā ego in substantiis pro Platone. Tertio Arist. & Auer. ibidem. cōm. 138. sumunt q̄ omne perpetuum vniuersaliter ē in individuum esse necesse est, quorum rationes perquire. Quarto Auer. vtitur ratione Arist. quam isti dicunt in substantia de accidentibus. vt. 2. cōd. cōm. 15. igitur hæc positio non est peripatetica. Teneo igitur gnatim omne corruptibile necessario corruptibile in accidentibus, quæ in substantiis. itemq; nullum corruptibile, siue substantia sit, siue accidens posse esse æternum ab alio. Sed occurses, nam potentia materia, qua ipsa potest recipere infinito tempore post hoc aliquam formam, est corruptibilis, & tñ æterna, quia infinito tempore post hoc forma generanda, nunquam generabitur. igitur nunquam illa potentia corruptetur. Dici potest aliquod esse posse semper ens per se,

hoc est propter causas sempiternitatis per se. Aliud est semper ens per accidens. veluti potentia materiæ ad dictam formam, hæc. n. potentia est per accidens semper ens. pro quanto impeditur in sui exitu ad actum ex successione infinitarum formarum futurarum in materia, inter quas non est ordo necessarius. Et tale corruptibile est per se corruptibile, & per accidens æternum. Sic igitur nullum per se corruptibile potest esse æternum per se, hoc est per proprias causas æternitatis, siue siue substantia, siue sit accidens. per accidens autem nihil prohibet vt deductum est. Et hoc pacto intelligitur positio peripateticorum, de qua lucidius & diligentius dicemus in lib. cœli. Tunc ad rationes Iuniorum, & de motu cœli dico, similiter & de lumine, q̄ hæc continet generantur & continue corruptuntur, & ita semper sunt alia atq; alia, hoc. n. Auer. sentit in elementis ipsis, elementum. n. æternum est secundum totum, secundum partes tamen semper aliud atque aliud. De dimensionibus similiter, sunt. n. æternæ secundum essentiam. secundum tamen esse continue alia atque alia. vt dictum est. Ad rationem de partibus centralibus terræ, & de partibus ignis. Respondeat Arist. in libello de longitudine & breuitate vitæ. capite. 3. ibi. n. ait omne corruptibile quandoque fore corruptendum. Et ita partes centrales terræ tunc corruptuntur cum veniet ad locum suæ corruptionis. vt quando fient circumferentiales. cum. n. de terra ipsa plus consumetur de una parte quam de alia ob actionem solis & stellarum, & alias causas, ipsa continue fertur versus illam partem ex qua consumitur, & hoc vt medium eius sit mundi medium. Et hac ratione partes centrales fient circumferentiales, & eodem modo dicendum de partibus ignis. hæc de quæstione. Potest etiam queri vtrum omne generabile necessario generatur, sed quia hæc quæstio attinet ad librum cœli, sit nunc dictum instantum.

Declaratum est igitur ex hoc sermone que sit substantia cœli. Et hoc quod fuit hic dictum est, quemadmodum inuenitur probatum ab Arist. in suis libris, & quemadmodum sequitur ex suis dictis. appareat tamen ex verbis Arist. quod iam declarauit omnia ista in lib. qui non peruenerant ad nos. Vocetur igitur iste tractatus sermo de substantia orbis. dignus est eum hoc nomine, & hæc titulus.

Epilogat primo q̄ est declaratum quid sit substantia cœli, vt qualis sit eius forma, qualisq; materia. Se cuidò addit ea quæ hic dixit, esse dicta, vt inueniuntur probata ab Arist. in suis libris. aut vt sequuntur ex iis quæ probata sunt ab ipso. Et sic iste liber est peripateticus, non Platonicus, nec alterius sectæ. addit q̄ forte hæc sunt expressa in libris Ari. qui non peruenerant ad ipsum. Tertio inscribit librum. ait. n. hunc librum debere inscribi propter hæc de substantia orbis. quoniam omnia quæ hic tractantur sunt de substantia orbis, vel quæ sunt dicta ab Ari. in libris de cœlo, vel quæ sequuntur. igitur iste liber dignus est hoc nomine atq; hoc titulo, cum sit animaliculi libri de cœlo, hæc Auerrois hic.

Finis primi Libri.

AUGUSTINI

A V G V S T I N I N I P H I
C O M M E N T A T I O N E S
I N L I B R U M S E C V N D U M A V E R.
D E S V B S T A N T I A O R B I S.

ruptibiliā componuntur. hæc est eius intentio. Vtrum vero componatur ex materia, & forma aliquo modo, dictum est, & postea adhuc disputabimus, hanc igitur conclusionem probat entyphematice sic. nulla.n.potentia est in eo omnino. igitur supple nec materia, modo quo ex illa componitur corruptibile corpus. antecedens probat sic. omne illud in quo est potentia ad substantiam, est in potentia ad duo contradictoria, videlicet, ad esse & ad non esse. Tunc addē minorem, sed cœlum non est in potentia ad duo contradictoria. igitur, in secunda figura, in cœlo nō est potentia. Quo vero ad verba attinet. Auer. adiecit, scilicet potentia quæ est in substantia, quia bene in cœlo est potentia contradictionis ad motum. vt Auer. declarat. i 2. metaphy. cōm. 41. sed illa non est ad substantiam, sed ad accidens. Et sic patet vis rationis. At Animaduersione dignum Aristo. fuisse vñum ratione hac ad verbum in. 9. metaphy. in probādo intelligentias simplices esse actus, vt exponit Auer. ibidem. cōm. i 7. de qua ratione statim disputabitur.

Et manifestum est etiam quod forma qua mouetur, non est generis formarum quatuor elementorum, quoniam si ita esset, esset graue aut leue, & moueretur perse, & etiam per accidens, vt declaratum est in. 8. physicorum.

Secūdo probat quod cœlum non componit ex forma, modo quo corruptibiliā corpora componuntur, & hoc pponit. d. & manifestum est etiam quod forma quæ mouetur cœlum ipsum, nō est generis formarum quatuor elementorum. dico generis, hoc est nec forma elementi, nec mixti. Et hoc probat entyphematice sic, quia si ita esset, hoc est si forma cœli esset elementaria, vel mixta, esset graue aut leue, & tunc cœlum ipsum moueretur per se supple à generante, & etiam per accidens à se ipso, vt dictum est in. 8. physicæ auscultationis. Debes scire vt declarauit Auer. 4. cœli. cōm. 2. &. 4. physicæ auscultationis. cōm. 7. i. quod formam elementi grauis essentialiter consequitur grauitas, leuis vero leuitas, propterea valet. si forma cœli esset elementaria vel mixta, tunc esset grauis aut leuis, vel simpliciter, vel prædominanter. Et licet totus hic liber sit de cœli materia, atque cœli forma, queramus vtrum cœlum componat ex materia & forma. Expositores, vt Thomas & Egidius, opinantur quod corpus cœlestæ, circumscripta, vide-licet, intelligentia, componitur ex materia & forma, quæ materia est alterius rationis à materia generabilium, & forma alterius rationis à forma generabilium.

Pro hac positione soliti sumus arguere multifariam primo. omne sensibile est individuum demonstratum. vt Auer. ait. 3. de anima in magna digressione, sed cœlum circumscripta intelligentia est corpus sensibile. igitur individuum demonstratum. Et ita compositum ex materia & forma, est. n. individuum tale, ppter materiam, vt dicit Auer. vbique. Secundo, omne ens, citra primum, componitur ex materia & forma, aut ex actu & potentia. vt Auer. ait. 3. de anima. cōm. 1. 4. Sed corpus cœlestæ, circumscripta intelligentia, est ens citra primum. igitur compositum ex actu & potentia, & ita ex materia & forma. Tertio circunscribatur intelligentia, & quæro vel cœlum est accidens, vel substantia, non accidens. igitur substantia, & tunc vel forma, vel materia, vel compositum. & non potest dici illud esse nisi compositum. Quarto circunscribatur intelligentia & quæratur aut est diuisibile, aut individuabile. Si individuabile, igitur intellectus, vt deduxit Auer. in libro

*Quæstio 8 mea
teria cali.*

*Pofitio Tbo -
ma, & Egidij.*

*Rationes pofi-
tionis.*

Prima ratio.

Secunda.

Tertia.

Quarta.

Cōm. 1. E R S C R V T A N D V M est igitur de natura corporis cœlestis, & quid intelligunt cum dicunt ipsum esse simplex, & non compositum, & ipsum esse neque graue neque leue. *Cōm. 2.* **H** ACT E N V S locutus est de cœlo, quo ad eius substantiam, nūc proponit de ipso dicere tria. Primū est de natura eius. Secundum quid peripatetici intelligunt, cum dicunt cœlum esse simplex atq; non compositum. Tertium quid intelligunt cum dicunt ipsum nō esse graue, neq; leue. Debes scire quod substantia rei, & natura rei idem est in subiecto, licet differt ratione, dicitur. n. substantia quatenus est id quo res ipsa stat, substat, & existit, & hoc pacto de substantia cœli dictum est in primo libro. quæ substantia resultat ex compositione materiae & formæ alterius rationis. Declarauit. n. cœlum habere duas naturas licet æquiuoce dictas. Dicitur vero natura quatenus est materia vel forma. Et ita tractabit hic de cœlo an sit forma, an materia, an compositum, igitur de natura cœli, & hoc per cōpositionem ad compositionem corporum gñabilium. Hæc de intentione.

Cōm. 1. Dicamus igitur quod illud corpus non componitur ex materia & forma, sicut generabilia & corruptibilia componuntur, nulla. n. potentia est in eo omnino. omne. n. in quo est potentia, non est potentia, nisi ad duo contradictoria scilicet, potentia quæ est in substantia.

Nunc prosequitur intentionem & primo probat cœlum non componi ex materia & forma, modo quo ipsa generabilia componuntur. Et duo facit, primo probat quod non componitur ex materia, modo quo ipsa generabilia componuntur. Secundo quod nec ex forma, & hoc proponit. d. dicamus igitur, quo modo illud corpus non componitur ex materia & forma, sicut generabilia & corruptibilia componuntur. Quo vero ad verba attinet debes scire nonnullos esse interpretatos textum de cœlo ipso intelligentia seclusa, ita vt sit sensus, cœlum seclusa intelligentia non esse compositum. Et mentitur, loquitur. n. de toto cœlo, & animali ipso cœlesti, cuius signum est, quia statim propauit de eodem quod sit compositum ex anima & corpore. Propterea Auer. loquitur de toto cœlo. Secundo debes scire quod non proponit absolute probare cœlum non esse compositum ex materia & forma, quia contradiceret sibi in primo lib. Sed non esse compositum sicut generabilia & corruptibilia componuntur. generabilia. n. componuntur ex materia quæ est potentia contradictionis, atque dimensionibus affecta, & ex forma quæ habet contrarium saltem priuatiuum recepta in materia mediantibus dimensionibus. vult igitur probare cœlum nō esse compositum ex materia & forma modo quo cor-

Quinta. bro primo hulus. Si diuisibile, igitur corpus, & ita com-
positum ex materia & forma. Quinto si cœlum est su-
biectum respectu intelligentie, & materia respectu
motus, vt Auer. sentit, aut igitur cœlum habet esse ex
se, aut intelligentia, si ex se, igitur intelligentia aduenit
enti in actu. Et ita corpus celeste prius fuit corpus in
actu. si ab intelligentia, igitur cœlum est in potentia ad
esse. cum & m se non habeat esse. & per idem erit in po-
tentia ad non esse. Et ita corruptibile.

Sexta. Sexto sumatur orbis lunæ circumscripta intelligentia, aut igitur talis or-
bis est eiusdem rationis cum omnibus aliis, aut alterius
rationis. si eiusdem rationis, igitur est in potentia ad
omnes alias intelligentias. Et sic erit in potentia ad plu-
res formas veluti materia rerum corruptibilium. Si al-
terius rationis, igitur erit determinata ad unam formam,
& tunc vel per eius essentiam, vel per aliquem actum
medium, non per eius essentiam, quia eius essentia est pu-
ra potentia respectu intelligentie. Si vero per aliquem
actum medium, tunc erit quid compositum ex materia
& forma. Septimo dimensio omnium corporum cœ-
lestium est vnius speciei in omnibus illis, igitur materia
omnium erit eiusdem rationis. quia proprium propriorum
materiarum & dimensio. vt Auer. dixit. Octavo si or-
bis recipit formaliter intelligentiam. tunc intelligentia
moueretur per accidentem ad motum totius. deducitur
consequentia, quia forma, essentialis alicuius compo-
siti mouetur per accidens ad motum compositi. Ex
iis igitur concludunt corpus celeste, circumscripta in-
telligentia, esse corpus in actu constitutum ex propria
materia. propriae forma, quæ est alia ab intelligentia,
per quam cœlum est cœlum, quintum corpus, & neq;
grauæ, neq; leue. Imaginantur. n. in cœlo duplum cō-
positionem, alteram quidem ex propria materia, pro-
priae forma, per quam formam (vt dixi) est corpus in
actu. & cœlum, veluti elementum per propriam formam.
alteram vero ex cœlo sic in actu, & motore, veluti ex
naui & nauta. Et sic ex intelligentia & cœlo fit vnum in
operatione, aut vnu mobile à se, cuius una pars est mo-
uens tantum, altera mota & in actu. Quam quidem
positionem multi arabes, vt Auempace, & Alfarabius,
& Algazel. multi etiam græci vt Alex. & Temistius, &
Philoponus concesserunt. Tunc ad rationem Auer.
quam tetigit in textu non uno modo respondet. Alex.
.n. & Philoponus, & ceteri arabes, concedunt cœlum
potentiam habere ad substantiam, & esse corruptibile.
dicunt tamen illud nancisci aeternitatem à motore
separato. Thomas ait, cœlum ipsum esse compositum
ex materia & forma, & circumscripta intelligentia,
non tamen est corruptibile. quia materia est alte-
rius rationis, & non subiecta priuationi. Egidius ve-
ro concedit materiam illam esse eiusdem rationis. ait
tamen formam illam satiare appetitum materiarum. Et
propterea cœlum non est corruptibile, nec habet
contrarium, hæc latini. Sed pro veritatis determi-
natione primo accipio cœlum circumscripta intelligentia
non esse compositum ex materia & forma vni-
uocis. primo, quia omnis forma in materia vniuoca ha-
bet contrarium, vt Arist. innuit primo celi. cœlum cir-
cumscripta intelligentia non habet contrarium. igitur non
est forma in materia vniuoca. Secundo omnis forma
vniuoca in materia vniuoca recepta, ab agente natura-
li extrahitur de potentia materiarum. Sed cœli forma non
extrahitur de potentia materiarum, igitur cœlum non est
compositum ex materia & forma vniuocis. Tertio

omnis forma vniuoca recipitur in materia mediante
dimensione interminata, sed forma cœli non recipitur
mediante tali dimensione, vt satis explicauit. igitur non
est eius forma & materia vniuoca. Secundo accipio
& cœlum seclusa intelligentia non esse compositum
ex forma & materia alterius rationis. Primo quia for-
ma illa cœli, cum sit actus, habebit aliquam operatio-
nem, nullus enim actus est sine operatione, aliter esset
ociosus. Et ita nulla esset ratio, qua probaretur neces-
itas intelligentie, nam ratio Arist. in. 8. lib. physicæ au-
scultationis cauillari posset. dicendo cœlum componi
ex materia & forma proprijs ppter intelligentiam. quia
forma propria sufficeret. esset. n. cœlum mouens & mo-
tū. mouens quidem rōne suæ formæ absolute, motū ve-
ro rōne materie, vel rōne formæ vt est materia. Et sic
tollitur necessitas motoris separati. Secundo forma illa
cœli est præstantior forma elementaria, igitur nobilio-
ris operationis (sic. n. probat Arist. nobilitatem intel-
lectus agentis) & non potest esse nisi mouere in orbem

Secunda
clausa
Prima

Tertio talis forma vel est diuisibilis, vel indiuisibilis. Tertia
Si diuisibilis, igitur recepta in materia mediante dimen-
sione interminata, si indiuisibilis. igitur intellectus, &
sic est positio Auer. Quarto reduci possunt rationes,
que sunt factæ contra Auerroem, vt procedant contra
facientem, nam aut hæc forma est de essentia materie,
aut recipitur in potentia suæ materie. Si est de essentia
materie. igitur materia cœli esset essentialiter actus. Si
vero recipitur in potentia materie, igitur illa materia
esset in potentia contradictionis, vt prius. Præterea
aut omnes formæ cœlorum essent vnius rationis, aut
alterius rationis. si vnius rationis. igitur una est om-
nium materia, si alterius rationis. igitur non essent vnius
opinionis specie. cuius oppositum ostenditur. 2. cœli. Pro
hac parte sunt verba Arist. 9. metaphysicæ, vt Auer.
exponit cōm. i. 7. inquit. n. In materialibus quidem sem
piternis, aut substantiis alia ratio. forsan enim quæ-
dam non habent materiam aut non tales. Sed solum
secundum locum mobilem. Ex quibus sumitur hæc
exclusiva. cœlum solum habet materiam secundum
locum mobilem. Ettunc sequitur hanc, igitur cœlum
habet materiam secundum locum mobilem illa nullam
materiam, quæ non est secundum locum mobilem ha-
bet cœlum. tenet enim cōsequens ab exposita ad ex-
ponentes. Similem sententiam habes. 17. metaphysicæ,
vt Auerroes exponit cōm. 10. Ex iis accipitur cœlum,
seclusa intelligentia, non esse compositum, nec ex ma-
teria & forma vniuocis, nec æquiuocis. Secundo dico
cœlum non est compositum inanimatum. Et li-
cet hoc multis partibus superius sit probatum, eo tamen
id potissimum patet quia mouetur mouetur à se, quod
proprium est animalium, & viuentium, vt auctor est
Aristote. in. 8. physicæ auscultationis, qua ratione
euénit vt cœli compositio sit ex anima, & corpore.
vt vbique testantur Arist. & Auerro. maxime. 2. cœli
cōmen. 6. 1. id multis rationibus in libro destrucciónis
destructionum probavit in tertia disputatione. in so-
lutione dubij tertij. & disputatione prima in solu-
tione. 2. Et hoc deducetur subtiliter postea. Tertio dico
quod anima cœli est intellectus, ita vt ipsum cœlum sit
compositum ex intellectu & orbe. deducitur, quia
œli anima non est vegetativa sive almoniaria. qua
viunt plantæ, & stirpes, hoc autem eo patet, quia
nullum illius animæ opus appareat in cœlo. Am-
plius nec est anima sensitiva, quoniam ibi esset ad
minus

Septima.**Ottavo.****Conclusio Le-**
tinorum.**Positio Arabi-**
et Græcorum**Refutatio Ara-**
bium, & Græ-
corum ad re-
tionem.**Auerrois.**
Solutio Tba.**Solutio Egidi.****Propria posi-**
tio.
Auerrois.
Prima conclu-
sio.**Prima ratio.****Secunda.****Tertia.**

minus tactus. vbi. n. est aia sensitua. ibi est tactus. & ita mixtio. vt deducit Arist. & Auer. 3. de anima. cōm. 6. 2. Ex iis. 5. sequitur cœli animam esse æquiuoce formam atque æquiuoce animam. Quod educitur, sunt enim animæ siue formæ in duplice differentia apud Auerroem, aliae quidem quæ subiecta earum reponunt in specie & ipsæ dependent è subiectis, vt sunt formæ elementariæ, & animæ brutorum. quedam vero sunt, quæ non habent de ratione animæ vel formæ, nisi q̄ subiecta reponunt in specie, & illa constituunt, & perficiunt. veluti rationalis anima siue intellectus respectu hominis, & intelligentia respectu orbium. Quod vero intelligentia perficiant formaliter orbes, & illos reponant in specie, & dent non solum illis operationes, sed etiam esse, persuadetur de mēte Auerrois, de qua multi dubitant. Primo omne constituens corpus in esse, reponit illud in specie, & dat illi nō tantum operationem, sed etiam esse. Sed intelligentia constituit cœlū in esse. vt in. 1. physi. auct. lib. cōm. 6. 3. & 8. physi. auct. cōm. 5. 2. igitur reponit cœlum in specie, & dat illi non tantum operationem, sed etiam esse. Secundo in sepa ratis à materia idem est forma, finis & efficiens. Sed intelligentia est agens, & finis cœli igitur forma. hæc ratio est Auer. in lib. destruccióne destructionis disputacione tertia in solutione. 19. dubij versus finiem. Tertio oīs anima est causa sui subiecti in tribus generibus causarum. vt Arist. ait. 2. de anima. sed intelligentia est anima. igitur forma cœli. Quarto omnis forma quæ est causa è quā fluunt omnia accidentia propria & per se alicuius subiecti, reponit illud in specie, & non dat solum illi operationem, sed etiam esse. Sed intelligentia est causa omnium accidentium propriorum cœli vt primo cœli, cōm. 5. & 2. cœli. cōm. 5. & in primo lib. diximus igitur intelligentia reponit cœlum in specie. Quinto, omne id per quod alicui corpori attribuitur propria & per se operatio, reponit illud in specie, & est forma per se illius. Hec est Arist. & Auer. 2. de anima cōm. 2. 4. Sed per intelligentiam attribuitur cœlo propria operatio, igitur cœlum reponit in specie ab intelligentia. Sexto si intelligentia non esset forma intrinseca & specifica cœli, sed extrinseca, ageret in cœlum per influxum. Et sic nihil esset in celo, quo cœlum age ret formaliter. Septimo omne intelligens formaliter rem liberatam à materia, est formaliter intellectus, aut formaliter habens intellectum. Sed cœlum formaliter intelligit. vt. 3. de anima. cōm. 1. 4. igitur est formaliter intellectus, vel formaliter habens intellectum. Quibus appetit primo cœlum esse formaliter animal, forma videlicet vel anima, quæ reponit illum in specie, vt cœlum lunæ est formaliter animalia aia quæ reponit orbem lunarem in specie sua, quæque non modo operationem, sed etiam esse date idem. Secundo appetit cœlum hoc pacto animalum esse verius vñutum, & verius animal, q̄ quodvis animal sublunare. Verius quidem vnum per priuationem medijs. vnitur. n. anima cœli ipsi cœlo sine medio, vt dicitur. 2. cœli. cōm. 2. vñit autem animal, quia terrenum animal est animal quasi participative, & per partem, vt diximus. Cœlū est animal per se, viuens per essentiam. & intelligens per essentiā, & mobile per essentiam vt diximus. Demum appetit cœlum esse per se beatum. nam cœli beatitudo est essentia animæ sua quæ est per se forma cœli, vt Auer. 1. 2. meta. cōm. 3. 8. quid igitur sit anima cœli, & qualis, & q̄ cœlum sit animalum, & aia per se, perspicuum. Disputemus

igitur quale sit subiectum intelligentia, vbi debes scire q̄ ipsa intelligentia, & est ens reale, & ens intentionale. q̄tenus quidem intellectus, est ens intentionale, & hoc pacto nullus corporis est actus, sed ipsum intelligit. Quatenus vero anima est ens reale, & sic est actus cœli, vterius intelligentia fm esse reale sumpta potest considerari vt rationalis aia apud latinos. vt. n. rōnalis aia in hœc potest sumi respectu materiæ. Et sic est forma, vt vero consideratur respectu corporis est anima, sic etiam intelligentia si consideratur vt forma est actus subiecti, siue materia cœli. vt aia, est actus cœli, qua ratione euénit, vt quemadmodum ad rōnalem aiam sequuntur omnia accidentia hominis, vt motus, figura, colores, & id genus, sic ad intelligentiam sequuntur oīa cœli accidentia, vt lumen motus, figura, densitudo, & raritudo, dimensio, & id genus. Ea igitur cœli pars quæ est vt materia & subiectum, si consideretur respectu intelligentia dicitur subiectum, quia semper est in actu per illam. subiectū. n. dicitur illud quod a cœli lubeat formæ, vt dicit Themistius primo physi. digressione vni ca. Si consideretur respectu motus, vt sic habet rōnem materiæ, quia est in potentia ad motum & quietem. Amplius sequit q̄ siue consideretur intelligentia, vt aia, siue vt forma semper est actus rei perfectæ, & non rei perfectibilis. Secus aut de aia rationali. nam respectu materiæ est actus illius vt perfectibilis rei, respectu corporis vt rei perfectæ. causa aut est quia rōnalis anima potest remoueri à materia, & presupposuit materiā, non aut corporis, nā corporeitas est propter animal rōnale. Intelligentia fuit coetera cœlo, nec fuit illi de nouo vniata, & ita siue vt forma, siue vt aia semper est actus cœli, vel materiæ cœli tanquam subiecti perfecti, & non abiiciens actum. Ex iis patet cœlum esse sicut est homo, nam sicut homo est forma & materia & acciden tia eius. sic cœlum est intelligentia & subiectum & nullus accidentia. Amplius, vt homo est per se & à se mobile, sic cœlum est à se mobile. Præterea, vt homo acquirit rationem mobilis in actu ab aia. sic cœlum ab intelligentia, est tñ hæc differentia, quia aia hominis non uetur per accidens, quia subiectum mutat locū & fm formam & fm materiam. at cœli aia nec per se nec per accidens subiectum mouetur, quia cœlum non mutat situm. Sed accidentum difficultates. Prima est. At corpus celeste sit in potentia ad intelligentiam, & videtur q̄ sic, quia recipit illam. Et per consequens est in potentia ad illam. Secunda est difficultas quæ etiam accidit in opinione Tho. qm̄ tunc essent duas potentias materiæ quæque mā primæ, velut mā corruptibiliū, & mā corporū celestium, quod est contra Arist. primo quia ipse in lib. physi. tria tm̄ principia naturalium corporum tradidit omnibus, videlicet, cōia, materiam, formam, & priuationem. Et ibi materiam non nisi per priuationem dedit intelligere. igitur si reperiſt alia materia præter illam corruptibilem. tunc ille liber nō esset de principijs cōibus omnibus corporibus natura libus. Et hæc est ratio Philoponi, quæ non est levius. Secundo, illæ duas materias non diffireret per earū essentias, quia nullam haberent essentiam. Nec per ordinem ad formas, vt sentit expositor, quia tunc earum differentia esset per relationes, & ita p essentiā absolu tam esset vna. Tertio si essent duas essent corporabiles. aut igitur materia cœlorum esse perfectior, aut imperfectior, aut æque perfecta, nō perfectior, quia tunc est actus, vel habens actū, & sic in infinitū, & per idem Successus de sub. a.

Qualiter intel ligentia est in cœli cœli.

Quale cœlum ad hominem.

Intelligentia non mouetur & accidens.

Dificultates. Prima.

Secunda.

nec imperfectior, nec eque perfecta, quia tunc non magis competenter corporibus celestibus quam corruptibilibus. Tertia difficultas est, quia si in corporibus celestibus ponatur potentia ad esse, oportet ut in eis ponatur priuatio. nam ut Auer. innuit. 9. metaphys. cōm. 3. potentia nunquam absoluatur à priuatione. Et pro hac parte facit ratio Alex. nam aut principia tradita in libro physico sunt vniuersalia omnibus corporibus naturalibus, aut non. siquidem vniuersalia omnibus corporibus, igitur cēlis inheret priuatio, quae sunt corpora naturalia, si vero non sunt omnibus vña, tunc oporteret facere librum vniuersaliorē, qui esset de principijs cōibus omnibus, quae ratio coegerit Philoponum dicere cōlum esse compositum ex materia & forma vniuersis, & corruptibile, ut Auicenna etiam sentit.

Solutio.
Ad primam.

Qualiter in cōlo est potentia.
quidem sicut.

Ad has difficultates per ordinem. Ad primam dico quod subiectum animæ celestis, siue ea cœli pars, quae se tenet loco materiæ, potest referri ad cœlestem alam, & ad ipsum motum quo cœlum mouetur. Si quidem refertur ad cœlestem animam, sic tale subiectum est in potentia fin dimidiū eius, videlicet ad esse tamen, quod est conjuncta anime, & nunquam potest absoluiri ab ea. Si vero referatur ad motum, cum motus cœli sit semper alius atque alius, erit in potentia fin vtrunque, substat enim hodie circulationi praesenti, & est in potentia ad priuationem talis circulationis. Et sic illa potentia est admixta priuationi. Qua ratione recte sentit Auer. dum ait, illam cœli partem quae se tenet loco materiæ, ratione habita ad animam siue subiectum, quoniam fixe recipit, & semper coniungitur ipsi esse, ratione habita ad motum, dicitur materia, quia ut sic priuationi substernitur. Pro solutione ad ceteras rationes animaduersione dignum quod materia cœlestis, & materia corruptibilium possunt considerari aut in ratione potentia absolute. Aut in ratione potentia transmutabilis. Siquidem considerentur in ratione potentia absolute; sic sunt eiusdem generis potentiae, quia utrumque sunt potentiae ad esse & ad formam. Si in ratione potentiae physicæ siue transmutabilis, sic genere differunt, & specie, nam potentia corruptibilium est secundum vtrunque propter priuationem illi ad mixtam, potentia vero cœlorum est secundum dimidiū, quia ad esse tamen propter parentiam priuationis, quare dici potest quod ambae materiae in ratione metaphys. consideratae sunt vñiones rōnis. In ratione vero physi. differunt generis & ratione. Hanc pōnem sentit Arist. 2. lib. de generatione, vbi ait. sunt igitur numero æqualia & genere eadem principia, & quae in sempiternis. s. sensibiliibus nobis præsentibus, quod exponit. & inquit, hæc quidem enim est ut materia, hæc autem ut forma. & adhuc tertium, scilicet agens, quod dat nunc esse, nunc priuationem. non enim ad generandum sufficiunt duo, quemadmodum nec in primis, scilicet transmutationibus. Ex exponit qualis materia est generabiliū, & qualis sempiternorum. Et inquit, ut materia igitur generabiliū est causa eius quod p̄sibile est esse, & non esse. igitur materia generabiliū est in potentia ad vtrunque. Deinde inuestigat materiam sempiternorum, & inquit, hæc quidem. n. ex necessitate sunt. Illa vero non ex necessitate & subdit. horum autem, hæc quidem impossibile non esse. ut quoniam necessitate est ea esse, ut corpora cœlestia. Hæc autem impossibile esse, ut hypocentaurus & id genus. Cum non continget circa necessarium aliter se habere. Et sic vult habe-

re potentiam in sempiternis esse ad esse tantum, & ita contingens secundum dimidiū. Sunt igitur in corporibus celestibus tria principia veluti incorruptibilis, licet modo diuerso. Secundo debes scire quod priuatio duo dicit, absentiam, videlicet oppositam formam, & potentiam ad illam in materia. igitur celesti est absentia formarum elementiarum, ceterarumque formarum, non tamē potentia ad illas, quare in celestibus corporibus ponit potest priuatio secundum potentiam ad vnum, non autem secundum vtrunque, quae illa priuatio erit alterius rationis corruptibiliū, velut materia & forma illorum. Tunc ad secundam cōcedo esse duas potentias, duas mās, duoque subiecta, quae sunt eiusdem generis sicut analogici, quarum una inuestigat in lib. primo physi. via transmutationis. in lib. vero. 8. per viam motus æterni inuestigat aliam quae respectu motus est materia, respectu intelligentiae est subiectū. non enim potest inuestigare secundam nisi per primam. quare in uno lib. tradidit principia cōmunia omnibus corporibus naturalibus. Ad secundum eiusdem dico illas materias differre per suas potentias, quae sunt aut differentiae materiarum essentiales, aut propria. Et tūc dico quod tales potentiae sunt absolute à terminis, non tamen à causis, nulla n. res præter primam est absolute à causa, & ita non est impossibile esse materiæ cōsistere in relatione transcendentis, ut Auer. ait. 12. meta. cōm. 14. potentiae igitur materiæ cœli differt à potentia materiæ corruptibilium, quia illa potentia est ad esse tantum, Hæc ad vtrunque. Et sic illæ materiæ intrinsecæ differt per suas potentias, extrinsecæ vero per earum primas, quibus subsunt perfectiones. Ad tertium eiusdem dico quod ut esse earum est esse formæ, cū illis nullum debeat esse, sic comparatio est ratione formarum. concedo igitur materiam cœli esse perfectiore, non quia tamen sit in sui essentia perfectior, sed quia respicit perfectionem præstabiliorum. Et si dicas circumscribantur actus, & fiat ratio, ut supra. Dico quod actus non possunt circumscribi, quia relatio non potest intelligi absque termino ad quem, materia. n. siue subiectum non potest intelligi nisi per potentiam, potentia non nisi per actum, igitur nec subiectum potest intelligi absque actu, vel ordine ad actum. Sed replicabis, si materiæ esse constituit in potentia, & potentia est relatio ad actum. igitur subiectum constituit in relatione contra Arist. 4. metaphys. Dici potest quod potentia non est relatio, licet reteratur ad actum, quia non refertur ad illum ut ad terminum, sed ut ad causam, è qua dependet. hæc est solutio Auer. vbiq. Ad tertiam difficultatem principalem dico quod in corporibus celestibus est priuatio secundū genus, quoniam tantum in est illis quo ad primam rōnem, videlicet absentia, & non quo ad secundā, videlicet potentiam ad oppositum. Quibus ad rōnes factas pro expositoribus respondeo. Ad primam dico quod circumscripta vel non considerata intelligentia, ea cœli pars, quae est subiectū & mā, nec est actus, nec habens actum, sed est subiectū in potentia fin dimidiū, quia semper actu existens est sub intelligentia, nec est verū cœlū agere in nos circumscripta intelligentia. Imo nec actum nec operationem habet sine illa, ut sentit Auer. 1. cœli cōm. 9. 2. & 9. 5. Ad secundū similiter dicatur, cœlum. n. circumscripta intelligentia non est sensibile, nec quale, nec quātū, cū hæc oīa cōsequant̄ intelligentia, sed solū est subiectū in potentia fin dimidiū contingētis. Et sic cū dī oīe ens citra primū esse cōpositū, dēstelligi illud

*Sententia. Art.
fīlo. de cœli ma-
teria.*

illud eē citrā primā potētiā, & primū actū, mō cēlū est simplex potentia. Ad tertiadico q̄ est substantia, & nō materia transmutabilis, sed subiectū & materia fīm locum, & hoc modo illa diuisio est sufficiens. Ad q̄rtam dico q̄ cēlū vel illa pars cēli illo priori si cōsideretur, est indiuisibilis de factō tñ diuisi, & propterea non intellectus. intellectus. n. est indiuisibilis re & rōne. Ad quintam dico q̄ illa cēli pars non habet esse, nec speciem, nec quicquam, nisi ab intelligentia, nec sequitur intelligentiam aduenire enti in actū, sed esse perfēctionem & actū entis in actū nempe cēli, quod est ens in actū. Ethoc concedo, est. n. actus perfēcti non abūcientis actū, & vltierius licet sit in potentia ad esse non propterea est in potentia ad non esse, quia illa potentia est fīm dimidium. Ad sextam dico q̄ illae partes quæ se tenent loco materiæ in cēlis, sunt alterius & alterius rōnis, vt motus & formæ vt disputabimus. 2. cēli cōm. 49. Et concedo q̄ qualibet illarum est determinata ad suum actū per eius potentiam quę est eius essentia, & fīm dimidium possibilis constituta. Ad septimam dici potest dimēsiones in ratione physi. esse specie differentes, in ratione meta. esse eiusdem rationis. Ad octauā pater solutio per dicta in q̄ne hac, & in fine libri præcedentis. Ex iis patet q̄ si materia cēli est alterius rōnis, vt Thomas enititur probare, etiam eius forma erit alterius rationis. Et sic illa forma ponit non potest, nisi intellectus. quare frustra ponit illa forma orbis vltra intelligentiam. Illa. n. non potest ponit, nisi sit alterius rationis, & per consequens immaterialis, & ita intellectus. Hæc de questione.

Remanet igitur vt natura eius sit natura anime.

Patuit cēlum habere formam, quæ nec est elementaria, nec mixti alicuius inanimati, nunc cōcludit quæ sit cēli forma, per quam cēlum est cēlum, & per quam mouetur à le. Et inquit, remanet igitur vt natura eius formæ sit natura aīæ. forma igitur cēli est aīa, & cēlum est animatum & animal. Sed occurs vtrum præter animam cēlum habeat aliam formam. & videatur q̄ sic. nam cēlum est mobile in actū omne. n. qd̄ mouetur diuiditur in partem motam in actū, & partē mouentem in actū. Si igitur pars mouens in actū est anima, pars mota in actū non potest esse nisi alia forma vltra animam quæ sit in actū. Præterea cēlum est corpus & substantia. igitur ad minus vltra animā erit forma substantiæ, & forma corporeitatis, quibus est substantia & corpus. Dicendum cēlum ipsum nullam habere animam, nullamē formam substantialē, præter aīam illam, & vnicam aīam, è qua cēlum redditur actū mobile corpus, & substantia, anima. n. quo forma est, dicitur mouēs in actū. quo aut̄ est id ē quo corpus coeleste reponit in specie, & est quātum: & actū corpus, dicitur substantia & corporeitas. Differt aut̄ aīa cēli ab anima hominis. nam anima hominis prius, saltem fīm rationem, dat materiæ esse substantiæ, secundo esse corporis, tertio esse vegetatiuum, quarto sensituum, & demum rationale. aīa vero cēli prius dat esse aīal ipsi cēlo, & non prius dat esse corporis vel aliiquid id genus, nec fīm rem, nec fīm rationem. Ex iis concluditur cēlum esse prius animal quam subam vel corpus econtrario ipse homo, prius. n. est substantia & corpus, & postea animal. cēlum. n. prius est animal, quia ante aīam in cēlo nulla præcessit forma, nec fīm rem nec fīm rationem, sicut ante animam in homine præcesserunt corporeitas, & substantialitas saltem fīm

rationem. Postea est corpus, quia ex vniione animæ ad cēlum redditur cēlum corpus quantum: & figuratum, & id genus. vltierius dico q̄ cēlū prius est animal quam cēlum, veluti homo prius aīal quā homo, & loquor de priori fīm naturam, siue fīm intellectum, non autem fīm rem. Tunc ad rōnem. Ad primam *solatio.* dico q̄ cēlum est mobile in actū ab intelligentia, si- cut homo est mobile in actū ab anima rōnali. cēli. n. forma, quatenus anima. est mouens in actū, quatentus est id ad quod consequitur corporeitas, dimensio & cēlitas. & id genus est ratio qua cēlum redditur mobile actū, vt enim in homine nihil est præter animam rationalem apud latinos, per quam homo est mouens & mobile à se, sic in cēlo nihil præter intelligentiam, per quam est mouens, mobile à se. Ad secundam pa- tet solutio, in cēlo. n. substancialitas & corporeitas sunt post copulationem animæ. Et sic non ponit in cēlo alia forma præter animam.

Sed quando nos inspexerimus animalia: quæ sunt hic, inueniemus duo principia duorum motuum, quorum alterum est principium motus recti, scilicet motus ad inferius, aut ad superius. Et secundum principium est motus localis processu. Et inueniemus motum istum esse contrarium motui declinationis essentialis, qui est in eo. Et ideo accidit ei laſtudo & necessitas ad quietem, Vnde necessitatem est vt principium motus cœlestis corporis sit generis anime tantum & quod motus quem habet circulariter sit motus proprie anime, secundum quod est anima.

Hactenus quod forma cēli sit anima, nunc vult cōcludere qualis anima sit illa cēli, & primo concludit q̄ principium motus cēli sit anima, & eius motus sit motus animalis purus vt ex his veniat ad naturam animæ cēli. Quod vero principium motus cēli sit anima, & cēli motus sit animalis tantum, venatur per animalia sublunaria, & forma rationis est entymemati- ca hoc pacto, in animalibus sublunaribus sunt duo principia motus. quorum vnum est contrarium alteri. igitur principium motus cēli est aīa, & motus cēli est animalis tantum. ideo primo declarat q̄ in animalibus sublunaribus sunt duo principia. Secundo q̄ sunt contraria. Tertio infert conclusionem. De primo. in- quid, sed quādo nos inspexerimus aīalia, quæ sunt hic. inueniemus duo principia duorum motum, quorum alterum est principium motus recti. s. motus ad inferius, aut ad superius, quod principium est elementum prædominans, ab elemento. n. prædominante mouetur aīal sursum aut deorsum. Et secundum principium est motus localis, processu, quo aīal procedit de loco ad locum fīm omnem differentiam positionis, quod principium est anima ipsa. Hoc est primum. Secundo declarat q̄ hæc principia sunt contraria, siue (vt me- lius dicam) repugnantia, sibiq; mutuo resistitua, & in- quid, & inueniemus motum istum processuum esse cōtrariū siue resistituum motui declinationis essentiali, qui est in eo, vt motui sursum, vel motui deorsum, q̄ motus declinationis, siue inclinationis dñr, pro quāto sequuntur grauitatem vel levitatē, Et q̄ sint cōtrarij declarat à ligno, quia propter talēm cōtra operantiam euénit in animali laſtudo: & interuenit quies, & somnus, hoc est scdm. Ex iis infert conclusionē, & inquit. vnde necessitatem est vt principium motus cēli sit generis animæ tñ, & non aliquā ex parte ab elemento prædominante, & sit motus animalis & animæ tñ, non mixti & processuus. Hæc est cōclusio. quę quidē sequit, p. Suess. de suba. D 3 tanto,

tanto, quia cœlum non quiescit, nec laborat in motu. Et potest syllogismus esse hoc pacto, oē animatum quod sine labore & in quiete mouetur, animali tñ motu, mouet cœlum est aiatū, quod sine labore & quiete mouetur. igitur motus cœli est animalis tantum. Hæc sunt quæ Auerroes ait, Debes scire, vt colligitur ab Arist. & Auerro. 2. cœli. cōm. 3. q̄ compositio in motu accidit propter differentiam principiorum mouentium, vt in animali evenit, nam corporis eius gravitas principium est motu sdeorsum, anima autē motus circulatis, omnis, n. aīa quatenus anima suapte natura mouet in orbem, propterea Empedocles dixit illam esse circulum. Plato vero dixit eam esse numerum seipsum mouentem, & quia hæc principia sunt contraria, fit vt motus animalis nec rectus sit, nec circularis, & ita mixtus ex utroque qui vocatur progressius ab Arist. in lib. de causa mortuum animalium. Ex hoc sequitur vt cœlum moueat motu animali, & simplici, animali quidem, quia per nullam inclinationem naturalē. simplici vero per carētiā diuersorum principiorum. Sed circa hæc quæres primo utrum elementum prædominantι competat aliqua actio pro efficiendo motu mixti, siue mixtum sit animatum, siue inanime, & videtur q̄ sic, quia Auer. primo cœli, cōm. 9. ait. motus mixti esse ab elemento prædominante, quod nō esset, nisi elementum ageret quicquam in motu illius. Secundo nisi elementum ageret in motu mixti animalis, non esset motus progressius per contraoperatiā, nam nulla ibi esset resistentia, & nulla repugnantia.

*Quæstio quo
mō motas cœlo
mēti prædomi
nante est.*

Positio Ioan. Ioannes primo cœli tenet q̄ quando ipsum mixtum mouet ab elemento prædominante ut lapis, tunc motus est effectiue ab elemento prædominante. Imaginatur. n. motum illum primo competere elemēto prædominantē & esse effectiue ab elemento prædominante. Secundo esse mixti. Mixtum. n. moueri dicit motu elementi prædominantis, non ut subiectum primū, & agens primū, Sed elementum prædominans mouet ut subiectum primū & mouens primū. Et sic vult elementum competere quandam efficientiam respectu motus mixti, persuadet Ioannes positiones, quia mixtum ipsum (ut sensu patet) mouetur, aut ab elemento prædominante effectiua, aut ab elemento exuperato, aut ab utroque, non ab elemento exuperato, quia à proportione minoris inequalitatis non p̄uenit actio, non ab utroque, quia tunc essent aequipotentia. Et sic est motus animalis, & habetur q̄ saltem particulariter elementum prædominans concurredit vna cum anima, igitur ab elemento prædominante. Secundo illud debet moueri à natura elemēti prædominantis, cuius principium motus in se habet. Sed mixtum habet principium elementi prædominantis, ut lapis in se habet principium motus terræ, videlicet gravitatem, igitur elementum prædominans concurredit effectiue. Et ita vult Ioannes in mixto inanimato elementum prædominans esse totale efficiens motum. In mixto animato ut in ipso animali, esse tñ partiale efficiens. Sed Ioannes errat in duobus, primo, quia non videtur verum q̄ elementum sit primū mobile in mixto inanimato. Tum motus quia primo competit mobili per se, quam mobili per accidens, at mobile per se est totum mixtum. Elementum autē mobile per accidens, quia mouet ut pars mixti, igitur mixto competit primo. Tum secundo, quia si competet elementum primo motus ille deinde mixto, tūc mix-

tum moueretur violenter, quia motu tractus. Secundo errat quia non v̄ verum, esto competere aliquā efficiētiam respectu motus mixti, qm̄ oē quod agit, agit vt est in actu, at forma el̄nti in mixto nō est in actu, q̄ siue sit vera positio latinorum, siue positio Auer. de mixtione, nunquam forma el̄nti est actu in mixto, sed vel virtualiter, vt latini sentiūt, vel dispositiue & mō medio inter potentiam & actum vt Auerro. tenet elementum, igitur non agit. Propterea tenēdū est de méte Auer. q̄ id quod per se mouetur est ipsum mixtum, id vero quod per se agit motum, est forma ipsius mixti ultima, & propria, quæcunque sit illa, quæ in materia recepta est medianibus formis el̄ntorū. Vbi debet scire q̄ licet dispositio alicuius formæ non agat per se, est vel pōt esse conditio, & quasi dispositio agendi, veluti caliditas ignis respectu formæ ignis. Ex iis sequitur q̄ id quod per se primo agit motu mixti, est forma mixti. hæc, n. mouet corpus mixti in quo est & mouet, mouetur. n. ut in materia. Mouet vero ut forma. Secundo sequitur q̄ primo primitate dispositionis mixtum mouetur ab elemento prædominante, siue forma illius. v̄. n. ignis calefacit, nō quatenus ignis, sed quatenus calidus sic forma mixti mouet quatenus effecta forma el̄nti prædominantis. Et ita mixtū moueri ab elemēto prædominante est mixtum moueri dispositiue ab illo, & principaliter ab eius forma. sequitur. 3. aīl moueri motu progressivo composito ex recto & circulare ab aīa, sed quatenus afficitur à dispositione el̄ntaria aliquo modo. Propterea videtur aliqua contraoperantia hic. Tunc patet rōnes Ioan. nullas esse. Primam quidem, quia non mouetur mixtum ab el̄nto, sed ab aīa, dispositiue ab el̄nto. Ad secundum patet solutio etiam per idem. nam principium motus mixti non est el̄ntum, sed aīa qua est oīs motus, licet q̄tenus afficitur diuersa dispositione. Ad rōnes principales patet solo per dicta in qōne, aueritas. n. Auer. intelligitur motum esse ab el̄nto prædominante dispositiue, & nō principialiter. Ad secundam dictū est motū aīalis esse penitus ab aīa effectiue. Sed quatenus aīa afficitur dispositiōne el̄ntaria, sic dicit per contraoperantia. Hæc de qōne hac dicta sint satis, quia. i. cœli dicemus diligenter. Secundo occursit quod sunt causæ laboris, quibusne aliiquid mouet cum pœna. Dicē pōt causas pœnæ & labo^{De causa} ris esse tres. Remotissimā quidem esse materiā nihil. n. pōt cū labore moueri, nīli sit in mā. non tñ oē existēt in materia, mouet cū labore, graue. n. non laborat in descendendo. Remotā vero esse contrarietatē principiorum motus, mō quo exposuimus. nihil. n. mouet cū labore, nisi cōponat ex principijs cōtrariis. nō tñ oē tale mouet cū labore. Mixtum. n. terraceū non mouet cū labore proxima demū cā est spirituū resolo. hac. n. stante est labor, & hac remota cessat labor. Et propterea cā hæc cum cōvertibilis sit cum effectu, proxima habetur, quibus patet cœlū ob tria non moueri cum labore, & quia caret causa remotissima, videlicet mā. & quia caret causa remota, videlicet principiorū mouentium cōtrarietate, & quia caret proxima cā. videlicet resolutione spirituū. Vtrum vero cœlum resistit intelligentia. Et quo resistit genere, scribimus in libro. d. d. & in secundo. cœli scribemus. Sed id quod contradic̄ta est dubitatione dignum est, quia Plato voluit cœlum sustineri ab anima. Contra quem Arist. secundo cœli. ut Auerroes deducit. commen. 6. intulit, q̄ tunc cœlum moueretur cum labore. Et constat

Confutatio.

constat vbi esset vera positio Platonis, non esse in co-
lo spiritus resolubiles, igitur resolutio spirituum non
est nisi causa per accidens laboris. Dic potest quod
licet Plato non dicit cœlum constare ex sanguine, ali-
quoue humore, tamem ad ipsum sequitur cœlum co-
stare ex sanguine. Et ita resolutione spirituum labora-
re cum enim Plato ponat in cœlo animam, & cœlum
esse graue ab illa sustentabile, mox sequitur ipsum esse
vnum animal ut sublunare animale est. Et ipsum esse
compositum ex oneribus.

*Ex cum ita sit, sequatur quod illa natura est, que facit
ipsum esse corpus, neque leue, neque graue, & moueri circulariter.*

Ex iis modo declaratis, videlicet quod principium
motus sit anima, infert quandam conclusionem, vi-
delicet quod illa natura que est cœli anima, efficit ce-
lum ipsum corpus, & neutrum, hoc est neque leue,
neque graue. Debet scire quod non valet, natura,
sive forma alicuius compositi est anima, igitur compo-
situm nec est leue, nec graue, nam formaleonis est ani-
ma, & tamen leo est quid graue. Sed hoc pacto valet,
natura & forma sive principiu quo mouetur aliquod
compositum est anima tantum, & nihil aliud sive prin-
cipaliter, sive dispositiu. igitur tale compositum est
neque leue, neque graue, sed corpus neutrū, & hoc
pacto est eius forma, sive principiu. quo mouetur
anima tantum, & nihil aliud, vt fuit expositum. Se-
cundo animaduersione dignum quod cœlum non
est neque graue, neque leue propter omnes causas.
propter finem quidem, quia si ipsum cœlum esset aut
graue aut leue, eius motus esset cum labore, & non
perpetuus, vt igitur esset motus sine labore, & perpe-
tuus cœlum necessario fuit neutrū. propter mate-
riam vero quia cœlum ipsum non est elementum, nec
elementarium quid, quod eius motus indicat, qui est
nec è medio, nec ad medium. Sed circa medium,
propter formam vero, quia talia sunt accidentia ali-
cuius compositi, qualia forma illius requirit. Di-
versitas enim formarum est causa diversitatis subie-
ctorum, & quo ad quantitates & qualitates & id ge-
nus, vt Auerroes inquit primo cœli. commen. 5. potius
enim forma necessitas materiam, quam materia
formam, vt in exemplo de membris leonis solet ad-
duci ex primo de anima. Propter causam efficien-
tem tandem quia intelligentia sui natura non est apta
agere nisi neutralitatem, efficit enim motum neu-
trum, & naturā neutrā. Et sic patet quod Auer. inquit.

Et animali quod est hic contingit non moueri circulariter nisi quia eius anima constituitur per corpus, quod mouetur motu recto, & sic opponitur declinatio hic.

Respondebat ad tacitum cauillum, quia dictum est
motum circularem esse proprium animæ quatenus
anima est. contra cauillaretur aduersarius, quia vbi ita
esset, tunc animalia sublunaria mouerentur circulariter.
quia illa habent animas, quorum proprium est mo-
uere circulariter. cui Auerroes respondet animalia que
sunt hic, ideo non moueri circulariter, quia habent
aías, quæ constituuntur inesse per corpus, qd suapte
natura mouetur motu recto, videlicet, à prædomi-
nio elementi grauis, vel leuis, qua ratione illi animæ
opponitur declinatio, sive motus procedens ab altera
qualitatum elementarium. ex cuius oppositione, vt
dictum est, redundabat motus progressivus aialis. Sed
occures, quia vt celi sunt propterea aias eorum, sic aialia

sublunaria sunt principaliter propter aias. igitur motus
horum aialium non est nisi circularis, & animæ qm an-
tecedens vero deducitur primo Politice, capite. 3. vbi
persuadet aiam corpori prædominari, ipsumq; regere
& gubernare. Idē primo de aia. per Arist. & Auer. cōm.
3. vbi à parte indicant aialia & corpora eorum esse p
natura aialium. Amplius entitas, esse, & unitas est à for-
ma, vt Auer. cōm. 7. lib. 2. de aia. Præterea idem. 2. phy.
& tex. & cōm. 2. 6. Et primo cœli. cōm. 72. semper n.
habetur ipsas materias esse propter formas, & corpo-
ra propter animas, igitur semper corpus mouet pro
qualitate & natura aia, & ita non nisi circulariter. Iam
diximus q. motus animalis mixti est mixtus, à prædo-
minio animalis. in motu. n. progressivo plus est de cir-
culari, quatenus est ab eodem in idem, vt clarissime
constat in motu pulsus, qui dilatatione, & cōstrictio
ne agitur. Minus vero de recto, quatenus anima illa
afficitur aliqua ex parte dispositione elementaria, que
predominatur. rationes igitur concludunt q. corpora
sunt propter animas principaliter, nō tamen est di-
cendum nullo pacto animas esse propter corpora. In-
timo aliquantulum sunt propter corpora, constituunt
ut enim inesse per illa. Et propterea motus illorū est
plus circularis. Minus vero rectus.

*Sed quia anima que est in corpore celesti non est ini-
ta moueri circulariter ab eo, quod est in se circulariter
moueri, quia non est anima in corpore in corpore graui aut
leui, cum ipsum moueat ex se & ab anima, ideo animam
habet tantum: & non habet aliud principium.*

Cōfutato cauillo videtur mihi q. idem repeatat per
aliud medium. probauit. n. cœlū non habere aliud prin-
cipium sui motus, nisi animam tñ, & hoc ex qualitate
motus, quo cœlum ipsum mouetur. nunc idem per-
suadet per rōnem suprənomina à qualitate aia cœli.
Et vtitur enthymemate sic. aia cœli non mouetur ad
motum cœli. igitur cœlum nō habet aliud principium
sui motus præter animam. Dico aliud nec principale,
nec dispositiu. antecedens probatur in tex. per hoc
quod fuit probatum, quia aia cœli non est in cœlo, ve-
luti in corpore graui est eius forma, vt pote mediante
bus dispositionibus qualitatibus & quantitatibus. Et q. aia
cœli non sit in cœlo vt in corpore graui, patet quia cœ-
lum mouetur à se, hoc est ab aia s: a. & non à gnante,
vel remouente prohibens, vel ab alio id genus. Et sic
patet antecedens. consequentia tenet, per ea quæ dixit
ois. n. forma elementi vel elementaria constituitur per
subiectum, & habet secum dispositiones, quibus athei-
tur ad motum aliud ab eius forma. igitur quæ nō co-
stituitur per subiectum, erit oīno simplex motus prin-
cipium. Ait aduerte q. tex. inuenitur hic multifariam.
Ego vero non legi eū in propria lingua. propterea vt
habui, exposui. tu non multum cures verba.

*Et quia mouetur circulariter scimus quod propriam il-
lius animæ secundum quod est anima, est mouere circulariter.
Natura igitur istius corporis non est nisi natura ani-
ma mouentis in loco.*

Demum à posteriori dat signum, vnde scitum est
proprium animæ esse mouere in loco. Et inquit, &
quia cœlum mouetur circulariter, supple & à nullo
allo principio, nec effectivo, nec resistitivo, nisi ab ani-
ma, Scimus q. propriam illius animæ, secundum q.
est anima, est mouere circulariter. est enim hæc de-
monstratio signi. Demum epylogat de forma cœli,
& ait. natura igitur, id est forma istius corporis, nō est
sue, de suba. D 3 nisi

Dicitur.

Solutio de re
sistente celi.

Duplex respon-

Replica.

Solutio No.

Replica.

Solutio.

C. o.

nisi natura animæ mouentis in loco, hoc est forma igitur celi est aia tm, & nihil aliud, hæc Auer. de forma. Sed occursus. si motus celi proficiscitur ab anima tā tum, nullo alio principio resistente, nec cælo ipso resistente, tunc motus celi esset subitarius, quia motor cæli mouet fm vltimum suæ potentiae apud Auer. & non pro voluntate. Et nihil ei resistit mobile. De resistente celi multa scribimus in lib. destrutio destructionum, & dicemus adhuc in libro celi. Nunc vero quantum proposito seruit animaduerte q duplex est resistentia. altera ad motum. quomodo graue resistit trahenti sursum. Altera ad terminum motus, quomodo graue resistit pellenti deorsum. non. n. resistit ad motum, quia inclinatur ad illum, sed ad terminum motus, sui natura est aptum natum tanta velocitate descendere, & ferri in terminum ad quem. In proposito, cælum ipsum non resistit motori siue animæ ad motum, quia sic esset cū labore motus cæli. Sed resistit ad terminum motus, quia cælum non est aptum velocius ferri in terminum ad quem, quam mouetur. vt primo cæli. cōm. o o. colligitur versus finem. Sed replicabis & acute, vnde cælum habet q resistat. non enim à potentia subiectua, quæ se habet. vt materia. nec à forma media, quam posuit Thomas, nec ab intelligentia, quia tunc idem resisteret sibi. Dici potest illud de cælo ipso, quod dicitur de homine apud latinos. Et propterea vt de homine dicitur, q ipse per se formaliter animæ resistit, effectiue vero habet ab anima q resistat, q ab anima habet esse. & omnia accidentia ipsius, quorum vnum est resistere mouenti. Sic de ipso cælo dici potest. Cælum n. à seipso habet q resistat, quia ab aia, à seipso quidē per se & formaliter, ab anima effectiue, quatenus habet esse, speciem, & oia accidentia ab illa, quorum vnum est resistere. Et cum dicitur. igitur idem resistit sibi, dico hoc non esse impossibile mediate, imediate. n. nihil resistit sibi. Sed mediante aliquo, quod efficitur ab ipso potest sibi resistere. Adhuc acutius replicabis. quia tunc per idem possem dicere elementum abiq; omni medio extrinseco resistere suæ formæ. quia ab ea dici potest elementum habere omnia accidentia, quorum vnum est resistere. Et ita in vacuo posset esse motus contra Auer. 4.phy. cōm. 71. Dici potest secus esse de forma, quæ est natura, & de forma quæ est anima. forma enim quæ est natura, est determinata sui aptitudine ad vnu, ideo q. quid efficit, aut informat, efficit aut informat determinatum ad vnum. Et propterea forma elementaria non potest producere in elemendo resistentiam aliquæ. Et hac ratione appellatur ab Auer. declinatio. Forma vero quæ est anima, ea rōne quæ est anima, non est determinata ad vnum, habet. n. anima, vt anima, quādam diuersitatem. Et propterea potest efficere, & informare quidquid efficit aut informat, non determinando ad vnum. Et hac ratione potest efficere resistentiam in cælo, qua cælum illi resistat per se. Et sic non simile. Hæc est de resistentia.

Sed quia natura corporis est alia à natura animæ, quia est compositum. Et necesse est mouens & motum esse diuersa ob id opus est considerare de natura illius corporis.

Hactenus de ea celi parte, quæ se tenet loco forme, vt de anima eius. Nunc vult loqui de ea celi parte, quæ se tenet loco materia, & primo proponit intentionem eius, & causam intentionis. Intentio est loqui de ea celi parte quæ se habet vt materia, causa intentio-

nis est, quia illa est diuersa à forma celi, & ideo indiget consideratione diuersa, & q. illa sit diuersa à forma celi declaratur per hoc, quia ipsum cælum est cōpositum ex mouente & motum quæ sunt diuersa. Et propterea intentio erit loqui de ea celi parte quæ in cæli compositione tenet locum materię. Et tunc complebitur consideratio, quia totum compositum non scitur nisi à natura componentium. Quo vero ad verba attinet debes scire q. eam celi partem quæ se tenet loco materię, Auer. appellat corpus, non q. sit corpus per aliam formam quam per intelligentiam, vt expositora crediderunt, sed quia, vt dixi, refertur ad animam, intelligentia enim potest considerari vt anima rationalis. nam vt anima rationalis cōsiderata vt forma refertur ad materiam, & est actus materię, considerata aut vt anima refertur ad corpus & est actus corporis, sic intelligentia si consideretur vt forma, refert ad materiam, & est actus materię, si consideretur aut vt aia refertur ad corpus, & est actus corporis, & propterea illa celi pars quæ se tenet loco materię, dicit nunc materia, nunc corpus. materia quidem ratione habita ad intelligentiam quatenus illa est forma. corporis ratione habita ad intelligentiam, quatenus illa est anima. Hæc de intentione rei dicendæ.

Et quia declaratum est hoc corpus esse in generabile & incorruptibile, appareat quod est necesse vt sit corpus simplex non compositum ex materia & forma. Et quia ens individuum demonstratum, & ens demonstratum in actu, et habens vnam figuram in actu, & omnia ista sunt in corpore propter materiam, & sunt in materia propter formam, necesse est vt hoc corpus celeste sit materia animalium caelestium, que mouentur circulariter ex se, & vi sit perfectius modis cateris materie. non enim est in eo de potentijs vlla alia præterquam potentia in loco. & de motu locali nobilior omnibus, scilicet circularis, quemadmodum habet nobilissimam, & perfectissimam figuram, scilicet sphericam.

Nunc prosequitur, & primo infert, corpus illud qd se tenet loco materię, esse simplex, & inquit, & quia declaratum est hoc corpus quod supple te tenet loco materię esse ingenerabile & incorruptibile, veluti totum cælum, cuius est pars, appareat quod est necesse vt sit corpus simplex, hoc est non compositum ex materia & forma, supple nec vniuersis, nec equiuocis, vt in questione patuit. hoc est primum. Secundo declarat, hoc corpus esse materiam animalium caelestium. & inquit, & quia est individuum demonstratum, & ens demonstratum in actu, & habens figuram in actu. & tu potes referre hæc ad eam celi partem, quæ se tenet loco materię, vt sit sensus, & quia ea celi pars, quæ est loco materię, est individuum demonstratum, & ens demonstratum in actu & habens figuram in actu, & non intelligas præter intelligentiam, sed quod omnia hæc habet ab intelligentia. Melius referenda sunt omnia hæc ad animal ipsum caelestem, & tunc erit sensus, & quia cælum ipsum, animalque caeleste, quod dicebatur cōponi ex anima & corpore, est individuum demonstratum, & ens demonstratum in actu, & habens vnam figuram in actu, & omnia ista sunt in corpore, siue in composito animali propter materiam, nō absolute, sed quatenus sunt in materia propter formam, propter hoc necesse est vt hoc corpus celeste, quod est altera pars talis animalis, & mediante qua hæc insunt illi animali, sit materia animalium caelestium,

lestium, quæ mouentur circulariter à seipso sine of extrinseco motore, per q̄ haec & similia coelo insint. Sic igitur pateat illam coeli partem esse materiam, propterea quia per illam insunt coelo accidentia materialia, vt sunt individualitas, & figura, & id genus, qd̄ erat secundum. Debes scire q̄ accidentia materialia proficiuntur siue emanant à composito &c, insunt composita quatenus quidem emanant à composito, causa illorum est forma. quatenus vero insunt composito, causa illorum est mā. nam forma est agendi ratio, materia vero ratio patienti & fabricandi. Et propterea notatur primo physicorū, q̄ materia cum forma causa est omnium accidentium in composito. Ideo dixit hic Auer. q̄ eiusmodi accidentia insunt composito q̄ lesti propter materiam, & materia propter formā, q̄a materia cœli & forma cœli sunt cause illorum. forma quidem causa est illorum ut è cœlo fluat. materia vero ut illis cœlū subiicitur, & sic patet secundum. Tertium quod insert, est ut talis cœli materia quædicta est esse corpus, sit perfectior ceteris modis materie propter tria. Primo quia hæc materia cœlorum deponentis non habet nisi potentiam in loco, & non potentiam ad corruptionem. Secundo, quia habet potētiam ad motum perfectissimum omnium motuum, videlicet circularem. Tertio quia afficitur illa cœli materia nobilissima figurarum, ut pote sphærica. est. n. illa cœli materia sphærica. propter has igitur tres eminentias est præstatiōr ceteris modis materie. Ex iis patet Auerro. voluisse hanc cœli materiam præminere materialis corruptibilibus non rōne essentia, sed rōne potentia, ratione actus, & ratione cōditionis, qua subiicitur actui. rōne quidem potentia, quia potentia cœli & illius materia nō est ad actum corruptiuum, sed perfectiuum. rōne aut actus, quia circularis motus est nobilior oībus motibus, rōne cōditionis quo illum actu suscipit, quia cœlum est sphæricū. Alter non mouere circulariter, quæ figura est accidens præstantissimum.

Et quia declaratum est formas cœlestes non habere constitutionem per corpora cœlestia. (nā si haberent tunc mouerentur ex se per accidens, & indigerent moto ex se primo & essentialiter, declaratum est. n. in octavo physico, quod mota ex se, quæ sunt hic vna essentia in specie, reducuntur necessario ad mouens essentialiter & motum. & quod est compositum ex uno mouente, & uno moto primo, & quod illud mouens non sit potentia in corpore omnino.) videtur quod forma corporum cœlestium, & maxime forma vltimi continentis, sit quodāmodo anima, scilicet propter appetitum existentem in eo. & mouere sit quodāmodo intellectus, & sit forma simplex, per quam animal cœleste componitur ex uno mouente & uno moto.

Qualis sit celorum materia declarauit, nūc obiter interponit declarare qualis sit aia cœli, vt hinc procedat ad declarationem maiorem ipsius materie. declarat autem qualis nam sit forma cœli per differentiam ad animas animalium sublunarium, & per ea quæ toties sunt exposita, & concludit q̄ forma cœli potissimum illa primi mobilis, sit anima & intellectua & forma simplex. hoc autem probat per hoc, quia non constituitur per corpus cœleste, & q̄ non constitutatur per corpus cœleste probat per hoc, quia tunc moueretur à se per accidens. vt animæ animalium sublunarium, & ita cœlum non esset primum motum à se, sed indigeret alio primo moto à se, & essentialiter, ad quod reduceretur, quia declaratum est. 8. physico. q̄ mota

à se vt animalis, quæ sunt hic apud nos vna essentia in specie, id est composita ex pluribus in vna essentia specie, reducuntur necessario ad vnum primum mobile, quod mouetur à se primo, & essentialiter, quod etiam est compositum ex uno moto primo, & uno motore primo, qui motor primus non est virtus in corpore constituta per corpus. igitur si aia cœli moueretur per accidens à se, oporteret esse aliud primum mobile à se, ad quod ipsum cœlum reduceretur. Cum igitur hoc sit impossibile, ideo tequit ut forma cœli maxime forma primi cœli sit aia & intellectua & forma simplex. aia quidem ob appetitum, appetitus. n. construct gradum aiatrum. ut dicitur. 2. de anima. Intellectua vero ob motū, qui est quodāmodo intellectus, siue rationale, est. n. in tanto ordine & in tanta regula, ut sit rationale. forma vero simplex ex qua ut ab uno motore, & cœlo efficitur animal cœleste, pro tanto, quia non constituitur per subiectum. Debes scire, ut colligitur. 12. meta. cōm. 3. 6. q̄ cœlum est animatum. & animal animatio, & animalitate & quioco dicta, pro quanto de virtutibus animæ solum habet appetitum, & intellectum, & hac ratione anima cœli est anima appetitiva, appetitū non quidem sensitu, sed intellectivo. Secundo debes scire q̄ primitas moti à se potissimum attribuitur cœlo vltimo, siue sit octauum, siue sit nonum, siue decimum, propter duo. primo, quia motor eius mouet propter se, & gratia sui. ceteri vero motores, & si moueant propter se, non tam en gratia sui, sed gratia primi, ut dictum est. Secundo quia primum cœlum ceteros orbes mouet sui motu, quo videlicet mouetur ut pote motu diurno. Ipsum autē nullo orbe superiori mouetur. recte igitur hæc primitas illi tributa est. Tertio debes scire q̄ propter tria motus cœli primi dicuntur intellectuus. simillimusque ipsi intelligere. Primo quia est regularissimus. nam progressus regularis intellectui solet attribui. Secundo, quia est inorganicus. ut enim intellectio sit, & per nullam determinatam corporis particulam expletur, ita motus cœli proficiuntur ab intelligentia, & per nullam determinatam corporis partem. talem. n. operationem semper Auer. intellectuam esse ait. 7. metaphysi. cōm. 3. 1. de actione formativa, quam ait esse diuinam intellectualem propter hanc rationem, quia est in organica. Tertio, dici potest talis motus intellectuus, quia proficiuntur à motore & moto immaterialibus. ambo. n. sunt separati à materia, & vniuersales aliquo modo, veluti intellectus, & intellectio ipsa.

Econtrario de animalibus que sunt hic. appareat enim quod mouens componitur ex duobus mouentibus, ex anima, videlicet, & re desiderata extrinsecus mouente animal, & ideo motion inuenitur in eis compositum non simplex.

Nunc ostendit esse penitus econtrario in animalibus sublunaribus. dictum est. n. tam motorem q̄ mobile esse simplex in cœlo. aia. n. cœli est oīno simplex & vna, & ipsum mobile, quod se tenet loco materia, est simplex & vnum. In animalibus autem sublunaribus est contrarium, & de motore & mobili. De motore quidem, quia motor completus, & totalis animalis est anima ipsa, & appetibile, quod ad extra mouet ut finis, ad intra mouet, ut agens, ut dicemus. De mobili vero, quia cum ipsum mobile debeat proportionari motori, etiam ipsum debet esse cōpositum ex mobili, quod mouetur ab appetibili, & est pars sensibili. Suess. de suba.

Qualiter cœli
anima &
huiusmodi appeti-
tas.

Quare vltimi
cœlum dicitur.
maxime primū
motum à se.

Quare motus
cœli est intel-
lectus.

*Qualiter com
positio est in
motore, et mo
to en aialibus
istis.*

Dubitatio.

Solutio.

*An animalia
mouentur à
se.*

Positio Ioa.

Confutatio.

Po Albertilla.

Confutatio.

Propria po.

*Dubitatio se
cunda de mo
bilitate en
mz celi.*

Solutio.

lis, & ex mobili quod mouetur ab anima ipsa appetente, & est pars corporea mixta, quae ab anima mouet motu locali. Debes scire in animali sublunari duo esse ex parte motoris, duo vero ex parte mobilis. Ex parte quidem motoris est anima ipsa, quae mouet membra, & finis conceptus, quia ut in anima vero mouet effectiue. ut quidem extra animam mouet ut finis. ut dicit. 12. meta. com. 3. 6. non. n. potest anima mouere membra, nisi sint sensus ipsis moti ab ipsis sensibilibus. ut dicitur. 3. de anima. & tex. & com. 4. 8. Ex parte autem mobilis est pars sensitiva, siue concupisibilis, quae apta est moueri a precepto fine, & est corpus ipsum mixtum in actu, quod est aptum moueri de loco ad locum a talibus motibus, & sic patet differentia animalium illorum ab istis. Sed occurreret, quia hoc pacto videtur compositus motor celi intermedij intelligentia. n. solis non mouet solem nisi preconcipiat finem primum, gratia cuius mouet, & sic videtur motor ipsis scilicet esse compotitus ex anima, & appetibili concepto ab illa anima. Forte Averreos loquitur in prima intelligentia & in primo mobili. nam de inferioribus non est haec differentia, sed alia, videlicet, quia anima horum animalium mouet effectiue, & si quis nouiter conceptus mouet effectiue gratia finis exterioris acquirendi. At intelligentia lunae, siue solis, licet moueat effectiue, non tamen finis nouiter conceptus. concepit. n. deum per illius essentiam non de novo. similiter nec mouet propter finem acquirendum, sed ob habitum conservandum. concipit. n. similitudinem & complacentiam, quam semper habuit & semper observauit, sed de hoc diximus in primo lib. huius. Sed quare an animalia haec mouentur a se, videtur quod non. per ea quae hic dicuntur, quia non mouentur, nisi mota ab appetibili externo igitur. non mouentur a se. Respondet Ioa. quod animal mouere se potest esse vel per exclusionem cuiusvis principij, & sic non mouentur a se, quia ad eorum motum concludit appetibile. Vel per exclusionem principij proximi, & sic mouentur a se, quia ab anima proxime mouentur quae est illius forma, & a nullo proxime animal mouetur. Sed haec solutio non placet. nam appetibile cum mouet effectiue, mouet ut est in anima. ut allegatum est. 12. meta. de forma balnei. ut autem mouet in anima existens, mouet eadem & tanta proximitate, qua & quanta mouet ipsa anima. n. o. n. subiectum esse potest alicui propinquius suo intrinseco accidente. Albertilla vero ait. animalia haec moueri a se, quia possunt aliquem mouere se nullo nouiter concurrente, ut patet in expergesatione animalium. animal. n. tunc mouet, nulla specie appetibilis. nouiter adueniente, sed antiquitas seruatas. At gravia & levia, & universaliter inanimata nunquam motu posse sunt sine motore extrinseco. Nec haec mihi placet, quia tunc differentia inter motum animalium, & naturaliter eset de raro contingenti, quod Aristoteles non putauit. 3. phy. Melius igitur dico animalia esse mota a se per exclusionem principij effectiui externi. Modo si mouentur ab anima & ab appetibili, non mouentur ab appetibili, nisi quantum appetibile est forma animalis, aut forma formae animalis, & licet moueat a se ab appetibili externo, non mouetur ab illo ut externus est, nisi ut a fine, non ut ab agente. Haec de dubitatione hac. Secundo dubitabitis. quia ut anima animalium efficitur passibilis, & mobilis a materia eius, cur anima celi non efficitur mobilis ab ea materia ad ubi, cui inheret per se? Dici potest hoc esse propter duas causas, ut dictum fuit in pri-

mo lib. Primo quia intelligentia non constituitur in esse ab aliis materia ad ubi. cum enim intelligentia trahat esse celi, tribuit omnia accidentia, quae sunt finaliter propter uniuersitatem eius ad illam materiam, vide licet divisionem, quia non quantum non est mobile, & sphaericitatem, quia rectum non mouetur circulariter, & cetera id genus. illa autem materia cum non constituit intelligentiam in esse, nihil ei communicat, quod est ipsis proprium, non a passibilitatem ad motum, aut diuisibilitatem, aut aliud id genus. Haec est una causa, ut colligitur. 3. meta. com. 2. Alia causa est, quia intelligentia est perfectio universalis totius celi, & cuiuslibet celi partis, quod celum occupat omnem ubi omnemque situm, cum non sit aliquis situs ad quod mouetur celum, quia illam occupet saltem finaliter quam sui partem. propterea non est aliquis situs, ad quem possit per accidens moueri intelligentia, cui prius non fuisset illa, cum ipsa sit perfectio cuiuslibet partis. secus in animali sublunari. Nam licet anima sit universalis forma animalis. animal tamen non occupat totum per quodd mouetur.

Corpus autem celeste est quasi materia istius formae astralis, quia est materia existens in actu, & ideo non assimilatur materia, nisi in hoc tantum, quia est materia fixa ad recipiendam formam. Et ideo dignius dicitur subiectum quam materia. materia enim que est hic, dicitur materia, quia est in potentia forma in ea fixa, dicitur subiectum, quia est fixa forma, & fit compositum ex materia, & forma.

Conclusit corpus celeste esse materiam celorum non quidem simpliciter, sed respectu motus, quia non est in potentia ad esse & non esse, sed ad motum, & quietem. Nunc vero vult declarare utrum talis materia ad ubi possit dici in materia respectu intelligentiae, & si non, quo nam modo dici potest respectu illius. Vult igitur corpus celeste non esse materiam propriam respectu intelligentiae, sed quasi materia, quia est materia existens in actu, & non habet de ratione materia, nisi hoc tantum, quia fixe recipit formam. Debes scire, ut superius dictum est, illam celi partem esse in potentia ad intelligentiam, sed non in potentia secundum utrumque. non. n. potest recipere intelligentiam, & priuationem illius, sed esse tamen ab illa. Ex parte re ait illam materiam nihil aliud habere de ratione materia, nisi quia est fixa ad recipiendum formam. i. nisi quia actu est forma coniuncta, & in potentia ad illam secundum dimidium ipsius possibilis. Sic igitur patet tale corpus non dici simpliciter materia respectu intelligentiae. Deinde exponit quo nam modo dici debeat, & vult talem partem quae dicta est materia aliquo dicendam esse subiectum verius, & proprius. hoc probat exemplo sumpto a materia horum inferiorum. Nam haec materia dicitur subiectum, & dicitur materia. dicitur quidem materia quatenus est in potentia ad formam quae nondum recepta est, sed est fixe receptibilis, dicitur vero subiectum, quia est fixa forma, & quatenus est id ex quo actu fit compositum, hoc est quatenus actu forma coniungitur. Celi igitur illa pars quae dicitur materia ad ubi, dignius subiectum dici debet, quia actu subiectum formae, & est actu coniuncta illi, & in potentia ad illam secundum dimidium, non aut secundum utrumque. Debes scire, ut a Theoremate habetur physico, digressione unica. unum & idem posse dici materiam alicuius & subiectum illius. Materia qui-

*Quae
parte red
potentia &
intelligentiae*

*Sed
parte d
materiam*

dem dicitur cum capitū cum potentia & priuatione,
dicitur. n. materia earum rerum, quæ nondum factæ
sunt. Subiectum autem tunc, cum non est cum priua-
tione. pōt. n. materia actu esse subiectum alicuius, cu-
ius potentiam amisit. Verbi causa. æs dum sine forma
est, dicitur materia statuæ, cum vero est formatu iam
in Apollinem aut in Mercurium, non est materia, sed
subiectum. Hæc Them. auctoritate Boet. ea igitur coe-
li pars quæ est materia ad vbi, dignius subiectum dici-
tur intelligentia quam materia, cum semper sit actu
intelligentia coniuncta, & nunquam sine illa. Quod si
dicatur materia nō dicetur nisi quatenus habet de ma-
teria potentiam, non s̄m vtrungs, sed s̄m dimidium.
Hæc voluit dicere Auer. licet verba eius barbare trans-
lata sint obscura, quibus quoq; patet id quod Auerro.
8. metaphy. cōm. i 2. de hac cœli materia, & id quod
non diximus in quæstione de cœli materia.

Et videtur quod ad esse corporis celestis non sit necessaria eius forma, sicut est dispositio in corporibus animalibus que sunt hic. in animalibus enim que sunt hic anima eorum videtur necessaria pro esse corporum eorum, quia non salvantur animalia, nisi per sensibilem animam, Et imaginativa. corpus autem celeste cum sit simplex, Et non transmutabile ab aliquo extrinseco, non indiget in suo esse anima sensibili, aut imaginativa, sed tantum indiget anima mouente ipsum loco semper, Et virtute qua non sit corpus, nec in corpore, ad largiendam ipsi permanentia aeternam, Et motum aeternum, qui non habet principium, neque finem.

Sed circa dicta mouet Auer. qōnem vtrum intelligentia sit forma cœli dans esse, an ut motrix & dans operationem & motum, & arguit q̄ non, hoc pacto, nulla forma dat esse alicui, quod est per se aternum & simplex, sed corpus cœleste est aternum & simplex. igitur intelligentia non dat illi esse, sed solum motum, De ratione mouet primo qōnem dicens. & videtur q̄ ad esse corporis cœlestis non sit necessaria eius forma hoc est videtur q̄ intelligentia non det esse cœlo probat. sicut est dispositio in corporibus aīaliū, quæ sunt hic. In aīalibus. n. quæ sunt hic animæ eorum videntur necessariæ pro esse corporum eorum, quia non saluat hæc aīalia quæ sunt in rerum natura, nisi per sensibilem animam, & imaginatiuam. Sic igitur vult habere nullam formam dare esse alicui, quod est aternum, ut per locum à contrario patet de animalibus. hæc est maior. Dat minorem. d. corpus aut cœleste cū sit simplex & non trāsmutabile ab aliquo extrinseco, hæc est minor. Dat cōclusionem. d. non indiget in suo esse anima sensibili, quam posuit Auicen, aut imaginatiua siue intellectua, quam tenuit ipse, & propterea addit, q̄ tñ indiget aīa mouēte ipsum in loco semper, quæ nec sit corpus, nec in corpore, quæ largiatur illi permanentiam aternam, hoc est motum aternum qui non habeat principiū, neq; finem. Est igitur qō q̄ intelligentia non dat esse, sed motum, quia esse illius est perpetuum & se nullo egens. Motus vero corrūptibilis. hæc est subtilis questio licet sit disputata.

*Et debes scire quod istud corpus cælestis non indiget vir
tute mouente semper in loco tantum, sed virtute largien-
te in se & sua substantia permanentiam eternam. quoniam
& si simplex sit, & non habet potentiam in se ad corru-
ptionem, tamen est finite actionis necessario, quia est fi-
nitarum dimensionum, & terminatarum superficie coni-
niente ipsum, & omne tale cum intellectus posuerit ipsum.*

existens per se absque eo quod aliud largiatur ipsis permanentiam, & aeternitatem: necesse est ut ita sit definitate sua permanentia sicut est definitate sue actionis, & ideo necesse est in intellectu esse potentiam largitatem ipsis permanentiam aeternam: quemadmodum largitur ipsis motum proprium aeternum.

Solutus quoniam & vult cœlum egere virtute, quæ si- Cæm. 16.
bide esse sum pœnum semperque non solus.

bi det esse, & motum sempiternum, non solum in genere cause formalis & finalis, sed in genere causarum efficiens. Vbi debes scire in separatis à materia idem esse formam, finem, & efficiens. & propterea quicquid dependet ab aliquo in genere finis, dependet ab eodem in genere formarum, & efficiens, & etiam quicquid dependet ab aliquo in genere efficiens dependet ab illo in genere formarum, & finis. Aristoteles igitur probat cœlum ipsum dependere ab intelligentia in genere efficiens, & per hoc habet quod dependet ab eadem in genere finis, & formæ. Et arguit sic, oī illud quod ponitur alio posito, & tollitur alio ablato dependet ab illo in genere efficiens saltem. Sed cœli ipsum ponitur cum per intellectum ponitur ipsa intelligentia, & tollitur cum per intellectum tollitur intelligentia, igitur dependet ab illa saltem in genere efficiens, maior est per se nota, minor probatur in litera propter duo, primo quia ablata intelligentia, afferetur motus, & ita mobile, quod esse non potest sine illo motu. Secundo, quia cœlum est finites dimensiones & terminatus quantitatis. igitur quo ad accidentia saltus essentialia dependet ab illa, & sic quo ad esse. Sed occurreret, quia per hanc rationem probaretur

q̄ intelligentia dependet à cœlo, quia ablato cœlū, ip-
sa etiam auferetur. Dicendum q̄ secus est fīm rem, le-
cūs fīm intellectum. Si. n. tollitur cœlum, proculdubio
fīm rem tollitur intelligentia, quia non potest esse, ni
si esset frustra. non aut tollitur fīm intellectum, stat. n.
per intellectum esse intelligentiam non existente cœ-
lo, & propterea potius cœlum ab intelligentia depēdet
quam econtra. & hoc voluit dicere Averroes dum ait.
cœlum poni & tolli cum ponitur & tollitur per intel-
lectum intelligentia. tollitur igitur intelligentia ablato
cœlo à posteriori, tollitur vero cœlum ablata intelli-
gentia à priori,

*Et non tantum hoc, sed necesse est hic esse virtutem
que largitur ei motum proprium, sine actionem que est
eternitas inter ceteros motus, scilicet motum localem in
circuio, & figuram propriam isti motui, scilicet spherae
cam, & mensuram propriam unicaque illorum corpo-
rum, & conuenientiam inter ea adiuicem in ordine &
quantitate, itaque quod ex omnibus perficitur viuis actus,
scilicet rotus mandus.*

Hæc est secunda ratio. In qua probat idem, licet magis probat de causa mortis, quod non de causa mortis.

gis probet de toto mundo q; dependet à prima intellectu genti i, & componit sic illud quod est causa ordinis in motibus , magnitudinibus, in figuris, sitibus, sine quo ordine aliquod congregatum esse non potest, est causa effectrix illius aggregati , & omnium partium eius. Sed primus motor est causa ordinis in motibus, figuris, ceterisq; id genus in toto mundo congregato est in orbibus sine quo ordine ipse mundus esse non potest. Igitur mundus dependet à primo motore in genere causæ efficientis. Debet scire mundum esse velut unum magnum , quod congregatur ex membris debito ordine, debita positura , debita quantitate constitutis. Congregatur enim ex oibus orbibus debito ordine, debito situ, debita quantitate collocatis. huius ordinis

in omnibus istis causa est effectrix primus motor, si ne quo tale magnum aīal non esset, & propterea primus motor est causa effectrix totius mundi.

*N*ulla enim differentia est inter indigentiam virtutis actiue in corpore, & in omni corpore, aut in uno corpore composito ex corporibus simplicibus huicmodi, & indiferenter, siue illud corpus fuerit generatum, siue non generatum. unde videmus cœlum habere unam virtutem non tantum mouentem oīa sed agentem & conseruantem, sicut est dispositio in corpore hominis, & in corpore facto propter finem proprium, finis. n. significat agens significatione necessaria, sicut motum significat mouens.

*C*m. 18. Remouet circa dicta cauillum, posset. n. dicere quis aliquod totum dependere in ordine ab aliquo, cuius nulla pars dependet ab illo. Secundo dici posset assum ptum esse verum de composito gñabili! Omne. n. cō positum generabile quod dependet ab aliquo in ordine, dependet ab illo in esse. secus est de cōposito ætern o. nam compositum æternum potest dependere ab aliquo in ordine, non aut inesse. Rñdet idem esse de toto & partibus de composito & simplicibus, qñ ordo est essentialis sine quo esse non potest ipsum totū vel partes. Et propterea ait non esse dñiam inter virtutem actiua in corpore simplici, & oī corpore, hoc est cō posito ex pluribus corporibus simplicibus, quantum ad hoc q̄ illud totum dependeat in ordine, & essentia. Hæc quo ad primum. quo vero ad secundum ait non esse differentiam siue illud totum sit æternum, siue generabile, quo ad hoc q̄ dependet in ordine ab illo. Propterea concludit ita esse de mundo siue cœlo veluti de homine, vel aliquo composito facto ob certum finem. Quia vt tale compositum eget agente deducen te ad finem illum, sic cœlum eget agente efficiente & cōseruantे ipsum in fine quem habet. nam vbi est finis, ibi est agens, quia finis significat agens significatione necessaria, sicut motum significat mouens. est enim finis effectus agentis, vt motus effectus mouentis. Et sic patet solutio cauillorū. Debes scire q̄ finis existēt in aliquo indicat aliquod agēs esse in illo propter tria. Primo, quia finis ad extra habet rationem effectus, qui esse non potest sine agente. Secundo, quia causæ sunt sibi unicem causæ. finis. n. nō dicitur finis, nisi moveat agens, nec agens dicitur agens, nisi ab ipso moveatur fine. Tertio, quia de ratione finis est esse ultimum in executione, quod esse nō pōt, nisi sit agens ad quod sequatur. Sic igitur, quia finis quo ipsius cœli est motus & conseruatio rerum, finis gratia cuius est ipsam intelligentia, inquantum per talem motum conseruatur, hac ratione est agens motum, & cum cœ lum esse non potest sine motu, hac ratione intelligentia est causa effectrix cœli, nec est impossibile vt intelligentia seipsum conseruet, quatenus cōseruat aliquid primo, sine quo esse non potest. veluti anima conseruat se conseruando subiectum, hæc Auerro.

*S*ed in genere agentiū quoddam est prius tempore acto, & omne quod fit in sphera istius mundi est istius agentis, & istius acti. quoddam est prius natura sicut est dispositio temporis cum orbe, & agentis cum orbe. s. facientis ipsum in dispositionibus necessarijs, in inueniendo finem ob quem fuit.

*C*m. 19. Iis probatis, nunc solvit rationem factam in qōne, arguebatur. n. cœlum est æternum. igitur non habet agens. Respondet nunc q̄ duplex est agens, quodam quod tpe præcedit effectum, quia disponit ma-

teriam, & edūcit formā de potentia illius. Ex hoc pācto nullum sempiternum habet agens. Sed solū ea quæ sunt infra sphēram aetiiorum & passiuorum. quodam quod solum effectum præcedit natura & cālitate, & hoc pacto æternum habet agens. Et cum dicitur illud quod sui natura est æternum non indiget agente, nec coæuo sibi, nec priori eo. Dicendum consequenter q̄ nō eget agente, educente de potentia ad actum, sed conseruante quod est in actu in dispositione tali. non quidem conseruatione præseruatua, quo modo conseruantur ægrotatiua corpora, sed coexistitua, quali conseruatione conseruatur conclusio necessaria per principia eius ut diximus in lib. primo, & dicemus in codicillo de infinitate primi, & in lib. d.d. Et hoc pacto intelligentia est forma cœli & finis gratia cuius illius. non. n. est forma educata ab agente, nec de novo dans sibi esse, sed ipsam est quæ est agens conseruans, est forma perficiens. non quidem perfectione præseruatua, sed coexistitua, & essentialis, ut diximus. Similiter est finis eius cœli, cuius gratia cœlū est & mouetur. non quidem de nouo educibilis ab agente, sed ab eodem conseruabilis. Sed de his postea.

*E*t cum ignorauerūt hoc quidam esse de opinione Aristote. dixerunt ipsum non dicere causam agentem tantum, sed causam mouentem, & illud fuit valde absurdum, & non est dubium in hoc quid agens ipsum est mouens ipsum. Quod enim mouet ipsum motu illi proprio, est illud quod largitur illi primo dispositiones, per quas acquirit motum proprium.

Iis disputatis, refellit erratum nonnullorum philosophorū, qui voluerunt intelligentiam solum esse causam mouentem cœlum, hoc est dare operationē motum cœlo, non autem esse causam agentem, hoc est dare esse illi. Isti. n. sunt qui dixerunt nullum æternum ea parte qua æternū posse habere agens. Contra quos obiicit Auer. per rationem dictam, quia omnia agens est mouens, & econtra. quicquid. n. est causa motus sempiterni est causa illius, & syllogismus est. oē agens dispositiones & motum sine quibus mobile esse non potest, est causa essentiæ mobilis, sed intelligentia est causa motus & dispositionum, videlicet dimensionum, figuræ, & ordinis, sine quibus cœlum & mundus esse non potest. igitur est causa mundi, & cœli effectrix & conseruans.

*E*t hæc est virtus illa quam laudauit Aristote. in multis locis sui libri de cœlo & mundo, & indicat ipsam esse cœlo nobiliorem, & altiorem.

Denum confirma solutionem, auctoritate Aristote. qui in secundo lib. de cœlo. vt animaduertit Auerrois cōm. 6. 2. & 6. 4. laudauit hanc virtutem intelligentiæ, asserens ipsam esse nobiliorem & altiorem cœlo quatenus est causa effectrix substantiæ & motus eius, hæc Auer. in solutione questionis prædictæ. Ex his clare colligitur opinionem Auerrois esse Deum esse causam vniuersi secundum tres rationes, videlicet effectricem, formalem, & finalem. Similiter & quamlibet intelligentiam sui cœli secundum has tres rationes esse causam. Ioannes vero hic & alibi opinatus est Deum esse finem tantum. Mouetur primo ex parte agentis, quia omne agēs præcedit effectum & extrahit formam de potentia ad actum. Secundo, ex parte mundi & cœli, quia suæ natura æternum, & perpetuum nullo eget pro sui esse, vel æternitate. Et propterea glosat Auerro. verba de agente metaphorice. finis. n. est

*Finius existens
in aliquo agente
propter tria.*

Comm. 2. 9.

Duplex agens.

^{hacten} est agens metaphorice. hæc Ioan. Sed (pace sua) dixerim q̄ hæc positio non Peripatetica, nec Auetroica. Auetroica quidem non, quia Auer. per duas rōnes hic demonstrauit mundum à primo motore & cœlum siue orbem ab intelligentia dependere in tribus gñibus causarum. Præterea, Tertia disputatio libri d.d. defensit contra Algaçelem cum decreto physi. mundum ipsum esse effectū dei. Vnde in solutione dubij. i. 8. eiusdem disputationis persuaderet hæc tria esse vnum inseparatis hoc pacto, videlicet omne dās formam alicui, dat illi esse, & est illius efficiēs. Primus motor dat mūdo formam, igitur est illius efficiens. Minor prosyllogiatur, ibidem sic, dans finem alicui, dat illi formā. Primus motor dat ipsi mādo finem. igitur dat illi formam. Præterea, In libris commentationum Arist. idē sepe persuasit, vt. i. 2. meta. cōm. 4. 4. & 2. cœli cōm. 5. & alibi plures. Peripatetica vero minime videtur hæc positio. Primo, quia Arist. i. 2. metaphys. fere per totum determinat primum principiū mouere ut intelligibile & appetibile. modo ea ratione qua mouet ut appetibile mouet ut finis. ea vero rōne qua mouet ut intelligibile, mouet ut agens. vt Auer. colligit. cōm. 3. 6. Præterea, Omnia agentia, vt Auer. notat. i. 2. meta. cōm. 4. 4. reducuntur ad ipsum, & agunt & sunt participatione primi entis. vt secundo meta. constat ex. & cōm. 4. Que vero talia sunt per participationē, & per reductionem, oportet ut reducātur ad aliquod tale per essentiam, quod si causa ceterorum, quare Deus erit primum agens per essentiam totius entis simpliciter & vniuersi. Hæc sufficiant contra Ioan. quia in codicillo de infinitate primi faciemus capitulum singulare cōtra eum. Sed occurses, quia Auer. i. 2. metaphy. cōm. 4. 1. in solutione qñis Ioan. Grām. vult intelligentiam esse necessariam, quia motus est corruptibilis, vt ab illa perpetuetur. Et hoc pacto posuit intelligentiam causam effectū motus (quia videlicet motus ipse est corruptibilis) vt ab illa perpetuetur. Sed cœlum nō est corruptibile, igitur non indiget agente. Pro solutione debes scire. vt Auer. innuit in textu agens esse duplēx. aliud quidem educens, aliud conseruans. Et hæc differunt primo, quia agens extrahens siue educens est prius pe acto. agens vero conseruans est prius natura & causalitate. Secundo, quia agens educens potest impediri, agens vero conseruans non. vt tangitur secundo phy. cōm. 7. 4. & 8. 9. Tertio, quia id quod agitur ab agente deducente est corruptibile, quod vero agitur ab agente conseruante nō est corruptibile, sed tale, quod non esset nisi agens illud esset. Veluti cōclusions non essent necessarie, nisi propositiones essent necessarie. Ex quibus sequitur ambo hæc agentia conuenire in ratione agentis meta. & vniuoce, quia ambo terminant dependentiam suorum effectuum. In ratione vero physica differunt, quia alterum per motū, & id genus, dependentiam sui effectus terminat. alterum per essentiam atq; propriam vim & naturam. Simili pacto dici potest de forma & fine. Deus. n. est forma mundi, & finis eiusdem, quemadmodum forma ignis est forma sui subiecti & finis illius & vniuoce. nō quidem in ratione physica, sed in rōne metaphysica. Et hec Ioan. ignorauit, & fecit metaphysicam diminuam tribuendo effectibus illius solum causam finalē. Ex iis patet solutio ad dictum. Auer. intelligentia enim est causa motus cœli. & ipsius cœli. Motus quidem effectrix causa est vt educens, quia motus est sui

natura corruptibilis, & continuo aliis atq; aliis, foliū sternit in specie, & hoc pacto necessitas intelligēt̄ respectu motus est duplex, scilicet ad esse & ad conseruationem. Cœli vero causa est vt conseruans, nō quidem præseruat̄, sed coexistit̄. Per idem patet solutio ad rōnes Ioan. Prima quidem tollitur per hoc, q̄a non omne agens prius tempore acto, sed solum agens educens. Secunda vero per hoc quia non requiritur effectrix causa vt educens, sed vt conseruans. non quidem præseruat̄, sed coexistit̄. hæc sunt peripatetici dicta, licet sint iis verbis explicata. Sed quia Auer. in solutione questionis indicat intelligentiam esse causam motus cœli, quia sui natura motus potest definire, & causam figuræ sphæricæ & causam ordinis, ideo nunc disputemus vtrum motus cœli sit corruptibilis. Hoc est vtrum cœlum possit quiescere, nam de figura cœli, & de ordine cœlorū & stellārum scribemus diligenter in libro secundo de cœlo, quem cito edemus. Videatur igitur q̄ cœlum non possit quiescere. Primo, quia si cœlum possit quiescere, aliquādo quiescere. aliter aliqua potentia esset oculosa in natura. Præterea, Non est maior, ratio cur valet hæc consequentia, cœlum potest corrupti. igitur aliquando corrupti, illa vero non cœlum potest quiescere. igitur aliquādo quiescet. Secundo Auer. primo cœli. cōm. 1. o. o. assignauit causam perpetuitatis motus ex parte cœli, & dixit hoc esse pro tanto, quia natura materie eius est innata nō moueri violenter, & non quiescere naturaliter. Tercio, cœlo in eo quod cœlum repugnat velocius moueri, vel tardius, quam mouetur. vt dicitur. 6. physico. cōm. i. 5. igitur repugnat quiescere. Quarto fortissime arguo. si cœlum quiescit, cœlum non est. vt patet secundum opinionem Auerr. vbiq;. igitur si antecedens est possibile, consequens erit possibile. In omni. n. bona consequentia si antecedens est possibile, consequens est possibile. Sed per te antecedens est possibile. igitur & consequens. In contrarium videtur Auer. hic. vbi dixit q̄ cœlum indiget intelligentia, quia motus eius est finitus, propterea quia dimensio cœli est finita. Præterea, Aperte. i. 2. metaphy. cōm. 4. 1. ait in cœlo non esse potentiam ad corruptionem, sed bene ad quietem. & propterea est necessaria intelligentia. Præterea. nono meta. Arist. vt notat Auer. cōm. i. 7. ait. non est timendum cœlum quiescere, sed timor est de possibili. igitur cœlum possibile est quiescere. Et sic quæstio videtur ambigua pro vtraque parte. Pro solutione ad quæstionem debes scire q̄ non est dubium cœlum posse quiescere, & quiescere fm materiam & subiectum, qm nunquam mouetur fm materiam & subiectum, imo secundum subiectum est immobile, nec est dubium cœlum posse quiescere in eo q̄ corpus. omnē. n. corpus in eo q̄ corpus potest quiescere. nec est dubium cœlum posse quiescere secundum aliquē motum numero. Nemo. n. dubitat cœlum posse quiescere à motu quo hodie mouetur. continuo. n. mouetur: & cōtinuo quiescit, quia quiescit quiete opposita reuolutioni hæsternæ. Sed q̄ est vtrum cœlum possit quiescere simpliciter, ita q̄ sibi insit quies opposita cœni motui, vt quiescat à motu presenti. hæsterno, & futuro, ita q̄ sit sensus, cœlum non mouetur aliquē motu & potest moueri. Secundo debes scire q̄ per cœlum possumus intelligere ipsum animal celeste, quod à se mouetur, vt videlicet includit motorem & mobile, & hoc pacto cœlum non potest quiescere, quia potest tale

Vtrum cœlum possit gerere.

Sensus qñis.

Cœlum dupl. ceter capi.

tale animal quiescere, posset tale animal non moueri à se, & si posset non moueri à se, posset intelligentia nō mouere, quod est impossibile, quia illa mouet necessario apud philosophos, veluti est necessario.

Auctor. Auer. Aut possumus intelligere per cælum corpus cœlestis quod est altera pars cœli, & subiectum intelligentiarum, & materia ad ubi, & de hoc tenet Auer. q̄ cælum potest quiete re quiete simpliciter ad hunc sensum q̄ cœlū non moveatur & posset moueri. Quod quidem de mente eius multifariam probatur. Primo vna & eadem est materia contrariorum, vt dicitur. s. physi. cōm. i. 4. sed cælum hoc pacto sumptum est materia motus. igitur materia quietis, & ita ut potest moveri potest quiete re.

Secondo.

Tertio.

Quarto.

Conclusio & mente Auer.

Animal cœlestis qualiter potest quiete re.

Solutio. Albertilla ad priuationem.

Defensio.

Alio solutio.

& si inde potentia nō frustrari faciat illorum recipi semper, & alterū non quajit. Verbo causa centralis terra per unam, & eandem potentiam potest recipere motum & quietem. Si ergo solam recipiat quietem & semper, non frustrabatur, si nunquam motum recipiat, secus usque ad materia, quietem in potentia ad esse & non esse. in questa materia potentia ad esse per unam potentiam, & ad non esse per alteram. Sunta duæ potentias quæ tibi mutua succedunt in materia, veluti actus. ut Auer aut primo cœli cōm. i. 8. & i. 2. Et propter ea si aliquid esset in potentia ad non esse, nisi aliquando reduceretur ad actuū esset frustra, quia illa potentia est tota ad non esse, & solū ad non esse, ut potest taliter in quiete esse ut una eademq. & propter ea potest solam reducatur ad actuū tñ alterius.

Causa tñ quare mobile est in potentia ad motum, & quiete tempore eadem potentia, est quia id quod est mobile est in actu & permanenti, id vero quod est generabile & corruptibile, est materia, & ens imperfectum quod generationem vel corruptionem recipere non potest sine propria & contracta potentia ad alterum eorum seorsum ab altero. Alter dico potest quod cœlum illico modo sumptum est in potentia ad quietem, & tam dicitur. igitur quiescere aliquando, concedo quiete opposita huic revolutioni, & ita semper quiete, & semper mouetur.

Sed replicabis, cœlum potest quiete re. igitur aliquando quiesceret quia possibile est quo posito in esse nullum sequitur impossibile, quiescere, igitur non mouetur, & est aptum moueri, tenet consequentia per definitionem quietis. s. physi. assignatam. Et ita cœlum aliquando erit non motum contra Arist. in. 8. Dici potest q̄ aliquid est possibile, quod non debet ponit in esse fini totū: verbi causa possibile est vniuersum ignem corrumpi, non tamen aliquando ponetur in esse, quia solū secundum partē corruptatur, & hoc sufficit pro definitione possibilis, possibile enim est quo posito in esse vel aliquo sibi simili in specie posito in esse, nullum sequitur impossibile, & sic est in proposito. vna. n. revolutione & vniuersus motus æternus eiusdem sunt speciei. Et propter ea potest aliquid ponit in actu pro vna revolutione, non est frustra, si non ponitur pro vniuerso motu: hæc sufficient. Et per hoc patet qualiter est dissimile de generatione & corruptione, & de motu & quiete. Ad secundam dici potest q̄ Auer. per naturam cœli nō esse innatam quiescere intelligit, q̄ non habet formam per quā tendat ad quietem, nam si hanc formam haberet, motus cœli esset violentus. & sic vnde duas esse causas extinctoris motus. videlicet quia intelligentia necessario mouet, & quia cœlum nullam habet formam per quā tendat ad quietem. Ad tertiam concedo q̄ cœlo in eo q̄ cœlum repugnat tardius moueri, sumendo cœlum pro animali cœlesti composito ex motore & mobili.

Cum quo tamen stat cœlum sumptum pro altera parte cœli posse quiescere. Ad quartam concedo q̄ si cœlum quiescit, cœlum non est.. & concedo antecedens esse possibile & consequens, sed non eadem specie potentia, nam cœlum non esse est possibile ad imaginationem, dato q̄ aliud non sit. & ex conditione, at ipsum quiescere est possibile secundum naturam cœli, & propter ea potest intelligi cœlum quiescere, & intelligi esse. Licet de facto si quiescere non esset. & hoc poteſt defendi hæc pars questionis. Sunt qui dicunt

cū quibus & ego sum q̄ cœlum potest quiescere finitum

Alio

Replica.

Solutio.

Ad finem.

Alio

partem motus, non autem & totum motum. putat enim ita de motu esse, ut de clemento, vt. n. elemētum nō pōt esse corruptibile & totum, sic cœlum non potest quiescere à toto motu. Et hoc probatur, qā apud peripateticos motum cœli non esse est impossibile. igitur quietem cœli simpliciter esse est impossibile. tenet consequentia, quia ex corruptione vnius contrarij fit alterum. igitur si alterum contrariorum non potest nō esse, alterum non potest esse. Antecedēs probatur, qā ex hoc qā motus cœli non est, sequitur ipsum esse, nā eo ipso non est, petitur modo vel desinit esse per se vel ad corruptionem subiecti, non per se quia tūc post motum esset motus, si ad corruptionē subiecti, tunc corruptio esset: & ita alteratio, & ita primus motus qui est motus cœli, & ita si motus cœli nō esset, ipse esset. quare motum cœli impossibile est non esse apud peripateticos. Et per consequens quietem vniuersalē cœli à toto motu impossibile est esse. Hæc dicerent peripateticī, cum his tñ stat cœlum posse quiescere quiete opposita alicui motui, vt motui hæsterno vel hodierni. vel craftino, cœlum vero quiescere toto motu est simpliciter impossibile, sicut motum non esse est simpliciter impossibile. Ad rationes vero Auer. ad primā dici pōt qā vna & eadem est materia contrariorū, & quia cœlū est materia motus, est etiā materia quietis, sed non vniuersalis quietis, sicut vna est materia partis ignis, & totius ignis, non tamen quia materia potest recipere corruptionem partis ignis, potest recipere corruptionem vniuersalem ignis. Ad secundam dici pōt qā vnitur vt quiescere quiete hodierna, & & partem, ne quiescat quiete vniuersali, & simpliciter. Per idem respondeatur ad tertiam, & quartam. hæc de quæstione.

Et iam induxit nos amor explanandi hic facere digressionem à principali. s. à declaratione corporis cœlestis quod est de cœlo tanquam corpus de aīali, dicamus igitur quod corpus cœleste communicat cum corporibus generabilibus & corruptibilibus in hoc quod est ex tribus dimensionibus. s. substantia recipiens dimensiones quod vtraque substantia non est sine dimensionibus.

Quia digressionem obiter fecerat à proposito, nūc redit ad rem propositam & primo excusat se, afferens se digressionem fecisse à proposito ob amorem explanandi dictam quæstionem de vertute agente cœlum, & hoc inquit. Et iā induxit nos amor explanandi hoc, quod dictum est de agente cœli. & de factura mundi facere digressionem à principali, quod principale erat tractare de cœlesti corpore, quod est ita pars cœli, vt corpus est pars aīali. est. n. cœlum animal quoddam, cuius altera pars est corpus cœleste. vt diximus. cum igitur ita digressus est, redit ad rem hāc, & resumit quædam iam dicta, & primo proponit duas conuenientias inter corpus cœleste, & corpus siue materiam animalium sublunariorum. prima est qā corpus cœleste, quod est altera pars cœli, est ex tribus dimensionibus, videlicet dimensionatum. hoc est substantia recipiens dimensiones suppletu, vt materia generabilium. Secunda est qā vtraq; substantia, hoc est tam corpus cœleste, quod est altera pars cœli, & materia aīali cœlestium, quam corpus sublunare siue materia generabilium non est sine dimensionibus, hoc est nunquam expoliatur à dimensionibus, ambæ. n. semper subiiciuntur dimensionibus. Sunt igitur duæ conuenientiae inter materiam aīali cœlestium, quod est corpus cœ-

lest, & materiam animalium sublunariorum, quod est corporea materia. Quarum prima est, quia ambæ subiiciuntur dimensionibus. Secunda qā ambæ perpetuo subiiciuntur dimensionibus. Debes scire qā cœlum esse dimensionatum, & perpetuo quantum, similiiter & corpus cœleste, colligitur ex Arist. 12. meta. vt Auer. exponit. commen. 10. nam cœleste corpus est materia ad vbi, & materia ad vbi est mobile in actu, & mobile in actu est dimensionatum, quare cum perpetuo corpus cœleste sit mobile, dimensionatum perpetuo erit, & sic patet istud.

Sed inuenimus substantiam differenter dimensiones, & dimensiones in corpore generabili, & corruptibili vel corporibus generabilibus & corruptibilibus easdem numero in potentia non easdem in actu. s. quod dimensiones omnes communis omnibus corporibus generabilibus sunt eodem modo in potentia, quia inuenimus idem corpus transferri de forma informam, & ex dimensionibus in dimensiones alias in actu, verbi gratia, quod corpus quod est aer, trans fertur in corpus quod est ignis.

Cum posuit conuenientiam inter cœlum & corruptibilia corpora ex parte materiæ, siue corporis. nunc ponit esse differentiæ ex parte corporis & materiæ, & primo resumit conditiones generabilium, & inquit, qā inuenimus in corporibus corruptibilibus substatiām quæ desert dimensiones hoc est materiam ipsam, & dimensiones ipsas eadem numero omnium corruptibilium non quidem in actu, hoc est vt terminatæ sunt. sunt. n. dimensiones diuersæ vt terminatæ sunt, sicut & formæ. vt dictum est lib. primo, sed in potentia hoc est quatenus interminatæ sunt, eadem dico quatenus vt interminatæ, sunt in potentia & communis omnibus generabilibus eadem numero in potentia ad omnia. Et hoc declarat pro tanto, quia inuenimus idem numero corpus transferri de forma informam, & de dimensionibus in dimensiones alias in actu, quod esse non potest, nisi sit vna communis materia, & communis dimensiones. vt. n. quia formæ se mutuo expellunt, supponunt vnam communem materiā, & vnam numero omnium in potentia, sic quia termini dimensionum & dimensiones in actu se se mutuo expellunt ab eodem corpore, supponunt idem numero corpus in potentia per communis dimensiones affectum, quæ sunt eadem numero & communis in potentia ad omnes terminos. Cuius exemplum ponit. d. verbi gratia. corpus quod est aer, transfertur in corpus quod est ignis, in qua translatione variantur termini, & non dimensionis ipsa in potentia, vt variantur formæ in actu, & non materiæ. hæc Auerro. hic, & primo physico. commen. 6. 3. & omnia hæc fuerunt pertractata in primo libro.

Si igitur hoc corpus quod est commune formæ acris & ignis esset, idem numero in actu, tunc forma esset accidens: & si essent duo in actu: & transmutaretur unum in alterum, necesse esset corporeitatē destrui de corpore corrupto ad non corpus, & corporeitatem generatam generari ex non corpore, unde necesse est eas habere materiam corporalem sibi communem.

Has quas dixerat conditiones, nūc probat, vbi debes scire qā in transmutatione illa de aere ad ignem, vel ecōtra duo possunt fingi contradicτam veritatem. primo imaginando qā sit idē corpus actu & terminatum, quod mutatur de aere ignem, vt dixerunt antiqui. vt alij aerem, aliud ignem, aliud aquam, & id genus, vt patet

Materiæ atque
hiū cœlestium,
& sublunariorū
in duobus con-
veniunt.
Quonodo bie-
ab Aristotle col-
liguntur.

commen. 25.

commen. 24.

patet primo physi. & primo de generatione. Secundo imaginari possumus nullū esse cōmune corpus vtrisq.; videlicet aeri & igni, sed esse duo actu corpora, & propriis dimensionibus terminata, & trāsmutari mutuo, & nihil esse cōe illis, sed vnum corrumpi, & de illo corrupto generari alterum, vt q̄ corrumpatur aer omnino, & nihil illius remaneat & generetur ignis nullo præsupposito. Hæc igitur refellit, primo tamē primum figmentum. Secundo secundum figmentum. Primum refellit per hoc, quia si illud commune corpus esset in actu idem numero, tunc omnis forma adueniens esset accidens, quia quālibet adueniret enti in actu, & ita substantiales formæ essent accidētia, & tunc generatio esset alteratio vt deducitur primo de generatione. Secundū refellit per hoc, quia si essent duo in actu modo dicto &, & vnum transmutaretur in alterum, tūc corporeitas elementi corrumpendi, vt aeris, destrueretur ad non corpus, & corporeitas elementi generandi generaretur ex nō corpore, quæ sunt impossibilia, vt probatum est libro primo, & propterea cum ambo hæc sint impossibilia, infert debere esse corporalem naturam ambobus cōmunem, non quidem in actu, sed in potentia, vt dictum est. Debes scire q̄ de generatione sunt apud veteres duæ positiones, vna quidem ex non ente generat, hoc est ex nihilo, vt poetæ & theologi opinantur, & hi ponunt esse duo corpora in actu, quorum vnum in alterum transmutatur, & per nihil commune vtrisq;. Alij posuerunt materiam esse corpus in actu, vt alijs aerem, alijs ignē, alijs aquam, alijs terrā. Plato medium corpus iis cōe in actu tñ. in actu dico fīm formam, & fīm terminos dimensionis. & ambas has positiones hic Auer. confutauit, opinionem suam approbando, quæ oīa primo lib. diligenter sunt explicata & deducta, nunc aut̄ cum hæc dicantur q̄si per modum epylogi, satis est ea resumere breuibus.

Opiniones de generatione rerū. Querendum est igitur vtrum illa sit vna, aut plures, & si vna vtrum vna potentia, aut actu, & si plures similiter. Cogimur igitur ponere vnam potentiam. & plures potentias.

Cōm. 5. Hactenus conclusit q̄ vna est materia quanta omnium generabilium, & corruptibilium, nunc querit hoc per modum q̄onis, videlicet vtrum hic materia sit vna omnium, an plures, & tot quot formæ quibus subiicitur. Secundo querit dato q̄ sit vna, vtrum sit vna p̄tate, hoc est per priuationem vna oīum formarum. potentia. n. pro priuatione sumitur vt dicitur. 9. metaphys. cōm. 3. An vna in actu per vnam formam, vt dixerunt antiqui. Si vero materiae sunt plures: & tot quot generata, vtrū similiter sunt plures actu performances plures, an potestate per plures priuationes. Hæc est q̄. R̄ndet Auer. q̄ materia est vna fīm vnam potentiam, & plures fīm plures potentias. Vbi animaduertere q̄ sumēdo potentiam pro aptitudine materiae, quia ipsa caret formis, & pōt illas recipere, materia est vna fīm potentiam, hoc est per vnam priuationem omnium formarum. vt dicitur. 12. metaphys. cōm. 4. Si vero sumitur potentia pro habilitate, quæ resultat ex dispositione qualitatua, & quantitatua inducta ab agente, aut pro potentia respectiva, sic est plures secundum tales habilitates, vt dicitur eodem. 12. cōm. 11. Sed occurs per quæstionem. Auerro. 12. metaphys. cōm. 14. quia videtur quod materia sit aut forma vniuersalis, veluti genus, vel communis per formam vniuersale,

vt compositum genericum. quia est quid commune prædicabile de pluribus, & omne tale est vniuersale, & tota aut forma vniuersalis, aut compositum vniuersale. Respōdet ibidem Auer. quod materia est vna numero omnium. verum vnu numero bifariam est. vnu enim est per priuationem, & sic potest aliquid esse vnum numero, & commune pluribus. vnum quidem numero per parentiam differentiarum quibus fit differentia numeralis. commune vero per parentiam vnius certæ formæ, qua determinetur ad vnum. Aliud vnum numero est per habitum, & sic vnum numero est, qd̄ habet vnum numero habitum, quo sit hoc & individuum. Ad rem dico q̄ materia est vna numero, & vniuersalis. vna quidem numero per priuationem differentiarum quibus numeretur. Vniuersalis vero & communis per parentiam vnius certæ formæ quia fit individua, & determinata, & sic concedo q̄ materia est cōmūnis, & vniuersalis, non tamen forma, vel habens formam, sed vnu priuatione dicto modo. Hæc Auer. ibidem. De vnitate materiae diximus lib. primo. nunc vero sit dictum in tantum. Ex iis vt infert Auerro. in illo. 1 2. cōm. 1 4. apparet differentia inter communitatem materiae, & communitatem generis. nam communitas materiae est per intellectum, quia est ratio priuationis, quæ non habet esse extra animam, communitas vero generis est in re, quia habet esse per formam, quæ est in re vniuersale quid in potentia. Hæc sufficiat de intellectu ipsius materiae.

Declarabitur igitur secundum hoc quod corpora quæ sunt hic generabilia & corruptibilia ipsa componantur ex substantia quæ est in potentia & dimensionibus existentibus in ea, quæ sunt in potentia. Et etiam quod illud corpus est vnum potentia, & multa potentia, & quod cum exit in actum, erit materia in actu. vnde dicit Arist. quod materia non habet esse in actu, nisi secundum quod videtur, quemadmodum forma non habet esse in actu nisi se- cundum quod intelligitur.

Nunc quasi epylogat ea quæ dixit de materia genere & ratiōnib⁹, & dicit primo, q̄ patet ex dictis corpora sublunaria componi ex materia per se, ex dimensionibus vero dispositiue. Dicit secundo q̄ patet materiam dimensionibus affectam, quæ est corpus, esse potestate vnum. hoc est priuatione: & multa potestate, hoc est per diuersas habilitates, vt diximus, ita vt tunc sit in actu cum exit in actu. & per cōsequens patet materiam non esse vnam propter formam vnam. sed esse vnam per priuationem & potentiam vnam. Cuius causam assignat ex dictis Arist. 12. metaphys. tex. cōm. 1 4. Vbi ait materiam non habere esse in actu, nisi secundum quod videtur, id est propter formam, quæ est ratio mouendi visum & sensum. quemadmodum forma non habet esse in actu nisi secundum q̄ intelligitur, hoc est vt abstrahit à materia, & conditionibus materiae, igitur materia habet esse in actu propter formam, & per cōsequens ipsa est plura potentia, & vna per priuationem formæ. hæc Auer. de conditionibus materiae corporū gñabilium. Sed quia Auer. 1. celi. cō. 9. 2. vñ oppositū sentire. ait. n. rem sentiri propter materia: & intelligi ob formā, hic vero assert Materiam sentiri ob formā. Præterea, dubitaf̄ fortius, ait. n. hic formam esse in actu, dum intelligitur, qd̄ falsum est, quia dum intelligitur est vñe quid, & ita est in potentia. vt dictum est. 1 2. meta. cōm. 1 4. & 1. meta. cōm. 1 7. Dicunt potest ad pri-

ad primam q̄ materia & forma possunt comparari ad tertium utpote ad compositum, & inter se. Si comparentur ad tertium, sic propter materiam compositum est sensile, quia ob materiam compositum est hoc & individuum, ob formam vero intelligitur, quia forma est vle potestate, vt dictum est. Si vero comparentur inter se, sic materia sentitur propter formam, quia ob formam est in actu, non n. pōt materia sentiri nisi in oueat sensum, & non mouet sensum, nisi sit in actu, & non est in actu, nisi propter formā, igitur materia sentitur propter formā. Sed pulchra dubitatio esset, quo nam modo materia quā sui natura insensibilis est, potest esse id quo sentitur cōpositum quā res propōsū trāscendit, & etiam in L celi diligentius disputabimus.

Ad secundam dici potest q̄ Auer. per esse in actu intel ligit esse permanens semper, veluti substantiaz separata dicuntur per excellētiā in actu, quia sempiternaz. forma itaq; dum intelligitur est in actu, & est in potentia, est quidem in actu essendi, quia vt sic habet esse vniuersale, & æternū. est in potentia ad prædicandum, in actu quidē essendi semper, quia vt sic abstrahit à materia & potentiaz materiæ, ratione cuius redditur potentialis. 9. metaphy. cōm. 2. in potentia vero ad prædicandum, quia vt sic est, vniuersale quid.

Corpus vero cœlestē cum non transmutetur secundum subiectum necesse est componi ex substantia in actu, & dimensionibus in actu, & ideo est ingenerabile & incorruptibile, & cum ita sit, corpus cœlestē est materia recipiens formam celi, hoc modo qui declaratus est de hac materia s. de eius conuenientia cum materia generabili & corruptibili in aliquo & diuersitate eius ab ea in aliquo. Nam vtraq; etiam est materia secundum quod videtur, & similiter etiā secundū quod inuenitur in eis potentia ad motu in loco, & si in corpore cœlesti non sit potentia ad transmutationem.

Cum dixit conditiones materiæ generabilium, nūc addit conditiones materiæ cœli, vt colligatur dīa cœli & generabilium. Ex dicit primo q̄ corpus cœlestē, i. cœlum ipsum quod est animal, cum non transmutetur ēm subiectum, necesse est vt componatur ex substantia in actu, & dimensionibus in actu. Hoc est vt ea pars quā locum materiæ tenet, sit semper actu formæ copulata, & dimensiones illius sint semper terminatae, & nunquam in potentia ad terminos, & hoc pro tanto, quia cœlum ipsum est æternū, & non transmutabile ēm subiectum, vel ad ipsum subiectum, vt habet alijs textus, & conuertitur, vt quia cœlum est ex materia in actu & dimensionibus in actu, ideo est ingenerabile, & incorruptibile. Dicit secundo q̄ tale corpus quod se tenet loco materiæ est materia recipiens animam celi, siue formam cœli, non absolute quidē, sed ēm modum conuenientiaz, & dīaz dictum. Dicit tertio quod conuenientiaz sunt duas, prima quia ambæ materiæ, videlicet, hæc generabilium: & illa cœlorum sunt quatenus videntur, & non intelligit secundum q̄ videntur, scilicet per accidentia sensilia, vt nostri cōtemporarij sentiunt, sed secūdū q̄ vnum, hoc est sunt in actu propter formas. ambæ n. cōstituuntur in esse specifico propter formas vt dictū est, secūda est quia ambæ sunt in potentia ad motum. Licet materia cœli per se, quia est corpus in actu. Hæc vero per accidens. vt pars, compositi. Dicit quarto, q̄ differentia est quia mā cœli est in potentia solum ad motū locale, hæc materia est in potentia ad gñationem, & sic patet differentia, & conuenientia cœlorum, & gñabilium

ex parte eorum corporum, siue materierum.

Et substantia existentes in substantiis existentibus in corpore cœlesti non sunt potentia ad transmutationem: at substantia existentes in substantiis existentibus in corpore generabili & corruptibili sunt, & similiter est in corpore cœlesti. declaratum est. n. de eis eas esse conuenientes cum formis generabilibus & corruptibilibus in aliquo, & in ali quo differentes ab eis.

Nunc ponit differentiam inter cœlos, & animalia. cōm. 28. siue corpora generabilia ex parte formarum, & sensus verborum sic barbare translatorum est, q̄ substantiaz i. formæ substanciales existentes in substantiis. i. materiis existentibus in corpore cœlesti, id est cœlo ipso aīali vt partes, hoc est & substantiaz & formæ colorum non sunt potentia ad transmutationem, sunt. n. æternæ, at substantiaz & formæ in materiis quæ sunt in corporibus gñabilibus vt partes sunt. s. in potentia ad transmutationem. sic igitur differunt formæ cœlorū à formis corporum gñabiliū, quia illæ sunt æternæ. Hæ vero trāsmutabiles. hoc aut pbat per ea quæ dicta sunt circa dīam & conuenientiam harum formarum ab illis, & vt de formis dictum est, sic de corpore cœlesti similiter dicendum, & de generabili quæ omnia dicta sunt.

Et ex hoc modo id quod congregatur hic ex anima & corpore dicitur aīal, cum hoc quod illud quod congregatur illic ex corpore & anima dicitur non equiuoce animal, sed secundum prius & posterius, & ideo necesse est in talibus naturis vt prius sit causa posterioris, vt dictum est de hac natura alibi. verbi gratia, illa quæ dicuntur talia sed diuer sunt ur secundum magis & minus.

Ex dictis infert duo, quorum vnum sequitur ad alterum. primum est quod intelligendo hoc modo cōponem in cœlo, & in gñabilibus tam illud quod congregatur hic ex aīa & corpore q̄ illud quod congregatur illic etiam ex aīa & corpore dicitur aīal, nō tñ vniuoce, nec æquiuoce, sed analogice ēm prius & posterius, hoc est primum. Secundum est q̄ p p hoc cœlum est cā aīal sublunarium. nam in talibus naturis analogis semper quod prius est, est cā effectrix, & essentialis eius quod est posterius. vt de hac natura dictum est alibi, videlicet. 2. meta. cōm. 4. & 1 2. meta. cōm. 5. 1. dictū est. n. q̄ illorū quæ sunt talia, & quæ sunt dīa ēm magis & minus, id quod est magis semper est cā eius quod est minus. vt quia ignis est calidus per essentiam, ideo est causa calidorum. Sed occurses, quod nam aīal est prius, an aīal cœlicum, an hoc sublunare? hoc. n. videtur prius, quia per hoc sublunare illud nocti sumus. Dici potest. vt in lib. Postero. dicitur prius esse & quo ad nos, & quo ad naturam, aīal quidē hoc sublunare prius est ad nos, quia vt recte argutum est, per hoc aīal sublunare illud cœlicum venati sumus. Aīal vero cœlicum est prius quo ad naturā, quia præstantius & nobilis. Hac rōne illud huic causa est essendi, hoc illi causa est cognoscendi, & sic patet ordo horum.

Quoniam igitur cœlum componitur ex materia & forma, sicut est dispositio in animalibus quæ sunt hic, declaratum est. Amplius in quo conuenit forma istorum cum formis illorum, & in quo differunt: & in quo differt vltimus motor istorum ab ultimo motore illorum. Remanet igitur declarare in quo differunt hæc duo genera quo ad accidentia & in quo conueniunt.

Epilogat oīa declarata, & q̄ dicit patet in tex. dein cōm. 30. de proponit intentionem dicendorū, & ait se velle dicere in quo differunt & conueniunt hæc duo gñia aīalium

Dubitatio.
Salatio.

Dubō circa or
dinem.

Solutio.

liū quod ad accidētia, quia vt Auer. ait. i. de aīa. cōm. 5; cognitio rei non perficitur nisi per cognitionem substantiæ cius, & accidentium, quæ accidentū per se illi rei. Sed occures, quia videtur q̄ Auerro. transgressus est ordinem. prius. n. debuit tractare de accidentibus, quā de essentiis. est. n. ordo doctrinæ à notioribus. Di ei potest q̄ Auer. processit resolutorie à priori ad posterius, qm̄ inuētio illorum est facta per cognitionem acceptam secundum conuenientiam & differentiam ab ipsiis gñabilibus, quæ sufficit ad inuentionem cauſe accidentium illorum per se, hęc Auer.

Differunt enim in natura passiua, qua dicitur alteratio, & conueniunt secundum accidentia, secundum que nō transmutatur substantia. Hęc. n. alteratio secundum quam transmutatur substantia alterati, videtur esse propria corporibus, quorum substantiae admiscentur potentiae, & sunt corpora generabilia & corruptibilia. accidentia vero que non transmutant substantiam deferentis, sunt communia vtrique corpori.

Cōm. 31.
Proposita intentione, exequitur, & declarat quæ sunt illa accidentia in quibus conueniunt, quæne illa in quibus differunt. Vbi debes scire q̄ accidentiū quædam sunt corruptiua substantia, quædam perfectiua, corruptiua quidem sunt, quæ veli p̄la immediate p̄parant ad corruptionem vt qualitates tactiles detertia specie qualitatis. quædam quæ consequuntur ad qualitates tactiles, vt qualitates secundæ, albedo, videlicet & nigredo, & id genus, perfectiua vero sunt, quæ insunt, nec p̄parant ad corruptionem, nec consequuntur p̄parantia ad corruptionem, vt motus, & lux, & id genus. Vult igitur Auer. cōlum & gñablia differre quidem quo ad accidentia corruptiua primo vel scđo modo. cōuenirevero quo ad accidētia perfectiua vt sunt motus & id genus. cā autem quare differunt in primis accidentibus est, quia illa non insunt nisi in corporib⁹, quæ miscēt potentiae, & materia, cuiusmodi sunt corpora corruptibilia, cetera vero insunt oībus corporibus. Quo vero ad verba attinet, debes scire q̄ accidentia primo modo appellantur naturæ passiua & alteratio-nes. naturæ quidem passiua pro quanto sunt de tertia specie qualitatis, quæ est passibilis qualitas. alteratio-nes vero pro quanto p̄parant ad corruptionem.

Et primum istorum est motus localis, et diaphaneitatem & qualitates quas sequuntur ista. s. raritas & densitas. Vi detur. n. quod raritas & densitas causæ sint fere diaphaneitatis & non diaphaneitatis

Cōm. 32.

Dictum est cōlum & gñablia corpora cōuenire in accidentibus quæ non abiiciunt à substantia deferentis, nunc explicat, illa & ait q̄ de illis est motus localis. hic .n. vt dicitur. 5. phy. cō. 1. 4. nihil abiicit à substantia rei, & propterea est maxime perfectius. Amplius de illis est diaphaneitas, hoc est transparentis & opacum. hęc. n. non abiiciunt à substantia eius, cui insunt, etiam de illis sunt raritas & densitas quæ sunt qualitates ad quas sequuntur ista, videlicet diaphaneitas, & opacitas, & q̄ ad raritatem densitatemque sequātur diaphaneitas & opacitas, declarat ex hoc, quia raritas & densitas sunt fere causæ diaphaneitatis & opacitatis. Sic igitur accidentia, in quibus conueniunt, sunt motus localis, diaphaneitas & opacitas, raritudo & densitudo. Quo vero ad verba attinet debes scire q̄ diaphano verbum græcum est, & latine sonat parvum, transparentis, vel interlucens, cuiusmodi est vitrum, aer, aqua, & ignis elementarius & id genus. hęc enim perua dicuntur,

transparentia, siue interlucentia, quia interposita in ter visum & obiectum, non impediunt visionem, immo visile obiectum penetrat intentionaliter per illa, & huius generis est cōlum, quia cōlum lunæ interpositum inter nos & stellas fixas non impedit visionem iliarum, immo per ipsum illæ interlucent. Huic vero contrarium est opacum, siue tetur, quod nec interlucet, nec transparent, sed eclipsat, visile cuiusmodi est terra, lignum, & id genus. quod ab Auerroe dicitur per negationem, videlicet non diaphanum. forte quia in Arabico non habet nomen. Secundo debes scire quod rarum & densum non sunt vere causa diaphaneitatis, & opacitatis, quia ambo sunt aeterna; & nullum aeternū est vera causa effectrix alterius aeterni. Præterea ambo consequuntur animam cōlū, sed dicuntur fere causæ, quia immediatus rarū & densum fluunt ab intelligentia, quam diaphaneitas & opacitas, vel quia dispositiua causæ sunt respectu illarum, nam quam cito aliquid efficitur rarum, tam cito preparatur ad transparentiam, quam cito vero densum, tam cito ad opacitatem.

Sed tamen dicuntur vtræque in vitroque corpore secundum prius & posterius sicut dicitur corporeitas.

Solutio dubitationem, dictum est enim hęc accidentia quæ non auferunt à substantia subiecti, conuenire cōlū & generabilibus, posset quis dubitare, vtrum conueniant vniuoce, vel æquiuoce, vel analogice secundum prius & posterius. Respondet quod vtræq;, hoc est omnia hęc accidentia, sunt omnia cōlū & generabilibus non vniuoce, nec æquiuoce, sed secundum prius & posterius, veluti ipsa corporeitas, nam motus cōlū est causa omnium motuum, qui sunt in corporibus generabilibus. Similiter raritas illa & densitas, diaphaneitas & opacitas, sunt causæ diaphaneitatis, & id genus, quæ sunt in istis. & tu intellige non absolute. raritas enim & densitas cōlū non sunt causæ effectrices, sed ratione subiecti, cui insunt, & propterea adiecit, sicut dicitur corporeitas. nā vt illa corpora sunt causæ horum, sic omnia quæ illis insunt, sunt causæ omnium quæ his insunt. igitur hęc analogia est ratione subiectorum, non absolute,

Et similiter conueniunt in illuminatione, & obscuritate. Sed hęc magis videntur dici æquiuoce quam secundū prius & posterius. lux enim videtur fieri hic in hoc corpore igneo diaphano simplici quod est in concavo orbis luna, quando agit in corpore denso, & admiscetur cum eo, at causa illuminationis partium corporis cælestis, scilicet stellarum vi detur esse densitas illius partis diaphana in actu ex orbe. Et hoc apparet in stellis que eclipsant se ad inuicem, et hoc bene apparet in luna.

Quartum accidentis in quo cōlum conuenit cum generabilibus corporibus, est lux, & obscuritas. sunt enim cōlū lucidi, vt stellæ, & sunt nonnulla corpora gñablia lucida, sunt cōlū obscuri, quj græce aphotí dicuntur, vt hęc cōlōrum partes, quæ non sunt stellæ, similiter & luna obscura est, sed recipit lumen à sole. Sunt & nonnulla generabilia obscura, vt lapides ligna, & id genus. igitur in his accidentibus etiam conueniunt, dicit enim q̄ licet conueniant hęc, tamen prius videntur dici æquiuoce, quam analogice, & hoc potest declarari pro tanto, quia inter lucē cōlestem, & sublunarem nō mō reperitur ordo subitorum, sed etiam p̄ proprias rōnes. lux. n. illa est cā lucis huius rōne subti, quia

Accidētia cur
appellantur na
ture passiua, et
alterationes.

Quid diaph.
non & opacū

quia subiectum illud est *cā* subiecti huius, etiam p̄ prijs rōnibus, quia lux h̄c sublunar is, quæ cōpetit igni, non effici si nisi quatenus ignis simplex effici si mixtus. vt qñ accendit in licinio, face, ligno, & id genus, at stella pars cœli lucida lucet, ppter admixtionem cū alio corpore, s̄m propter condensationē partium. igitur lux & tenebra dñr plusq̄ analogice. i. æquiuoce, q̄a s̄m prius & posterius dñr tam rōne subiectorum, q̄ rōnibus proprijs, quibus ipsæ sunt. Quod vero stellæ sint densæ probat p̄ hoc quia stellæ eclipsant se. cū. n. stella inferior interponit inter nos & stellā superiorē, tunc illa superior eclipsatur, qđ esse non posset nisi stella inferior esset densa non permittens interlucentiam. q̄ quidem dēsītudo maxime patet in luna, q̄ eclypsat oēs superiores. sic igitur apparet stellas esse lucidas, ppter densitudinē. Ignis vero lucet, ppter eius admixtionem cū opaco. Qd̄ vero verba attinet, debes scire q̄ diaphanum est quoddā in potentia, qd̄ quidem sui natura nō lucet, sed recipit lumen ab alio, vt aqua, aer, & id genus. quoddā in actu, qd̄ sui natura lucet, veluti stellata pars. h̄c. n. diaphana est quēadmodum pars non stellata, quia eiusdē speciei est cum illa, tñ est diaphana in actu, q̄a propter sui densitudinē lucens, & à seipso illuminata à sole recte. igit Auer. stellas appellat actu diaphanas. partes vero non stellatas appellat diaphanas in potentia, quia illæ lucent, h̄c vero nō. Sed occurs, quia Venus & Mercurius sunt sub sole, & nunq̄ eclypsant solem. De hac qōne Arist. opinatur supra lunā esse solem, supra solē esse venerem, supra venerē esse mercurium, supra mercuriū martem, supra martē iouem, supra iouē saturnum, supra saturnū stellas esse fixas, supra has nihil esse, nisi entia optimā vi tam ducentia. Ré hanc de sole maxime approbat Arist. in lib. de mundo, p̄ hoc quia luna cæteros eclypsat, ipsa vero à nullo condit, nisi interuentu terræ. Sol vero cū. dit oēs, & non condit nisi interuentu lunæ. Auer. vero. 2. cœli. cōm. 5. 8. v̄r persuadere rem hanc, quia solmotu p̄prio velocius mouetur venere & mercurio, igitur debet esse prope velocissimum, videlicet lunā. Huius opinionis fuerunt, & Leber & Theon, qui post Ptolomæū obseruarunt multis annis. Ptol. vero de situ trium superiorum cum Aris. concordat. Deprēhendit. n. hoc instrumento diversitatis aspectum, vt diceſ, sed de Sole addubitate visus est. Nā in nona magnæ cōpositionis sectione afferit se non potuisse discernere an duo inferiores sint sub sole vel supra solem, quia non valet, non abscondunt solem, igitur sunt supra solem, quia stat illos nunquā diametrari inter solem & oculos nostros. veluti v̄r in luna, quæ licet s̄p̄fissime cum sole coeat, raro tñ condit solem, quia raro diametratur. Et dato q̄ illi diametren, vt apte Ptol. demonstrat eodem in lib. sectione tertia, & recto aspectu inter nos & solem interponantur, adhuc possunt non cōdere solem aut quia sunt nimis lucidi, nam lux interposita inter lucidum & oculos lucidum nō condit, aut quia sunt diaphani. sic. n. lucent & sunt diaphani, & sic non condunt solem. Aut quia sunt nimis puij accidente ad hoc nimia eorum distanția à terra. nam conus vmbrae illorū corporum in aere perditur & nō pertingit vsq; ad nos. Aut propter alias causas, quas alij ponunt. Demum Ptol. Petofiris, Neocepsus, Dorotheus, & Hiparchus solem statuerunt in me dio planetarum, post quē versus terrā statuerunt venere, post quā mercurium collocarunt, tā & si de mer curio Arist. dicat oppositū. ipsum, videlicet esse supra ve-

nerē. demum lunā, hoc autem obseruatione deprēhenderunt. nam sumptis diuersis instrumentis & exactissimis, p̄ diuersitate aspectuum deprēhēdenda simul tempore in diuersis locis in latitudine multum remotis apparet diuersitas aspectus notabilior, atq; sensibilior in luna q̄ in mercurio, & in mercurio q̄ in venere, & in venere q̄ in sole, & sic de cæteris suorū ordine. Quod esse non poterat, nisi quia luna est nobis propinquior mercurio, & mercurius venere, & venus sole, & sol cæteris. Quā obseruationē Albumasar cōfirmauit coniecturis naturalibus satis p̄babilibus in lib. suarū eruditionum.

*Defensio.
Aristo.*

*Error.
Aristo.*

Arist. vero saluari potest, quia téporibus Arist. astrol ogia non erat completa, nec dīcē motu oēs perceptræ. Cuius signum est, quia Auer. sequens antiq̄ astrol ogiam Eudoxi & Calippi errat de motu solis. credit. n. solē proprio motu ferri velocius venere & mer curio. hoc. n. erroneū est, quia deprēhensum est vene rem & mercurium velocius motu p̄prio ferri ipso sole, licet motibus mediis semper sit media veneris mer curiiq; cū sole cōiunctio. vt obseruauit Ptolomeus.

Quibus patet solutio ad rōnes pro Arist. positione.

Hæc pauca de situ stellarū. nam diligentius in lib. 2. de cœlo dicemus.

Quæres cōsequenter ppter quid ignis propria in regione non lucet? Juniores afferunt illum non lucere argumento quia ignis illæ est alterius rationis. Quod vero ille ignis æquiuoce ignis sit, alteriusq; rationis testatur Alex. vt narrat Auer. primo cœli. cōm. 9. 1. testatur & calor illius, qui est alterius rationis. est n. viuificatiuus & plificus. elementarius vero corr uptiuus. talis autem esse non posset, nisi foret alterius rationis, vt dī. 12. meta. cōm. 1. 8. & secundo cœli. cōm. 5. 2. & vt dicemus in hoc lib. sic igitur ille ignis non lucet, quia non est ignis, nisi æquiuoce. Ego vero non vidi

Alex. sed quicquid sit, nec ille ignis est penitus alterius rōnis, nec dato q̄ sit alterius rōnis, sequitur vt non luceat. Quod quidem non sit alterius rationis, patet, quia ille & iste sunt elementarij, non differentes nisi s̄m quid, quatenus, videlicet, ille est purus, hic autem com mixtus.

Quod vero non sequatur vt non luceat, dato q̄ sit alterius rationis, declaratur, quia cœlum est multo magis alterius rationis ab isto igne, quam ille ignis ab isto igne. Dicamus igit cum Auer. quarto cœli cōm. 3. 2. vbi mouet, & soluit quæstionem, & vult lucem sibi competere extra suum locū veluti congelatio ipsi aquæ extra suum locū cōpetit, cuius causa est (vt innuit) quia lux non cōpetit igni, nec cōgelatio aquæ, nisi quatenus præternaturaliter afficiuntur, vt videlicet, aquæ miscef quicquam terrei. igni quicquam opaciterrei. modo nullum elementum præternaturaliter in proprio afficitur loco, & propterea si aqua debeat congelari, & ignis lucere, oportet vt ambo exeat loca naturalia, ad hoc vt se misceant alicui, per quod hoc luceat & illud con geletur, & hac ratione nec ignis proprio in hoc lucet, nec aqua proprio in loco cōgelatur, & sic patet solutio quæstionis. illud vero quod dixit Alex. q̄ ille ignis & iste æquiuoce dicuntur, exponit Auer. esse verum per accidens, quatenus per accidens ille gñat, iste corrūpit. nā cum illo miscef quicq̄ de radiis solis, qui descendentes cum aliquo illius, viuificant, huic miscef aliquid terrei, & hac ratione mortificat, quare ille viuificant per accidens ob admixtionem cum radiis viuificantibus, hic mortificat ob ad mixtionem cum opaco terreo.

*Solutio
Auer. &
propria.*

Et cum ita sit: stellarum substantia & cœli est eadem na turæ secundū quod omnes antiqui dicunt ut narravit Arist.

Sueſ. de ſuba.

E in libro

*Quæſtio de luo
ce ignis.
P̄o ſumorum.*

Confutatio.

*Solutio
Auer. &
propria.*

in libro etiā ē mundi. Et corpus cœleste secundum hoc est diaphanum per se in actu econtrario corporibus diaphanis que sunt hic, que sunt diaphana in actu apud presentiam lucis.

cōm. 35. Ex ijs quæ dixit, insert duo. dictum est. n. partes cœli non differre nisi penes rarū & densum inter se. Ex ijs sequiſ primo q̄ non differunt sp̄e quia rarum & densum non faciunt diām specificam, & ita stellarū substantia, & cœli est eadē natura fm sp̄em, veluti antiqui Astrologi ſenſere, & Auer. narravit in lib. 2. de cœlo. Secūdo ſequitur vt corpus cœleſte totū fm se & quodlibet ſui ſit actu diaphanum & p se, actu quidem quia ſemper luſcens, ſive illuminatum, p se vero, quia totū cœlum est ppria natura lucidū, & non ab alio niſi à parte, vt dice- mus, econtrario corporibus diaphanis q̄ sunt hic, q̄ sunt diaphana in actu apud præſentiam lucis corporis lumi- noli ſolis, vel ignis, aut id genus. Hoc autem ſequitur, quia partes non differunt ſpecie, ſed ſola rariſtudine & denſitudine, & ita omnes ſunt lucidae, & omnes actu diaphanae propria natura.

Et partes diuersantur in hoc in diaphanitate, & non dia- phanitate, ita quod in eis ſit aliquod ſimile colori, ſicut in ga- laxia: et quia luna videtur eſſe denſa & obſcura & recipiens lumen ab alio. f. à ſole, & in libro de animalibus dixit Auer. quod natura eius eſſe vniuenia natura terræ plus quam ca- terarum stellarum. Et forte corpora cœleſtia diuersantur in raritate & denſitate: que ſunt cauſa illuminationis & obſcuritatis: licet hæc nō inueniantur niſi in luna tantum, ſecun- dum hoc igitur eſt intelligenda: vt mihi videtur, diſpoſitio & illuminatio corporum cœleſtium.

cōm. 4. Sed circa dicta ſoluit duas dubitationes. prima du- bitatio eſt, quia dictū eſt totum eſſe diaphanū, & totū eſſe lucidū. Qd̄ non vī bene dictū, quia tunc oēs ſtellæ, & oēs cœli partes eſſent æqualiter lucidae, & æqualiter obſcuræ, æqualiter diaphanae & opacæ cuius cōtra- riū teſtaſ ſenſus. Rñdet & concedit oēs eſſe lucidas, & actu diaphanas, ſed diſferre fm magis & minus, intantū q̄ in eis eſt aliquid ſimile, colori, veluti appetet in via la- ſea, q̄ græce galatia, ſive galatea dī, & ſic concedit oēs eſſe actu diaphanas & lucidas, licet ſit diāa penes magis & minus. Secūda dubitatio mouet in textu, & eſt, quia luna vī eſſe denſa & obſcura, vt docet eius macula, & recipiens lumen ab alio, vt à ſole. igif non quælibet pars cœli eſt lucida, & actu diaphana. Cōfirmat auctoritate Auer. in lib. de aīalibus, vbi dixit Auer. natura luna eſſe inter ſtellas, veluti eſſe natura terre inter elementa ſed terra nō eſt actu lucida, igif nec luna, hæc eſt dubitatio. Rñdet & ſolutio eius eſt q̄ corpora cœleſtia & partes cœli diuersantur, vt dictū eſt in raritudine & denſitudine, que ſunt cauſe illuminationis, ſive lucis, obſcuritatis ſive tenebræ. Tunc ad rōnem ait hæc nō inueniri niſi in luna. f. q̄ ſit obſcura & recipiat lumen ab alio. igit luna & oēs ſtelle ſunt lucidae, & actu diaphanae fm magis & minus, luna, n̄ licet ſit lucida & diaphana, eſt tñ re- miſſe talis, & ppterea recipit lumē notabile à ſole. Et ſic dubitatio eſt abſtaſta, & epylogat q̄ hoc pacto debet in- telligi diſpoſitio cœli. Sed hic ſunt quaſtiones, prima vtrum cœlum, & q̄libet eius pars ſit lucida & actu dia- phana, & vī q̄ nō, primo q̄ totum cœlū eſt diaphanum vt dicebatur in textu, & Auer. ſecundo de aīa, cōm. 69. igif totum non habet lumen à ſe, diaphanū, n. eſt lumi- nis receptiuſ. Secundo Auer. ſecūdo cœli. cōm. 49, & hic, vult lunā eſſe obſcurā, quia ſimilis eſt nature ter- ræ, igit ſi illuminat ab alio. Tertio, oēs ſtelle recipiunt

vtrum cœlum ſit lucidū, Prima ratiō.

Secunda, Tertiis, igit ſi illuminat ab alio. Tertio, oēs ſtelle recipiunt

lumen à ſole, igit ſi non habet lumen à ſe, oportet n. oē recipiens eſſe denudatum à natura recepi, vt dī aīa de aīa, cōm. 4, & 2. de aīa, cōm. 67. antecedens eſt Auer. in lib. de proprietatibus elementorum, ſi ille liber eſt eius.

Quarto quod non eſt fm ſe totū denſum, non eſt fm ſe totū luminosum, ſed cœlum non eſt fm ſe totū den- ſum, igif nec fm ſe totum luminosum. Maior eſt Auer. in textu, qui ait de nſitatē eſſe cām lucis stellarum. ſtella. n. lucet, quia eſt denſior pars orbis, minor patet, quia ſi cœlum fm ſe totum eſſet denſum, tunc p orbes infe- riores non poſſemus videre ſuperiores, eclipsisarent, n. ſe veluti vna ſtella eclipsat aliā. Quinto quod non eſt fm ſe totum viſile, non eſt fm ſe totum lucidum. Modo cœlum eſt viſile fm ſe totum, ſed ſolum fm ſe ſtellam. igif nec fm ſe totum lucidū. Sexto ſi cœlum fm ſe totū eſſet lu- cidum, tunc cœlum fm ſe totum calefacere, tenet co- quentia p dicta Auer. ſecūdo cœli. cōm. 42. Sed non fm ſe totum calefacit. Sunt. n. nonnullæ ſtelle quæ ſuapte natura inſtrindant, vt Astronomi teſtant. Septimo lu- na recipit lumen à ſole, igit ſi ſtelle antecedens pa- tet in eclipsibus, & alijs figuris lunæ quas habet cū ſole. conſequentia eſt Auer. ſecundo cœli, & Auer. cōm. 49.

In contrarium eſt Auer. in tex. qui dicit cœlū eſſe to- tum actu diaphanū, hoc eſt p ſe lucidum. In qōne te- nent nonnulli cœlum non eſſe totū lucidum, ſed eſſe ali- quod primo lucidum qd̄ eſt cā cæterorū vt ſint lucida. Imaginantur. n. partes cœli ſp̄e diſferre, & ḡne conue- nire. Sed cum in vnoquoq; ḡne ſit dare vnum qd̄ eſt cā cæterorum in illo ḡne, propterea volunt in ḡne cœlico eſſe aliquod. vnum primo lucidum, qd̄ ſit cauſa cætero- rum, vt ſint lucida. Sed quidnam iſtud primum ſit, cui per ſe, & primo cōpetit lux, rōne cuius cæteris alijs cō- petat, & e quo lumen deſfluat in alia, eſt qō non parua. Astronomi teſtent illud primum eſſe ſolem. Nā ſol eſt lucidissimus e quo oīa alia cœli lumen mutuant. Huius positionis eſſe videtur Ptole. vbi que, ad cuius mentem oportet dicere deum ipsum eſſe principaliter in ſole, ve- lut in medio, mouereq; vniuerſum aīal cœlicum diurno motu, & principaliter ſolem, ad cuius motum diurnum mouentur oīa alia cœli mēbra, & ſingulum mē- brum moueri a ſuo motore proprio. verbi cauſa ſtelli- ferus orbis mouet ſingulis. 6 9. mil. annorum. Alij or- bes alijs proprijs motibus. Qua ratione non oportet po- nere nonum orbem, qui primo moueatur, ad cuius mo- tum cæteri orbes moueantur, & maxime ſi non deute Tebitici astronomi trepidatio, qua ratione orbis ſolis p̄ſtantia lucis & nobilitate motus erit primus ſim- plicer. ratione cuius cæteri orbes diurno motu mo- uentur, & e quo lucem cæteræ orbium partes mutuan- tur. Adde q̄ orbis ſolis per ſe primo e motore vniuerſali mouet horis. 2 4. & motore proprio per vnum annum, vt componatur motus eius ex duobus moto- ribus. Hæc ad Ptole. mentem. Huius opinionis eſt Al- bertus magnus in. 2. cœli, & videtur poſitio Auer. in lib. de proprietatibus elementorum, ſi ille liber eſt eius. & pro hac poſitione facit hæc ratio, quia primum in ḡne eſt quod eſt maxime tale, Sed nihil in genere cœlico vī ſole lucidius, vt eius actio & apparentia indicat, igit ſol eſt primo talis ratione cuius cætera erūt talia. Pro- pterea. Sol eſt vita & actionis principium, propterea Neoceſpus & Petosiris peritissimi astronomi fecerunt ſolem in oī genitura aphætam hoc eſt emiſſorem anno- rum & vita, vt etiam narrat Auer. 12. met. cōm. 3 4. vñ- de & Auer. ait ſolem & hominem ḡnare hominem. Hoc autem

autem esse non potest, nisi quia est maxime, & primo lucidus. Præterea. Oes stellæ regulant à sole. sumuntq; ab illo fortitudinem & debitatem. nā lucanæ sunt fortes. vespertinæ vero imbecille. sicut & alijs modis cum sole constitutæ alijs afficiunt viribus. hac igitur rōne, & similibus tenent oes stellas mutuari (vt dictum est) lumen è sole, tamethi non oes si modolumen mutuuerit ab illo, & propterea lumen earum non eodem modo apparet nobis, sed alterius stellæ lumen apparet rubrum; vt illud martis. Aliud squallidum, vt illud venoris. Aliud album vt illud galateæ. Aliud alijs modis p̄ qualitate & natura stellæ mutuantis. Sed occurses in hac positione, primo propter quid oes stellæ non variatur in lumine, veluti luna, cœtitur. n. luna nunc cornuta, nūc semiplena, nunc alijs modis apparens, quare non & ceteræ stellæ, si à sole lumen ipsum mutuuentur, veluti & luna. Secundo, cur si mō stellæ non eclipsantur p̄ interpolationem terræ inter solem & ipsas, veluti eclipsatur luna? recipiunt. n. lumē eodem mō oes. Potest dici in hac p̄o. q̄ non est simile. nam ceteræ stellæ sunt diaphane, & transparentes, in quibus lumen incorporatur, atq; imbibitur ēm oes partes, veluti sit in vitro at luna circa superficiē est corpus diaphanum, circa centrum est corpus opacum, & parū trāsparens; & ppteræ lumen variat in figura, pro rōne situs, quē obtinet luna cū sole. Ad secundā dici potest q̄ inferiores nō possunt eclipsari p̄ talem interpolationem, quia nūc recedunt à sole tāto inter uallo vt terra posuit intervenire, superiores vero nō eclipsisant, q̄a vmbra terre nō attingit ab illos vt tenet astro nomi. hæc de prima pōne. Alij tenent illud primū tale esse totū orbem stelliferum, nā ut in aīl cor est primū vivens quod oībus alijs p̄bet vitā, vita autē datur calore calor vero lumine & motu, ideo primū lucidum & primū mobile idē erit. tale autem primū mobile ēm oes peripateticos est orbis stelliferus, igitur talis erit primū lucidus, è quo oes cœli partes lumen mutuantur. Hanc positionem coœui nostri persuadent, primo, quia corpori primo debet prima qualitas, prima autē qualitas est lux. & primū corpus est orbis stelliferus. igit̄ lux primo illi cōpetit syllogandi forma est Arist. & Auer. cōm. 2 6. secundo cœli. Secundo, primū alterans debet esse primū lucidum & primū mobile. corpus. n. cœlestē non alterat nisi lumine & motu. Sed primū alterās & primū mobile est cœlū stelliferum, igit̄ idē est primū lucidum. Sed nulla harū positionū, est peripatetica, nec quo ad illud in quo ipse conueniunt, nec quo ad illud in quo ipse differunt. non quidē quo ad illud in quo conueniunt, q̄a apud peripateticos aggregatū ex oībus cœli est vnū numero aīl cœlicum lectū in orbes veluti in mēbra, vñigeniū & in natura consimile, cuius partes non differunt specie, sed sunt eiusdē naturē vt dicimus, differentes tñ in accidentibus ēm magis & minus. Secundo, lucidū est à densitudine partiū, sed nulla est cœli pars, q̄ non sit aliquātulum densa. non. n. daf summe dē sum, sicut nec summe rarum. igit̄ oes sunt lucide, p̄ qualitate densitudinis. Tertio oes partes cœli sunt actū diaphane, igit̄ actū lucide. Antecedens est Auer. vbiq;, & consequens etiā. Quarto, oē paruum cum condensat, lucet, veluti de albumine om̄i patet, quod magis, vñ, qn̄ magis condensat. Sed oes stellæ sunt partes densiores orbiū igit̄ oes lucent. Quo vero ad dñiam etiā errat. Prima quidē positio errat, quia non est peripatetice dīctum solē esse primū oīsum mēbrorum cœli, quia licet esset primū p̄stantia lucis, non tñ p̄stantia motus.

Scđa etiam errat & magis, primo q̄a licet esset cœlū stelliferum primū mobile p̄stantia motus, non aut p̄stantia lucis. nō. n. stellæ eius sunt summe lucide, vt sensu patet. Scđo iuxta hanc pōnem nō posset bñ reddi cā augmēti & decremēti lucis lunæ, nec eclipsiū lunariū, quia nunq; posset terra ita intervenire inter cœlū illud & lunā. qn̄ alia ex parte luna illuminare. Dđm igitur ad mentem peripateticorū cœlū ipsum aggregatū ex oībus corporib; esse individuū cœlicum. vnū numero i specie aīl cœlici, cuius partes sunt similares, & i natura cōsimiles, & in accidentibus ppteris vniuocē, differentes tñ in illis ēm magis & minus, quatenus vna est magis talis, vt sol magis lucidus, non tñ primo lucidus Orbis stelliferus magis mobilis, non tñ primum mobile, primū. n. lucidū est vniuersum aīl cœlicū, & hoc primū mobile. Vt est opinio. Auer. i lib. metheo. & hic, & Arist. vbiq;. Ex ijs sequit q̄ in tali cœlico aīl non est aliqd primū, sed bñ aliquod magis & minus. nā primū & posterius esse nō possunt nisi in his, q̄ differunt spē in eodem gñē, magis autē & minus possunt esse in individuo uno numero ēm diversas partes. Et ppteræ licet in tali individuo aliqd dicat magis mobile, vt cœlū primum, & aliqd magis lucidum vt sol, nihil dī primū mobile, vel primū lucidū, nisi totum cœlū. Ipsū. n. p̄ se primo mouet, & per se primo lucet. Potest tñ aliiquid i illo dici primo tale. sumēdo primo p̄ magis, & aliiquid scđo tale sumēdo secundo pro minus. Quod vero totum cœlū sit lucidum testatur luna ipsa cornuta, cuius vna pars q̄ est versa ad solē vñ lucidior, alia minus lucida. Mō hinc minus lucida tñ sit visibilis, & non vñ rōne coloris, nec rōne luminis, qd̄ receperit à sole, igit̄ rōne propriæ lucis. Sit in eclipsiū lunæ, vbi totum lumen qd̄ à sole recepit amisit, & tñ vñ. igitur luce ppteris, nisi dicat videri p̄ lumen scđarium de quo i lib. de aīa diligentius disputabimus. Debet scire, p̄ solutione ad rōnes q̄ partes cœli quidā sunt maxime lucide & minime opacæ vt sol. qd̄am magis opacæ & minus lucide vt luna, qd̄am lucide & diaphane mediocriter vt stellæ & ceteræ cœli partes. Tunc oportet dicere, q̄ minus tale intēdi pōt à magis tali, & ita recipere quicq; ab illo, non ea parte qua est tale, sed ea parte qua deficit ab illo tali. luna igit̄ & oes stellæ recipiunt lumē à sole, non quidē vt reddant lucide, q̄a sunt lucide, sed vt reddant visibiles & magis lucide. Et ex hoc apparet, q̄rē luces stellarum sunt diuersæ ppteratis. nam licet vigorent à luce solis, tñ lux solis, quatenus sit saturnia aliam nascit̄ aſtēctionem, alia quatenus sit martia, & hoc pacto voluit intelligere. Prol. Quibus rñdetur ad rōnes propositionibus. Ad primā cum ait in unoquoq; gñē esse vnū prium patet solo. Cœlū. n. non est genus, nec partes differunt spē, sed est vnum numero aīl in sua spē, in quo nihil est primū p̄ se, licet aliiquid magis tale. Ad rōnes pro prima positione, patet solo. Sol. n. non est primū p̄ se, sed maxime lucidū, è quo stellæ nō lucent, sed notabile lumen mutuan. Et p̄ idem ad ēm dicimus. n. totum cœlū esse virtē principiū, sed hoc daf soli, non quia sit pri mo talis, sed q̄a magis talis. Per idē ad tertiam, regulant̄ nō quia solus talis & primo, sed quia magis talis. Ad rōnes vero, p̄ secunda pōne patuit solo in declaratione opinionis Arist. Ad rōnes vero i principio qōnis. Ad primā dici potest q̄ totum est diaphanū in actū & nō in potētia, & ppteræ actū lucidum. Ad secundam patet sol. luna. n. recipit non lucē à sole sed notabile lumen, & est diaphana & opaca sive minus diaphana, circa. n. partes circūseriales è diaphana, circa vero partes cētrales est

Sueſ. de ſuba, E 2 aut

Positione peripateticorum et fīto p̄tria.

aut opaca, aut minus diaphana, propterea habet lumen, & recipit lumen, non quo luceat, sed quo videatur. Ad tertiam concedo quod oes stellæ recipiunt lumen à sole, quo notabiliter luceant, & sunt gradum, quo illud recipiunt sunt denudatae ab illo. non autem aliter. Ad quartam negat minor, cœlum, n. est sicut se totum densum, non tamen sicut se totum æqualiter densum, & propter ea non sicut se totum æqualiter luminosum, & ad probationem dico quod orbes inferiores non impediunt, quia sunt diaphani & lucidi, vt appareat i vitro, & albumine, & id genus. Ad quintam dico quod sicut se totum est visile, non tamen æqualiter, sicut non est sicut se totum æqualiter lucidum, orbes tamen & partes nonstellatae non videntur, quia maius lumen obfuscatur minus, veluti stellæ non videntur de die, licet sint visiles propter maius lumen tolis.

Ad sextam dico quod oes stellæ sunt lucidae, & cum dicitur quod tunc oes calefacerent, negarem, quia non ois lux calefacit, nisi sit attractiva, vt dicimus, quod Auer. concedat oes stellas calefacere, de quo alias, Ad septimam patet sol. per ea quod dicta sunt. Consequenter quarene de macula luna, utrum luna sit suapte natura maculata, & utrum quod non, quia est corpus simplex & purius igne, qui non est maculosus. In contrarium fuit Auer. qui dixit lunam esse maculosam propter dritam partium insipititudinem & raritudinem. De quoniam narrat multas positiones Auer. 2. cœli. cōm. 49. prima est maculam illam euenerit obiectu cuiusdam corporis inter nos & lunam, quod prohibet nos

*Quarta de me
cute luna.*

Prima positi.

Confutatio.

Secunda positi.

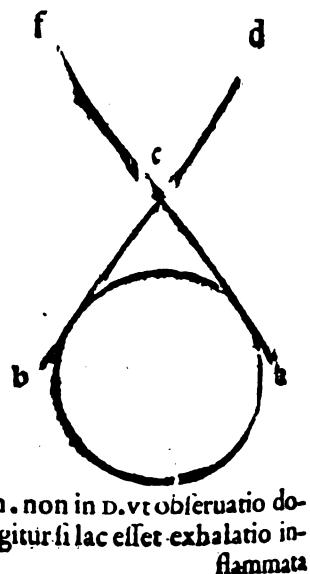
Confutatio.

Positio Auer.

Confutatio.

Solutio. prie.

hoc rationi dissonum, nam luna est corpus imperfecte sphæricum, maxime ex ea parte quod ignem tangit, & quia est à primo cœlo maxime elongata. vt dixit Arist. 2. cœli. Ad rationem vero dico quod est purior igne, quo ad secundum materiale, non aut quo ad partes, quia ipsa est terra similis. Hæc de macula. Tertio quare de galatia, siue de via lactea, utrum sit res elementaria, vel cœlica. Et utrum quod sit res cœlica per verba Auer. hic dicentis, & partes divergentur in hoc in diaphaneitate, & non diaphaneitate, ita quod in eis sit aliquid simile colori, sicut in galatia. Ecce quo. Auer. tenet galatiam esse rem cœlicam. Idem etiam in sua paraphrasi libri metheo. In contrarium est Alexander in commentatione libri Metheo. vbi velle ut lac esse rem elementariam. Circa quoniam videtur primo quare sint positiones aliorum, & deum de veritate. De lacte igitur oes latini opinantur Arist. id est sensisse, quod de cometa, nam ut cometa est exhalatio accensa, & ita & lac voluisse Aristote. dicunt, secundo, quod sicut cometa videtur per colorem sibi ex inflammacione insitum; ita & lac per colorem ex accensione resulantem, & conuenient gnat & specie, differunt autem solo situ, quatenus cometa est circa unam duntaxat stellam, lac circa totum illum circulum quem sporadum vocant. Secundum quia cometa nonnunquam rubet. Lac semper albescit, ob quam cām gala græce, latine lac dictum est. Quod vero hæc sit positio Aristote. patet primo quia Aristote. ait lac fieri, ut cometa disgregato aere ab accessione aeris. Secundo, ibidem ait lac esse crinem multorum siderum. Tertio definens ipsum inquit lac esse crinem maximus circuli, sicut crinita est vnius terræ. Quarto, per rationes Aristote. prima est quod unum fidus potest tantum exhalationis eleuare ut fiat crinita, igitur plures stellæ id possunt, & maius. Secundo, una medietas est dupla ad aliam, igitur lac est res elementaria. Tertio lac istud caulis generatur, quibus & crinita, igitur sunt eiusdem specier. His concluditur, ut Alexander ait lac esse eiusdem generis & speciei cum crinitis. Hæc Aristote. impo-
suerunt latini omnes usque ad annos nostros. Nec legi aliquem qui de mente Aristote. aliter dixerit. Deinde obiiciunt omnes Aristote. & ipsum in hac re derelinquent, & primo contra Aristote. arguit Auerro. in paraphrasi libri metheororum. Nam si lac esset exhalatio accensa veluti cometa, ipsum non videretur similiter ab omnibus habitantibus, consequens falsum. ut dicit, quia vulturem cadentem siue aquilam vident in extremitate lactis tubi uno situ in corduba, & sub eodem in marocco, quare distant multum & probat consequentia. sit circulus terræ A. B. & sint duo oculi distantes in diversis regionibus videlicet, in A alter, & in B. alter, & sit exhalatio accensa quare lac est C. transeat igit radius ab oculo B. usque in C. qui directe ascendet usque in D. stellam. in eodem instanti transeat radius ab A. in C. aut igitur procedet continuo & directe in D. vel in E. stellam. non in D. ut observatio docet, igitur in E. stellam, igitur si lac esset exhalatio inflammata

apparentia alia, propter partium quedam lumen, nec utrum

flammata in supra regione aeris, tunc stellæ non eodem situ ad lac videbuntur, occiduis. n. apparebit. & in directe. orientalibus vero. d. stella. Secundo arguit, si lac esset exhalatio inflammatæ, tunc annis calidis increaseret, immo inveniret vero annis humidis. Similiter in uno anno temporibus calidis ut aestate & vere augeret. Frigidis autem decresceret. Tertio, si ita esset, tunc aliqua exhalatio esset perpetua, & si exhalatio aliqua esset perpetua, tunc corruperetur totus aer & conuerteretur ad ignem. vel saltem fieret pluuiarum, & fontium, & aquarum magna penuria & exustio summa. tenet consequentia, quia istud lac est maius quovis cometa, & tñ cum apparet cometa, iüs annis emergit in mundo summa siccitas, magna pluuiarum inopia & summa exustio, ut afferit Arist. se nō semel obseruasse, & nos testamur hoc anno. 1507. apparuit. n. cometa qdam tertio die Augusti anni pxi. mi. 1506. in occidente, & hoc anno secuta est magna siccitas, & aquarum penuria, à Decembre. n. mense vñq; ad Augustum sequentis anni non sunt visæ apud nos sensiles pluviæ, & vtinam hæc penuria esset in fine, qm vix pauperes vivere possunt aquarum inopia, & aīalia fere oīa depereunt, igitur si tm̄ potest parvus cometa, & momētarius, quantū poterit lac & ppetuum. Ultimo arguit, oē intransmutabile quod circulariter mouetur, est cœlum vel cœlicum quicq; lac est perpetuum, & circulariter fertur, igitur cœlum vel quicq; cœlicum, propter hec argumenta Auer. & oēs latini relinquent Arist. afferentes in hac re illū non esse audiendum. Propter hæc aliter nonnulli dicunt, aiunt. n. cœlū esse in raritate & densitate varium, ac disiforme. Signum autem est, quia stellæ est densior pars orbis, tunc aiunt lac esse partem cœli, quæ est diaphanis dēsior & stellis rarior, quæ pars est veluti angulus quidam incipiens à pedibus geminorum circuens p polos ad principium sagittarij. Signū autem quia ibi sunt stellæ paruae, & disseminatæ, quæ sporadæ dicuntur à græcis. Imaginantur igitur solē & stellas, quæ rutiliores sunt, & clariores emittere radios suos in illum angulum, qui est stellis rarior, & dēsior diaphanis, & ibi radios frāgi aliqua ex parte, ut inde lumen illud magis incorporatū eo in angulo magis nobis appareat, q; in centratū in partibus diaphanis, probant vero hoc exemplo à nube. 2. exemplo à macula lunæ, & à cæteris stellis nebulosis, hæc de lacte iuniores. Auer. vero in sua paraphras libri metheororu singit duos alios modos, sed quia sunt friuoli, eos omittit. cæteri vero aliter sentiunt, quæ oīa tanq; vana tacemus. Obiiciamus igitur contrapositionem iuniorum primo iste angulus est pars densa in orbe, igitur est stella per definitionem stellæ. vltra est stella, igitur sphærica. Tenet consequentia per Arist. 2. cœli. vbi probat, si vna stella est sphærica oēs esse sphæricas, & Auer. cōm. 4. 9. ait hanc consequentiam valere, quia oēs stellæ sunt eiusdē speciei. Amplius cœlum octauum est oīum orbium nobilissimum, igitur sibi & cuiilibet eius parti competit figura nobilissima, qualis est sphærica. Secundo si talis circulus est stella cum sit ita maxima, habebit & virtutem maximam. Imo & multo pollutiore quāvis stella cuiusvis magnitudinis, quia ut dicitur. 8. physi. in maiori quanto est maior virtus, & vltra, si habet virtutem maximam debuit obseruari, ut cæteræ stellæ, & vt nebulosæ oēs, & sic angulus iste in ortu genituræ aliud daret, aliud in occasu, aliud in alijs locis collocatus, modo per observationem veterum astronomorū hic circulus non inuenitur obseruatus, & sic non videt esse res cœlica oī ex

parte. Nunc videamus de positione Arist. & de veritate. & primo petit Arist. vt Auer. in lib. metheo. declarat aerem lunari globo proximum esse a cœnsum. Secundo petit in ea cœli parte, quæ est in directo posituræ lactis plures esse stellas, quam in cæteris partibus. Ex iis primo sequitur in ea aeris supera parte, quæ cœculo sporadeo subiicitur, plus exhalationis attrahi, & attractam plus resolui atq; inflamari, tenet consequentia, quia virtus attractiva ibi est maior, cōbusiu etiā major, igit & attractatum maius, & cōbusum maius, Tūc colligi possunt effectrices causæ. Nam lac hac ratione efficitur, stellæ in cœculo sporadeo diffundunt lumen, ptensum in cōtinuo & directo vñq; ad exhalationem ab ipso attracta & accensam, & quia illa exhalatio accensa propter cōbusionem, & consistentiam attractæ rei acquiuit potentiā reflectendi oē sibi emissum ob id reflectit lumen cœculi sporadei in octauā vñq; ad sphærā, & quia illud lumen non inuenit in vñuerso cœlo aliquā aliam partem aptiore ad mutandum ipsum, recipiendum q; sit cœculus sporadeus, inde is cœculus lumen, illud assumit sic immixtum ex lumine rei elementariz & cœlicæ, præpterea quasi albescit, ut lac igit cause effectrices sunt cœculus sporadeus, vt luminis emissor, & exhalatio attracta ut illud reflectens. Materia & subm̄ est ea cœli octaui pars quæ cū cœculo sporadeo coexistit. Nā hæc lucet, hæc q; albaternif, & nō exhalatio. forma est albedo illa, q; luci addit. hæc. n. albedo luci sporadarum addit ex accensione exhalationis. Et q; hæc sit positio Arist. Auer. ipse testa. ait. n. Arist. fundari in hoc sylo, videlicet, stellæ accendunt contentū sub se, stellæ in via lactea sunt multæ, igit multum accendunt contētum sub se. Tunc vltra pcedit, & vult lac fieri ex reflexione luminis, & præpterea cōcludit quare est apparentia cōposita ex lumine elementario, & stellifero. 2. idem potest colligi ex translationibus nostris in lib. Metheo. quas edemus. Tūc de fine dicimus q; alius est finis cœculi sporadei. Alius exhalationis accensæ, alius ipsius lactis. Finis cœculi sporadei nō est alius à fine cæterarū stellarū ob eundem. n. finem est cœculus sporadeus, ob quem sunt & cæteræ stellæ, finis exhalationis accensæ est vt ignis gnatetur, ac in æqualitate perpetetur. Nam vbi non sunt stellæ, elementa frigida incrementa, vt terra & aqua. Ad æqualitatem igitur necesse est per hūc modum ignē increscere. Finis ipsius lactis gnatū quidem est mundi ornatus, speciatim vero est propter lumen in quo est. poti. n. accidens eo quidem fine, quo & eius subiectum. hæc de oībus causis lactis. Sed occursus primo, quia illa exhalatio accensa, quæ est spculum reuerberans esse rara, igit non potest reflectere lumen illud vñq; ad cœlum. Amplius cur reflectit lumen emissum à sporadeo cœculo, & non cæterarū stellarū, & cur ad sporadeum circulū ipsum reflectit & non ad aliā cœli regionē. Propter primā rōnem Auer. reliquit Arist. Et ego relinquō ipsum. nā ille credit exhalationem adeo, ppter accensionem rarefieri, vt nō possit esse spculū, & in hoc decipit. Arist. n. exhalationem hanc ratiorem esse exhalationem è qua fit cometa, arbitratus est, quia si esset tanta, tunc proprio cernere calore, veluti cometa, vult tñ illam esse aliquantulum densam, vt emissum lumen reflectat, & ipsum albificet, reddatq; illud visile. Ad scđam dici pōt q; reflectit lumen illud & cæterarū stellarū. p̄cipialiter tñ illud, q; a habet cū eo ali quā vim occultā, & q; est in positura tali ad illud, & reflectit lumen ad regionē sporaderi cœculi, q; ibi est illū. Suesi, de suba E 3 militudo,

De la He secrō
dom veritatem
et Arist.

Quod sit pos.
sit Arist.

Dubitaciones
contra Arist.

Solutio.

militudo, & occulta & manifesta. occulta quidē, quia forte est illic virtus attractiva illius luminis. Manifesta vero, quia illic genitum sicut illud lumen, & illinc proficitur. Ex iis sequit apud Arist. lac esse apparētiam non quidē simplicis luminis, sed cōmixti ex elementario & cœlico, erit igit̄ exhalatio requisita ut cōcā effēctrix quatenus vt corona circuli sporadei lumen illud reflectit & albificat & reddit visiblē, erit vero lac apparētia quæ in circulo sporadeo collocaſ quatenus circulus ille est illius apparentiæ subiectum. Propterea Arist. visus est velle sermonem mixtum, nā vbi ait lac esse ex halationem accensam, intelligit illam esse vnā effectricem cōcām laetis, vbi vero lac ait esse sporadeū circulum, vel ī circulo sporadeo, intelligit tanq; in materia & re visili, & sic sermones Arist. sunt cōcordes. Per hæc ad rōnes Auer. Ad primā dico ipsum lac esse ī cœlo stellifero vt in subiecto, quia vñq; ad illud exhalatio refleſtitur pp cās dictas, & non in regione aeris, vt putarūt Auer. & latini, & ideo stellæ vñr eadem positura ad lac apud oēs habitates. Ad scđam dico q̄ exhalatio refleſtens crescit & minuit, sed nō sensibilē, nā virtus cōſeruans, & attrahēs est vuniformis ppetua & limitata ā natura vñi ad tantū & tale, veluti si ppetuus esset magnes, perpetua esset talis & tāta attractio, & hac rōne lac ppetuo est aliud atq; aliud, licet semper appareat idem. Ad tertiam dico q̄ continuo aer ipse corruptitur in regione illa in exhalatione, sed ā virtute regitiua vniuersi q̄tū de igne hic augēt & in exhalationem conuertit, tñ alia ex parte imminuit, & sic conseruat æqualitas. Ad vltimam dico q̄ lumē est continuo aliud atq; aliud, exhalatio etiā alia, & lac cōtinuo aliud atq; aliud, hoc autē deprehēsum est conjecturis. Potissimum quia inter tropicos lac paruu & forte nullum est, quia ibi plures sunt stellæ in sporadeo circulo, q̄ illi parti corrīdet. Ad auctoritatē vero Auer, veluti ipse negavit pceptorem, nos negamus ipsum, quia nec Arist. intellexit, nec veritatē huius qōnis. Mirum igit̄ est cur Auer. & ceteri latini, Arist. tā inique accusent. Melius. n. debuissent ipsum intelligere. Si quis autē de Arist. opione, vel de rei veritate aliter senserit. rogo vt scribat, nō. n. discere me liora recusabo. vnum non audeo dicere, me, videlicet, fuisse primū inter latinos, & eos quos viderim, qui p̄uincia sumperit defendēdi Arist. ppterā aut mihi aut inuentioni gr̄s sunt habendæ, hæc de lacte. Cōsequenter quarto q̄ritur vtrum stellæ siue orbes differant spē, & arguit q̄ sic primo. si orbes essent eiusdē speciei, tūc essent oēs corruptibiles vt deducit. i. cœli, & Auer. nota. 12. meta. cō. 49. & 3. de Aia. cō. 5. Secundo, stellæ, ex orbes sunt eterni. igit̄ non est plus vno individuo ī specie, & ita differunt spē. tenet consequētia per Auer. i. cœli. cō. 4. vbi ait vbi inueniēt ex eo plus vno est diuinutū, & cō. 9 o. ait in eternis non esse plus vno individuo in spē. Tertio quæ differunt numero & conueniunt spē, sunt in materia, vt diceſ vltimo lib. huius, & septimo met. cō. 2. 8. at orbes nō sunt in materia. igit̄ vt prius. Quarto quorū loca differunt spē, etiā locata differunt spē, qm̄ locus est forma & pfectio locati. 4. phy. cō. 2. 3. Sed loca differunt spē, quia distantiae orbium ā medio differunt spē, igit̄ & orbes. Quinto plus differt stella vnius orbis ā stella alterius orbis, q̄ stella vnius orbis ā stella eiusdē. Sed stellæ eiusdē orbis differunt numero, quia virtute & potētia. vt patet de stellis signiferi orbis apud Ptole. igit̄ & stellæ diuersorum orbiū. Sexto motores differunt spē, igit̄ & orbes. Septimo stellæ diffe-

*Do differen
tia orbium.*

runt, p̄prijs accidentibus, vt sexu, & qualitate, iḡ spē. Octauo Arist. in lib. de p̄prietatibus elementorū ait. fo lem spē differre ab aliis stellis, iḡ cæteræ similiter. In oppositū est Auer. in textu dicēs stellarum & cœli esse eandē naturā. Præterea Arist. intulit in. 2. cœli vt Auer. notat. cō. 49. & 59. si vna stellarū est sphērica. oēs esse tales, vbi Auer. ait illā tenere nōnisi quia oēs sunt eiusdē speciei. Præterea, stellæ hñt casdem figuræ spē, & eodem motu spē, igit̄ sunt eiusdē speciei. Demū cœlum est quinta essentia, igit̄ vnum in spē, oēs. orbes sunt eiusdē speciei naturē quintę. Et sic q̄ est ambigua pro vtraq; parte. Auic. de qōne tenet stellas differre spē, & gñne conuenire, veluti & orbes. & tunc vult Arist. 2. cœli ſuile locutum exéplariter. nō. n. vult habere q̄ quia luna non mouet. igit̄ nulla stella mouet, vt hoc sit pro tanto, quia oēs sunt eiusdē speciei. nā hoc est loco exēpli, non autē demōstrationis, & propterea tenet Auic. orbes siue stellas esse eiusdē gñnis & diuersarum specierū. Persuadet hoc primo quia motus differunt spē, igit̄ & orbes. Antecedens patet quia motus diurnus & motus p̄pprii vagarum stellarū differunt spē, sunt. n. ā terminis cōtrarijs in terminos cōtrarios supra diuersos polos. Se cundo q̄a centra orbiū differunt spē, & maxime si sint eccētrici & epicicli. Algaçel vero non mō orbes, sed intelligētias q̄ illos mouent, ait differre spē, & genere conuenire, vt in lib. d. d. dispu. 7. in dubio. 5. Obiicit autem confuſu Auer. 2. cœli cō. 48. sic, si orbes essent spē diffe rentes, & genere conuenientes, essent cōpositæ materia & forma, & si cōpositi ex materia & forma, igit̄ corruptibiles, & si corruptibiles, igit̄ esset aliquod corpus cœlo prius, & ita orbes non essent prima corpora. Hæc est rō Auer. & licet de deductione possit esse q̄o, ego omisſis alijs sic deduco, quia Auer. ſupposuit dñiam ſumi ab actualitate formæ, genus ab ipsius materiali potentialitate, propterea ſequitur oē per ſe in gñc esse cōpositū ex materia & forma. Nec obſtat id q̄ de nigredine dñ, que est in gñne, & tñ non componit ex materia & forma. primo quia nigrū est in gñne, non nigredo. vt Arist. in topicis ait, conſtat autē nigrum cōponi ex materia & forma aut actualitate formæ, aut potentialitate materia. Scđo quia genus ſumi ā materia, & dñiam ā forma, potissimum habet locū in ſubstantijs, in quibus eſt ideo gñnis primo. & ſic patet prima cōſequētia. Scđa etiam patet quia oē cōpositum ex materia & forma p̄dicamē talibus eſt corruptibile. Tertia deducit. primo quia corruptio vnius corporis eſt gñatio alterius posterioris, igit̄ ſi orbes fuerunt corrupti fuerūt geniti. Et ſi geniti, aliquod p̄fuerit corpus, quod fuſſet in ipsis corruptū, & ipſi p̄ illud geniti. Et ſic aliquod corpus prius cœlo. 2. quia oē quod gñat extraſit de potētia materia virtute agētis corporei, oē. n. extraſit eſt corpus. 7. met. cō. 31. Rōnes vero Auic. ſoluuntur ab Auer. illic. Ad primā rñdet, cœlū eſte veluti vnum aīl, cuius primus motus eſt diurnus. Motus vero ecōtra eſt nō primus, ſed ve luti motus mēbrorū. In vno. n. aīali vñus eſt primus motus, poſſunt tñ eſſe plures nō primi, vt q̄ e dextris fit in ſinistrū, & qui fit ecōtra, ſic igit̄ ea mobilia differunt spē, quorum motus primi dñnt spē. At motus primi cœli, & oīum orbiū eſt vñ. videlicet diurnus, cæteri ſunt paccis & ſcđarij. Abſolute. n. negādū eſt dñiam motuū facere dñiam ſpecificā, nam ī vno aīli numero p̄nt eſſe plures motus spē (vt dicit ipſe) quorū vñus eſt ā dextris in ſinistrum, alius autē econtra. Ad ſecundā rñdet, oēs orbes eſſe concētricos, nā apparentiæ ſaluari poſſunt permo tum

tum leubab. Vel dici potest ccelū ipsum esse concentri cum terra. Non obstante q̄ mēbra sint eccentrica. Nā talis eccentricitas non est causa dīrīa specifica. nisi sit primo totius, vt dictū est de motibus. Ex ijs tenet Auer. orbes & stellas esse eiusdē speciei. Vbi debes scire duo esse q̄ faciūt dubitationem. Primū est an stella differat spē a suo orbe, parteq; non stellata. Scđm est an orbes, & stellæ iter se differunt spē. De primo Tho. tenuit. 2. cceli partē stellatam à non stellata spē differre etiā eiusdem orbis, ḡne tñ conuenire, & hoc quia differunt densitate & raritate, luce & tenebra, q̄ arguunt specificam dīrīam naturarū. Sed h̄c positio non v̄ peripatetica, quia non differunt forma, nō materia, non motu, non dispōne. Forma quidē non differunt, quia vna est aia spē & numero partis non stellatæ & stellatæ, non forma igit̄ differunt, nō materia, quia oēs sunt ex quinta essentia, q̄ nec est grauis, nec leuis, non motu, q̄a eodē motu stella & orbis mouent. vt. 2. cceli. probat Arist. non deniq; dispōne, quia pars stellata est dēsa, & nō stellata etiam dēsa, pars stellata lucida & nō stellata lucida. licet nō v̄, quia maius lumen offuscat minus, igit̄ non differunt dispōne, licet si dīrīa ēm magis & minus, vt dixit Auer. q̄ dīrīa non est specifica. Tenendū igit̄ de primo q̄ pars stellata & nō stellata sint eiusdē speciei, & non differunt spē, sed in dispōne non simpliciter, sed ēm magis & minus, & sic soluīt ratio. Tho. De scđo tenet Auer. orbes non differre spē, nec stellas diuersorum orbū, sed esse eiusdē speciei. Sed obijcies, q̄a si orbes essent eiusdem speciei, erunt tunc indiuidua cōtentia sub eadem spē. R̄ndet Auer. 2. cceli. cōm. p̄dicto, q̄ sunt eiusdē speciei ēm prius & posterius sicut mēbra. Sed obijcies adhuc Auer. si inter se orbēs non differunt spē, sed cōueniunt spē & ḡne, igit̄ sunt eiusdē ḡnis, & ita redit res in pōnē. Auic. & erunt cōpositi ex materia & forma, & ḡnabiles & corruptibiles. & ita aliqd̄ corpus erit illos p̄cedens, & huius rō est, quia oēs quod est in ḡne, spē, vel indiuiduo p̄dicamentaliter, est cōpositū ex materia & forma vel fundatū in cōposito ex materia & forma. Scđo, dico q̄ loquendo de ḡne & spē & indiuiduo trāscenderter, & eo, v3, modo. quo in æternis esse possunt orbes sive stellæ diuersorū orbium in ḡne vel spē, partialiter qđem spē differūt, totaliter vero non. Declarat, quia totū cōlūm est vnum numero aīal magnū. veluti Soc. vnu aīal paruum, cuius orbes & stellæ differūt partialiter cōplexione, vt declarat Ptole. operationibus, quia vnu quisq; eorū p̄prio & peculiari motu mouef, atq; formis, quia quilibet orbis aīal p̄pria forma perficit, atq; in spē repōnitur. & vt oēs hoīs partes reducunt ad vnum primum mēbrum, ad vna primam operationē, atq; ad vna cōem & primā formā, sic oēs orbes reducunt ad vnu primum mēbrū, videlicet, ad orbē stelliferū, à quo continent. & ad vna primam operationē, & vt pote ad vnu cōem motu diurnū, quo oēs mouenf, & quē oēs intēdunt prio & principali, atq; ad vna primā & cōem formā, videlicet primū motorē, q̄ vniuersi est prima forma. orbū vero ēm prius & posterius, & hoc voluit dicere Auer. 2. celi. cōm. 4. 9. cū dixit, sed tñ debemus intelligere ea conuenientia in spē, esse conuenientia in spē ēm prius & posterius, & nō ēm vniocationē, hoc est cōqualit. Nā licet membra aīalis cōlīci cōueniant in vna prima actione, vna p̄ria forma, & vno prio mēbro, cōueniūt tñ in illis ordine quodā, veluti & mēbra hoīs. Nā nōnulli p̄ prius & immediatus attingūt illa tria, nōnulli remotius, alij remotissime, & ita non differunt spē totaliter, sed bene partialiter. hoc idē vult dicere Auer. ibidē dum inquit. diuersitas aut̄ motuum non facit diuersitatem formarum specificarum, qm̄ diuersitas motū est ex modo diuersitatis aīalis in parte dextra & sinistra. Et manifestum est q̄ istæ diuersitates inueniuntur in eadem spē aīalis, videlicet, in homine. q.d. vnu esse primum aīalis calici motū diurnum, videlicet, q̄ est oīum primo & p̄ se. ceteri vero sunt partiales, vt motus mēbrorum, q̄ nō faciunt dīrīam specificam totalē, q̄a sunt cōpores in vna

Sueſſ, de ſuha E 4 ſpecie,

Anc. positio d
orbibus.

specie, immo in uno individuo, sed bene faciunt definitam specificam membralem sive partialem, quo modo concedendum est orbis differre specie, simili ratione stat ut concedamus orbis moveri circa diuersa centra, modo moqueantur omnes circa ceterum unum eum motum communem, q[uod] primo omnibus competit, nam ceteri motus circa diuersa centra definiti non totaliter, sed partialem differentiam faciunt. Et h[ic] positiō sic intellecta non habet calumnias, nec aliquid mali contra se, nec ante me aliquem inueni qui eam declarauerit, dicimus autem de hac diffusius. 2. cœli. Tunc ad dubitationes. Ad primam patet solutio, dictum est, n. quod Auct. & Auer. differunt inter se de genere, & specie, & individuo. Ad secundam dico secus esse in animali simplici & animali mixto. In animali, n. simplici totum & quodlibet membrum principale debet habere consimilem figuram, quia ob simplicitatem est similare in toto, & qualibet parte, veluti videmus totam aquam vergere ad rotunditatem, & guttam unam similiter. In animali vero commixto ex membris diuersae commixtio non oportet. Per idem ad tertiam, patet, n. oia, membra & maxime aialis simplicis conuenire in uno coi motu, veluti in una forma, & differre motibus proprijs, h[ic] addubitationes. Tunc ad rationes questionis. Ad primam patet solutio. sunt, n. eiusdem speciei non praedicamentalis, sed transcendentis, & sic non sunt corruptibles. Ad secundam concedo unam stellam non esse plus unam in specie, & sic sequitur ut differat specie saltem partialiter, non autem totaliter, quia saltem reducuntur ad unam primam. Ad tertiam dico esse veram maiorem q[uod] illa differunt numero & specie conuenient prædicamentaliter, non autem q[uod] differunt specie, vel numero transcenderent. Ad quartam concedo orbis differre specie partialiter, propter differentiam locorum partialium, sed quia conueniunt in uno loco communi, qui est totius, ideo omnes sunt eiusdem speciei modo dicto. Ad quintam patet sol. stellæ enim unius orbis & pars non stellata non differunt specie, sed secundum magis & minus. Et propterea omnes stellæ octauæ cœli sunt eiusdem speciei, licet differant eum magis & minus. Et hac ratione Ptolomæus in libro primo apotelesmatum non dicit absolute alias illius cœli stellarum esse martias, alias veneras, & id genus sed omnes esse eiusdem specie idiotropiae atque pecularitatis, assimilari tamen non nullas martis, qualitatibus, non nullas veneras, & id genus. Ad sextam patet solutione, motores, n. non differunt specie totaliter, quia ipsi reducuntur ad unum primum, primum, n. motor est intentionalis forma omnium motorum orbium, realis vero forma est orbium. Ad septimam patet solutio, stellæ, n. differunt accidentibus, texu, viribus & id genus, quia differunt specie partialiter, h[ic], n. differentia sufficit, non autem quia differunt specie totaliter. Ad octauam dico, q[uod] ille liber non est Arist. nec illum enumeratum inueni apud græcos vel codices vel authores. Aut dico q[uod] ille auctor illius libri vult sole differre sp[iritu]e partialiter, & non totaliter, h[ic] de quonibus, Redeamus igit ad textus expositionem, quia multa, & satis diximus.

Et de accidentibus convenientibus corpori cœlesti, & generabilibus & corruptibilibus est calefacere.

Cœlum accidens commune cœlo & generabilibus est calefacere, calefacit, n. cœlū & calefaciunt non nulla horum corporum sublunariorum, ut ignis, utrum vero cœlum infrigidet, humectet, & exiccat, bona est

questio, & forte dicemus postea, nunc vero sat sit accipere calefacere competere cœlo, & alicui horum.

Et Aristoteles dicit quod corpora cœlestia non calefaciunt secundum quod sunt calida sed secundum velocitatem motus, & ratiocinatur in hoc ex hoc quod accidit in sagitta directa.

Sed Auer. soluit dubitationem, posset, n. dicere quis, si cœlum calefacit, igitur est ignis, aut quid igneū, quia omnis ignis calefacit, igitur omne calefaciens est ignis, veligneum. Auer, igitur declarat modos, quibus cœlum calefacit, ut sciatur ipsum posse calefacere, & non esse ignem vel igneum. Et in hoc apparet error expositionis Ioannis, qui partē hanc fecit inquisitiuam, erravit, n. primo, quia nec Arist, nec Auer, in parte inquisitiua confuevit ponere determinationes rerū dubiarum, ut forma hic Auer, qui interponit determinationes rerum dubiarum. Secundo Auer, 2. cōm. 4. 2. dixit h[ic] eadem, quæ hic dicit, & tamen ut apparet illic, non dixit h[ic] per modum questionis, sed determinationis. tertio omnia quæ dixit, sunt vera, igitur non sunt dicta ad inquisitionem, quatuor igitur modis declarat cœlum ipsum calefacere, & non esse ignem, primo per motum, secundo per lumen, tertio propter caliditatem aequo voce dictam : quarto propter virtutem, & ad nullum horum modorum sequitur cœlum esse ignem, ut patet, per motū quidem cœlum calefacere, ait quia Arist. dicit cœlum calefacere velocitate motus, & hoc per signum sumptum est sagitta mota, cuius plumbum calefit, pro quanto mouetur velociter, & sic cœlum calefacit, non quatenus est calidum & igneum, sed quatenus mouetur & mouet nos. H[ic] Arist. secundo cœli.

Sed de hoc exemplo certant Alexand. & Simplicius. Simplicius, n. voluit Arist. processisse per locum è cœlo, quatenus, videlicet, motus sagittæ est causa caloris aeris, quem tangit, & sic quia sagittæ motus causant calorem in aere, per quem mouentur, sic stellæ causant calorem in hemisphærium nostrum circa quod mouentur, igitur locus videtur à causa. Alexan. vero voluit exemplum esse per viam signi, hoc pacto, quia, n. sagitta mota calefit, est signum q[uod] cœlum per motum efficit calorem. Et Tomas laudat Alex. Ego vero laudem Simplicium, quia illo modo, ut Simplicius ait, exemplum de sagitta est simile magis. Stellæ, n. non sepius calefaciunt per motum, sed aerem, sic sagitta aerem calefacit per motum, & hoc est omnino simile. Auerro, etiam videtur sectari expositionem Simplicij, 2. cœli cōm. 4. 2. ut dicemus ibidem. De modo vero quo stellæ per motum calefaciant, disputabimus postea.

Et dicit in metaphysica quod non sequitur ut fiat accidens ex sibi simili, neque in genere, neque in specie, sicut sequitur in qualitatibus, que sunt substantiae.

Remouet dubium circa primum modum, quo cœlum calefacit, quia posset dici omne simile fit à simili. vt. 7. metaphy. dicitur, & Auer. ibidem. cōm. 3. 2. Sed motus nec genere nec sp[iritu]e est similis calori. igitur calor non fit à motu. Responder Auer, secus esse in accidentibus, secus in substantiis. In accidentibus enim non oportet ut simile fiat à simili. At in qualitatibus que sunt substantiae, bene sequitur ut simile fiat à simili, vt colligitur eodem. 7. metaphy. text. & cōm. 3. 2.

Sed obiicies, quando vel intelligitur in substantiis simile fieri à simili in forma, vel in virtute, non in virtute, quia sic etiam accidens fit à simili in virtute, non. n. fieri potest accidens, nisi agens ipsum contineat virtualiter, nec

ter, nec in forma, quia ignis fit à motu ut ab excusione ferri & lapidis. 3. cōm. 5. 6. Similiter animalia putri ex materia genita sunt à calore cœlesti. vt. 1. 2. metaphy. cōm. 18. dicitur. & patet non esse ibidem similitudinem in forma. Ad hanc dubitationem potest vno modo dici, q̄ aliter est in substantia, aliter in accidente. In generatione. n. substantię semper substantia quæ fit, generatur à suo simili principaliter agente sui generis, aut suæ speciei, vt declarat Aristo. & Auer. 7. metaphy. cōm. 3. 2. Dico principaliter agente, quia substantia, fieri potest à non substantia, veluti ab instrumētaria causa. vt ignis fieri potest à motu, & lumine velut ab instrumentaria causa. principaliter autē fit à substantia quæ mouetur vel quæ lucet. Similiter animalia fieri possunt instrumentaliter à calore. principaliter autem à corpore, quod calefacit. In generatione vero accidentis non semper accidens quod fit generatur ab aliquo sibi simili in genere vel specie, vt ab agente principali. Nam licet calor fiat è motu vel lumine, non est eiusdem generis cum motu vel lumine, nec cum eo quod mouetur vel lucet, haec colligi possunt ab Auer. ibidem. Secundo dici potest, vt dicit Auer. 12. metaphy. cōm. 24. q̄ Alcx. verificauit hanc propositionem tribus. seruitus, videlicet, de agente & non de instrumento. De propinquo & non de remoto. De agente per se & non de agente per accidens, omne igitur quod fit ab aliquo, vt ab agente & propinquo & per se, non fit nisi sit eiusdem generis vel speciei cum illo. lege Auerroem illic, quia omnia hæc declarat. Sed quicquid dicatur, ego sentio cum prima responsione.

Et expositores dant secundam causam, scilicet illuminationem. dicunt. n. quod lux in eo quod lux videtur calefacere quād reflectitur. Et dicunt quid non est de accidentibus propriis ignis, sed de accidentibus communibus ignis, & cœlesti corpori.

Secundus modus quo cœlum calefacit, & non est ignis est propter lucem. Et hæc est causa expositorum qui dicunt q̄ lux quatenus lux calefacit quando reflectitur. Et debes scire q̄ duo sunt ex parte caloris generi. est. n. & ipse calor, quam fit & est intensio caloris. fit. n. aliquis calor magis & aliquis minus, calor. n. ipse absolute fit à luce, & nullam aliam ob causam, nisi quia lux suapte natura calorem efficit. Intensio autem calor fit à luce ipsa quatenus reflectitur. & hæc duo tenuit Auer. in textu. Sed huic obiectio, quia omnis ignis est lucidius. igitur omne lucidum est ignis vel igneū. Sed cœlum lucet, igitur est ignis. Responder negando maiorem & conuersiōnem. vniuersalis. n. affirmativa non conuertitur in terminis, sed in parte. Et sic negatur q̄ omne lucidum sit ignis, vel igneū, quia lux ipsa non est de accidentibus propriis ignis, sed de accidentibus communibus ignis, & cœlo. Et sic patet solutio.

Et forte dicendum est ad hoc, quod non est remotum vt calor dicatur in eis equiuoce per hoc signū, scilicet quia actio eorum diuersatur, calor. n. ignis corrumpit & destruit entia, & maxime calor ignis illuminantis. calor vero corporum cœlestium largitur vitam vegetabilem, sensibilem, & animalem: Et secundum hoc calor erit duobus modis. calor qui est de qualitatibus passiuis, quæ transmutant substatiā in qua sunt, & calor qui non est de qualitatibus passiuis, sicut est dispositio in diaphaneitate & non diaphaneitate, scilicet quod quedam sequitur qualitatem passiuam, & quedam non. Considerantes autem actiones stellarum in antiquo tempore vere dicunt quod quedam largiuntur caliditatem & siccitatem, quedam caliditatem & humiditatem, quedam

frigiditatem & siccitatem, quedam etiam frigiditatem & humiditatem, & sic quatuor qualitates communes corporibus cœlestibus & quatuor elementis dicuntur aquinoce, aut secundum prius & posterius.

Tertius modus quo cœlum calefacit & non est ignis, cōm. 41. est quia ipsum est formaliter calidū, & quia stellæ sunt formaliter calida, non tamen cœlum est ignis, nec stellæ ignes, quia cœlum & stellæ sunt formaliter calidæ calore & equiuoce dicto cum calore elementario. Et ita Auer. innuit duo, & q̄ cœlum & stellæ sint formaliter calidæ, & q̄ calor illa cœli & stellarum & equiuoce dicuntur cum calore elementario. Secundum probat primo per hoc, quia actio caloris cœlestis & elementarij est alterius rationis. nā calor ignis corrūpit & destruit entia & maxime calor ignis lucidi, hoc est elemētati. ignis nā purus (vt dictum est) saltem per accidens vivificat quatenus sibi miscetur lumen cœli. calor autem cœlestis largitur plātis quidem vitam vegetabilem, aſalibus vegetabilē & sensibile. hominibus vero aſalem & rōnam iuxta illud secundi physi. sol & homo generant hominem. Ex hoc inferet calorem duplē esse, alterum qui est de tertia qualitatis specie, quæ est passio vel paſſibilis qualitas, qui quidem substantiam transmutat, aut præparat ad transmutationem. Alterum. *Cetera dicitur* qui non est de tertia specie qualitatis, sed est calor perfectius & vivificans dico calorem esse duplē veluti & diaphaneitatem ipsam, & eius oppositum, quæ dicitur opacitas, vel non diaphaneitas. Diaphaneitas, enim & opacitas dicitur duplē, quatenus altera lequitur paſſibilem qualitatem, altera vero sequitur puram rarefactionē. Sic igitur patet lēcīm, videlicet q̄ calor quo stellæ sunt formaliter calidæ & calor quo ignis est formaliter calidus & equiuoce dicitur. Primum vero q̄ videlicet stellæ sint formaliter calidæ, probat auctoritate astrologorum, qui antiquis temporibus stellas obseruarunt apud Babilonios & Ægyptios, nam isti triebuerunt stellis omnes qualitates formaliter & maxime calorem, quod esse non potest, vt dicit, nisi quia insunt illis & equiuoce. Et sic patet tertius modus. Sed occurreret vtrum calor cœlestis differat specie ab elementario, & videtur q̄ non, quia conueniunt in nomine & ratione. igitur specie. Tener Alpharabius, q̄ nec genere, nec specie, nec numero differunt, genere quidem non, quia ambo sunt generis qualitatis, specie vero minime, quia ambo nomine & ratione conueniunt, quia si quis ambos definiat, rationem eandem assignabit, nec numero, quia idem calor numero est cœlestis, aſalis, & elementarius. verbi causa spiritus quatenus vivificat est cœlestis, quatenus est instrumentum aīe est animalis. Quatenus resolut humidum naturale est elementarius. Auerroes vero tenet q̄ differunt genere & specie, ita vt calor cœli sit alterius rationis quod tribus declarat rationibus. Prima est, quia operationes differunt specie. igitur & formę vt tangithic. & 12. metaphy. cōm. 18. & 2. cœli. cōm. 42. & alibi. Secunda est, quia subiecta prima & propria differunt genere & specie, vt cœlum & elementum, omne. n. accidēs proprium differt ab alio propter subiectum. Tertia est, quia aternū & corruptibile differunt specie & & equiuoce dicuntur. Et forte possunt concordari, quia calor cœli & calor elementarius in ratione physica differunt genere, specie, & ratione, vt rationes Auer. probant. In ratione vero metaphysica, quæ considerat calorem vt calor est, non quatenus corruptiorius vel perfectiorius, sunt eiusdem

Vtrū calor cœli sit equiuoce dicitur.

Positio Alfr. 5.

Positio Auer.

Concilium.

dem nominis & rationis, ut recte Alfarabius probat, hęc de dubitatione,

Et forte corpora cœlestia larguntur calorem licet non sint calida in se. non n. sequitur ut omne faciens aliquid accidens, disponatur per illud, verbi gratia, quoniam non omne quod mouet, debet moueri, neque omne quod significat debet esse nigrum.

Cōm. 4.2. Quartus modus quo cœlum calefacit & nō est ignis vel igneum, est quia calefacit non per motum, nec per lumen, nec per calorem, sed per virtutem, hoc est calefacit non quia est formaliter lucidum, aut quia formaliter mouetur, aut quia est formaliter calidum, sed quia cœlum & stellæ sunt virtualiter calidae. hoc autem persuaderet pro tanto, quia ad hanc positionem non sequitur aliquid impossibile, quia non oportet ut agens aliquid accidens, disponatur atq; formaliter efficiatur illud. Veluti non oportet ut omne mouens moueat, & id genus. Sic igitur sol, vel alia quævis stella calefacit, non quia mouetur, non quia lucet, non quia est formaliter calidus vel calida sed quia virtualiter est calidus vel calida veluti efficit plantam, quia virtute plantam continet. hic est quartus modus.

Et hoc apparet etiam ex hoc quod si alteratum esset ex alterato, & calidum ex calido, tunc procederetur in infinitum, & non inueniretur primum alterans, sicut sequitur in motu, necesse igitur est peruenire ad alterans non alteratum, sicut ad mouens non motum.

Cōm. 4.3. Persuasit quartum modum per hoc q; ad illum aul lum sequitur impossibile, nunc probat illum de facto. hoc modo, videlicet, quia si omne calidum fieret ex calido & omnino alteratum ab alterato, esset processus in infinitum, & non inueniretur primum alterans, ut sequitur in motu veluti deductum est. 7. & 8. physico sum s̄pē. Sed occurreret huic rationi, quo nam modo valet illa consequentia q; si calidum fieret ex calido, tunc procederetur in infinitum. Primo dicam omnia calida proficiunt à cœlo calido, & cœlum calidum à nullo proficiunt, quia est æternum, & à se. Secundo dicam non esse impossibile procedere in infinitum in alteratis & alterantibus. quia ut Auer. ait in lib. destructio de structionum, disputatione prima, & quinto physicom. cōm. 13. & 8. physicom. cōm. 4. 7. in accidentaliter ordinatis non est impossibile procedere in infinitum. Dici potest q; si cœlum esset affectum calore, vel aliquo accidente eiusdem speciei, & rationis cum calido, quod efficit, tunc esset processus in infinitum. Nam si cœlum esset calidum calore eiusdem speciei cum eo calido quod efficit, eius calor esset factus. alter non esset eiusdem rationis, quia æternum & genitum non sunt eiusdem speciei, & sic patet consequentia. Impossibilitas vero consequentis patet pro tanto, quia procedere in infinitum in accidentaliter ordinatis non presupposito aliquo æterno, quod motu æterno feratur, est impossibile, ut sequitur in proposito. Et sic patet solutio quæstionis.

Sed differunt quia mouens in loco non peruenit ad aliquod mouens se secundum totum. sed ad mouens aliud. In alterationibus autem peruenire potest ad alterans per aliquam dispositionem, que non habet causam, & ista sunt corpora cœlestia.

Cōm. 4.4. Dictum est q; alteratio & latio cōueniunt, quia ambo perueniunt ad mouens immobile, nunc vero ponit differentiam, quae est q; latio sive motus localis perue-

nit ad mouens incorporeum, quod mouet per se, & nō per aliquam dispositionem corpoream, alteratio vero peruenit ad mouens corporeum, quod alterat per aliquam dispositionem corpoream, sive illa si lumen, sive motus localis, sive caliditas, sive virtus, quæ dispositio non habet causam, sed est æterna, & hoc pacto primū alterans est corpus cœleste, quod alterat vel motu, vel lumine, vel caliditate, vel virtute.

Sed illa dispositio que est in eis forte est de genere eius, quod agit in aliud, & forte non. verbi gratia quia calefactio, quam agit in inferioribus est à natura neque calida neque frigida, sicut motus eius est à natura neque gravi neque leui, & hoc est magis quod apparet, cum haec qualitates sint in unicem actiua & passiua necesse est peruenire ad qualitates actiue, quæ non sunt passiua.

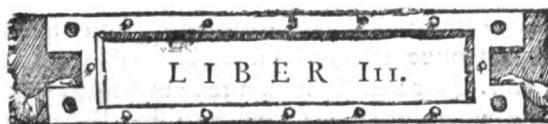
Solutio nunc dubitationem. dictum est. n. cœlum esse et primum alterans, quod alterat per aliquam dispositionem corpoream, quare nunc vtrum illa dispositio sit eiusdem speciei & generis, cum dispositio illa, cuius ipsa est principium. verbi causa cœlum calefacit per a. dispositionem, vtrum a. dispositio sit eiusdem generis cum b. calido, cuius a. est principium actiuum. Respondeat q; a. dispositio quae est in cœlis, per quam calefactiunt, forte est de genere eius, qd egit in aliud, & forte non, & videtur assicerere magis secundam partem, quatenus calefactio quam egit in his inferioribus, est à natura neq; calida neq; frigida, veluti eius motus videtur esse à natura neutra. & hoc ait esse magis apparenſ, pro tanto quia haec qualitates sunt actiue & passiue inter se, & ppteræa necesse est peruenire ad qualitates actiue primas, quæ agunt, & nullo modo patiuntur, & sic vis rationis huius est illa, quam dixit.

Et apparentius est & dignius, ut ista que sunt hic non reducantur ad qualitates, que sunt sui generis. Et si ponantur, debent dici secundum prius & posterius, sequeretur. n. vt de genere qualitatum passiuarum esset aliqua non passiva, quod est remotum, apparet igitur ex hoc quod ignis non est primū calefaciens quia est passiua. sed necesse est ut primum calefaciens calefaciat per qualitatem non passiua, si est primum mouens mouet per dispositionem non mobilem.

Cōfirmat dictam solutionem, per hoc quia est apparentius, & dignius ut iste qualitates reducantur ad qualitates alterius generis, apparentius quidem, quia magis sensibus conforme, quia videmus cœlum calefacere lumine & motu, dignius vero, quia semper reducio debet esse ad nobiliori simpliciter modo quæ sunt eiusdem generis, sunt & que nobilia addit tamen q; si haec qualitates reducuntur ad aliquod sui gñis, illud nō debet esse sui generis vniuersali, sed analogici quia (vt ait) si esset eiusdem generis vniuersali, esset eiusdem rationis. & ita in genere qualitatum passiuarum vniuersali & eiusdem rationis esset aliqua qualitas non passiva, utpote illa, ad quam esset reducio, & sit apparent illatio. Sed dices dico q; reducio est ad aliquod accidens corruptibile & passiuum, quod est eiusdem generis, & nunquam corrumpetur. Iam reponsum est vniuersaliter nec in substantiis, nec in accidentibus posse esse aliquod corruptibile, quod nunquam corrumpetur, & hoc Auer. tanquam principium supponit, properea ratio est efficax. Ex iis Auer. infert ignem non esse primum calefaciens, vt Platonici tenent, qui cœlum esse ignem vel igneum assertuerunt, quia ignis & omne igneum est passiuum.

passuum & elementarium. Propterea primum calefa-
cens est illud quod calefacit per qualitatem non passi-
bilē, vt per motū, vel lumen, vel id genus, sicut primū
mouens mouet per dispositionem non mobilem, quia
per intellectum, & voluntatem, quā nullo mouen-
tur. Diximus olim Auer, addidisse hoc consequens
propter Aristο, secundo metaphysi, qui videtur velle
ignem esse primo calidum, modo moderatur ver-
bum Aristο, & ait ignem esse primo calidum inter ele-
menta, non autem simpliciter inter omnia corpora,
Hæc Auer, de secundo lib. circa calcem huius secundi
solebamus querere quæstiones non paucas, veluti
vtrum sol & stelle calefiant nos. Amplius vtrum
motus & lumen calorem efficiant. Præterea. Si mo-
tus calefacit, quo nam modo calefaciat, idem & de lu-
mine. Demum si aliquæ stellæ infringident, aliquæ hu-
mectent. aliquæ exiccent, veluti nonnullæ calefa-
ciunt, & alias multas afferabamus dubitationes. Nunc
autem has prætermittimus, quia omnes has & plures
scribemus in secundo cœli, quem cito sum æditurus.
Non enim puto utile studiosis idem repetere frustra
sepius. Hæc de secundo libro.

Finis Secundi libri.

AVGUSTINI NIPHI
COMMENTATIONES
IN LIBRVM TERTIVM AVER.
DE SUBSTANTIA ORBIS.

V A declaratum est corpora
cœlestia componi ex mouente
& moto: & quod motor
in eis est non corpus sicut est
dispositio de ceteris motis ex
se, & hoc in ultimo octauo
physi. declaratum est. Item
quod motus quo mouetur hoc
corpus, est aeternus, inge-
nibilis, & incorruptibilis, quo stante: declaratum fuit
illuc etiam quod istud mouens non est virtus in corpore, si-
cuit est in animalibus, scilicet quod mouentia ipsa sunt vir-
tutes in corpore. Et hoc fuit explicatum ponendo duas pro-
positiones. Quarum una est quod omnis virtus in materia,
est finita motionis. Altera autem est quod virtus qua est
maxima in corpore cœlesti est infinita motionis, ex qui-
bus concluditur quod virtus qua est in corpore cœlesti,
non est in materia.

C. 3. **H**ACTENVS in lib. secundo Auer, tractauit
de cœli natura quatenus componitur ex mo-
tore & moto comparando eius partes ad par-

tes corporum generabilium. Amplius & de acciden-
tibus eius per differentiam & conuenientiam ad acci-
dentialia etiam corporum generabilium, in hoc lib. 3.
vult loqui de motore eius atque moto seorsum expo-
nendo quid sit vnumquodq; horum per se. Et de his
hoc ordine, quia primo de moto, secundo de motore,
quia etiam Aristο, hoc ordine processit. Resumit au-
tem primo ea quæ sunt demonstrata in octauo phys. lib.
vt hinc proficiatur ad rem, quam dicturus est. Sunt
autem in libro. 8. declarata duo. Quorum primum est
& corpora cœlica sunt composita ex motore & mo-
bili. Secundo vero & motor ex quo cœlum compo-
nitur, est non corpus. Quæ duo sunt ita in his quæ mo-
uentur hic à se. animalia enim componuntur ex mo-
tore & mobili. & motor illorum est non corpus, sed
anima. Hoc enim commune est omnibus iis quæ à se
mouentur, & motor sit non corpus. est tamen differen-
tia, quia motor corporum cœlestium, nec est corpus,
nec virtus in corpore. Motor vero animalium licet
sit non corpus, est tamen virtus in corpore, & sic in
.8. declarata sunt duo, videlicet, cœlos componi ex
motore & moto, & motorem nec esse corpus, nec vir-
tutem in corpore, & hoc quia mouet motu aeterno,
nullum enim corpus vel virtus corpore potest moue-
re motu aeterno. Hæc conclusio declaratur in .8. per
duas propositiones in secunda figura hoc pacto. omnis
virtus in materia est finita motionis. virtus cœli maxi-
ma, videlicet, primus motor, non est finita motionis,
sed infinita, igitur in secunda figura non est virtus in
materia, & ita nec est corpus, nec virtus in corpore.
Hæc in .8. lib. Debet scire & ea quæ mouentur à se in
hoc sublunari mundo, & ea quæ mouentur à se in illo
supralunari orbe conueniunt in duobus. tum quia
mouentur, tum quia mouentur à se. Qatenus hæc &
illa mouentur, componuntur ex motore & mobili ali-
quo pacto distinctis, quia omne quod mouetur, ab
alio mouetur. quatenus vero mouentur à seipso, mo-
tor amborum non est corpus, quia vbi esset corpus,
illiud moueretur ab alio, & propterea vt mouentur à
se, oportet vt motor illorum sit non corpus, vt. 7. &
.8. lib. physi. est dictum. Differunt autem hæc ab illis,
quia hæc mouentur à se tempore finito, illa vero tem-
pore aeterno, propterea motor illorum non est cor-
pus, & hoc quia illa à se mouentur, nec virtus in corpo-
re constituta in esse per illud, quia mouet motu aeterno.
Motor autem horum non est corpus, quia hæc à
se mouentur, est tamen virtus corporea, quia mouet
tempore finito. Hæc Auer. ex lib. octauo.

Propositio autem dicens quod virtus quæ est in corpore
cœlesti est infinita motionis: declaratur in .8. physi. per ater-
nitatem motus, & temporis. Dicens vero quod omnis vir-
tus, quæ est in materia, est finita, est manifesta per hoc: quia
omnis virtus in corpore s. virtus corporalis materialis ride-
tur diuidi per divisionem corporis secundum paucitatem
& multitudinem. Si igitur omne corpus est finitum: vt de-
claratum est .3. physi. impossibile est virtutem infinitam
esse in corpore finito, & hoc manifestum est per inductionem.

Resumit declarationem dicti syllogismi & breui-
ter, quia in lib. physi. 8. est diligentius explicata. Minor
itaque erat & virtus cœli est infinita motionis, probat
quia mouet tempore & motu aeternis. igitur est infi-
nitæ motionis, sicut extensio, quia an sit infinita in-
tentus

*Animalia co-
munita
corporibus
generabilibus
differunt et con-
veniunt.*

tensiue, est alla quæstio quæ non est ad rem. Animaduerte hæc esse declarata diligenter in lib. 8. text. & cōm. 7. 8. & 22. metaphy. tex. & cōm. 41. & propterea Auer. breuibus se expedit. Maior vero erat q̄ nullum corpus nec virtus in materia mouet tempore æterno. & hanc probat dupliciter, primo, quia nulla virtus diuisibilis ad diuisionem subiecti secundum plus & minus hoc est quæ est maior in maiore & minor in minore subiecto mouet tempore infinito. omne corpus vel omnis virtus in materia est diuisibilis diuisione subiecti secundum plus & minus. igitur nulla talis mouet tempore infinito. hic syllogismus patet ex lib. primo huius. Ibi enim est dictum q̄ omnis virtus in corpore diuiditur diuisione subiecti, & q̄ omnis talis sic diuisibilis, est corruptibilis, quia recipitur mediabitibus qualitatibus habentibus contrarium, & ita nulla talis potest mouere tempore infinito. etiam hic syllogismus est compositus. 8. Phy. cōm. 7. 3. ab Auer. propterea nunc satis sit dictum. secundo probat eandem sic. omnis virtus existens in corpore finito, est finita, & intellige si ita existit in illo, vt dependeat ab eo, vt sepe dictum est, omnis virtus existens in corpore existit in corpore finito, quia omne corpus est finitum, & nullum est vel esse potest corpus infinitum, vt tertio physi. patuit, igitur omnis virtus existens in corpore est finita, & per consequens non potest mouere tempore infinito. Hæc est secunda ratio. Confirmat eandem propositionem, quæ fuit minor syllogismi dicti in secunda figura per inductionem, quod enim omnis virtus in materia sit finita, patet inducendo in omnibus virtutibus materialibus ut in elementis, & mixtis, & animalibus.

Et Aristote. laborauit in 8. ad declarandum hoc è fundamento que ipse exposuit, scilicet quod omnis motus est in tempore. Ex quo intulit quod si virtus infinita esset in corpore finito, contingeret istud moueri per illam in non tempore. corpora enim non excedunt se in velocitate & tarditate: nisi in excessu earum in virtutibus motius materialibus. Et excessus virtutum sequitur excessum corporum. scilicet corpus: cuius virtus est maior: est velocioris motus. ex quo sequitur, quod si aliquod corpus habuerit virtutem infinitam, mouebitur in non tempore, sed declaratum est omnem motum esse in tempore. nam in omni motu est prius & posterius, quæ sunt in tempore.

Cōm. 3. Tertio probat idem per rationem Aristote. possumus in octavo libro Phyllicorum. Et procedit entime. à primo ad ultimum hoc pacto. videlicet, omnis motus est in tempore, hoc est successio in motu temperaria est secundum excessu sive proportionem proportionum potentiarum ad suas resistentias sive ad corpora quæ mouentur. Igitur si virtus æterna atque infinita in tempore esset in corpore finito, motus illius esset in non tempore. declarat cōsequentiam, quia corpora non excedunt se in velocitate & tarditate, nisi propter excessus virtutum mouentium, quæ sumuntur secundum proportionem earum ad sua corpora mota, ita quod corpus, cuius virtus est maior respondeat corporis mouendi, velocius mouetur. Et econtra etiam excessus virtutū sequitur excessum corporum. Vterius sequitur, si aliquod corpus habuerit virtutem infinitam, illud moueri in non tempore. Hoc autem est impossibile, quia omnis motus est in tempore,

Salvi
ad ed.
Dedica
cōm. 3.
Auer.

nam in omni motu est prius & posterius. igitur à primo ad ultimum virtus primi motoris non potest esse in materia. Et sic patet propositum. Debes scire q̄ textus Auer. resoluitur ad duo enthememata. prius est, motus est in tempore. Igitur si virtus infinita esset in corpore finito, moueret illud in non tempore. Secundum est, corpora non excedunt se in motu, nisi ab excessu earum in virtutibus. Igitur si aliquod corpus habet virtutem infinitam, moueretur in non tempore. Hæc Auer. Sed circa hæc dubitatur. Primo contra primum. quia non videtur unde sequatur, quod quia motus est in tempore, virtus infinita si esset in corpore finito, debeat mouere in non tempore. ita enim videtur sequi, si illa esset extra corpus, sicut si esset in corpore, modo sit infinita. Secundo dubitatur contra secundum, quoniam motuum excessus sequitur excessum virtutum secundum intentionem, & non secundum extensionem, modo virtus illa infinita primi motoris est infinita in extensione, & non in intentione, vt postea dicetur. Debes scire quod Averro. supponit in his enthememata illud quod declaravit in octavo libro Physi. cōm. 7. 9. videlicet, q̄ omnis virtus infinita extensio si est in materia sive corpore dependenter, illa sit infinita intensio. quia si illa est in materia dependenter, erit corruptibilis, & si corruptibilis, habet contrarium, cui resistit tempore infinito. Et omne illud quod resistit alicui tempore æterno, est infinitum intensio, quia non resistit, nisi per aliquam virtutem. igitur si per infinitum tempus resistit, etiam per virtutem infinitam intensio resistit. Et sic sequitur quod omnis virtus infinita extensio si sit in corpore, illa sit infinita intensio. Tunc primum enthemema patet. intelligit enim in antecedente quod si motus est in tempore, supposse propter rationem excessus virtutis ad mobile, & tunc sequitur vt si virtus illa æterna esset in materia, quod moueret in non tempore, quia sequitur illam esse infinitam non modo extensio, sed etiam intensio, vt diximus. secundum etiam enthemema patet per idem, quia si unum corpus fertur altero velocius propter virtutis excessum, igitur corpus cuius virtus est infinita intensio, mouebitur in non tempore, & hoc pacto se habebit cœlum si prius motor sit in eo dependenter. erit enim primus motor virtus infinita extensio & intensio, vt supposuimus. De his in libro octavo Physicorum, & postea repetemus.

Et cum ita sit et demonstratum sit quod corpus cœli componitur ex motore & moto, & quod istae motor non constituitur per rem motam: neque existit in ea. sed est absolutus ab omni materia querendum est de hoc quod mouetur ab eo, scilicet de corpore cœlesti, utrum sit compositum ex materia & forma sicut dispositio corporum que mouentur apud nos ex se à primo motore qui est in eis, scilicet corporum animalium quæ mouentur ab anima? an sit simplex & non est in eo potentia omnino, scilicet forma à qua proveniat actio preter formam mouentem quæ non constituitur per ipsam, scilicet formam, quæ largitur ei motum continuum, scilicet mouere infinitum.

Iis resumptis mouet quæstionem de corpore cœlico, quod est res mota in animali cœlico, quæ quæstio est, utrum corpus cœleste quod mouetur, sit compositum ex anima & corpore, per quam animam sit co-

sit cœlum, & perse mobile, vt dixit Auic. Vel est simplex per exclusionem animæ, & cuiusvis formæ, vt est rei veritas. hæc n. quæstio debet sic intelligi, quia Auerro. mouit illam propter Auic. quæ voluit ultra intelligentiam separatam cœlum ipsum componi ex anima & corpore, & ita ex materia & forma. Circa hanc quæstionem primo repetit ea quæ resumpfit de prima cœli compositione, atque de primo motore. Secundo mouet quæstionem, & quæ dicit sunt in textu perspicua. Sed occurses, quia Auerro. in lib. 2. mouit hanc quæstionem. igitur eam frustra repetit.

Dici potest quod Auerro, in secundo lib. loquitur de compositione cœli sumpti pro animali cœli, hic loquitur de corpore cœlico, quod est altera pars compositi. secundo dici potest q̄ locutus est generatum de compositione ex materia & forma, sive animativa, sive absolute. hic mouet questionem vtrum ea cœli pars, quæ dicitur res mota, sit composita ex anima & corpore, vt dixit Auic. tertio dici potest quod in secundo lib. locutus est de compositione cœli per comparisonem ad composita sublunaria. Hic loquitur de cœli compositione absolute, & sic non mouetur quæstio frustra. Debes scire quod Simplic. & Auic. de cœli compositione pariter sentiunt, volunt enim cœdum ipsum esse animatum anima extesa per totum. Verum Auic. in cœlo fingit tres formas. Primam quidem per quam corpus coeleste est mobile in actu. & hæc non est anima. Secundam vero animam, quæ mouet cœlum effectiva. Tertiam formam separatam quæ mouet cœlum ut finis. Simplicius vero cœli formam dicit esse vnam per quam cœlum est compositum viuum, & animal. 2. ambo cœlum animal esse dicunt ob sensum. Auic. quidem obsensum interiore, quam græci phantasiam vocant, & hoc pro tanto, quia cognoscit singulare, vt particulares situs, & motus. Simplicius vero ultra phantasiam, addit illi sensus exteriores tres nempe tactum, quo cœli ipsi se tangunt, visum, quo & se & nos vident. Auditum quo musicam cœlestem, & preces, & voces hominum audiunt. excludit gustum & olfatum, quia isti sunt maxime obnutrimentum, quo cœli non egent. Mouetur autem Simplicius per hoc, quia sensus perfectius non debet denegari animali perfectissimo, quale est cœlū hæc Simplici. Auerro. itaque refellit positionem Auic. & Simplicij quo ad cœli animationem. De sensibus vero nihil hic ait, sed in secundo cœli. cōm. 3. 7. Et propterea loquamus nos aliquantulum de hoc, quia diligentius in secundo cœli. Platonici itaque, quos seculatur Simplicius, opinantur cœlum habere sensus tres exteriores, & de interioribus etiam phantasticam sive imaginariam, vt Auic. explicat. Quod quidem cœlum habeat sensum, persuadet. Primo quia cœlum est animal, & omne animal est animal propter sensum, Secundo quia quicquid est de perfectione animalis sublunar, est de perfectione animalis divini, sed habere sensus est de perfectione animalis sublunar, igitur est etiam de perfectione cœli. Tertio ut Auicen. arguit cœlum cognoscit motum, & situs per quos meat, & nō per intellectum, igitur per sensum. Tertio cœli gubernant hæc sublunaria, quia nobiliora corpora semper præ sunt ignobilioribus, igitur hæc cognoscunt, & non per intellectum quia ille est vniuersalium, & nimis transcedens, igitur per sensum. Sic igitur

tur cœli habent sensus. De exterioribus quidem tactum, visum, & auditum. tactum quidem, quia cum cœli se tangant, dissonum videtur, vt non tactum suum percipiatur, & vnum alterum non sentiat. Inscœlix enim esset animal tam beatum, tangere aliud etiam beatum, & illud non percipere, auditum vero & visum, quia sensus hi sunt perfectionis non necessitatis, etiam vt per auditum preces mortalium audiunt, musicam cœlicam auscultent. Excludendi sunt gustus & olfactus cum sint sensus nutrimenti, quo cœli non egent. De interioribus vero phantasiam habet, vt particulares res, situs, motus, gubernationes partcipiant, & perceptas servent. excludendi sunt sensus communis, dianœa sive cogitativa, & memorativa communis quidem sensus quia per hunc non oportet discernere inter sensilia exteriora. Dianœa vero, quia cœlum non discurrit. memoria etiam, quia illa est adminicula dianœæ. Hæc platonici Simplicius & Auic. Obiicit huius positioni Auerro. quia si cœlum haberet sensus exteriores, tunc haberet instrumenta, quæ græce organa dicuntur, vt oculos, aures, & id genus. Declaratur, quia sensus est virtus particularis. omnis autem virtus particularis est organica, sive instrumentaria. In hoc enim Arist. ponit differentiam inter sensum & intellectum, quia intellectus nullus particula actus est, nec aliqua corporis particula virtutur. At sensus & est actus particula & particula virtutur. Secundo, si cœlo tribuuntur sensus, essent ei dati ob salutem, quia dantur ob melius. Et si ob salutem, cœlo possunt accidere casus, quia frustra dantur alieni ob salutem, si non potest accidere illi calamitas, & sic cœlo potest accidere fractura cœli, & id genus. Tertio, vt arguit Aristote. in de plantis libro sensus cœlum est vita, & facit discretionem inter mortem & vitam. Sed cœlum habet regimen nobiliorum quam per vitam & mortem. igitur non habet sensum. Quarto, arguit Thomas. cœlo ex sensibus nibil melius evenit. igitur frustra illi tribuuntur antecedens apparet quia ad curam sublunarium non sunt necessarij, quia sufficit cognitione vniuersalis quæ esse potest per essentiam illorum, quatenus causæ sunt illorum. Ad mortum non est cognitione situm necessaria, quia sufficit vniuersali cognitione per intellectum, qui est causa motus ad perfectionem cœli non sunt necessarij sensus, quia quicquid cœlum per sensus cognosceret per intellectum perfectius deprehenderet. Accedit ad hoc quia non videtur fas vt, tam iusta animalia, hæc terrena patientur, quia s̄pē malis tristarentur, bonis congaudent. Quinto, Arist. 3. de anima contra Platonem inquit nullum ingenitum corpus animatum sensum habere, quia si sensum habet vel est mixtum, vel simplex, non mixtum, quia nullum mixtum est ingenitum, nec simplex, quia nullum simplex potest habere tactum, qui est sensus mixture. vt exponunt Auer. & Theon. illic. cōm. 62. Sexto, tactus est mediocritas calidorum, frigidorum, humidorum, & siccorum, sed hæc mediocritas est obsecna cœlo, quia est simplex, igitur non habet tactum, & per consequens nullum alium sensum. Auerro, itaque propter hæc & alia cœlo de virtutibus animæ tribuit intellectum & voluntatem, & per has ait cœlum vivere & esse animal. Excludit vero sensus propter has rationes. Sed quia Simplicius non minus est peripateticus quam platonicus, & dicit,

Positione Auer.

Positione propriæ
et concordia
iter Platonicon
et Aristoteli.

& dicit positionem suam esse peripateticam. & de mente Arist. qui in textu secundi libri de cœlo. appellat cœlos zodia hoc est animalia cœlica, & animal, non est aial, nisi ob sensum. Concordo Arist. cum plane per distinctionem, quoniam sensus possunt sumi ut consequuntur organicam mixturam, & hoc pacto dantur aialibus sublunaribus, & ut consequuntur perfectione animalis absolute, & sic sunt in cœlo. Est n. cœlum animal & simplex, & alterius rationis ab aialibus his, ideo meruit sensus perfectionis ut sunt tactus, visus, & auditus, & phantasia, & non sensus mixtionis; ut gustus & olfactus, & quia est animal alterius rationis, ideo sensus perfectionis, quos meruit, sunt alterius perfectionis, non quidem perfectionem consequentes mixture, sed animalis simplicem. Ex iis sequitur quod sensus aialium sublunarum sunt particulares. Tunc propter organa, Tum propter particulares cognitiones, quas habent rerum. Et hoc quia mixtura consequuntur organicam, sensus vero cœli sunt particulares propter particulares rerum cognitiones, & non propter organa, quia non mixturas consequuntur organicas, sed perfectionem animalis, quæ est per totum cœlum. Et ideo organum illorum est totum cœlum, sicut totum cœlum est, & totum perfectum. Organum sensuum animalium sublunarum, non est totum animal, quia non est totum equali & eadē mixtura mixtum. Arist. igitur dum exclusit sensus à cœlo, eos exclusit, qui consequuntur perfectionem mixture, quicquid; particulares sunt & particularitate organi & particularitate cognitionis. Sensus perfectionis, qui sunt particulares particularitate cognitionis à cœlo non remouet, imo illos ei tribuit quatenus cœlos vbiq; aialia facit. Et sic Plato vbiq; loquitur, quare Arist. nihil aliud sentit quam Plato præceptor, quicquid velit Auer. qui forte idem sentit licet non explicauerit. Tunc ad obiectiones contra Simplicium. Ad primam patet sol. sensus enim cœlici totum cœlum habent ut instrumentum, & sunt particulares particularitate cognitionis. Et in hoc differunt ab intellectu, qui est vniuersalis & abiunctus ab organo partiali & totali. Ad secundam etiam patet sol. isti enim sensus non mixturae sunt, sed perfectionis animalis, & sic non dantur propter salutem aut propter necessitatem, sed propter animalis quam habent perfectionem. Per idem ad tertiam Arist. sensus enim mixturae discernit viuum à mortuo, & hunc cœlum non habet. Ad quartam patet sol. isti. n. sunt necessarij ob perfectionem animalem, & ob curam, quia cognitio vniuersalis non sufficit ad curam rerum particularium, quali modo cœli gubernant sublunaria, curant enim cœli nos & vniuersaliter & particulariter, & propterea eagent sensu & intellectu. etiam propter alias causas ut diximus. Ad quintam & sextam patet sol. removit enim Arist. tactum à cœlo, & à corpore simplici, quatenus ille est sensus mixturae. Quatenus vero est sensus perfectionis & alterius conditionis eum illi tribuit. Hæc superioribus diebus publice disputauimus. Neapoli in honorem generalis Prioratus Reuerentissimi Egidij Philocali Biterbiensis olim discipuli, nunc in his studiis collegæ. nam ipse platonicam sectam libenter amplexatur. Sed circa hæc non parua emergeret dubitatio. si cœlum visum, & auditum & tactum habet, vtrum visio, auditio, & tactio extramittendo fiat, vel recipiendo atque intus

fusciplendo. Hæc n. noster Egidius non parui facta. Sed quicquid sit, Platonicum est sensationes fieri extramittendo. Peripateticum vero ut fiant intus sufficiendo. Quæ positiones pariter bonis persuasionibus defendi possunt. Nunc vero sit dictum in tantu, quæ in lib. de anima diligenter. Utterius ex verbis Auer. hic colliguntur in animali sublunari esse aliam formam præter animam, quia querit vtrum corpus cœlestis circumscripsa intelligentia componatur ex materia & anima veluti animalia sublunaria, quæ circumscripsa eorum anima componuntur ex materia & forma. igitur animal habet plures formas, alteram per quam est animal. & è qua mouetur. Alteram vero per quam è mobile actu & corpus actu. Et Ioannes hoc expedit dupliciter primo de formis officialibus, quia membra officialia ut cor iecur, & lien, & cætera habeant proprias formas, per quas sunt talia, ut cor habet suam formam, per quam est cor, & iecur suam, & cætera similiter. quæ quidem formæ differunt specie partitæ, non autem totaliter. partitæ quidem specie differunt, pro quanto membra diversis dispositionibus accidentarijs afficiuntur. Totaliter vero non, quia omnes reducuntur ad unam formam totius, cuius sunt administrative, ut dicebatur de orbibus in lib. 2. Quod si ita est, tunc animal habet animam, per quam est animal, & è qua mouetur, & formas membrales ex quibus conficitur vnum aggregatum, quod erit actu mobile, & ita patet dictum Auer. iuxta hanc expositionem. Sed hæc expositio partim falsa, partim ambigua videtur. falsa quidem, quia concessis his partitæ bus formis non videtur aggregatum ex illis membris confici vnum mobile actu quia vnum mobile actu est ab una forma actu, & non ab pluribus formis actu. igitur adhuc est quæstio de unitate mobilis actu in animali. Secundo est ambigua quantum ad formas ipsas partitæ, quia Auer. 12. meta. cōm. 2. videatur illas concedere, & 6. physi. cōm. 5. 9. similiter. At alibi videtur illas negare. vt. 7. meta. cōm. 3. 5. & 3. 9. & 4. 3. & 7. 6. Ibi. n. cum Arist. sentire videtur quod partibus diuisis à toto, ut oculo abscto, non dicantur partes nisi æquiuoce, quod non esset, si haberent proprias formas ultra illam totius. Præterea, Primo de anima. cōm. 90. sit animam esse causam complexionis, & formam unam in toto animali. igitur non sunt aliae formæ præter animam. Præterea, Ibidem. cōm. 58. Auer. putat impossibile esse corpus habere plures formas membrales. igitur ut prius. & ibidem cōm. 8. 9. 1. Pro hac parte facit ratio quia cor generat cætera membra, igitur est eiusdem speciei cum cæteris. tenet consequentia, quia generatio omnis est ab vnioco, & antecedens est Arist. in libro de morte & vita. Ex iis videtur ambigua hæc expositio. Sed hæc positio defendi potest. Primo, quia non est falsa. nam licet ex multis acti non fiat vnum simpliciter, conficitur tamen vnum ordinem, quæ unitas sufficit ad hoc ut mobile sit actu vnum, omnia. n. membra reducuntur ad cor, sicut omnes orbes ad primum mobile, & ut primus motor primo & per se mouet primum mobile, cætera vero quasi secundario, sic anima primo mouet primum membrorum, cætera secundario. Utterius ad rationes, quæ probant illam esse ambiguam, teneri potest quod dentur istæ formæ. Ad primam Auer. 7. meta. cōm. 39. Invenit solutionem, quia pars separata à toto remanet æquiuoce tabis

taliz æquiuocatione sumpta ab actu. Secundo & officio ob quod fuit, non autem æquiuocatione sumpta ab actu primo, quia illa retinet eadem formam quam in toto habuit per multum temporis. Ad omnia illa libri de anima debes scire ut narrat Auer. primo de anima. cōm. 5. q̄ nonnulli veterum crediderunt animā esse harmoniam. Et contra sequitur in toto animali esse plures animas sicut plures harmonias membrorum, & hoc pacto sonant quæ dixit ibidem. cōm. 58, secundum tamen veritatem est una anima; & plures formæ. Ad rationem dici potest falsum esse q̄ cor generet per se alia membra. sed si generat, hoc est virtute primi agētis vniuoce. Auctoritas vero Auer. 6. phy. & 12. metaphys. ad oppositum. & pro Ioanne posset intelligi de differentia accidentaria. ipsa n. membra differunt complexionibus, & sic non habentur illæ formæ. Hæc de prima expositione. Alter exponi potest de forma mixtionis. animal. n. diuiditur in animam, quæ est motor in actu, & corpus mixtum quod est mobile actu, est. n. anima actus corporis mixti, quod mixtum est ex quatuor elementis, quæ non actu simpliciter sunt in illo, nec potentia simpliciter, sed quodam modo in media dispositione. Sed ambiges ut prius, quia tale mixtum non est vnum. omne. n. vnum est tale ab una forma, sed hic sunt quatuor elementaria formæ, igitur expositio falsa. Propter hanc rationem cullati singunt formam mixtionis substantialem quæ non est anima, nec elementaria forma, sed quedam forma substantialis, per quam mixtum est actuale, quæq; continet virtualiter omnes elementarias formas. Et per hanc saluatur vniuersitas mobilis. Sed quia hæc forma non est peripatetica, nec ipsi sunt peripatetici, ideo mittantur hæc ad tempus. Rectius & peripatetica dico, q̄ mixtum illud est vnum ab unitate formæ elementariae prædominantis. in omni. n. mixtura prædominatur altera illarum, & ratione illius mixtum est vnum mobile actu & resistens motori. vt. 2. de generatione tangit Auer. & primo cœli. & 10. metaphy. & sic bene dicit Ioánes. De ista questione ergo raptum scripsi quia alibi diffuse disputauit, redeamus ad textum.

Dicamus ergo quod si fuerit concessum quod omnis virtus in materia est finita, nulla differentia est in hoc quod sit actua & passiva scilicet receptiva. Si igitur corpus cœlesti recipit mouere infinitum. vt declaratum est, neesse est vt non sit compositum ex materia & forma, & vt sit simplex scilicet subiectum simplex primo motori, qui est forma ipsius, omne. n. compositum ex materia & forma est finita receptionis, sicut finita motionis in aliud. Est igitur proprium isti moto ex se quod est corpus cœlesti, hoc videlicet quod motor ipsius nō est in materia, & quod illud quod mouetur ab eo, est simplex non compositum & sic intendimus verificare propositionem, in qua posuimus quod mouere cuiuslibet virtutis in corpore est finitum, & moueri etiam ipsius est finitum.

Soluta questionem, & declarat intentum, Videlicet q̄ cœlum circumscripso motore non est compositum ex materia & forma, & vt sit similibus propositionibus, quibus Arist. in lib. 8. probauit imparabilitatem & simplicitatem primi motoris. Quarum prima est, omnis virtus in materia est finita, quæ est indifferenter vera tam de actua motus quam de receptiva motus. corpus cœlesti non est virtus receptiva finita, igit-

tur non est virtus in materia, imo est subiectum simplex, quod subiicitur motui æterni ut materia, & motori ut subiectum. Major probat per hoc, quia omne cōpositum ex materia & forma vniuoce dictis est finita receptionis, veluti est finita actionis. Et pp̄terea sequitur esse cœlo proprium ut eius motor non sit in materia, & q̄ eius mobile etiam sit simplex, qua ratione verificatur illa propositio, videlicet, omnis virtus in materia est finita, quia tam de actua motus quam de receptiva motus. Hæc Auer. Debes scire q̄ motus cœli æternus est actio, & est passio. vt. n. est à motore est actio, vt vero est in mobili est passio. igitur ut est actio æterna concludit motorem æternum & simplicem. ut vero passio æterna, arguit subiectum æternū & simplex. Sed occursus dicens rationem Auer. concludere corpus cœlestæ non esse compositum ex materia & forma vniuocis. Cū quo tamen stat ipsum cōponi ex materia & forma æquiuocis, etiam circumscripta ipsa intelligentia, vt Tho. opinatur, nam hoc pacto potest esse compositum & æternum, nec est verū omnem virtutem in materia esse finitam in agendo & patiendo, nisi sit in materia vnius rationis. Nam potest virtus esse in materia, & æterna, modo sit in materia æquiuoce & aeternus rationis. Dici potest esse probatum nullam virtutem posse esse in materia æquiuoce dicta, nisi sit intellectus. Ethoc supponit Auer. & pp̄terea si virtus illa esset in materia, & non esset extensa per materiam, iam esset intellectus, si vero extensa. tunc esset recepta in illa medianibus dimensionibus, & sic esset forma vnius rationis cum materialibus & materialiter. Hæc sunt de mente Auer.

Etsi concesserimus quod in corpore cœlesti est virtus finita alia à virtute motu, que non est in eo, nec constituitur per ipsum. V.g. virtus per quam cœlum dicitur habere motum circularem, sicut grauia & levia per formam declinationis motum rectum, qua, videlicet dicat esse neq; graue neq; leue, ita quod ista virtus sit in materia, & quod aggregat ex materia & ipsa sit corpus cœlesti, sicut dicit Auic. contingit necessario ut in æterno sit posse ad corruptionem absq; eo quod corruptatur quod destruitur in ultimo tractatu prime de cœlo & mundo.

Hactenus q̄ corpus cœlesti sit simplex, nunc exclu dit errorem Auic. qui præter motorem separatum cœlesti corpori præbuit virtutem, coniunctam, per quam cœlum circulariter fertur, veluti grauia per formam declinationis, id est gravitate seruntur recto motu, & levia similiter per levitatem, per quam etiam cœlum ipsum sit neq; graue neq; leue. Imaginando q̄ ista virtus sit in materia, & q̄ aggregatum ex ipsa & sua materia sit cœlesti corpus. Contra obiicit Auer. inferens in æterno esse posse ad corruptionem, & nunquam corrupti, quod est destructum primo de cœlo, consequentia tenet, quia aggregatum ex illa forma & propria materia potest corrupti ut fuit totiens deductum, & nunquam corruptetur, quia mouetur motu æterno, igitur aliquod corruptibile nunquam corruptetur.

Etsi igitur necessarium non est nisi duobus modis: necessarium scilicet ex se, & necessarium ab alio, quod tamen est possibile ex se, sic vt potest aliquis existimare in corpore cœlesti, quod ipsum, scilicet habeat virtutem finitam & acquirat necessitatem à virtute infinita, & super hoc fundauit Auic. suam declarationem de esse primi principij sine declaratione

claratione eius quod est motum eternum esse, & est declaratio fundata super propositiones instabiles, sicut tu vides.

cum 7. Secundo excludit alium errorem Auic. Auic. n. pba uit primum principium esse per hoc quod aliquid est pos sibile ex se, & eternum, & cum non sit eternum a se, erit eternum ab aliquo, quod sui natura est eternum, & ita est primum principium eternum. primo Auer. sumus distinctionem Auic. ait: esse igitur necessarium non est nisi duobus modis. Videlicet, necessarium a seipso formaliter & effectiue, ut est deus qui seipso est necessarius, & a nullo est talis, & necessarium ab alio, quod tamen est ex se possibile, ut motus celi, qui est possibilis non esse, & eternus ab intelligentia. tunc Auic. applicauit distinctionem ad celum, putando celum habere virtutem finitam, & esse possibile ex se, acquirere tamen necessitatem a virtute infinita, & per se eterna, puta a motore separato, & tunc addit viam per quam Auic. probauit primum principium esse, & inquit super hoc fundauit suam declarationem de esse primi principij ipse Auic. & non processit per viam motus eterni. vt processit Arist. probauit. n. primum principium esse hoc pacto, aliquid est eternum quod est a se possibile non esse, igitur oportet esse quoddam per se eternum, quod illud efficiat eternum & hoc est primum principium. Obiicit autem Auer. asserens hanc demonstrationem fundari super propositiones instabiles ut clare vides. Et sic patent duo Auic errata. ut Auer. demonstrauit. Hic posset disputari, si corruptibile per se potest ab alio perpetuari. Sed quia haec questione est disputata primo libro huius, nunc de ipsa haec tenus. Præterea. Eset disputandum si substantias abstractas esse sit alia via quam per motum eternum demonstrabile, quæ res (quia acutissime est disputata in lib. destruciō destru. disputationes. 8. in solutione primi dubij.) nunc prætermittatur, ne superfluis pertractionibus librum impleamus. Illud tamen non est silentioprætereundum, demonstrationem Auic. qua primum principium esse probare credidit, fundari super propositiones instabiles, nullam habentes firmatatem, fundatur enim in hoc quod aliquid est corruptibile ab alio eternum quod est instabile & impossibile ut declaratum est in libro celi. Propterea restat via alia, quam disputabimus in libro destruciō destrucionum. Hæc nunc satis.

Sed est questione de hoc, quia Arist. dicit in lib. de celo & mundo, quod virtutes, scilicet corporum celestium sunt finitas actionis, quia corpora celestia sunt finitas quantitatis, & ex hac propositione declarauit quod corpora celestia sunt finitas quantitatis, & dedit easam in hoc, quia corporum celestium quedam mouent unam stellam, & quedam plures. Et dixit quod si stelle que sunt in orbe stellarum fixarum essent minores aut maiores, non posset mouere eas omnino, & declarauit ille universaliter quod si virtutes que sunt in corporibus celestibus essent in calefaciendo & mouendo universaliter infinita, mouerent corpora que sunt apud nos instanti, & hoc facit existimare quod in corporibus celestibus sunt virtutes actualia finitas.

cum 8. Mouet questionem circa determinata. determinatum est enim celum esse eternum & tempore infinitum. Propterea obiicit contra per Arist. lib. de celo & mundo, qui dixit virtutes corporum celestium,

quibus celi sunt & mouentur esse actione finitas, eo quia celi ipsi sunt dimensione finiti, & quia virtutes celorum sunt finite, ex hac propositione declarauit etiam celos ipsos esse dimensione, & quantitate finitos. Hæc enim conuertuntur, videlicet, celi sunt quantitate finiti, igitur virtutes celorum, & contra, virtutes celorum sunt finitas, igitur & celi. Et quod virtutes celorum sunt finitas probauit. Tum quia nonnulla corpora celestia deferunt unam stellam ut orbis planetarum, nonnulla plures, ut orbis stelliferus. Quod est pro tanto, quia virtutes celestiae sunt finitas atque limitatae. Tum quia dixit, si celo stellifero adderetur stella ultra eas quas habet, aut non moueretur, aut tardius moueretur, ut declarat Auer. 2. celi cōm. 7. i. quia virtus motu celi habet ad corpus celeste quod mouetur, limitatam proportionem & virtutem finitam. Tu vel maxime, quia dixit illuc, & in lib. metheo. quod si virtutes celestiae essent in mouendo & calefaciendo penitus infinita mouerent haec sublunaria subito atque in instanti, quæ omnia pro tanto sunt vera, pro quanto virtutes celorum sunt finitas, & ita tempore limitatae, & per consequens non eternæ. & sic patet questione. Debet scire quod Arist. primo celi a textu quem exponit Auer. cōm. 3. vñq; ad textum, quem exponit. cōm. 7. declarat celum esse finitum quantitate per hoc quia mouetur tempore. 2. 4. horarum, similiter etiam declarauit ibidem motum esse finitum, quia celum est quantitate finitum. Verum prima demonstratio est signi. Secunda vero est demonstratio causæ. Amplius. 2. celi Arist. declarauit virtutes celorum, quibus celi sunt & mouentur, esse finitas, quia mouent certis velocitatibus. ut patet per Auerro. etiam in cōm. 3. 8. 9. & 6. 7. Et sic appetit visquestionis:

Ad hoc dicamus breuiter quod infinitum dicitur duabus modis, quorum unus est virtus infinitæ actionis, & passionis in tempore: & est finita in se, scilicet in velocitate & vigore. secundus est virtus infinitæ actionis, & passionis in se.

Solutus questionem, & primo præmittit distinctionem, ex qua patebit solutio. Distinctio est quod infinitum bisariam dicitur, in duratione siue tempore, & extensiue siue agendo siue patiendo. Et infinitum in vigore agendo vel patiendo. Infinitum extensiue est quod exter no & infinito tempore agit vel patitur. Infinitum vero in vigore est, quod agit vel patitur in infinitum intense, & sine proportione simpliciter ad quodlibet, quod agit vel patitur. Hanc distinctionem Auerro. posuit pluribus locis, & nos in codicillo de infinitate primi edimus.

Virtus autem infinita in actione sua aut passione non existit in corpore: siue fuerit celesta: siue generabile & corruptibile, hac enim non accidit corpori nisi secundum quod est corpus infinitum. Et ideo orbis mouent & mouentur in tempore, virtutes vero in actione & passione infinitas in tempore necessariam est esse in corporibus celestibus. passione quidem, quia sunt simpliciter simplicia. actione vero, quia siue forme non constituantur per subiectum: et utrumque est impossibile in corporibus generabilibus & corruptilibus, quia sunt compposita ex materia & forma.

Declarat nunc distinctionem, & vult infinitum in tempore nullo pacto esse in aliquo corpore, quia nec in celesti, nec sublunari. Causa autem est, quia haec infinitudo

infinitudo vigoris non competit, nisi corpori infinito, quod non datur. ut patet tertio physico. Quod quidem hęc infinitudo non competit corpori sublunari nemo est qui dubitat. quod vero non competit corpori cœlico. patet, quia orbes certis & statutis velocitatibus feruntur, sic igitur infinitudo vigoris nullo pacto corpori competit. infinitudo vero in duratione cœlico quidem corpori competit. sublunari vero minime. Hoc declarat per hoc, quia orbes sunt corpora simplicia, quia enim sunt simplicia, sunt in patiendo infinita, quia vero eorum forma non constituuntur per subiecta, sunt in agendo æterna, demum addit differentiam inter corpora sublunaria & cœlestia, & ait, corporibus sublunaribus nullam competere infinitudinem, nec vigoris, nec temporis, eo quia composita sunt & corruptibilia. corporibus vero cœlicis, licet non competit infinitudo vigoris, bene tamen competit infinitudo temporis, sunt enim æterna, quia absoluta ab omni materia.

Etsic patet distinctio. Vtrum vero infinitudo vigoris possit esse separata, bona est dubitatio. ab Auerroë enim non habemus nisi hanc infinitudinem non esse in corpore. Sed an sit extra corpus, non habemus ab eo, licet Aristo. 3. physicorum probauit illam nec esse in corpore, nec extra corpus. Sed de hac re quare codicillum nostrum de infinite primi motoris. Ibi enim omne dubium est disputatum.

Infinitum igitur esse in vigore, cuius causa est corpus secundum quod corpus, impossibile est in corporibus sine cœlestibus siue alijs. infinitum vero in tempore necesse est esse in corporibus cœlestibus ex diuersitate motoris & moti in eis a corporibus generalibus & corruptibilibus. et est impossibile in corporibus generabilibus & corruptibilibus, quia virtutes eorum motiæ sunt materiales, & corpora eorum que mouentur ab eis, sunt composita ex materia & forma.

Nunc soluit respondens ad formam questionis & vult quod virtutes cœlicæ sunt infinitæ in tempore, & finitæ in vigore, & sic intelligit Aristo. quum appellat eas finitas, nam voluit illas esse finitas non nisi quantum ad vigorem, non autem quantum ad tempus. Et hoc inquit. infinitum igitur esse in vigore, cuius causa est corpus secundum quod corpus, id est cuius causa est corpus infinitum, non corpus tale & finitum, impossibile est corporibus siue cœlestibus siue alijs, & sic motores cœli sunt vigore finiti. Infinitum vero in tempore & duratione, quod id est quod æternum, necesse est esse in corporibus cœlestibus, & sic virtutes cœlicæ sunt infinitæ saltem tempore, quod probat per hoc, quia corpora cœlestia differunt a corporibus generabilibus tam ex parte motoris, quam ex parte moti. Motores quidem, quia ille est forma non constituta per subiectum. At motor corporis generabilis est constitutus per subiectum. Moti vero, quia mobile cœlestis est simplex, mobile corporis generabilis est mixtum, & sic patet corporibus sublunaribus nullam competere infinitudinem, nec vigoris, nec temporis, quia & motores illorum sunt materiales, & corpora eorum mixta, atque composita ex materia & forma. Ad verba igitur Aristo. concedo illa, quia nihil aliud volunt, nisi quod motores cœ-

lici sunt finiti vigore, non autem finiti tempore. Hac Aristo.

Corpora igitur cœlestia & generabilia & corruptibilia conuenient in hoc quod actio & passio in eis existentes sunt finite in se, & per hoc mouentur in tempore, & quædam sunt velociora quibusdam & cum virtutes eorum motiæ non sunt materiales, ideo recipiunt ex modo illo receptione infinita in tempore, non receptione finita quia vero virtutes generabilium & corruptibilium sunt materiales. ideo nullam infinitatem recipiunt.

Ex iis concludo conuenientiam & differentiam inter cœlestia corpora & generabilia. conuenientia quidem est quia virtutes motiæ amborum sunt vigore finitæ, & propterea mouentur in tempore, & quædam velocius quædam tardius. Differentia vero, quia virtutes cœlorū mouent æterna & infinita motione, corpora recipiunt infinita receptione, & hoc pro tanto, quia virtutes illorum sunt immateriales. Virtutes vero generabilium sunt simpliciter finitæ nullam infinitatem recipientes, nec vigoris, nec temporis, quia sunt materiales, & constitutæ in esse per subiectum. Animaduerte textum, quia non inuenitur eodem modo in omnibus codicibus, sed quia ego non vidi ipsum in propria lingua, exposui meliorem, quem habui, licet nona multum referat ad rem.

Et non sequitur ex hoc quod in corpore cœlesti est virtus finita in actione & passione, vt in eo sit virtus finita in tempore: neque sequitur ex hoc quod sit virtus finita actionis, & passionis, vt sit corpus possibile vt corrumperetur, aut vt sit compositum ex materia & forma, posibilitas enim non debet esse nisi ex hoc quod virtus finita in tempore sit, & sit compositum.

Circa solutionem dictæ questionis remouet duos causillos. primus est quia quis posset obiciere virtutes cœli est finitas in actione & passione, generatum in vigore, igitur cœlum est finitum in tempore. Breuiter vult consequentiam non valere, quia stat oppositum consequentis cum antecedente. stat enim cœlum esse tempore infinitum, & actione & passione, atque vigore finitum. cœlum enim est tempore infinitum, quia sua forma non constituitur per subiectum, & eius materia est simplex, actione vero & passione finitum quia nulla est virtus infinita in vigore, nisi in corpora infinita, quod non datur. Secundus est, cœlum est actione & passione finitum. igitur est possibile corrumperi, vel est compositum ex materia & forma. Respondent etiam negando consequentiam, quia stat oppositum consequentis cum antecedente. stat enim ipsum esse impossibile corrumperi & simplex, & esse actione & passione finitum. quia nihil est infinitum, nisi sit corpus actu infinitum: quod non datur. Et propterea addit causam quare non valet consequentia, & ait esse pro tanto quia posibilitas corruptionis non debet esse, nisi ex hoc quod virtus sit finita in tempore, & cœlum sit compositum ex materia & forma. Sed ocurreret, quia si cœlum est actione & passione, finitum igitur essentia. non enim est essentia in semiperturbis linea actione & passione. vt dicitur non metaphysic. commen. 7. Et per consequens est incorruptibile. Dici potest quod cœlum est actione & passione finitum secundum intentionem, non autem ^{Dubitatio.} Suesi de subā. F secundum ^{solutio.}

secundum extensionem, immo secundum extensionem cœlum ipsum est infinitum & sempiternum, tam in actione, quam in essentia, & sic tollitur quæstio.

Et est manifestum quod si posuerimus corpus cœlestis componi ex materia & forma; sequitur in ipso esse virtutem finitam actionis & passionis in tempore. Manifestum est. n. quod si in corpore composito ex materia & forma esset virtus infinita in tempore, sequeretur in ipso esse virtutem infinitam in ipsa actione aut passione: Et est impossibile id quod Aristoteles intulit ex posse virtutum: quibus mouentur corpora cœlestia in tempore.

C. 14. Declarat solutionem dictorum cauillorum, quæ consistit in hac propositione hypote. videlicet si cœlum componitur ex materia & forma, cœlum est finitæ actionis & passionis in tempore. Et hanc probat, quia si non sequitur, detur oppositum. videlicet quod sit infinitæ actionis & passionis tunc virtus talis compositi erit infinita in vigore. siue in actione & passione, & ita moueret in non tempore, quod impossibile Aristoteles intulit secundo cœli. vt declarat Averroes. ibi. commen. 3. 8. & 39. ex potentia virtutum quibus cœli mouentur. nam si virtus ut vnum, mouet velociter ut vnum, & virtus ut duo, velociter ut duo. igitur virtus infinita mouet in infinitum velociter. Sic igitur patet quod si cœlum sit compositum, erit finitæ actionis in tempore, quia si infinitæ actionis in tempore, etiam erit infinitæ actionis in vigore. quare recte dictum est virtutem infinitam in tempore non posse inesse corpori composito ex materia & forma, nec corpus compositum posse habere virtutem infinitam in tempore. vt in dicta solutione est assumptum. Debes scire quod textus Averroes resolutus in duo enthymemata. Primum est, cœlum est compositum, igitur cœlum agit vel patitur finito tempore. Secundum est, virtus cœli est in corpore composito, igitur mouet in non tempore. Primum quidem perspicuum est, quia vbi cœlum sit compositum compositione ex materia & forma vni uocis, vt dictum est, ipsum erit corruptibile: & cum omne corruptibile necessario corrumpatur, aliquando corrumpetur, & sic erit finitum tempore. Restat igitur quæstio circa secundum. est enim maxima dubitatio propter quid sequitur, virtus æterna siue infinita in tempore est in corpore composito, igitur mouetur in non tempore, & cur non sequitur si ponatur extra corpus, videtur enim idem iudicium, & eadem omnino ratio. Præterea secundo physico dictum est formam per materiam finiri, vt Averroes ibidem commen. 2. 6. igitur talis virtus si ponatur in materia, erit omni ex parte finita & tempore & vigore. Huic dubitationi respondet Averroes. physico. commen. 7. 9. & breuiter vult illud sequi, quia si virtus est eterna & in corpore: illa erit infinita vigore & tempore. Extra vero magnitudinem nec est finita, nec infinita. Obiicit autem huic solutioni Thomas primo quia contradixit Aristoteles qui dixit virtutem infinitam mouere mobile finitum tempore infinito. Et loquitur de virtute extra corpus, igitur virtus extra corpus potest dici finita vel infinita, cuius contrarium sentit Averroes secundo eo modo formæ competit finitudo vel infinitudo, quo etiam ipsi competit magnitudo, sed formæ competit magnitudo perfectionis se-

cundo de generatione lib. igitur infinitudo vel finitudo: Et ita licet virtus extra corpus non sit finitas, vel infinitas ratione subiecti, esse potest talis ratione gradus perfectionis formæ, tertio circumscripsis orbibus motor primi mobilis est perfectior motore lunæ, igitur finitus vel infinitus, & tamen consideratur absque magnitudine. Ioannes in lib. 8. physico. euadit & dicit ad primum Averroes. fuisse locutum de primo motore, qui non mouet nisi ut finis. Talis autem non est in magnitudine, nec subiective, nec attributive, & propterea nullo pacto est finitus vel infinitus. Ad secundum dicit Aristoteles accepisse potentiam causalitate, primus enim motor qui mouet ut finis, est infinitæ potentiae, id est causalitatis, tamen est separatus, & propterea non dicitur finitus vel infinitus potentia. Ad tertium diceret, nullum motorem esse maiorem vel minorem alio, circumscripsis orbibus, sed bene illis consideratis. nisi forte in aptitudine, quod non repugnat. Sed Ioannes errauit. Primo, quia tunc demonstratio Aristoteles particularis solum de primo motore, qui mouet ut finis, & sic non valeret de aliis, quod est contra omnes, & ipsum met Aristoteles. Secundo, quia frustra Aristoteles supposuit mouere perpetuo motu, si solum moueret ut finis. Tertio ipse abutitur omnibus verbis Aristoteles. quis Aristoteles. vbique per mouens & principium unde motus intelligit effectricem causam. Propter hanc solutionem intelligit motorem cœli non esse finitum vel infinitum finitidine vel infinitudine quæ sibi competenter ratione subiecti & materiæ, vt exponit per totum commentum, sed de alia infinitudine vel finitidine non negasset. Et sic rationes Thomæ concludunt motores esse finitos vel infinitos per attributionem ad mobilia, cum quo stat illos non esse finitos vel infinitos ratione subiecti, hoc est quia dependet à subiecto, ut virtutes materiales. Sed licet hic sine bene dicta. Restat respondere ad formam quæstionis: propterea animaduerte ut sorticolæ tradunt. Et Aristoteles primo Priorum quod ex impossibili simili citetur sequitur quodlibet, id est utrumque contradictioniorum. Dato enim quod Socrates sit homo irrationalis, sequitur ipsum esse risibilem, & non risibilem. risibilem quidem, quia est homo, non risibilem vero quia est irrationalis. sic in propositione, si virtus infinita in tempore, hoc est æterna, est in corpore composito, illa esset infinita in vigore. vt non infinita, non infinita quidem, propter rationes, quia omnis virtus in materia finitur per illam, infinita vero, quia æterna. Nam si esset in corpore composito esset corruptibilis, & si corruptibilis. oportet ut tempore æternō resistat corruptienti, cum sit æterna, & si tempore æternō resistit corruptienti, creceret in vigore infinito, quia continuo superat contrarium, & sic sequitur illam esse infinitam vigore, & ita sequitur illam mouere in non tempore, & mouere in tempore. In non tempore quidem, quia illatum est illam esse infinitam vigore. In tempore vero, quia illatum est esse finitam vigore. Ex iis apparet, quare potest esse virtus infinita in tempore extra corpus que non est infinita vigore. Et quare nulla virtus infinita in tempore esse potest, quæ non sit vigore etiam infinito. Quæ ignorauerunt Ioannes, & multi juniorum.

Et est

Dubitatio pulchra de virtute in corpore infinita, cur mouet subiectum.

Solutio.

Objectiones Tho.

Et est manifestum quod non sequitur etiam ex hoc quod corpus recipit passionem finitam in se non in tempore, aut recipit actionem finitam in se infinitam in tempore, ut sit compositum ex materia et forma, sicut sequeretur hoc quando actio et passio esset finita in tempore. Primum enim contingit ei secundum quod est corpus tantum. Secundum autem secundum quod est corpus compositum.

15. Resumit nunc solutionem ad principalem quæstionem, & quasi responderet ad formam, & ait enthi-mema non valere. cœleste corpus agit actione finita in se, æterna tamen igitur est compositum ex materia & forma. Ut sequeretur quando illa actio es-set tempore finita, & reddit causam, quia cœleste cor-pus pati actionem finitam in se habet à ratione corporis in eo quod corpus omne enim corpus, quatenus corpus, est finitæ actionis in se. non enim datur corpus infinitum cœleste vero corpus pati actionem finitam in se & in tempore habet à corpore, quatenus compositum est ex materia & forma. Cœleste igitur corpus, quatenus corpus, mouetur certa ve-locitate, quatenus vero simplex, mouetur tempore infinito. animal autom sublynare quatenus corpus, mouetur certa velocitate, quatenus compositum mouetur certo tpe, ut tamdiu qd diu existit. & non la-borat, & sic pater ad formam quæstionis.

Modus ergo deceptionis in hac quæstione & quod Aristot. contradicere sibi suspicionem peperit, est aequivo-catio istorum duorum nominum, finitum & infinitum, quoniam cū non distinguuntur finitas & infinitas contingentis in tempore à finitate & infinite contingentibus in actione & passione, contingit ista ambiguitas, & ex hac finitate, in qua conueniunt corpora cœlestia & materia-lia, declaravit Aristoteles. vniuersaliter corpus omne esse fi-nitum. non ex finitate que accidit corpori secundū quod componit ex materia & forma, & per hanc absindun-tur dubitationes contra Aristotelem.

16. Nunc vult ad quæstionem satisfacere logice assi-gnans causam erroris eorum, qui Aristoteles contradic-erunt. & ait errorem eorum proficiere ex ignoran-tia aequiuocationis illorū nominum finitū & infinitū. Nā finitā & infinitū pnt accipi in vigore & in tpe, & ita virtutes cœlicæ erūt finitæ vigore, tpe vero infini-tæ. causa autem est, quia omne corpus, quatenus cor-pus est virtutis finitæ in vigore. corpus vero quatenus compositum est finitum tempore & vigore. hæc ad quæstionem expositorum & quo ad materiam, & formam physice & logice. Sed videtur quod non omnes virtutes cœlicæ sint finitæ, quia primus mo-tor est cœlica virtus, immo forma vniuersi, & signan-ter primi mobilis, & tamen hæc est infinita, quod etiam Averro. i 2. metaphys. commen. 4. aperte di-cit. ait enim primum motum componi ex duobus mo-toribus, quorum unus est finitæ motionis, vt est ani-ma existens in eo, & alter est finitæ motionis, sicut est potentia que non est in materia. ecce quod vult motorem separatum & primum esse virtutem infinitam, & non loquitur de infinitate durationis, quia tam anima, quam primus motor est virtus infinita in duratione, sed loquitur de infinitate & finitate vigo-ris, igitur de mente Averro. non omnis virtus cœli

est finita vigore. Animaduerte quod de infinitate solito. primi facimus acutum codicillum vbi omnia pertra-ctamus, & diligenter. Propterea pro nunc dice-re rem de mente Averro. primum motorem, quem se-paratum appellat, & cæteras cœlorum virtutes esse vigore finitas, quia omnes mouent certis & statutis velocitatibus, licet secundum veritatem oppositum sentiam, ut in codicillo illo acutissime dispu-to.

Tunc ad auctoritatem Averro. quæ semper mihi fe-cit difficultatem, dicerem quod Averro. per mo-tum cœli intelligit omnem cœli motum, ut tam diur-num, quam erraticum. hic igitur motus cum sit ge-minus, duos habet motores, alterum separatum, ut primum motorem, qui separatus dicitur, quatenus nullius orbis est proprius motor, sed totius vniuersi. mouet enim vniuersum motu diurno. Alteruni vni-cuique orbi proprium, quo vnuusquisque orbis pro-prio motu proprio tempore fertur, ut primum mo-bile singulis. 36. mil. annorum. Saturnus vero sin-gulis trigenis. Alij aliis temporibus. Primus mo-tor quo vniuersum fertur motu diurno, dicitur in-finitus infinita motione mouens, quatenus ille mouet à se, & independenter, & propter se. Alij dicun-tur finiti quia mouent propter aliud, & ab alio, & de-pendenter. Omne enim dependenter mouens fini-tum dicitur, quatenus suam motionem finit ab alio. quod vero mouet independenter infinitum videtur, quia motionē eius à nullo finit, sed à se habet & pro-ppter se, & gratia sui. Ex iis igitur Averro. verbis non habetur primum motorem esse infiniti vigoris, sed p-sit à se infinitus tempore. cæteri vero infiniti tempo-re, sed ab alio. Ioannes autem Gandavensis hunc seolum ignorans truditur in aniles fabellas. Ego etiam diu hunc locum ignorauui, & dixi multa pue-tilia, quæ nunc omitto.

Et potest aliquis dicere quod cum omne corpus agit per aliquid, & patitur per aliud, necesse est ut omne corpus sit compositum ex materia & forma.

Secunda quæstio de cœlo ipso sic componitur, cœlo. 1. omne quod agit & patitur componitur ex materia & forma. corpus cœleste agit motum & patitur mo-tum, igitur componitur ex materia & forma. Ma-ior patet, quia actio est ratione formæ, vt dicitur. 3. physico. commen. 1. 7. passio ratione materiæ nono metaphysi. commen. 2. & primo de generatione. com-men. 5. 4. & sic patet quæstio.

Et ad hoc dicamus hoc esse verum, scilicet quod corpo-rum quoddam est compositum. ita quod forma non con-stituitur per materiam & ita quod materia est subiectum tantum, & nō materia, cuius esse sit in potentia, ut corpus cœleste, & quoddam est compositum ex materia, que est in potentia & forma, que constituitur per materiam, ut corpora generabilia & corruptibilia.

Respondet & distinguit de compositione, quia cœlo. 2. alia est compositio ex materia & forma alterius ra-tionis, vt ex forma separata & independente à mate-ria & ex materia, cuius esse nō est in potentia, & quæ est subiectum tantum. & hac compositione cœlum componitur ex motore & mobili, vt totiens dictum est. Alia est compositio eiusdem rationis ut ex ma-teria existente in potentia & forma dependente à su-cessu de suba. F 2 biesto.

Expo. verboru-s.
Aver. pulchra.

Motor duplex
cœli motus.

Compositio duo-plex.

biecto. Et hoc pacto cōponuntur animalia & rēs sublunares. Ad formam igitur, concedo cōclum esse compositum ex materia & forma alterius rationis, vt per formam agat motum, & per materiam & subiectum patiatur motum.

Et ex hoc videtur quod corpus dicitur de eis aequiuoce, quia aeternum & non aeternum non communicant in aliquo omnino apparet et iam ex hoc corpus celeste non habet res subiectum, nisi tantum propter motum localē, corpora autem generabilia & corruptibilia habent materiam propter generationem & corruptionem. datur autem eis forma propter actionem, sed differenter quia in altero est tempore infinita, in altero vero finita propterea illa sunt immateriales, ista vero formae materiales, secundum hoc igitur debet intelligi quæstio, quam ignoravi diu ante longam perscrutationem.

*Comment. 3. 9.
Corpus aequiuos
ff.*

Ex iis dictis Auerro. infert duas conclusiones. Prima est, corpus esse aequiuoce dictum de cœlesti & corruptibili. hæc declaratur partim ex dictis, partim ratione. ex dictis quidem, quia cœlica compositio est alterius rationis à compositione horum corporum. igitur & corporeitas quæ resultat ex compositione. ratione vero, quia aeterno & corruptibili nihil est commune vniuersum. in nullo enim aeternum, & corruptibile conueniunt, vt ait. Secunda conclusio est, tam cœlum quam generabile corpus habere formam & materiam, sed non eodem modo, quia tam ex parte materia quæ ex partæ formæ differunt. Ex parte materia quidem quia illa cœli materia non dicitur nisi subiectum respectu motus localis, & dicitur materia ad ubi. materia generabilis corporis dicitur materia ob generationem & corruptionem, vt totiens est dictum. ex parte formæ vero, quia licet detur ambobus forma propter actionem, forma tamen cœlestis est infinita, tempore, quia non dependet à materia, forma autem corporis generabilis est tempore finita, quia dependet à subiecto. Demum laudat se, & patet in textu. Hæc Auerro. de mobili ipsius cœli. Sed occursus, quia in cœlo sunt plura accidentia, vt raritudo & densitudo & dimensiones: quæ esse non possunt sine subiecto, igitur non tantum propter motum datur cœlo subiectum. Nonnulli nostri contemporanei dixerunt potentiam ad motum esse passum. Ad cetera vero accidentia esse actuum. Sed hæc solutio friuola est, quia cœlestis materia, quæ est res mota nullius est actiuitatis, nec respectu motus, nec aliorum. Sed intelligentia est agens tantum: & materia est patiens, vt dixit Auer. Ioannes ait, quod licet cœlestis materia sit subiectum ceterorum accidentium, tamen respectu nullius aliorum est in potentia transmutabili, nisi respectu motus. Et propterea respectu motus dicitur subiectum. Sed hæc solutio non est ad mentem Auer. quia Auer. voluit lib. secundo eam cœli partem quæ mouetur ad intelligentiam dici subiectum quia illam actu & fixe recipit, at motum esse materiam, quia ad illum est in potentia. Praeterea. Lumen est continuo aliud & aliud, veluti motus igitur saltem respectu luminis est in potentia. Viderunt igitur mihi Auerroem hic confundisse verba, quia per subiectum & materiam intellexit idem. In lib. secundo habuit sollicitudinem de nominibus, & obseruauit differentiam inter subie-

ctum & materiam. vt etiam Thennistius fecit. Ad propositum, igitur Auerro. per subiectum intellectus materialis, & tunc quod dicit est verum, quia illa cœli pars quæ mouetur respectu intelligentiæ: & eorū accidentium quæ actu fixo recipit dicitur subiectum. Kespe & tu vero motus dicitur materia, quia illum transmutabiliter recipit, & sic recte dixit cœlo non compete re materiam, nisi propter motum, quod vero dice batur de lumine, dico quod licet lumen sit aliud atq; aliud, lux tamen quam consequitur est semper eadem, & propterea ad lumen habet etiam rationem subiecti, quia saltem ad lucem, quam lumen ipsum consequitur.

Cum declaratum est ab Aristot. quod motus cœli est primus motus et fuit etiam dictum quod motus est in moto, sequitur ex hoc vt hoc quod mouetur hoc motus sit aeternus, si eum esset generabile & corruptibile, tunc motus eius non esset primus motus. Et cum considerauit res possibilis in motu & quiete, fuit necessi etiam (propter hoc quod motus eius est motus primus ante omnem motum) vt eius motus sit aeternus.

Hactenus de ea cœli parte quæ se habet ut materia & quæ mouetur, nunc de motore & motoribus cœlorum pertractat, præmittit tamen duo, vt inde proficiatur ad rem. Quorum primum est quod id quod mouetur motu cœli mouetur motu primo, probat omne quod mouetur motu primo, est aeternum, id quod mouetur motu cœli mouetur motu primo, igitur est aeternum. Minor est per se nota, sed maior probatur, quia si non esset aeternum, non moueretur motu primo, si enim esset genitū, generatio esset prior illo motu. Secundum est q̄ motus ille sit aeternus, & inducit duas rationes. Tum per res possibiles moueri & quiescere. hæc enim sunt aeternæ, igitur oportet vt reducantur ad aliquem vnum motum, qui sit causa ceterorum. Tum quia est primus motus, cum enim sit primus motus, non potest esse nisi aeternus, quia si esset factus, ante eum esset alijs motus, vt deducatur fuit in octavo libro physi. Debet scire quod si corpus cœlicum non esset aeternum, eius motus non esset primus, nec perpetuus, quia si cœlum esset genitū nō esset genitū nisi à corpore alio. nihil. n. scilicet genitū, sed saluat. vt dicitur secundo de Anima, & cum oē corpus generans nunc, quod prius non generabat, indiget aliquo priori extrahente ipsum de potentia ad actum, igitur generans cœlum egreditur vno mobili, quod perpetuo motu mouetur motu priori, & ita motus eius non esset primus & perpetuus. Secundo debes scire q̄ propter tria omne primum est aeternum. primo, quia independens. secundo quia est causa ceterorum. tertio quia ad ipsum cetera reducuntur. Motus igitur cœli (quia est primus) ideo est aeternus, est enim independens ab alio quotis motu, est etiam causa ceterorum motuum. Praeterea, Ad ipsum ceteri motus reducuntur. Et sic patet hæc duo.

Et cum declarauit ista, scilicet corpus esse aeternum & motum etiam perscrutabatur primo de motu cœli, & inuenit istum motum à virtute neque graui neque leui, cum enim omnis virtus aut graui aut leui existat in corpore generabili & corruptibili, aut natura generabili & corruptibili,

Dubitatio.

Solutio prima.

Solutio Iacob.

Solutio apria.

motus earum non est ista virtus, qua mouetur, sed illud quod largitur ei continuationem esse aliquid appetibile.

Hactenus quales sint motores celi conclusum est, dictum quod sunt animae immateriales, & intellectiles, nunc vult declarare quo ordine sese habeant celestes ipsae animae, ut inde profiscatur ad declarandum quis & qualisnam sit motor primus, & sumit quatuor in antecedente, inferendo causam perpetuitatis esse aliquid appetibile praeter animas celestes & dicit primo, quod animae celorum non habent de virtutibus animae nisi virtutem appetitivam sive voluntatem, supple tu & intellectum, immo ipsae sunt intellectus appetitiui. Quod quidem habeat intellectum, eo patet quia sunt animae immateriales, & abiunctae. Quod vero voluntatem per id patet, quia voluntas sequitur intellectum, ut umbra corporis, ut dicitur, 12. metaphysi. commen. 39. & sic patet prima propositio. Dicit secundo quod eiusmodi virtutes appetitivae celestes mouentur sicut etiam ut ad finem, ad aliquod appetibile nobilium ipsis, hoc patet quia omne mouens, & maxime ut finis est nobilium eo quod mouetur, & sic patet secunda propositio. Dicit tertio animas celorum quae mouent celos ut esse trices causae esse finitarum potentiarum, hoc est mouere sua mobilia quantum est ex se tempore finito, & huius causa est, quia mouent dependenter, propriea secluso eo est quo dependent mouet tempore finito. & ita animae illae mouent finitis potentibus, & sic patet tertia propositio. Dicit quartu quod de facto motus celesti, qui fiunt ab animabus, sunt continui, hoc est perpetui & aeterni, nunquam deficientes. Ex iis quatuor cocludit ordinem, scilicet ut sit quoddam appetibile gratia cuius animae mouent quod praeter animas ipsas, prstantius & nobilis, causa omnis aeternitatis motuum illarum. cum enim animae ille mouent ut appetentes, per primam erit aliquod appetibile, nobilium per secundam, & cum animae sint finitas per tertiam, & motus illarum de facto sit perpetuus per quartam, iure sequitur esse aliquod appetibile praeter animas appetentes, quod sit causa omnis perpetuitatis, non enim istud appetibile potest esse aliquid de animalibus appetentibus, quia non moueret perpetuo, sed finita potentia, ut animae celestes mouent. Ioannes hic declarat primo quod virtutes animalium celorum sint finitas, quia mouent tempore finito. Secundo quod motus celorum, quod vis sunt, sunt perpetui, primum persuadet, tum quia sunt virtutes quae nec esse, nec mouere possunt sine alio. igitur sua natura sunt tempore finitas in mouendo, quia tam diu, quam diu intelligitur esse illud propter quod mouent, unde syllogismus est. omnis virtus que in mouendo dependet ab alio, ipsa in mouendo sua natura finita est, hec patet, quia perpetuitas motus est ratione alterius. & non ratione sui & ita ratione sui erit finitudo motus. Sed animae celorum in mouendo dependent a primo motore. igitur mouent suas natura tempore finito. Tertio secundo quia oem mouens propter dispositionem alterius, quantum est ex se tempore finito mouet, sed animae celorum mouent propter dispositionem primi appetibilis, quia si illud est transmutabile, mouent finito tempore, & si intransmutabile, mouent perpetuo, igitur ipsa quantum est ex se mouent tempore finito. Secundum pa-

Sueß. de suba F 3 euit,

ruptibili, aut anima existente in materia, neesse fuit ut hac virtus que nec est leuis, nec grauis sit in corpore simplici, non habens subiectum, nec contrarium, & ut sit anima necessario non admixta materia, sed anima corporis aeterni, ita ut ista anima non sit abstracta a corpore, & cum hoc separata ab ipso in quantum istud corpus non indiget ipsa, quia est permanens per se, sicut est dispositio in animalibus que sunt cum virtutibus naturalibus, & ut illa anima sit in eo, nam omne quod mouetur ex se, mouetur per virtutem existentem in eo.

Iis suppositis, concludit motorem celi esse animam, declarando conditiones animae, & syllogizat sic omnis virtus non anima est grauis aut leuis, aut natura grauis vel leuis, aut anima existens in materia graui aut leui. virtus est qua mouetur celum non est grauis nec leuis, nec natura grauis nec leuis, nec anima grauis nec leuis. igitur virtus celi non est non anima, & ita est anima iis conditionibus limitata, ut sit in corpore simplici non habens subiectum sive materialium eiusdem rationis, nec contrarium, & ut sit anima necessario non admixta materia, sed anima corporis aeterni, que non sit abstracta a corpore, & cum hoc separata ab ipso, separata quidem, quatenus istud corpus quod mouetur, non indiget ipsa, cum sit permanens per se, econtrario animalibus quorum corpora indigent animabus, non abstracta vero quatenus celum mouetur ab illa, quia oem quod mouet a se, mouet per virtutem existentem in eo. hec omnia sunt non semel declarata in hoc lib. propterea si conclusio est amplior premissis, non est mirandum, quia addidit omnia illa, virtute omnium eorum que hic declarauit.

Quo vero ad verba attinet, debes scire tria esse, elementum mixtu in aie. & animal, propterea dixit oem virtutem non animam esse grauem vel leuem, quae ad elementum, aut naturam gravem vel leuem, quantum ad mixtum in animae, aut animam existentem in materia quantum ad animal. tetigit enim illa tria. Sed occurses, quia hic ait Auerro. animam celi esse separatam, quia celum non indiget ipsa quantum ad sui permanentiam, quia est permanens per se. Superius dixit opositum quod scilicet non solun dat motum, sed permanentiam aeternam. Ioannes dicit, quod anima celi est separata quantum ad esse, quia nec dat esse celi, nec recipit esse ab illo, est tamen coniuncta quo ad operationem. Hec solis est reprobata superius, quia Auerro. voluit animam celi dare esse motum, ut etiam pluribus rationibus est ostensum. Propterea dico quod anima celi est separata a celi, & coniuncta celi. separata quidem, quia non dat esse post non esse, cum quo stat quod det esse habitudine conseruationis, est igitur separata habitudine dandi esse de nouo. est tamen coniuncta habitudine conseruationis, quia conseruat celeste corpus ut forma, finis, & agens. De hac remulta diximus superius, nunc sat est brevibus sic resumpsisse.

Et cum considerauit in istis virtutibus edocuit ipsam esse virtutem appetitivam de virtutibus animae tantum, & cum speculator est istas virtutes appetitivas celestes inuenit eas moueri ad appetibile nobilium ipsis, & cum considerauit in virtutibus appetitivis celestibus, invenit eas esse finitarum potentiarum, & cum perpendit continuationem motus earum, docuit quod causa continuationis

commen. 22.

*Conclusiones
Ioan.
Prima.*

Secunda.

*Moderatio co-
rum quae Ioan.
dicit.*

*Error Ioan.
primus.*

tuit, quia motus cœli est mobilis & motoris æterni. Ex iis concludit duo. Primum quod primus motor mouet ut finis tantum patet per ea quæ Auerro. dicit. ait. n. ipsum mouere ut quoddam appetibile, extra omnem cœlorum multitudinem. Secundum quod sit infiniti vigoris, ait enim ceteros motores mouere tē pore finito, quia sunt finitæ virtutis. igitur quod mouet tēpore infinito, erit infinita virtus in vigore. hæc Ioannes. Sed circa hæc animaduerte, quia ea quæ dicit primo sunt vera vno modo, & altero modo falsa. si enim velit virtutes cœlorum esse suapte natura finitas, quatenus sunt corruptibles. sed præseruantur à motore illo communi, mentitur. hæc enim sunt formæ simplices non constitutæ per subiectum, ut totiens Auerro. exclamauit. At si velit, q̄ sint æterne coexistitiae, finitæ vero tempore ex conditione recte sapit. hec enim cum dependeat in essendo & mouendo à primo, sic sunt finitæ, quod si primum inteligeretur non esse, hæc non essent, veluti si propositiones non essent veræ, cōclusiones non essent vere quāquam & propositiones & conclusiones sint necessariae. Igitur ex conditione sunt finitæ, quia esse earum est ab esse alterius. Sunt autem coexistitiae infinitæ, quia coexistunt cum illo motore communi, & sic patet dictum Auerro. & id quod Ioannes ait. secundum quod dixit q̄ motus cœlorum sunt perpetui, propter mobilis & motoris perpetuitatem, recte censet. est enim sua natura finitus omnis cœli motus, sed perpetuitatem nanciscitur à motore, & mobili. Sed licet hic vera sint, conclusiones non sunt Auerroicæ. prima quidem non, quia vbique Auerro. vult primū motorem mouere vniuersum ut agens. & intellectus orbium, ut appetibilis finis, mouet quidem vniuersum congregatum ex omnibus orbibus ut agens, quia mouet illud motu diurno, quo omnes orbes mouentur. 24. horis. mouet vero motores particulares orbium particularium ut finis quia illi mouent suapte natura finito tempore, qui nisi ob illud bonum mouerent, certo & statuto tempore mouerent. & propterea motor orbis stellati, mouet perpetuo, qui sua natura mouet. 36. mil. annorum tantum. propter illud appetibile commune. & motor saturni perpetuo, qui sua nā non mouet. nisi. 3. annis, propter idem, & de ceteris similiter. Quod vero hic motor moueat particulares motores ut finis, perspicuum est de mente Auerro. vbiq; sed q̄ moueat ut agens possum probare multis autoritatibus Auer. & rōnibus. Ad presens tribus. Primo. 3. cœli commen. 2. 8. & 4. cœli. commē. 22. forma materialis & est mouens, & est mota. quatenus quidem forma mouet, cum de ratione formæ sit mouere, quatenus vero in materia mouetur, quia de ratione materiae est pati. vnde nono. metaphysi. commen. secundo dicitur quod in liberatis à materia non est passio, sed actio. Tunc arguo, de ratione formæ est mouere. igitur vbi potissimum saluat ratio formæ in eo saluat etiam ratio motu. At cum in primo simpliciter & ratio formæ, & ratio actus maxime saluat, & ipsum maxime mouebit. secundo omne quod agit & mouet, agit & mouet ut est in actu. tertio physicorum commen. 1. 7. & nono metaphysi. cōmen. 20. Primus motor simpliciter est actus per essentiam. igitur agit & mouet per essentiam. tertio primus motor simpliciter est in maximo circulo.

octauophysicorum. commen. 8. 4. vt in loco. & potissimum in dextro illius ut in ortu. secundo cœli commen. 1. 5. vt in loco magis proprio, igitur ibi operatur & mouet, quia substantia separata apud Aristot. & Auerro. non sunt in loco nisi propter operationem. Ex iis colligitur primum motorem non mouere ut finem, sed ut agens. Multas rationes addo in codicillo de infinite primi. Decipitur autem Ioannes, quia Auerro. ait primum motorem mouere ut appetibile, & esse extra alios motores. hoc enim non intellexit. Auerro. enim voluit ipsum mouere ut appetibile, si referatur ad motores particulares & proprios orbium, nam respectu illorum finis est. voluit autem ipsum esse extra alios, quatenus ille nullum mobile, nullumque orbem particularem mouet, sed vniuersum animal cœlicum. Et sic quatenus est communis videtur esse extra alios. Errauit etiam secundo Ioannes, quia dixit primum motorem esse infinitum, contradixit enim sibi in octauo physicorum vbi voluit ipsum nec finitum, nec infinitum esse. Et contradixit Auerro. vbique, qui negat ipsum esse infinitum, ut in codicillo de infinite ostenditur. Sed quia res hæc est longa, & in illo lib. determinata, sufficit scire primum dici infinitum non vigore, sed duratione, qui (quoniam est independenter & à se talis) ideo dicitur infinitus absolute. ceteri motores particulares sunt etiam infiniti, sed quia sunt tales ab alio atque dependenter, hac ratione dicuntur finiti; ut totiens dictum est.

*Scilicet
Iam.*

Et quia continuatio non provenit nisi à motore non moto, sequitur quod istud mouens neque est corpus, neque potentia in corpore, & quod est intelligentia abstracta, quod etiam declaratum est in libro de anima, scilicet quod omne quod est tale, est intelligentia abstracta, & quod istud corpus celeste intelligit hanc intelligentiam, intelligentia enim transmutat ipsum appetere ad illud.

Nunc exponit qualis nam sit ille primus motor, & vult quod neque sit corpus, neq; virtus corporea, & quod sit intellectus separatus. Et hoc probatur, quia continuatio sive perpetuitas motus non pruenit, nisi à motore non moto, & hoc idem tertio de anima est probatum. & dictum quod omne mouens, quod in mouendo non mouetur, est intellectus separatus vbi etiam dictum est corpus cœlicum intelligere hanc separatam mentem per hoc quia intelligentia vnicuique propria transmutat ipsum appetere ad illud, hoc est per hoc, quia intelligentia vnicuique orbi propria facit ipsum appetere illam mentem separatam, qui appetitus non est absque comprehensione. Sic igitur patet talem primum motorum esse neque corpus, neque vim corpoream, & esse puram & separatam mentem. quam Plato idem boni appellat, & alibi vnitatem.

Et cum considerauit etiam da causa eternitatis cœli declarauit in ultimo primi cœli & mundi in eo non existere potentiam omnino, & declarauit etiam de virtute qua mouetur cœlum localiter, scilicet anima appetitiva quod ipsa non habet materiam nisi materiam qua est in potentia in loco tantum. Cum igitur sciuit has tres causas, compleuit scientiam de cœlo, & est declaratum ex hoc toto quod dixit in secundo cœli & mundi, scilicet quod si in

Si in cœlo essent plures stelle aut maiores cessarent motus eius, aut essent minores, & sic cessaret continuationis motus, motus enim est necessarius in continuatione.

Placet mihi expositio Ioannis, quæ ait Auerro. quasi resumere ea quæ dixit. Dixit enim in cœlo nullam esse potentiam ad esse, qua cœlum posset esse & non esse. Amplius in illo non esse potentiam nisi ad vbi, hæc ergo repetit. primum enim probatum est propter causam aeternitatis. sunt enim causæ aeternitatis duæ, parentia materiæ & parentia contrarij. Et propter has causas sequitur cœlum nullam habere potentiam ad esse. omne enim carens materia, & contrario caret potentia penitus. Secundum probatum est per hoc, quia continuo motus est aliud atque aliud, igitur corpus cœlestis est in potentia ad motum & ad quietem. Addit quod cum Aristot. in libr. cœli scivit has tres causas motus cœli, videlicet, finem qui est motor separatus, effectricem causam, videlicet, intelligentiam unitam uniuicue orbitæ & materiam ad vbi, quod est corpus cœlestis complevit scientiam de cœlo. Scire enim est per causas & potissimum scire per omnes causas, hæc tres causæ sunt omnes causæ quia alia est finis ut motor separatus alia effectrix ut motor particularis. alia materia ut cœlestis corpus, quod est altera pars animalis cœli, & quia finis & forma idem est, igitur hæc sunt omnes causæ cœli & eius motus, & ita completur scientia de cœlo, qui est per omnes causas. Addit quod etiam ex secundo libr. cœli est declaratum cœlum carere omnipotentiam, quia ibi est dictum continuationem motus eius esse necessariam. signum autem, quia habet pro impossibili motum orbis esse tardiorum aut cessare, ut appareat in illo enthinc. si orbi adderetur stella aut non moueretur aut tardius moueretur. Sic igitur patet Aristot. habere pro impossibili motum cœli posse variari, aut cessare, & ita vult illum esse necessarium, & per consequens cœlum caret omni potentia ad esse. Aliter aliquando cessaret, hæc est recapitulatio eorum quæ dixit.

Et fuit declaratum ex iis omnibus quod dator continuationis motus est dator motus cœli, quia nisi ipse esset, destrueretur motus, & si motus, etiam cœlum, cœlum enim est propter motum suum, & si motus cœli destrueretur, motus entium inferiorum destrueretur, & sic mundus. Ex quo verificatur quod dator continuationis motus est dator ipsius esse omnibus alijs entibus.

Ex iis concludit unam conclusionem, videlicet quod primus quod motor est uniuersalis causa effectrix omnium rerum. Et arguit à primo ad ultimum hoc pacto. Primus motor est dator continuationum in motu cœli, ut probatum est. igitur dator motus cœli, quia motus cœli esse non potest sine continuacione, nec sine illo primo, ut dictum est. Ultra primus motor est dator motus, igitur ipsius cœli. non enim esse potest cœlum sine motu. est enim cœlum ob motum suum, tanquam ob propriam operationem & finem secundarium. Ultra, primus motor est causa motus cœli. igitur est causa rerum sublunarium, quia illæ nec esse nec moueri possunt sine motu cœli. Ultra, primus motor est causa omnium rerum sublunarium. igitur est uniuersalis causa totius mun-

di, est enim mundus ex rebus superis & inferis congeries. Ex quo infert illum esse causam essendi omnibus qui est dator continuationis, & sic recte verificatur quod Aristot. infert. 12. Metaphys. libr. cum ait. ex tali igitur principio cœlum ipsum dependet. vbi Averro. ait. commen. 39 Deum esse animal sempiternum, è quo cœlum & tota nā dependet. Sed circa hæc occurruunt dubitationes. Prima vtrum cessante motu cœli cessaret cœlum. Secunda, vtrum cessante motu cœli cessarent omnes res sublunares penitus. Contra primam arguitur quod non, quia cessante accidente non debet cessare substantia. Sed motus est accidens cœlo. Contra secundum vero, quia si res sublunares cessarent, vel per annihilationem, vel per corruptionem. non per annihilationem, quia hæc perterrit omnes physicos, non per corruptionem, quia corruptio vnius esse generatio alterius, & sic adhuc remanerent. In oppositum est Averro. vt vidistis. De his quæstionibus disputamus copiose in libro cœli, nunc cursim vt peripatetici dicimus. Ex falso impossibili sequi fallum impossibile. Et propterea, quia motum cœli cessare peripatetici credunt esse falso impossibile, ideo consequenter coguntur concedere ipso cessante omnia cessare, & ipso cessante omnia quæ sunt remanere. Quod quidem ipso cessante omnia cessent patet. primo quia motus cœli est veluti vita omnium eorum quæ per naturam subsistunt, ut dicitur octauo physicorum modo nihil esse potest sine vita. Secundo motus cœli est finis cœli quo conseruatur in esse, sed ablato fine auferitur esse, igitur auferitur cœlum, sed motor esse non potest sine mobili in necessariis. igitur auferitur omnis motor, & sic ablata erit omnis natura superior, sed natura inferior esse non potest sine natura superiori, igitur ablato motu tollitur omne esse, tertio in omni ordine essentiali ablato primo totius ordinis auferitur omne posterius, sed motus cœli est primus omnium motuum, igitur ipso ablato auferitur ois aliis, & ita omnia mobilia & motores. & sic patet quod cessante motu cœli omnia cessant. Quod vero cessante in motu cœli cuncta remaneant patet, quia vel desinunt per corruptionem, vel per annihilationem. non per corruptionem, quia corruptio vnius est generatio alterius nec per annihilationem, quia impossibile est aliquid ex nihilo fieri, & ita impossibile est aliquid in nihilo redigi apud peripateticos. Et ita patet ambo illa opposita sequi, causa autem est, quia antecedens est falso impossibile, ex quo non nisi falso impossibile sequitur, quod quidem sequens est concedendum non pro sui qualitate, ut sorticomiae aiunt, sed vt sequens ad positum. Hæc raptim de quæstione, quia in libro cœli scribimus copiosius. Ad rationem patet sole. Ad primam dico quod motus cœli non est accidens contingens cœlo, sed proprius illius finis saltem secundarius, propria motoris & mobilis operatio. Et propterea eo cessante cessant motor & mobile. Ad secundum patet solutio, ratio enim concludit illa non cessare, & opposita ratio illa cessare, & hoc quia antecedens est falso impossibile ad quod sequitur quodlibet, id est ambo contradictionia. Et sic patet solutio quæstionum. Sed de his ad libro de cœlo te mitto.

Demonstratio

Dubitationes.
Prima.

Secunda.

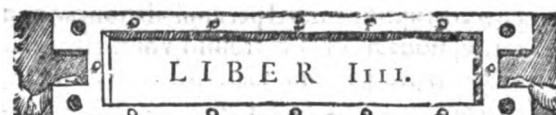
Solutio quæstionum

Demonstratio autem qua *vetus* est in ultimo octauo physicorum probans, scilicet quod virtus infinita non existit in corpore finito, siue fuerit materialis siue non: plures induxit ad errorem, & multotiens locuti sumus de dissolutione questionis contingentis in ea. & similiter locuti sumus de hoc quod contingit ex hoc: quod videlicet prium motum ex se & ex alio est motum per accidens per naturam motoris sui: & hoc intendimus declarare, & est manifestum quod qui destruxit scientiam causarum illorum trium questionum, non complebitur in eoscienzia cœli.

Commen. 26.

Excusat se à duobus, & repetit quod concluserat. Circa primum debes scire, quod Aristoteles octauo physicorum probauit quod nulla virtus infinita sit in corpore finito, qualisunque sit illa virtus. per hoc, videlicet, quia tunc moueret in non tempore, vt deducit per proportionem motoris ad mobile. vt Auerro. explicat commen. 79. liber duodecimo metaphys. modo contra hanc deductionem mouetur qualitudo v̄tib⁹ mouit Auerro. propter quid videlicet sequitur virtutem infinitam mouere in non tempore si est in corpore, & non sequitur si est extra corpus Auerro. igitur se excusat à pertractione huius questionis, quia ait s̄p̄ius se illam disputasse, vt in octauo physicorum commen. 79. & duodecimo metaphyli. com men. 41. & alibi. Quæ questione fuit causa errandi multis & dicit. Secundo debes scire quod unusquisque orbis mouet se per accidens, quia non primo propter se, sed propter motorem communem. Mouetur enim à natura motoris proprij, & ita videatur quasi per accidens se mouere. Propterea ait hoc voluisse declarare, sed q̄a alias copiosius declaravit, ideo vult esse excusatum se de vltiori declaratione. Sed quicquid sit, dicerem quod qui destruit scientiam illorum trium, videlicet, communis motoris, mobilis, & proprij motoris, non potest complete sci re cœlum, vt superius fuit bene explicatum. Hæc de tertio libro.

Finis Tertiij libri.

AVGUSTINI NIPHI COMMENTATIONES IN LIBRVM QVARTVM AVER. DE SUBSTANTIA ORBIS.

Comen. 1.

ERSCRVT ANDVM est de hoc quod dicunt quod corpus cœlestis est simplex, & spirituale.

HACTENVS in libro tertio de motore & mobili ipsius cœli. Nunc ultimo in hoc quarto libro vult loqui de quibusdam attributis cœlo & dissoluet questiones, tum de

cœli natura, tum de eius forma. Quantum ad primum proponit intentionem, & inquit, perscrutandum est de hoc quod dicunt quod corpus cœlestis est simplex spirituale, & sumit corpus cœlestis pro altera parte animalis cœlici. Sunt igitur tributa corpori cœlesti tria, quod videlicet sit corpus, quod simplex, quod spirituale. Et hæc tria declarabit

Intendunt enim in ipso esse dimensiones non in materia, & ideo non recipit alterationem in qualitatibus neque in substantia, & est sicut dixit Themis. quod sol & luna & alia stellæ aut sunt formæ, id est dimensiones non in materia, id est corpora spiritualia, aut habent materiam æquioce cum ipsis materijs. Nullus autem dubitat hoc quod sunt corpora que mouentur.

Exponit & verificat dicta attributa & primo quod cœlestis corpus sit simplex, & ait cœlestis illud corpus esse simplex quatenus in ipso sunt dimensiones non in materia, id est dimensiones non consequentes materiam, quod probat per hoc, quia nec per qualitates est alterabile, nec per substantiam est transmutabile, igitur cœlestis corpus est simplex per exclusionem materiæ. Quod vero sit spirituale probat per auctoritatem Themistij, dicentis quod sol & luna & aliae stellæ aut sunt formæ, hoc est dimensiones simplices siue corpora spiritualia, aut habent materiam æquioce, id est aut sunt materiæ æquioce. Quod autem corpus probat per hoc, q̄a nemo dubitat ipsum moueri, & omne quod mouetur est corpus. Et ita est corpus, quia mouetur. simplex, quia dimensio sine materia, spirituale, quia est materia æquioce. Animaduerte quod licet id est simplex & spirituale non differunt, quia simplex dicitur per resolutionē ad materiam, spirituale vero per relationem ad formam.

Et etiam nullus dubitat quod corpora non recipiunt alterationem, & transmutationem in substantia: nisi quia sunt in materia, & ideo inueniuntur in eis plus quam unum numero, & sunt species, & genera, corpora igitur cœlestia sunt absoluta à materia.

Remouet cauillum. quia nonnulli negarunt materialiter, & concesserunt alterationem & generationem vt Democritus & alij plures veluti habent primo de generatione. Respondet quod nemo debet dubitare nihil posse transmutari nisi propter materiam. omne enim quod transmutat habet materiam, vel est ipsa materia. Signum affert quia multitudo individuum est propter materiam, ita quod ubi est materia, ibi est multitudo individuum & species & genera, quod non esset nisi pro quanto illa materia esset causa generationis & generationis. Ex iis infert corpora cœlestia esse absoluta ab omni materia, & ita patet illa esse corpora simplicia & spiritualia. Hæc de attributis. Sed circa est contradic̄tio, quia Auerro. hic causam multiplicationes individuum sub eadem specie dicit esse materiam quæ est causa generationis & corruptionis. In primo vero de cœlo. cōmen. 4. ait causam multiplicationis individuum sub eadem specie esse in perfectionem. Dici potest q̄ imperfectio non est causa multiplicationis individuum in eadem specie, nisi velut causa sine qua non. Sed causa per se sunt multæ, materia quidem causa per se est ut subiectum, effectrix causa est generans, aptum plura generare in eadem

eadem specie. Causa formalis est forma rei, quia ut dicitur secundo de anima. commen. 4. individuum est hoc propter formam, formalis sine qua non est continens. sunt enim contenta in continentibus ut in formis. Causa ut finis est esse melius. nam cum natura semper agat de possibilibus quod melius est, & cum plura esse individua sub una specie quando apta nata sunt esse, sit melius. igitur hoc est causa ut finis. attribuit autem ipsi materiae causa multiplicationis, quia videtur ipsa praecipua. ipsa enim existente individua sunt multa sub eadem specie, & ipsa ablata non est nisi unum individuum in specie. Vtrum vero materia sit causa multiplicationis sola, an ut quanta, aliqui quare.

Sed tamen fuit dubitatum de eis vtrum habeant materiam per potentiam quae est in eis ad ubi. omnis enim potentia existit in materia. Sed forte videtur quod ista materia habet esse medium inter materialm quae est omnino in potentia & inter actum purum, scilicet tres dimensiones: in quibus non est potentia omnino: & sic potentia habebit gradus, & materia gradus: & per hanc potentiam indigent corpora celestia motore in quo non est potentia omnino.

4. Mouet questionem, quae licet sit pertractata, tamen mouetur sub noua forma. Questio est vtrum orbis sive celi ipsi habeant materiam, propterea quia habent potentiam ad ubi, haec enim questione non querit vtrum celum habeat materiam, sed vtrum habeat materiam eo, quia habet potentiam ad ubi, ut quasi sit sensus, vtrum potentia ad ubi sit materialis, & arguit quod sic, quia omnis potentia est in materia, igitur si habet potentiam ad ubi, habet materiam. Soluit, & ut multi videtur, concedit celum habere materiam, propterea quia habet potentiam ad ubi, sed illa materia quam habet celum est alterius rationis, quia materia celum non est pura potentia velut materia generabilium, nec in actu puro nulli potentiae admixto veluti sunt dimensiones celestiae, quae nunquam fuerunt interminatae, nec in potentia ad terminatum aliquem. Sed est medium quoddam non quidem participatione extremorum ut tepidum, sed participatione conditionum materiae purae & actus puri. participat enim conditione materiae respectu motus, quia ad illum est pura potentia. participat autem conditione actus, respectu motoris, quia respectu illius semper est in actu. dictum est enim celestem illam materiam esse subiectum ad motorem, materiam vero ad motum.

Ex iis infert solutionem ad duos cauilllos. primus est quia si celum habet materiam, & alterius rationis. igitur dabuntur duas primas materias alterius rationis, quia materia habet gradus velut potentia. ut enim est quedam potentia ad esse, & quedam ad ubi, sic est quedam materia ad ubi, quedam ad esse. Erunt igitur duas primas materias, sed alterius rationis. Secundus cauillus est, quia si in celo est materia ad ubi potest quiescere. potentia enim est una contrariorum. Respondet & concedit materiam celi esse motus & quietis. signum autem est, quia propter hanc potentiam indiguit celum motore, qui omni a potentia sit liberatus tam ad esse quam ad ubi. De hac questione & aliis est disputatum superioribus li-

bris. Ioannes vero per celum esse medium, videtur velle celum esse ligamentum eternorum & generabilem. Et decipit, quia licet corpus celeste sit medium per hoc, quia ligat eterna cum corruptibilibus, non intelligit sic Averro. in hoc loco. Sed medium intelligit quandam naturam, quae habet rationem materie & actus secundum diuersas conditiones. non enim comparat celeste corpus ad eterna & corruptibilia, sed ad actum purum & puram potentiam, & sic Ioannes videtur dicere, verum non ad propositionem.

Ioannes autem dedit questionem, de qua plures considerantes non potuerunt evadere. dixit enim si mundus est finitus, debet habere potentiam finitam, igitur est generalis & corruptibilis.

Mouet secundam questionem, quae licet alibi sit commen. 5. mota de celo ipso. nunc tamen mouetur de toto mundo. Habet tamen eandem vim. Questio vero sic componitur, omne quod habet potentiam finitam, est corruptibile. Mundus habet potentiam finitam, igitur mundus est corruptibilis. Minor probatur, quia mundus est finitus tam motu quam dimensione, & ita virtute & potentia.

Et ad hoc dicendum est quod generatio & corruptio & omnis motus est a virtute, quae est habitus, & omne quod caret causis motus, necesse est habere quietem, quae est eius priuatio.

Respondet ad questionem, & non multum curat commen. 6. formam questionis. supponit igitur primo quod generatio & motus sint a causa positiva, quam appellat habitat, quietem vero & incorruptibilitatem vult esse a causa priuativa. verbi causa, duæ sunt causæ corruptionis, materia, videlicet, & contrarium, igitur priuatio harum causarum erit causa incorruptibilitatis. In causis enim conuertibilibus si affirmatio est causa affirmationis, priuatio erit causa priuationis ut dicitur in libro Postero. Præterea, Duæ sunt causæ motus per se, mobile per se, & motor per se, id igitur quod non habet mobile per se nec motor per se, quiescit per priuationem dictarum causarum.

Et non est impossibile existere in corpore finito quod caret motu quietem infinitam: licet corpus sit finitum: quies enim est priuatio, & priuatio non est potentia.

Hac suppositione stante respondet ad materiam commen. 7. questionis, & concedit in ipso mundo sive celo esse quietem infinitam, sive quies sumatur pro priuatione motus de loco in locum, sive pro priuatione corruptionis. Mundus enim semper quiescit a motu locali, & semper quiescit a generatione. Causa autem est, quia quios est effectus priuatius, & non effectus positivus, & propterea est per priuationem causarum, & non per presentiam causarum. quiescit enim mundus a motu deloco in locum propter carensiam causarum motus, & quiescit a corruptione propter carensiam materie & contrarij. Erit igitur mundus infinito & incorruptibilis, licet sit finitus mole, & operatione.

Vnde dicit Aristoteles quod cum stellæ carent causis motus quas habent corpora celestia, de necessitate habent quietem

Que Iean.
Gadaren.

Error Iean.

tem infinita, quae est priuatio motus. Et similiter dicit quod terra debet habere quietem infinitam que est priuatio motus, quia caret agente motum in ea infinitum, & ideo dicit quod quies que est in ea contingit necessario ut sit fortior virtute celi qua mouetur, quia motus super ipsam fit, motus enim impossibilis est in eo quod est quiescens, cum caret causis motus, & hoc manifestum est per se.

Comment. 8. Probat dictam solutionem per auctoritatem Aristoteles primo de stellis. Ait enim Aristoteles secundo celi. stellas non moueri per se in celo ut pisces in mari, sed ad motum orbium, & propterea stellae cuique inest quies infinita à motu per se, & hoc quia talis quies inest propter priuationem causarum motus, & non propter causas affirmatiwas. Secunda auctoritas est de terra quae tempore infinito quiescit propter duas rationes. primo quia caruit agente motum in illa. secundo quia cælum fertur circa eam, modo omne quod mouetur indiget quiescere. Et addit obiter quod hac ratione dixit Aristoteles in libro de causa motuum animalium quod quies terræ est fortior potentia celi, aut saltus & que fortis, quia nec omnes dij omnes deæ nec possent mouere totam terram, ea enim virtus quae moueret terram esset fortior virtute celi, primo quia faceret cælum quiescere, & secundo quia faceret motum terræ. Virtus autem celi solum mouet cælum. Sic igitur terra infinito tempore quiescit. Tum quia caret motore & causis motus. Tum quia cælum fertur necessario circa ipsum. Debes scire quod Alexander aphrodisiæ credit quodlibet elementum esse animatum ut sibi imponit Averroës. primo de Anima. commen. 8. propterea quidam opinati sunt terram quiescere propter virtutem animæ, quae est eius forma. Averroës vero contra hos dat intelligere terram quiescere non propter virtutem animæ, sed propter priuationem causarum facientium motum, quia demonstrat nullum elementum posse esse animatum in pluribus locis. Ex iis patet dicta solutio ad materiam, & qualiter est peripatetica.

In celo igitur est priuatio infinita, licet sit finitus quem quies sit priuatio, non virtus, sicut existimauerunt qui dixerunt quod quies est in eo per virtutem. Immo necessario est per priuationem virtutis.

Comment. 9. Resumit solutionem & concedit mundum esse finitum & habere priuationem corruptionis infinitam, & hoc quia quies à corruptione est priuatio, non virtus, sicut existimauerunt qui dixerunt quod quies à corruptione est in ipso celo per virtutem, Avicenna enim & Philoponus crediderunt corpus cœlestis esse corruptibile, sed aeternitatem habere à motore separato. Et propterea addit quod talis quies est propter priuationem virtutis, id est potentiaz materialis, cælum igitur est aeternum quia caret causis corruptionis, videlicet materia & contrario. Tunc potest dici ad formam concedendo maiorem & negando minorem, quia mundus nec habet potentiam finitam nec infinitam, cum careat omni potentia penitus. Ad probationem concedo quod mundus est

operatione & mole finitus, non tamen sequitur ut sit potentia finitus. omnis enim potentia est ratione materiae. modo cælum est abiunctum ab omni prorsus materia. Et sic patet solutio ad materiam & ad formam.

Et ideo videmus loquentes in hac questione querere utrum permaneat per se, aut per dispositionem additam illi. Et est permanentium per se quia permanentia est priuatio motus. Et priuatio non accedit ei, nisi quia caret agente motum. Et scias quod hæc questione est valde bona, Et sic terminatur libellus de substantia orbis.

Obiicit dicta solutioni, quia mundus est aeternus, **Comment. 10.** ut totiens probatum est, propterea quæ rurunt utrum per se, vel per dispositionem additam illi. Respondet quod cælum non est aeternum per dispositionem additam ipsi, utpote per virtutem separatam, ut dixit Avicenna, & Ioannes Grammaticus, sed aeternum per se quia propter parentiam causarum motus generationis. addit questionem hanc esse utilem, & propterea eam vult esse ulterius considerandam. Signum quia alibi mouit. & soluit ut duodecimo Metaphysici. commen. 41. & secundo celi. commen. 71. & alibi. Debes scire quod duplex potest aliquid intelligi esse aeternum. aut per additionem, ut quando aliquod esset sua natura corruptibile, sed ab alio preservaretur, ut Plato & Philoponus & Avicenna dixerunt de celo. voluerunt enim cælum esse sua natura corruptibile, sed nancisci aeternitatem à motore separato. Alio modo aliquid dicitur aeternum per se. hoc est non per additionem causarum, sed priuatione causarum corruptuarum. & hoc pacto Aristoteles & Averroës arbitrantur cælum esse aeternum. Sed occursit, quia per Averroës cælum caret causis corruptionis. igitur potest habere. omnis enim priuatio est in subiecto apto nato. Dici potest quod priuatio est secundum genus, & secundum speciem. secundum genus quidem talpa priuatur visu, quia potest habere latem sub ratione animalis secundum speciem catulus priuatur ipso visu. quia potest habere in quantum canis. dico igitur quod cælum est aeternum per priuationem causarum, quæ illi competit per rationem generis, & ita potest corrumpi per rationem generis. Vel tutius dicerem Averroës. per priuationem intellexisse negationem causarum, & hoc pacto debet intelligi. Hæc sunt quæ mibi videbuntur de isto lib. Averroës. Animaduerte quod Padus priscis diebus alias editiones fecimus. Sed quod in iuventute sunt compotæ in quibus multa iuueniliter diximus, quæ nunc non dicemus, dubitantes ne aliquis maliuolus illas ederet, has prædimus & has voluntus esse nostras, quas non publicaremus, nisi alij maledici præuenissent. Nam hac aetate non multum in Averroës dictis insistimus, occupati in actionibus.

Series chartarum,

A B C D E F.

Omnis sunt quaterniones præter F qui est Ternus.

VENETIIS,
Apud Hieronymum Scotum.

M D L I X.